

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

Yüksek Lisans Tezi

Eda OKUR

2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Eda OKUR

2021

GİRESUN

T.C

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**RIFAT NECDET EVRİMER'İN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ
ÜZERİNDE BİR İNCELEME**

A STUDY ON RIFAT NECDET EVRİMER'S LIFE, ART AND WORKS

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Eda OKUR

DANIŞMAN

Doç. Dr. Hatem TÜRK

GİRESUN-2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 26/11/2021 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Eda OKUR'un "Rıfat Necdet Evrimer'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme" başlıklı tezini incelemiş olup aday 26/11/2021 tarihinde, saat 10:00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Emine Bilgehan Türk	
Üye	Doç. Dr. Hatem Türk	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Emel Hisarcıklar	

ONAY**...../...../2021****Prof. Dr. Güven ÖZDEM**
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Rıfat Necdet Evrimer’in Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

26/11/2021

Eda OKUR

ÖN SÖZ

Cumhuriyet aydınlarından biri olan Rıfat Necdet Evrimer, 1933- 1963 arası ülkenin birçok şehrinde öğretmenlik ve millî eğitim müdürlüğü gibi görevlerde bulunmuştur. Eğitimci kimliğinin yanında yazın hayatında deneme, makale, sohbet, biyografi ve özdeyişleriyle yer alan Evrimer’in, baskın olarak varlık gösterdiği edebî tür ise şiidir.

Şiirlerini rubailer ve diğer şiirleri şeklinde gruplandırabileceğimiz şair, son dönem şiirlerinde saf şiir anlayışına yakın durmakla birlikte herhangi bir edebî topluluğa mensup olmamıştır. 1933- 1951 yılları arasında İnan, Hareket, Varlık, Aksu ve Hisar gibi dergilerde makale, sohbet ve şiirler yazan Evrimer; aydın, çağdaş, modern bir millet olma yolunda üzerinde sorumluluk hisseden bir halkevi şairidir.

“Rıfat Necdet Evrimer’in Hayatı, Sanatı, Eserleri Üzerinde Bir İnceleme” adını taşıyan çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. “Hayatı ve Kişisel Özellikleri”, çalışmanın ilk başlığı olup kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır. Şairin hayatına, memuriyetlerine, öğretmenliğine ve kişisel özelliklerine dair ulaşılabilen bilgiler bu ilk kısımda ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci genel başlığında ise şairin sanatı ve şiirlerine yer verilmiştir. Evrimer’in sanata bakışı, şairliği, şiir anlayışı, Türk şiirindeki yeri ve şiirlerinin muhtevalarına göre değerlendirilmesi de ikinci bölüm içerisinde on beş alt başlıkta toplanmıştır.

Üçüncü bölüm, “Eserleri” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm altında yer alan alt başlıklarda şairin biyografi kitapları, şiir kitapları, deneme kitapları ve derlemeleri hakkında bilgi verilmiş, eserlerin içeriklerine değinilmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümü ise “Sürelî Yayınlarıdaki Yazıları” genel başlığını taşımaktadır. Bu kısımda, şairin yazılarının yayımlandığı dergilerden, bu dergilerde yer alan yazıların içeriklerinden bahsedilmiştir.

Çalışma hazırlanırken kullanılan alıntılar aslına sadık kalınarak kullanıldığı için imlâ ve noktalama işaretlerinde herhangi bir düzeltme yapılmamıştır.

Tez çalışma sürecimde bana yardımcı olan ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Hatem TÜRK'e, katkılarından dolayı kıymetli abim Prof. Dr. Sezai BALCI'ya, çalışma boyunca fikir alışverişinde bulunduğum lisansüstü arkadaşım Arife AKKAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Eda OKUR

GİRESUN-2021

ÖZET**RIFAT NECDET EVRİMER'İN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ
ÜZERİNDE BİR İNCELEME**

Çocukluğu, Millî Edebiyat Dönemi'ne denk gelen şair gençliği de ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda köklü değişikliklere sahne olduğu Cumhuriyet dönemine rastlamaktadır. Rıfat Necdet Evrimer, ulusların gelişiminde aklın ve bilimin esas alınmasının gereğine inanan; Atatürk inkılâpları ve bu inkılâpların halk tarafından benimsenmesi noktasında üzerinde sorumluluk hissedenden bir Cumhuriyet aydınıdır.

Evrimer; Bursa, Giresun, Trabzon, Sivas ve Hatay'a kadar ülkenin kuzeyinden güneyine birçok şehrinde farklı görevlerde bulunmuştur. Evrimer'in eserlerinde eğitimci kimliği ile Atatürk ve yurt sevgisi birleşmiştir.

Rıfat Necdet Evrimer'in şiir, biyografi, aforizma, derleme, deneme, sohbet ve makale gibi birçok farklı türde eser verdiği görülmektedir. Dergicilik faaliyetlerinden de uzak durmayan Evrimer'in, Hisar, Aksu, Varlık, Hareket, İnan gibi birçok dergide nazım ve nesirleri yayımlanmıştır.

Bu çalışma, Rıfat Necdet Evrimer'in hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde bir incelemeyi kapsamaktadır. Evrimer'in sanat anlayışı; şairliği, şiire bakışı, dil ve üslup bağlamında ele alınırken, şiirleri de muhtevalarına göre tasnif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rıfat Necdet Evrimer, Cumhuriyet aydını, Biyografi, Şair.

ABSTRACT**A STUDY ON RIFAT NECDET EVRİMER'S LIFE, ART AND WORKS**

The youth of the poet, whose childhood coincided with the period of National literature, also coincides with the Republican period, when the country has witnessed radical changes in political, economic, and cultural terms. Furthermore, Rıfat Necdet Evrimer is one of the Republic famous person who feels responsible for Atatürk's reforms based on reason and science and their adoption by the public.

Evrimer held different positions in many cities from the north to the south of the country, until Bursa, Giresun, Trabzon, Sivas, and Hatay. In Evrimer's creations, his identity as an educator combined with the love of Atatürk and own country.

It can be clearly seen that Rıfat Necdet Evrimer exhibited many different types of works such as poetry, biography, aphorism, compilation, essay, conversation, and article. He never left journalism activities and moreover, the articles of him published an array of magazines namely, Hisar, Aksu, Varlık, Hareket, İnan and so on.

This study includes an examination of the life, art, and works of Rıfat Necdet Evrimer. Evrimer's understanding of art; his poetry, his view of poetry, language, and style were discussed, whilst his poems have been classified based on contents.

Keywords: Rıfat Necdet Evrimer, Republican Intellectual, Biography, Poet.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	I
YEMİN METNİ	II
ÖN SÖZ.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	X
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
HAYATI VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ	1
1.1. Hayatı	1
1.1.1. Hayatı ve Memuriyetleri	1
1.1.2. Kişisel Özellikleri	2
1.1.3. Öğretmenliği	7
İKİNCİ BÖLÜM	10
SANATI.....	10
2.1. Şairliği, Şiir Anlayışı ve Türk Şiirindeki Yeri	10
2.2. Şiirlerinin Dil, Anlatım ve Şekil Özellikleri	14
2.3. Şiirleri.....	21
2.3.1. Şiirlerinin Muhtevalarına Göre Değerlendirilmesi	21
2.3.1.1. Çocuk Şiirleri	21
2.3.1.2. Atatürk Şiirleri	27
2.3.1.3. Vatan, Millet, Millîyet Şiirleri	30
2.3.1.4. Türk Büyükleri, Kahramanlık, Zafer Şiirleri	34
2.3.1.5. Hayat Üzerine Yazılmış Şiirler	38

2.3.1.6. Zaman ve Varoluş Şiirleri	51
2.3.1.7. Tabiat Şiirleri	58
2.3.1.8. Aşk Şiirleri	61
2.3.1.9. Yalnızlık ve Ayrılık Şiirleri	72
2.3.1.10. Ölüm Şiirleri	75
2.3.1.11. Şehirler İçin Yazılan Şiirler	82
2.3.1.12. İthaf Şiirleri	89
2.3.1.13. Sitem Şiirleri	107
2.3.1.14. Bedbinlik, Unutulmuş, Yaşlılık ve Hayatın Sonu İçerikli Şiirler	116
2.3.1.15. Doğruluk-Dürüstlük, Adalet-Akıl ve Nasihat İçerikli Şiirler	126
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	137
ESERLERİ	137
3.1. Biyografi Kitapları	137
3.1.1. Kemalettin Kamu Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri	137
3.1.2. Fecr-i Âti Şairleri Emin Bülent.....	138
3.1.3. Fecr-i Âti Şairleri Ahmet Haşim.....	139
3.1.4. Fecr-i Âti Şairleri Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid	139
3.1.5. Hürriyet Şairi Tevfik Fikret	140
3.1.6. Yahya Kemal	140
3.2. Şiir Kitapları	141
3.2.1. Çizgiler.....	141
3.2.2. Yeni Çocuk Şiirleri	141
3.2.3. Boşlukta Dönen Rubailer.....	142
3.2.4. Gök Kartalları	142
3.3. Deneme Kitapları	143
3.3.1. Çocuğun Terbiyesi Üzerine	143

3.3.2. Dünya İçimizdedir	144
3.3.3. Bu Dünya Böyledir İte! Kompozisyon Konu ve rnekleri.....	144
3.4. Derlemeleri	145
3.4.1. Türk Hiciv Edeb�yat�	145
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	146
SÜRELÎ YAYINLARDAK� YAZILARI	146
4.1. Yaz�larının Yay�mland�ğ� Dergiler.....	146
4.1.1. Varlık Dergisi'ndeki Yazıları	146
4.1.2. Hareket Dergisi'ndeki Yazıları	147
4.1.3. Aksu Dergisi'ndeki Yazıları	148
4.1.4. İnan Dergisi'ndeki Yazıları	150
4.1.5. Hisar Dergisi'ndeki Yazıları	155
SONUÇ	157
KAYNAKLAR	159
D�ZİN	167

KISALTMALAR

s: Sayfa

S: Sayı

C: Cilt

Çev: Çeviren.

Haz: Hazırlayan

Bkz: Bakınız

BCA: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI VE KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

1.1. Hayatı

1.1.1. Hayatı ve Memuriyetleri

1898’de Erzincan’da dünyaya gelen Rıfat Necdet Evrimer, ilköğrenimini memleketi Erzincan’da tamamlamış, ortaöğrenimine ise İstanbul’da devam etmiştir. İstanbul Darülfünunu, Edebiyat Fakültesi bölümünden mezun olmuştur.

9 Şubat 1933’te Cemal Gültekin’in Diyarbakır Erkek Lisesi Müdürlüğü’ne atanması üzerine boşalan Samsun Maarif Müdürlüğü’ne, o esnada Bursa Erkek Lisesinde edebiyat öğretmenliği görevini sürdürmekte olan Rıfat Necdet Evrimer, 55 lira maaşla atanır.¹ Atama kararnamesinde; Gazi M. Kemal, Başvekil İsmet İnönü ve Maarif Vekili Dr. Reşit Galip imzaları bulunmaktadır ancak daha sonra bu atama değiştirilmiştir. 19 Şubat 1933’te Cemal Gültekin’in vazifesine devam etmesine karar verilmesi üzerine, Samsun Maarif Müdürlüğü’ne 55 lira maaşla atanan Rıfat Necdet Evrimer, aynı maaşla Giresun Maarif Müdürlüğü’ne nakledilmiştir.²

Giresun’da Millî Eğitim Müdürü olarak üç yıl görev yapan Evrimer, 18 Ocak 1937’de bu kez Sait Nazif’in öğretmenliğe naklinden dolayı boşalan, Trabzon Kültür Direktörlüğü’ne “Giresun Kültür Direktörü, üniversite mezunlarından Rıfat Necdet’in almakta olduğu 70 lira aylıkla atanması uygundur”³ kararı ile atanır. 1930’lu yılların ortalarında Maarif Müdürlükleri, Kültür Bakanlığına dönüşmüş, “Maarif Vekilliği” yerine “Kültür Vekilliği” kullanılmış ancak bu kullanım kısa ömürlü olmuş “Maarif” sözcüğünde karar kılınmıştır. 20 Mart 1937’de, Rıfat Necdet Evrimer’den boşalan Giresun Maarif Müdürlüğü’ne, Tekirdağ Kültür Müdürü Tevfik Bey, 40 lira aylıkla atanmıştır.

1937- 1939 yılları arasında, Trabzon’da Maarif Müdürlüğü görevini sürdüren Evrimer, 17 Mart 1939’da Cemal Gültekin’in Antalya Maarif Müdürlüğü’ne atanması üzerine boşalan Sivas Maarif Müdürlüğü’ne, 70 lira maaşla,

¹BCA, 30.11. 1. 0 / 75. 4. 9, 9 Şubat 1933.

² BCA, 30.11.1/75.5.11, 19 Şubat 1933.

³ BCA, 30.11.1. 0 / 110. 1. 17, 18 Ocak 1937.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ve Başbakan Refik Saydam'ın imzalarının bulunduğu üçlü kararname ile atanır.⁴

Sivas'ta beş ay gibi kısa bir süre görev yapan Evrimer, 8 Ağustos 1939'da 80 lira aylıkla Hatay Maarif Müdürlüğü'ne naklen tayin edilir.⁵ Böylece Evrimer, 23 Temmuz 1939'da Türkiye'ye katılan Hatay'ın, ilk Millî Eğitim Müdürü olmuştur. Evrimer'den boşalan Sivas Maarif Müdürlüğü'ne ise 5 Ekim 1939'da Gazi Lisesi İngilizce Öğretmeni Fevzi Ertem, 40 lira maaşla atanmıştır.

Hatay'da beş yıl kadar Millî Eğitim Müdürlüğü görevini sürdüren Evrimer, 1 Şubat 1944'te Samsun Maarif Müdürü Mehmet Doğanay'ın, Maarif Vekilliği İkinci Sınıf Müfettişliği'ne naklinden dolayı açılan Samsun Maarif Müdürlüğü'ne, almakta olduğu 80 lira maaşla naklen atanmıştır.⁶ Bu atamanın ardından aynı gün, Hatay Maarif Müdürlüğü'ne, Elâzığ Maarif Müdürü Naşit Sarıca, 50 lira maaşla atanmıştır.

Rıfat Necdet Evrimer, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan emekli olduktan sonra Dr. Mehmet Ali Haşmet Kırca'nın kurucu müdür olduğu İstanbul-Şişli'deki Yeni Kolej'de bir süre edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Ardından Galatasaray Lisesi'nde çalışmaya başlayan Evrimer, bu kurumdan 1963'te emekli olmuştur.

Memuriyeti dolayısıyla ülkenin kuzeyinden güneyine kadar pek çok ilinde yaşama fırsatı bulan Evrimer, yaşadığı şehirlere gönül borcunu, o şehrin tarihi dokusunu ve doğal güzelliklerini yücelten şiirler yazarak, doğruluktan ayrılmayıp görev bilinciyle çalışarak ödemiştir. İki kız, bir erkek çocuk babası olan Evrimer, 1971'de İstanbul'da hayata veda etmiştir.

1.1.2. Kişisel Özellikleri

Deneme, makale, sohbet, biyografi, aforizma yazarı, şair ve öğretmen Rıfat Necdet Evrimer, çok yönlü bir şair olmanın yanı sıra eğitimci olması yönüyle de eserlerinde daima iyiyi, güzeli, doğruyu öğütler.

Evrimer, yazılarında kin, öfke, kibir ve cehaletin bir insana yakışmayan sıfatlar olduğunun altını çizer. Karamsarlık ve tembellik de onun hiç tasvip etmediği

⁴ BCA, 30. 11. 1.0 / 129. 8. 11, 17 Mart 1939.

⁵ BCA, 30. 11. 1. 0 / 133. 30. 13, 8 Ağustos 1939.

⁶ BCA, 30. 11. 1. 0 / 165. 4-9, 1 Şubat 1944.

özelliklerdir. Ona göre, kişinin manevi yolculuğunu tamamlamış olması daima üretmekle, faydalı olmakla ve kendini sevmekle mümkündür.

İnsanın en büyük hatası, henüz hayattayken; duyan, düşünen, hisseden bir varlık iken sahip olduğu zenginliklerin farkına varamayıdır. İnsanoğlu sahip olduğu aklı, sağlığı ve imkânları daima iyilikleri, güzellikleri artırmak üzerine kullanmalıdır.

“Yaşamak bir aşktır, bir azimdir, iyi yaşamak şuurlu bir hayattır. Zekâmız iyi işler, kalbimiz iyi çalışırsa kendi dünyamızda bahtiyarlığın miracını yaparız! Enginlere açılıp da ruh olmak işte budur! Dolup boşalacağız, tekrar dolmak için!...” (Evrimer, 1955, 4-5).

Evrimer’e göre hayatı anlamlı kılmak, hayattan en yüksek verimi almak öncelikle insanın kendisini sevmesi ile mümkündür. Hayat denilen sınırlı zamanı değerlendiremeyen insanın ilk düşmanı, kendisi ve kendisi ile girdiği anlamsız savaşlar, tuhaf anlaşmazlıklardır.

“Hayatı sevmek, hayat içinde hayata koşmaktır. Kendimizi kanatlandıracağız, güçlükleri yenmek için bu kanatlara ihtiyacımız var. Hayat şaka, hayat ciddi, hayat zor... Fakat hayat çok güzel! Kendimizden hoşnut olmayınca başkaları bizi memnun edemez” (Evrimer, 1955, 4).

Şaire göre; karamsarlık, daima şikâyet, acizlik ve korkaklık insanı dibe çeker, hayatı karanlık ve izbe bir sokağa çevirir. Oysa hayat, sonunda ölüm olduğunu bilmenin bile çirkinleştiremeyeceği kadar güzeldir. Hayatta umudu daima diri tutmak, insanı motive eder. İnsan, yarından umudu kesmeden ancak o umudun boşa çıkmaması için de daima çalışarak, emek vererek yaşamalıdır. “Ömrümüzce yaşatacağımız şey ümitlerimizdir. Ümit bir ağaçsa saadet de onun meyvesidir. Hiçbir gece sabahsız değildir” (Evrimer, 1955, 5). Evrimer, hayatı anlamlı kılan şeyin ümit olduğunun altını çizer.

İnsan için en zararlı duygulardan biri de öfkedir. Öfkeden geriye kalan ancak pişmanlıktır. Akıl ve mantığın hükmünü kıran öfke insanı gerçek karakterinden uzaklaştırır. Öfkenin en derin yaralar bıraktığı kişi yine insanın kendisidir. “Öfke, duyarlığın mantığa isyanıdır. Onda derinlik yok, sathilik çok.. Öfke, insanın bir an kabından taşması, akıl hududunu aşmasıdır” (Evrimer, 1958, 165).

Evrimer, kişinin içinde bulunduğu gerçeklikten kendini soyutlamasının da telafisi mümkün olmayan sonuçlara neden olacağına inanır. İnsan, olmayacak hayallerin peşinden sürüklenmeye başladı mı üzüntüsü, tasası hiç bitmez. Önüne geçilemez ihtiraslar insanı daima huzursuz eder. Hayatın başlı başına zorlu bir mücadeleden ibaret olduğunu düşünen Evrimer’e göre, bu zorlu rakip insanı korkutmak yerine daha da kuvvetlendirmeli ve heyecanlandırmalıdır.

“Hayat, sahibine iğreti olarak verilmiştir. Yol azığımız tükeninceye, son menzile varıncaya kadar hayat için mücadele edeceğiz... Hayatın altın imkânları insanın iradesinde saklıdır. Yeter ki insanoğlunun kabiliyeti, o hazineyi keşfetmek iktidarına bağlı olsun...” (Evrimer, 1997, 27).

Evrimer’e göre, insanın kendiyle kurduğu ilişki, iç âlemindeki uyum, dış dünyayı, evreni, anlamak ve anlamlandırmak noktasında hayati bir önem taşır. Kendisiyle vakit geçirmeyi yalnızlık olarak değerlendirmeyen, mutluluğu, sulhu ve huzuru yine kendi iç âleminde bulan insan, “olgun adam” dır, bilgedir. “İlim, bir insanın kendini bilmesinden başlar” (Evrimer, 1955, 13). Olgun adam, kendine güvenir, kendini sever, karşısına çıkan yokuşlara bakıp pes etmek yerine yokuşları aşmanın çarelerini arar.

Hayata bu pencereden bakmayan, bu felsefeyle yaklaşmayan insan, Şair nazarında “ilim öksüzü” dür. İçsel yolculuğunu tamamlayamayan, henüz kendine varamamış bu ilim öksüzü, hiçbir şeye bağlanamaz. İnsan evvela hayata bağlanmalıdır. Ancak bu bağlılık, insanın hürriyetine gölge düşürmeyen bir bağlılık olmalıdır. Hayatını görgüsü, bilgisi, zekâsı ve irfanıyla temin eden, ruhunu ihtiraslardan gerçek manada arındıran kimse hürdür ve olgundur.

Evrimer’in kıymet verdiği bir diğer kavram da şüphesiz ilimdir. Ona göre, bilinçli bir özgürlük ancak ilimle mümkün olabilir. İlim insana mütevazı, temkinli ve tarafsız olmayı emreder. Bu özellikler insanı yücelten, insana değer katan niteliklerdir. Evrimer, hayatın faniliği ve kısıllığı karşısında ilmin sonsuzluğuna sığınır. “İlim, kısa olan insan ömrü için en büyük ümit, tasavvur ve teselli kaynağıdır” (Evrimer, 1955, 53). Evrimer’e göre, sonlu bir süreyi ifade eden insan ömrü ancak ilmin enginlerine feda edilirse anlam kazanır.

Evrimer; ilmin, bilimin, insanı hayat karşısında cesaretli ve kuvvetli kıldığına dikkat çeker. Ona göre ilim, hayatta tahammülü çetin olan zorluklar karşısında insana güç verir, insan iradesini sağlamlaştırır. İhtirasları ve isyanları dizginler. Bilgili, aydın kişilerin kafası daima ilimle meşguldür. Evrimer bu meşgaleye “kafa dövüşü” adını verir. Ona göre memleketin bu dövüslere ihtiyacı vardır. Bu dövüş olmasaydı insan nebati hayat yaşardı. Evrimer, kafa dövüşü dışında kalan boş ve manasız işler için ise “Adale dövüşü” tabirini kullanır. Adale dövüşü, etkisi kısa süren, gelecek ve fayda sağlamayan boş bir uğraştır.

“Münevver adamlar kafa dövüşü yaparlar. Bu hakikat aşkına yapılan bir dövüştür ve onun için güzeldir, makbuldür, verimlidir. Bu dövüşte mağlup da bir nevi galip sayılır, zira hakka ve hakikate hizmet ediyor demektir” (Evrimer, 1955, 19).

Evrimer, ilim ve zekâyı daima yüceltir ancak bunların, sevgiyle bütünleşmeden hiçbir anlam ifade etmeyeceğinin de altını çizer. Sevgi kavramı, Şair eserlerinin omurgasını oluşturmaktadır. İnsana, sahip olduğu zekanın sınırlarını gösteren duygulardır. Sevgiden yoksun olarak gerçekleştirilen her eylem kısır ve çoraktır. Sevmek, sevilme her canlı için bir ihtiyaçtır. Toplum düzeninin temeli olan sevgi, insana değer katar, insanı insana yaklaştırır. Zekâ tek başına bir anlam ifade edemez, insanı güçlü kılamaz. “Yalnız zekamızla kaldığımız zaman kalbimiz boş, düşüncelerimiz katı, sathi ve biraz da zavallıdır. Zekâmız bize hürriyetimizi temin edemez. Zekânın uyumaması için kalbin yaşaması lazımdır. Kalp ancak sevgi ile yaşar.” (Evrimer, 1955, 25). Evrimer’e göre şüphesiz zekâ, güçlü bir niteliktir ancak güç, tek başına katı ve işlevsellikten uzaktır. Zekâ, asıl kuvvetini sevgiden almalıdır.

Kadercilik, Evrimer’in şiddetle karşı olduğu bir kavramdır. İnsanın üstün özelliklerine aciziyeti yakıştıramayan şair, hayata her gün yeniden, yeni umutlarla ve heyecanla başlamanın, insanı mânen yücelttiğine vurgu yapar. Ona göre, hiç kimse kadere ve kötü gidişata teslim olarak, mukadderata sığınarak mutluluğu yakalayamaz. Yeryüzünde insanoğlu, varlığını anlamlı kılmak istiyorsa bu ancak neşeli bir ruhla güzelliğe hayran olup, karamsarlığa meydan vermeyerek mümkün olabilir. Şaire göre, insanın yaşamak için en çok ihtiyaç duyduğu şey neşedir. “Tabiata dönmek, tabiatı sevmek, insanı sevmek, güzel olan her şeyi sevmek, işte

ruhu enginlere götüren sır kapıları!.. Yaşayan, her gün kendini manen tazelemeye mecburdur. Gülmeyi unutmamalıyız. Gülmeyi bilen ıstırapı yenebilendir” (Evrimer, 1955, 61). Evrimer’e göre hayatı anlamlı ve yaşanmaya değer kılan sevgi ve pozitif bir bakış açısıdır.

Şaire göre, boşa harcanacak bir dakikası bile olmayan bu kıymetli hayatta insanın yaş alması da olumsuz bir durum değil, aksine faydalanılması gereken en kıymetli zaman dilimidir. Evrimer’e göre, yaşla birlikte azalan tek şey, insanın yeryüzünde geçireceği vakittir, geriye kalan her şey yaşla doğru orantılı olarak artmaktadır. Artış gösteren bu değerlerin en kıymetlisi ise şüphesiz tecrübedir. İnsanda yaratıcılığı, üretkenliği teşvik eden zekâ yaşanan veya eskiyen bir özellik değildir. Bu bakış açısına sahip olan kimse için ihtiyarlık, hayatın en korkulu aşaması olmaktan çıkar, aksine koca bir ömrün hasılatı olur. İnsan, ancak ölümü hayatın bir parçası olarak kabul ederse korkularından arınabilir. “İhtiyarlık en nefis meyvelerle yüklü bir ağaçtır, bu meyveleri kendi kendimize estirdiğimiz bahtsızlık rüzgârıyla yere dökmeğe hakkımız yok. Hem ihtiyarlığa niçin küsüyoruz, o küsüp darılsın da biz genç kalalım...” (Evrimer, 1958, 194). Evrimer’e göre ihtiyarlık insan ömrünün en kıymetli evresidir.

Evrimer acı, keder ve ıstırap gibi kavramlara da insana değer katan unsurlar olmaları yönüyle minnettarlık hisseder. İnsanın kendi köklerine inmesi, en derinlerine ulaşabilmesi ancak bazı acılarla tanışması ile mümkündür. Bu nedenledir ki yaşanan sevinçlerden çok acılar, ıstıraplar insanı değiştirir, pişirir. İhtiraslar ve gerçeklikten kopuk boş hayaller insanın en büyük düşmanıdır. Ona göre; sevgi, hoşgörü, merhamet, vefâ duygusu insana en çok yakışan erdemlerdir. İnsanoğlu ne kadar okursa okusun ne kadar bilirse bilsin kendine yabancı ise cahildir. En bilgili, en bilge kişi kendiyle anlaşmazlıklarını çözmüş, iç âlemiyle uyuma kavuşmuş kimsedir. Bu yeterliliğe ulaşmak insanın dış dünyayı algılamasında ve diğer insanlarla kuracağı iletişimde hayati bir öneme sahiptir.

İnsanın hayatta bir iz bırakabilmesine, bu sayede hatırlanır olmasına kıymet veren şair için, ölmek korkutucu değildir. Asıl korkutucu olan hatırlanmamaktır. Evrimer, geride güzel bir isim bırakarak ürettikleriyle daima bir değer olmayı, anılmayı hedeflemiştir. “Yaşayan ölür. Fakat en korkunç ölüm, bir iz bırakmadan

göçüp gitmek ve unutulmaktır” (Evrimer, 1949, 37). Evrimer’i endişelendiren, maddi varlığının son bulması değil, maneviyâtının lâayık olduğu saygıyı görememe ihtimalidir.

Evrimer bütün icraatlarında ve ortaya koyduğu eserlerde vatanına hizmet etmek, milletini yüceltmek, gelecek kuşaklara manevi imlik kazandırmak, kültür bilinci oluşturmak, yeni neslin tarihi değerlere sımsıkı bağlanmasına katkıda bulunmak istemiştir. Bu ülkenin bir yurttaşı, aydını olarak içinden çıktığı topluma karşı hep bu sorumluluk duygusuyla hareket etmiş, gönöl borcunu ödemek istemiştir.

Evrimer, yaşamın kıymetini bilmek, daima üretmek, okumak, öğrenmek, adil ve çalışkan olmak üzerine bir hayat inşa etmiştir. Kin, acizyet ve kadercilikten uzak duran şair, hayatın rotasını belirleme işini akıl ve duyguların kontrolüne bırakmıştır. Bilginin, ilim ve çalışmanın en kıymetli erdemler olduğuna inanmış, yaşantısını bu inanç doğrultusunda şekillendirmiştir. Kibir, gösteriş ve karamsarlık insanın kıymetini eksiltten, onu bayağılaştıran özelliklerdir. Sevgiyle harmanlanan zekâ insana daima doğruyu buldurur, güzel işler yaptırır. Güzeli, doğruyu ve âdil olan her şeyi saygıya, sevgiye değer bulan şair, insanın daima üretken olmasının gereğine inanır.

1.1.3. Öğretmenliğı

Rıfat Necdet Evrimer, 1930- 1963 yılları arasında yöneticilikten öğretmenliğe birçok görev icra ederek eğitim camiasında daima varlık göstermiştir. Milli Eğitim’den emekli olduktan sonra bazı özel okul ve kolejlerde öğretmenlik mesleğini sürdüren Evrimer 1955’te, kuruculuğunu ve idare başkanlığını Dr. Mehmet Ali Haşmet Kırca’nın⁷ yaptığı İstanbul Yeni Kolej’de çalışmıştır. Bu yıllarda “Çocuğun Terbiyesi Üzerine” adlı bir eser yazan Evrimer bu kitabı okul-aile birliğine armağan etmiş, okul-aile birliği başkanı Kenan Çakır, Evrimer’den övgüyle söz etmiştir.

⁷ “Mehmet Ali Haşmet Kırca, Filibe’de rüştiyeyi bitirmiş, Galatasaray Sultanisi’nde okumak için meşrutiyetten önce İstanbul’a gelmiştir. Buradan mezun olduktan sonra Maarif Nezareti’ne bağlı birimlerde göreve başlamıştır. Sonra Almanya’da, Türkiye’ye gelecek Alman ve Avusturya subaylarına Türkiye ve Türkçe dersleri veren bir kürsüde görev alır, lektör olur. Bu arada Almanya’da felsefe doktorasını tamamlayıp mütareke yıllarında da Türkiye’ye döner. 1925 yılında Nişantaşı’ndaki Münire Sultân ve Şerif Paşa Konaklarına taşınan Şişli Terakki Lisesi’ne müdür olur ve on dört yıl bu görevde kalır. Okulda yatılı kız erkek kısımlarının açılması, değerli öğretmenlerin görev yapması Mehmet Ali Haşmet Kırca’nın müdürlüğü sırasında kaydedilen ciddi gelişmelerdir. Buradan ayrıldıktan sonra Yeni Kolej’in kurucu müdürlüğünü üstlenir. İstanbul Erkek Lisesi’nde de Fransızca dersleri verir. Şişli Halkevi’nin uzun yıllar başkanlığını yapar.” Bkz. Yılmaz Bardak, **Türk Siyasal Yaşamında Ali Coşkun Kırca**, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Eskişehir, 2015.

Evrimer, Cumhuriyet'in yetiştirdiği bir eğitim neferi olarak üzerine düşen sorumluluğun daima farkındadır. Evrimer'in, öğretmenliğini ve edebî kişiliğini de bu sorumluluk anlayışı şekillendirmektedir. Evrimer “Çocuğun Terbiyesi Üzerine” adlı kitabında konuyu 23 başlık altında ele almıştır. “En Mükemmel Öğretmen” adlı yazıda iyi bir öğretmende bulunması gereken nitelikler 45 madde halinde sıralanmıştır. Evrimer'e göre iyi bir öğretmen her şeyden önce davasına inanmış, öğrencilerine karşı sevgi dolu, kültürlü ve donanımlı olmalıdır. Evrimer, bir öğretmen olarak ilmin kıymetine, bilginin gücüne inanır ancak bu değerlerin mütevazılıkla, vefa duygusuyla, birleşmesi gerektiğinin de altını çizer.

Evrimer'e göre bir sanatçının hassasiyetini ve heyecanını öğrencilerine karşı hissetmeyen öğretmen, verimli olamaz. Öğretmenliğin sadece öğretmekten ibaret olmadığını düşünen Evrimer, bir öğretmenin sadece okul içindeki hal ve tutumlarından değil, okul dışındaki yaşantısından da sorumlu olduğunu düşünür. Şefkatli, dürüst, bağışlayıcı, adaletli, sabırlı bir öğretmen olmak için gayret gösteren Evrimer, eğitimde şiddet, asabiyet ve haksızlığın kendi otoritesini sarsacağını düşünür. Öğretmenin malzemesi insandır. Bu sorumluluk her ne kadar ağır olsa da yürünen meşakkatli yolun sonu manevi tatminlerle doludur.

“Baş yapmak san'atı sanatların en yükseği, en ilâhisidir. En mükemmel öğretmen, memleketin en değerli yapıcı ve yaratıcısıdır. Onun için eğitim ve öğretim mevzuunda muhal olan hiçbir şey yoktur. Bütün altın imkâncılar onun emrinde ve kumandasındadır. O, yeniden yaratmanın hudutsuz heyecanları içinde her gün tazelenen bir varlıktır. Üşenmez, usanmaz, çalışır, çalışıkça manevî zevkler derer. O, çocuklarının topyekûn saadetini temine uğraşır. En mükemmel öğretmen, Tanrı'nın sevdiği, Peygamberin övdüğü ve milletin hafızasında sevgi ile yaşayan bahtiyar insandır.” (Evrimer, 1955, 19).

Evrimer, bir ülkenin her alanda kalkınabilmesinin ancak ilim ve sanatla mümkün olabileceğine inanır. Cehaletle savaşta en ön safta yer alan eğitim emekçileri, bir ülkenin geleceğinin şekillenmesinde, yetiştirdiği nitelikli öğrencilerle en önemli rolü üstlenir. Ona göre öğretmen, sadece öğreten, anlatan, tarif eden değildir; uygulayan, örnek olan, yaşayandır. Öğretmen; içinde iyilik, dostluk, merhamet taşıyan; bilgili ve mütevâzı kimsedir.

Evrimer’e göre ilim, Tanrı’nın yeryüzündeki saltanatının mülküdür. Bu mülkü heyecanla, mutlulukla dağıtan ise öğretmenlerdir. Bu anlamda öğretmenin görevinin ne denli kıymetli olduğuna vurgu yapan Evrimer, “Öğretmene Kaside” adlı yazısında şunları dile getirmektedir:

“...İleri ve mesut Türkiye’nin temellerini, yetiştirdiğin seçkin ve yetkin vatan evlatlarıyla sen kurdun. Sensiz başka bir âlem tasavvur edilemez. Böyle bir âlem eğer mevcutsa zifiri karanlık içindedir. Sende bilmek zevki, hakikat arzusu var. Hürriyete âşkınsın, adalet dostundur. Çalışmayı en hakiki mânada sevensin ve bilirsin ki çalışma bizden uzaklaştığı zaman üç büyük kötü ile karşı karşıya bulunuruz: Can sıkıntısı, gizlilik ve ihtiyaç!.. Sen, sabırla, feragatle insanoğluna çalışmayı öğretirsin. Yazıma kaside başlığını koydum, senin kasideye ihtiyacın yok... Sen, değerli çalışmalarınla, ilminle, tevazuunla, insanlığın ve kemalinle daima kalplerde yaşayan ölmez varlıksın.” (Evrimer, 1955, 51).

Evrimer, bu dünyada bilginin en kıymetli hazine olduğuna inanır. Öğrenmek, daima okumak, araştırmak insanı güçlü kılar, güçlü bireyler güçlü toplumlar oluşturur. Çağdaş, aydın ve modern bir millet olabilmenin yolu iyi eğitim almış, görgüsüyle, bilgisiyle ülkesine katkıda bulunacak, ülkesini bir adım öteye taşıyacak nesiller yetiştirmekle mümkündür. Bu kutsal görevi gerçekleştirme işi öğretmenlere nasip olmuştur. Öğretmenler bu vazifeyi yerine getirirken herhangi bir ödül veya takdir de beklememektedirler, zîrâ meşgul oldukları bu kutsal vazife bir görev değil, ödüldür.

Evrimer, attığı adımda, aldığı kararlarda, yazdığı şiirlerde eğitimci kimliğini hep en önde tutmuş, bu kutsal görevi icra eden eğitim neferlerinden biri olmanın gururunu ve sorumluluğunu daima üzerinde hissetmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

SANATI

2.1. Şairliği, Şiir Anlayışı ve Türk Şiirindeki Yeri

Rıfat Necdet Evrimer, Cumhuriyet aydınıdır. Bir eğitim neferi olarak görev yapan Evrimer edebiyatı, yaşadığı toplumu eğitmek için bir araç olarak görmüştür. Evrimer'e göre sanatkarın, mensubu olduğu toplumu bilinçlendirmek, topluma tarih ve millet bilinci aşılamak; doğruyu, iyiyi, güzeli öğütlemek gibi sorumlulukları vardır.

Evrimer'e göre şiir; Alman edebiyatçı Goethe'nin de ifade ettiği gibi: “iç olayların hatıra defteridir” (Evrimer, 1949, 16). Evrimer'e göre şairlik, insanda var olan yaratma kudretinin mevcut acılarla, ıstıraplarla yoğrulmasıyla, sık sık yaşanan gelgitlerle, çoğu zaman da ruhun isyanlarıyla savaşından doğar. Şiir, bütün bu şartların birliğinden oluşur. Şair, ilhamını kendi iç dinamiklerinden alan, bu dinamikleri daima canlı tutandır. Şiirinde nefes alıp veren şair, kanlı canlı, etiyile kemiğiyle okuyucuya kendisini eserinde hissettirebilendir.

“Şair odur ki eserlerinde, bütün tazeliği, heyecanı, şafağı, mehtabı, sevinci, elemi ve bunlara benzeyen ve benzemeyen bin bir ruh halet ve tezahürleriyle, her gün kendisini yeniden yaratır. Onun engin ruhundaki med ve cezirler, tezatlar, tesadüfler, huzurlar, huzursuzluklar şiirin iç muhtevasını ören ana unsurlardır” (Evrimer, 1955, 30-31).

Şairi, duygularını yazıya dökmeye iten sebep çoğunlukla varoluşsal yalnızlıktır. Bir süre sonra kendi iç dünyasında hissettiği yalnızlıktan haz almaya başlayan, bu “muhteşem yalnız”, yalnızlığın derinine indikçe, farklı katmanlar ve bu katmanlarda yeni duygular keşfeder. İşte varılan bu noktada ıstırap, acı, keder, mutluluk, hüzn, sevinç gibi birbiriyle iç içe geçen birçok duygu kendisini ifadeye muhtaçtır. Bu ihtiyaç ise şair varlık nedenidir.

“Şair aradığı imkanlara, sanatın sihirli kudreti kanat verir. Şair kendi iç varlığının mahşeri içinde bütün bir ömrü boyunca muhteşem bir yalnızdır! Yalnızlığın meraretili zevkini, yalnızlığın huzursuzluklarla dolu huzurunu bir defa da şairden sormalı! İstırapların ayaz oku sivri ucunu şair kalbine dayadığı zaman, mısralar kalbin kanıyla yazılmıştır, onlar kanayan güllerdir ve onlar öz şiirdir! Bir yudum saadet ve bir avuç huzur, şair muhayyilesine bazen ne erişilmez ufuklar açar!...” (Evrimer, 1955, 31).

Evrimer'e göre şairlik, türlü meşakkatlerle dolu bir yolculuktur. Şairin yolu her zaman dümdüz bir oba değil, bazen de dik ve virajlı, kenarında korkunç uçurumlar bulunan bir yamaçtır. Şairi, asıl kuvvetini kullanmaya teşvik eden bu yolculuktur. Sabırla, azimle, bıkmaksızın kararlı bir çalışmayla ulaşılamayacak hedef yoktur. Şairi feraha erdirecek olan da bu bilinçtir. “Sabır ve sebat başarının ve hatta biraz ileri giderek diyeceğiz ki, dehanın yarısıdır” (Evrimer, 1955, 2). Şaire göre, büyük başarıların ardında, çelik gibi sağlam bir irade ve tükenmez bir sabır yatmaktadır.

Evrimer'e göre yaratma kudretini ateşleyecek olan dâimi acılar, aşılamayacak gibi duran sıkıntılar, sonu gelmez ıstıraplardır. Sabretmeyi başarabilen, kendi içine kulak veren şair duyguları ile fikirlerinin çatışmasının ortasında kaldığında soğukkanlı ve sağduyulu olabilmelidir. Ancak bu şartlar altında ölümsüz eserler ortaya konulabilir. “En yüksek huzur, en devamlı huzursuzluklarda, en büyük eser, en derin ıstıraplardadır. Yaratma, kudretini bundan alır” (Evrimer, 1958, 210). Evrimer'e göre şairi yaratmaya teşvik eden yegâne şey hayatın insana sunduğu acılardır. Bu acılar, insanın özüne ulaşabilmesi için bir köprü vazifesi görmektedir.

“Benden kurtuluşun bana gelişi,

Ve ruhun bedenden tam yükselişi,

Kavuşmak san'atın enginlerine.

Izdırap en güzel imbik oluyor.

Süzülüp inerken insan derine

Kendi özleriyle gerçek doluyor” (Evrimer, 1949, 7).

Şairliği bir tür dehâ olarak niteleyen Evrimer, ortaya konan eserin kuvvetini, meydana gelirken geçtiği zorlu süreçlerden aldığını düşünür. Siyasi ve askerî sahada muhteşem işler ortaya koyan, olağanüstü başarılarla imza atan dehaların şairlik yönlerinin de kuvvetli olduğuna vurgu yapar.

“Dâhi, yaratırken kendinden çıkmış ise, eserlerinde kuvvetle yaşar.

Dâhide doğum sancıları ne kadar uzun, devamlı ve şiddetli ise eseri de o derece mükemmel ve muhteşemdir. Dikkat ediniz, büyük eser

yaratanlarda askeri ve siyasi sahada da olsa, şiir tarafları kuvvetlidir” (Evrimer, 1958, 210).

Evrimer’e göre sanatkâr, mensubu olduğu toplumdan bağımsız düşünülemez. Ortaya koyduğu her eserde mutlak gözetilmesi gereken bir fayda bulunmalıdır. Şair, yarattığı hiçbir üründe vicdani sorumluluğunu unutmamalı, bu sorumluluğu göz ardı etmemelidir.

“Yaratmak ve yaşatmak ‘ben’in değil, ‘biz’in saadetini istemek, ruhun merkezi kıymet idrâkı olan vicdanı harekete geçirmek, yani her işte vicdanlılaşmak, bir kıymet şuuru uyandırmak, büyük bir şey olan insanın kendine yönelmiş vazifeleridir” (Evrimer, 1958, 215).

Evrimer, şiirin gücünü biraz da okuyucudan aldığı kanaatindedir. Şairin yaratma kudreti okuyucudan bağımsız düşünülemez. Şiir, şairiyle okuyucusu arasında sağlam köprüler inşa ediyor, uzun bir sohbe, muhabbete vesile olabiliyorsa şair başarıya ulaşmış demektir.

“Bir şiiri okuyan şairiyle sıcak bir kucaklaşma yapıyorsa, onunla kendisinden ve güneşten başkasının dinleyemediği mahrem bir dille konuşabiliyorsa, okuyucu şiirin lübbünü almıştır, şair de eserinde tamamiyle muvaffaktır” (Evrimer, 1955, 31).

Şairin şiirleri, anlaşılacak ihtiyacından çok yaşanmışlık dolu duyguların ifadesidir, şair şiirleri aracılığıyla okuyucuyla dertleşirken bir taraftan da onları çeşitli insan ilişkileri ve sonuçları hakkında uyarmak istemektedir.

“Yıllarca emek verdiği insan unuttur

Yıllarca süren aşkını cânân unuttur

Dostlar hele ikbâlde mi billâhi inanan

Mâzîdeki yârânını her ân unuttur” (Evrimer, 1966, 92).

Evrimer’in en büyük endişelerinden biri, bir sanatçı olarak öldükten sonra anılmamak, yitip gitmek, milletin hafızasından silinmektir. Toplumu için çalışan, üreten, ait olduğu topluma bir değer katmaya çalışan insan, bunun ancak milletin beğenisini, takdirini kazanmakla mümkün olacağını bilmelidir. “Ferdin ebediliği,

milletin hafızasında bütün bir muhabbetle yaşamasıdır. Her şeyimizi o ebedi varlığa borçluyuz” (Evrimer, 1955, 75). Evrimer’e göre, sanatçının ölümsüzlüğü ancak milletin kalbinde edindiği yerin sağlamlığı ile mümkündür.

Evrimer; bir mütefekkir, aydın, öğretmen ya da sanatçı olarak toplumuna karşı daima sorumluluk bilinciyle hareket etmiş, bütün hayatını bu çizgide sürdürmüş; hizmetleriyle, eserleriyle ait olduğu millete gönül borcunu ödemiş insanların, maddi varlıkları son bulsa dahi hatıralarıyla daima yaşatılmasını dilemektedir. Nasıl ki aydının, sanatçının ülkesine karşı sorumluluğu vardır, milletin sorumluluğu da yitip giden değerlerin hatıralarına sahip çıkarak onlara vefa göstermektir.

“Yaşadıkları müddetçe iyi iz ve tesirler bıraktıktan sonra hiç doğmayanların yanına göçenlerden zaman zaman bahsetmek, onların hatıralarını tazelemek yaşayanlara düşen vazifedir. İnsan ölmekten ziyade unutulmaktan korkar. Çünkü unutulmak iki defa ölmektir!” (Evrimer, 1951, 4).

Evrimer için sanat, çetin bir yolculuğun ardından ulaşılabilecek cennet ülkedir. Sanatçıyı bu yolculukta güçlü kılan, hedeflenen varış noktasına ulaşmanın heyecanı değil, bizzat yolculuğun kendisi olmalıdır. Bu yolculukta çekilen zahmetler, katlanılan eziyetler sanatçıya üretkenlik, özgünlük, samimiyet ve nihayetinde kalıcılığı sağlayacaktır. Bu meşakkatli ancak bir o kadar da sürükleyici yolculukta, şair kendisine ilmi rehber edinmeli, ilmin ışığı ile aydınlanmalıdır. “İlim, şairin sanat kabiliyetinin gelişmesinde en kâmil yardımcısıdır” (Evrimer, 1949, 35). Evrimer’e göre, bir sanatçının daha güzel eserler verebilmesi, ancak ilmin insana kattığı olgunluk ve kazandırdığı bakış açısı ile mümkün olabilir.

Evrimer, okuma yelpazesi geniş, iyi bir okuyucudur. Türk ve dünya edebiyatına ait, felsefeden tiyatroya kadar birçok farklı türde eser okuyan Evrimer için şüphesiz şiirin yeri farklıdır. Şairin şiirlerini; rubailer ve diğer şiirler olmak üzere gruplandırmak mümkündür. Sanatçının, 1940-1950 arası ile 1960 sonrası yazılan bazı şiirlerinde saf şiirden etkilendiği sezilmekle birlikte, herhangi bir edebî akıma dahil olmadığı anlaşılmaktadır. Evrimer 1933-1951 yılları arasında birçok dergide yazılar ve şiirler kaleme almıştır. Bu yazıların içeriğine bakıldığında Evrimer’in, genç Cumhuriyet’in dâim olması için görev bilinciyle yazılar yazan; inkılapların

halka benimsetilmesi noktasında üzerinde sorumluluk hissedeen bir halkevi şairi olduğunu söylemek mümkündür.

2.2. Şiirlerinin Dil, Anlatım ve Şekil Özellikleri

Evrimer'in duygu ve düşünce dünyasının şekillenmesinde; öğretmenliği süresince görev yaptığı şehirler, toplumun farklı kesimlerinden tanıdığı insanlar, yaşadığı ve şahit olduğu olaylar, edebiyat dünyası içinde yer alan şairlerle kurduğu sağlam dostluklar, Türk ve dünya yazarlarından okuduğu birçok eser etkili olmuştur.

Şairin, denemeler- sohbetler – makaleler başlığı altında ele aldığı yazılarında; Goethe, Nietzsche, Voltaire, Montaigne, Seneca, Erasmus, Paul Valery, Shakespeare, Baudelaire, Bacon, Victor Hugo, Lamartine, Aristo, Pascal, Mevlânâ, Ziyâ Paşa, Ömer Hayyam, Yahya Kemal, Ahmet Hâşim gibi birçok yazar, şair ve filozoftan sık sık alıntılar yaptığı görülmektedir. Evrimer, şair olmanın yanı sıra doğu ve batı edebiyatına hâkim, çok farklı tarzda ve türde eser okuyarak şiir iklimini ve düşünce dünyasını besleyen donanımlı bir okuyucudur.

Evrimer, gerek yazılarında gerekse özdeyiş ve şiirlerinde açık, yalın ve akıcı bir Türkçe kullanmıştır. Mecaz, benzetme ve soyutlamalardan uzak duran şair şiirleri, gücünü sadelikten ve samimiyetten almaktadır.

“Korkmak yarı köleleşmeğe benzer bunu bil

Ömrümce yaşat sevgini ömrümce sevil

Aklın bütün imkanları her gerçeğe dost

Amma ki gönül neyleyeyim öyle değil” (Evrimer, 1966, 168).

Şairin, çocuk şiirleri ile vatan, bayrak ve Atatürk sevgisini anlattığı şiirlerde ağır, ağdalı bir dil kullanmaktan bilhassa uzak durduğu görülmektedir. Evrimer, eğitimci kimliğinin bir gereği olarak şiirleriyle eğitmeyi, öğretmeyi, yol göstermeyi, bazen de nasihat etmeyi hedeflemiştir. Bu amaca uygun olarak da sanatlı bir söyleyişe başvurmamıştır.

“Mümkünleri imkân ile ispâta çalış

Haksızlığı isyân ederek redde çalış

Gerçeklere iz'an ile irfân ile koş

İflâsla biter şarklı olup şarklı kalış” (Evrimer, 1966, 14).

Evrimer’in, özellikle çocukların eğitimi için kaleme aldığı şiirleri ile, vatan, millet, yurt ve bayrak sevgisi; Türk büyükleri ve tarih bilinci temalı şiirlerinde Tanzimat’ın ilk dönem şairleri ile benzer bir sanat anlayışına sahip olduğu görülmektedir. Bu şiirlerde, eğitmek, öğretmek, yol göstermek amacıyla sanat bir araç olarak kullanılmış; mecaz, benzetme ve imgeden uzak durulmuştur.

“Tarihe sığmaz adın, eserin,
Bu türbe değil senin de yerin
Milletin kalbi, ruhu milletin.
Ve hayatında sen ki her çetin
Savaştan çıktın muzaffer, şanlı,
Tarihe baktım en heyecanlı
Sayfalar senin, senin eserin” (Evrimer, 1949, 47).

Şairin, özdeyişlerinde de sadeliğin ve didaktik anlatımın ön planda olduğu görülmektedir. Kelimelerle arası iyi olan Evrimer’in, özlü sözlerinin büyük çoğunluğunun tecrübe ürünü olduğu anlaşılmaktadır. Şairin, az sözle çok şey anlatabilmeyi mümkün kılan aforizmalarının, anlatımın ilkelerinden; yalınlık, açıklık, duruluk, doğallık, özgünlük, özlülük ve sağlamlık gibi birçok özelliğe uygun olduğu görülmektedir.

“Tabita ibadet, ibadetlerin en güzelidir.” (Evrimer, 1958, 10).

“En güç san’at, insanları idare etmektir.” (Evrimer, 1958, 7).

“Dolan boşalır, boşalan dolar. Kaybolan hiçbir şey yok!..”

(Evrimer, 1958, 10).

Evrimer, Fecr-i Âti topluluğuna mensup, Emin Bülent, Mehmet Behçet, Tahsin Nâhit, Ahmet Hâşim gibi isimlerle ilgili biyografi çalışmaları yapmış, bu eserlerde şairlerin şiir anlayışlarına da yer vermiştir. Evrimer’in Fecr-i Âti topluluğunun sanat anlayışına uzak olmadığı söylenebilir. Şair bazı şiirlerinde, Ahmet Hâşim etkisi açıkça görülmektedir.

“Geniş omuzlarda kocaman bir baş,

İçini dolduran ıstırap eli,

Ne olur bir gün de biraz başkalaş,

Seni sevmiyorum bildim bileli” (Evrimer, 1949, 37).

Şairin, “Çizgiler” kitabında yer alan “Benden Başıma” adlı şiiri, Ahmet Haşim’in “Başım”⁸ adlı şiiriyle ses ve içerik olarak benzerlik göstermektedir.

“Bî-haber göğdeme gelmiş, konmuş,

Müteheyyic, mütekallis bir baş.

Ayırır sanki bu baştan etimi,

Ömr-ü ehrâma muâdil bir yaş!” (Haşim, 1992, 97).

Evrimer’in şiir kitaplarında yer almayan “Sarhoş Gemi”⁹ adlı şiiri 1949’da Hareket Dergisi’nde yayımlanmıştır. Sembolizmin en büyük temsilcilerinden biri olan Fransız şair Arthur Rimbaud’un¹⁰, “Sarhoş Gemi”¹¹ adını taşıyan şiiri ile Evrimer’in Hareket Dergisi’nde yer alan şiiri aynı adı taşısa da şiirin, içerik olarak Yahya Kemal Beyatlı’nın “Sessiz Gemi”¹² adlı ünlü şiiri ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

“Ufukların bürünmüş koyu bir kül rengine,

Dönüş olur mu artık güz sonu seferinden!

Dağlaşan şu deniz de haykırıyor derinden

Ey gemi, sarhoş gemi dalgalarla engine!” (Evrimer, 1949, 9).

Yahya Kemal Beyatlı’nın, şiirinde betimlediği siyah ufuklar, kasvetli ve gergin bir gökyüzü, giden yolcuların dönüp dönemeyecekleri konusundaki endişe gibi unsurları, Evrimer’in Sarhoş Gemi’sinde görmek mümkündür.

⁸ Şiir için Bkz. Ahmet Haşim, **Eserlerinden Seçmeler**, (Haz. Yüksel KARA), Mopa Kültür Yayınları, İstanbul, 1992., s.97.

⁹ Rıfat Necdet Evrimer, **Sarhoş Gemi**, Hareket Dergisi, S.28, Haziran 1949, s.9.

¹⁰ “Jean Nicholas Arthur Rimbaud, 20 Ekim 1854’te, Fransa, Charleville’de doğdu. Piyade Yüzbaşı Frederich Rimbaud, bir köylü kızı olan Marie Catherine Vitalie Cuif çiftinin beş çocuğunun ikincisiydi. Charleville Koleji’nde okudu. Bu sırada şiir yazmaya başladı. Edebiyat hocası Georges İzambard onunla özel olarak ilgilendi... Parnasizmden etkilendi. 10 Kasım 1891’de, Marsilya’da 37 yaşında hayata veda etti.” Bkz. **Orta Çağdan Günümüze Fransız Şiiri Antolojisi**, (Derleyen- Çeviren: Yakup Yaşa), İkaros Yayınları, İstanbul, 2020.

¹¹ Bkz. **Orta Çağdan Günümüze Fransız Şiiri Antolojisi**, (Derleyen- Çeviren: Yakup Yaşa), İkaros Yayınları, İstanbul, 2020, s.396-399.

¹² Şiir için Bkz. Yahya Kemal Beyatlı, **Kendi Gök Kubbemiz**, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2016, s.51.

Evrimer'in, "Çizgiler" adlı eserinde yer verdiği bir diğer şiir de "Bu Tepeden" başlığını taşımakta ve İzmir'in kurtuluşunu konu edinmektedir. Şair bu şiirinde ise Yahya Kemal Beyatlı'nın ünlü eseri "Bir Başka Tepeden"¹³ i anımsatmaktadır.

"Bu tepeden sen de bak İzmir ufuklarına

Bu çeşmenin hürmetle oku kitabesini,

Duyarsın o rabbani varlığın tunç sesini:

Ordular hedefiniz Akdeniz'dir ileri!" (Evrimer, 1949, 58).

Evrimer, bir şiirin sanat değerini belirleme noktasında, şeklin çok kıymetli ve belirleyici bir gösterge olduğuna vurgu yapar.

"Şiirde şeklin mükemmelliği; vezin, kafiye, ritim, ahenk, dil ve üslup gibi unsurların şiir mimarisi şart ve icaplarına uyması demektir. Bu şartları haiz olan bir şiirin tek mısraından dahi bir kelime alınamaz. Mısralar o derece sabırlı ve titiz bir itina ile işlenmiştir ki sürrealistlerin iddiaları aksine olarak şeklin şiirde bir kıymet unsuru olduğunu ortaya koymaktadır" (Evrimer, 1949, 34).

Ona göre şiir; ahenk unsurlarının tamamının bir araya gelerek oluşturduğu, sözcüklerin yerlerinin değiştirilmesi veya parçadan tamamıyla çıkarılmasının mümkün olmadığı, kendi içinde kusursuz bir bütündür.

Şiirlerinde dörtlük ve bentleri sıkça kullanan şair, hecenin ise sıklıkla 7'li ve 11'li kalıplarını kullanmıştır. Şair, kızı Gülsen'e ithafen yazdığı "Kızım Gülsen'e" adlı şiirde redif, kafiye gibi ahenk unsurlarını kullandığı görülmektedir. Üç kıtadan oluşan şiir, 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

"Hayat güzel çocuğum, hayat olduğu gibi

Açık, aydın olacak önündeki yolların;

Tanrı arayanların Tanrı bulduğu gibi

Bir sevgi Tanrısın göklerimde sen yarın" (Evrimer, 1949, 65).

Şairin, çocuklara hitaben yazdığı şiirlerde sıklıkla 7'li hece ölçüsünü tercih ettiği görülmektedir. Nazım birimi dörtlük olan "Kış Baba" adlı şiirde dize sonlarında tekrar eden "-a" sesiyle yarım kafiye yapılmıştır.

¹³ Şiir için Bkz. Yahya Kemal Beyatlı, **Kendi Gök Kubbemiz**, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2016, s.12.

“Hey kış baba, kış baba

Arkanda beyaz aba,

Elinde kalın sopa,

Anlaşılmaz işin var” (Evrimer, 1949, 44).

Şairin, dörtlük nazım birimi dışında sık olarak kullandığı bir diğer nazım birimi de bentlerdir.

“Yaş elliye geçiyor, artık sayılı yıllar,

O bitip tükenmiş ne derin acılık var.

Şöyle bir düşündükçe geride kalanları,

Aşk, huzuru, zevki, filan ve falanları,

Korkudan doğuveren sayısız yalanları,

Hiç yorulma nafile, bir hazin yolculuk var,

Onunla tükenecek en güzel hatıralar” (Evrimer, 1949, 45).

Şairin, dörtlüklerinde ve bentlerinde sıklıkla yarım kâfiye ile tam kâfiyeyi kullandığı görülmektedir.

Edebiyatımızda Tanzimat Dönemi sonrasında görülen ve Servet-i Fünûn döneminde yaygınlaşmaya başlayan manzume, Evrimer’in de kullandığı bir nazım şekli olmuştur.

“Hava güzel, yazdan bir gün,

Arabası Atatürk’ün

Yol üstünde birden durdu,

Ata indi ve oturdu

Bir yeşillik kenarında

İstirahat kararında,

Bir ses duydu, yanık bir ses,

Vecd içinde kaldı herkes” (Evrimer, 1949, 15).

Şairin, “Yeni Çocuk Şiirleri” adlı eserinde yer alan “Atatürk ve Çoban” manzumesinde aa/bb/cc/...şeklinde kurulan uyak düzeni ile ses akışı sağlanmıştır.

Şairin ilgilendiği bir başka nazım şekli de rubâîdir.¹⁴ İki yüze yakın rubâîsi bulunan Evrimer, rubâîlerini “Boşlukta Dönen Rubâîler” adlı eserinde toplamıştır. Düşünsel konuların ağırlıklı olarak işlendiği bu nazım türü, dörtlük nazım birimi ve aruzun belli kalıpları ile yazılmaktadır.

“Rubainin yirmi dört vezni vardır. Bu türler, “ahrem” ve “ahreb” adlarıyla iki kısma ayrılır. Bu kısımların her birisi on ikişer türden oluşmaktadır. Bu iki kısımdan “mef’ûlün” birimiyle başlayan on iki kalıba “ahrem” adı verilir. “Mef’ûlü” birimiyle başlayan diğer on iki kalıp ise “ahreb” adını alır. Daha kolay ve daha güzel olan ikinci kısım, yapı bakımından daha uygun bulunduğundan, rubailerin çoğu “ahreb” kısmında söylenmiştir. Örneğin Ömer Hayyam’ın rubailerini vezin bakımından incelenecek olursa, birinci kısma uyan rubaiye çok nadir rastlanır” (Polat, 2008, 29).

Evrimer’in bütün rubâîlerinin vezin olarak, Ömer Hayyam’ın da sıklıkla tercih ettiği ikinci gruba, yâni “Mef’ûlü” ile başlayan “ahreb” kısmına dahil olduğu görülmektedir. Şair, rubâîlerinin tamamında “Mef’ûlü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ül” kalıbını kullanmıştır.

“Nemrud ile Firavni da Şeddâdı da gör
Târih ki tekerrür sayılır dâdı da gör
Bir zümreyi kâşâne-i ikbâlde behîç
Vîrânede bin mihnet ü endûhı da gör” (Evrimer, 1966, 117).

Şairin, “Bu Böyledir” adını verdiği “gör” redifli rubâîde, bazı aruz kusurları bulunmakla birlikte, “Mef’ûlü mefâ’ilü mefâ’ilü fe’ül” kalıbının kullanılmış olduğu görülmektedir. Evrimer, rubâîlerinde de özlü ve yoğun anlatımı yakalamış, çoğunlukla sade, açık bir dil kullanmıştır.

“Dünyayı saran boşluğa aldanma sakın
Hayyâmca düşün cennete bağlanma sakın
Ömrünce yaşat gerçeği ömrünce sevil
Ölmek yaşamaktır diyerek kanma sakın” (Evrimer, 1966, 7).

¹⁴ “Rubai sözcüğü Arapçada “dörtlük” anlamına gelmektedir. “Terâne”, “dubeyt” ve “çâr mısra” olarak da adlandırılan rubai; birinci, ikinci ve dördüncü mısraları kafiyeli olan iki beyitten oluşmaktadır. Üçüncü mısranın kafiyesi ise serbesttir.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. Ali Polat, **Ömer Hayyam ve Rubailer**, A4 Ofset Yayıncılık, İstanbul, 2008.

Şairin, “Aldanma” başlıklı rubâisi, örnek aldığı Hayyam’a atıfta bulunmakta ve şairin sade anlatımına örnek teşkil etmektedir. “a-a-b-a” kafiye düzenine uyan bu rubânin de “Mef’ûlü mefâ’îlü mefâ’îlü fe’ûl” kalıbı ile yazıldığı görülmektedir.

Evrimer’e göre şiirde gizem, okuyucuyu kendine çeken, etkileyen ve şiiri kuvvetli kılan bir özelliktir. Gereğinden fazla şeffaflık, şiiri sıradan bir parça olmanın ötesine taşıyamaz. “Şiirin yalnız konuşması değil, susması da lazımdır. Susan şiir, okuyanı düşündürür, sarar, büyüler. Şiir, biraz da gizliliklidir. Şiirde tam bir vuzuh, şiiri şiir olmaktan çıkarır, alelade bir nazım haline getirir” (Evrimer, 1959, 32). Şiirin, sanatçının ruhunun biyografisi olduğu düşünülürse bu biyografiyi oluşturan tüm duyguların kaynağı gerçek yaşantılar, kökü çok derinlerde bulunan izlenim ve hatıralardır. Şairin bu derinlikte, ifade etmek istediklerinin tamamını açık seçik ortaya koyabilmesi pek de olanaklı görünmemektedir. Evrimer’e göre, hissedilen her duygu, karşılığını sözcüklerde bulamayabilmektedir.

“Kıştan yaza yazdan kışa döndükçe hayât

Bir korkuya sevk etmede insanı memât

Taş uykusu başlarsa eğer son gecede

Artık silinir git gide her hâtıra yâd” (Evrimer, 1966, 115).

Şairin, saf şiir ve sembolizm etkisi ile nadiren de olsa imgeye başvurduğu görülmektedir. “Kader Çizgisi” adlı rubâide şair, insanın hayatla bağını koparıp, canlılığının son buluşunu; gözlerin açılmamak üzere kapanışını “taş uykusu” imgesiyle ifade etmektedir.

Şair, mesaj vermek, yol göstermek amacıyla yazdığı şiirlerde didaktik, adaletsizlikler ve çelişkili insan ilişkileri karşısında ise satirik bir tavır takınmıştır. Şair şiirlerinin ana karakterini lirizm, sadelik ve samimiyet oluşturmaktadır. Evrimer’in şiirleri kaynağını hayalden, soyut kavramlardan değil, gerçek yaşantılardan ve bu yaşantıların şairde bıraktığı tesirlerden alır.

Evrimer’in, 1940-1950 arası yazdığı bazı şiirleri ile 1960 sonrası yazılan birkaç şiirinde saf şiir etkisi ile anlam kapalılığı ve alışılmamış bağdaştırmalar görülmektedir, ancak şiirlerde rastlanan bu saf şiir eğilimi, Evrimer’in sembolist şairler arasında ele alınmasını mümkün kılacak ölçüde derin değildir.

2.3. Şiirleri

2.3.1. Şiirlerinin Muhtevalarına Göre Değerlendirilmesi

2.3.1.1. Çocuk Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer'in şiir ikliminde, çocuk şiirleri ayrı bir öneme sahiptir. Öyle ki Şair hem eğitimci hem de şair kimliğini birleştiren, çocuklar için yazdığı şiirlerini topladığı bir şiir kitabı bulunmaktadır. Eserde yer alan şiirlerin genel karakterini, millet bilinci, bayrak ve Atatürk sevgisi, anne sevgisi, çalışkan olmak gibi temalar oluşturur.

“Şu hayat yolunda bir savaştayım
O yol götürecekt beni yarına,
Doğacağım vatan ufuklarına.
Vazifem çalışmak, hakkım yaşamak,
Hürriyet içinde hürriyet bir hak” (Evrimer, 1949, 30).

Evrimer, çocukların sorumluluk bilinciyle hak ve görevlerinin farkında bireyler olarak yetiştirilmesini ister ancak bunu yaparken çocuğun çocuk olduğu asla unutulmamalı, çocukluklarını yaşamaları garip karşılanmamalı. Aileler için evlat, her şeyin üstünde olmalı, yarının bilinçli bireyleri, geleceği inşa edecek olan çocuklar, hak ettikleri sevgi ve ilgiyi aile ortamında bulmalı.

“Öğretmenim gelecek,
Melek gibi gülecek
Ve diyecek: -Günaydın
Haydin çocuklar, haydin
Oyun sonra, önce iş,
İştendir her yükseliş” (Evrimer, 1949, 27).

Evrimer, çocukların ilim irfan öğrendiği eğitim kurumlarını “can yuvası” olarak tanımlar. Çocukların anne kucağı, baba ocağından sonra kendilerini en güvende ve mutlu hissedecekleri ikinci yuvalarıdır okul. Okulda arkadaşlık, dostluk,

oyun var ancak bunlardan önemli ve öncelikli olan ise çalışmaktır, öğrenmektir, bilmektir.

“Anne yüzü ne asil yüz,
Anne gözü ne derin göz,
Anne özü pırlanta öz,
Melek annem, güzel annem” (Evrimer, 1949, 26).

Şair, iyi kalpli, mutlu ve faydalı bir bireyin yetişmesinde daima ilk sırayı aileye, özellikle de anneye verir. Anne ile çocuk arasındaki kopmaz, sarsılmaz bağların anne şefkatiyle daha da perçinleştğine inanan Evrimer, çocuğun ilk bilgilerinin temelini anne tarafından atıldığını bilir. Her çocuğun ilk öğretmeni annesidir, bu bağlamda annelere büyük görevler düşmektedir.

“En güzel teselliler annenin sözlerinde.
Her güçlüğe, zahmete katlanır seve seve,
Bir ev ki annesizdir benzemez sıcak eve.
O emzirir, büyütür, yetiştirir yarına,
Çocuk doğan bir güneş vatan ufuklarına” (Evrimer, 1949, 33).

Şair, anne şefkatinin ve anne ilgisinin iyileştiren, onaran, sarıp sarmalayan özellikleriyle çocuklar açısından kıymetine dikkat çekmektedir. Annenin yuvası ve özellikle de çocukları için yaptığı fedakârlıklar anneliğin en kutsal tarafıdır. Annelik sadece yemek ve temizlik yapmak, çocukların birincil ihtiyaçlarını karşılamak değildir. Anne; görgüyü, ahlakı, edebî öğreten bir bilgedir. Çocuklara en temel bilgileri aktaran bir öğretmendir. Sanattır, edebiyattır, estetikdir.

“Kitap ruhun kaynağıdır,
Bu kaynaktan iç arkadaş;
Kitap ilmin otağıdır,
Ektiğini biç arkadaş” (Evrimer, 1949, 28).

Şair, çocuğun eğitiminde okuma alışkanlığının küçük yaşlarda kazanılması gereken ve hayati öneme sahip bir özellik olduğunu bilir. Ona göre çocukların en yakın arkadaşı, yol göstericisi kitaplardır. Kitaplar çocuğa farklı dünyaların kapılarını

aralar, düşünce gücünü zenginleştirir. Okunan her kitap, çocuğun kişiliğinin şekillenmesi ve geleceğin en güzel şekilde inşa edilmesi için sağlam bir zemin oluşturur.

“Diyor ki ey genç hakikate koş,
Yolun olsa da en dik bir yokuş!
Eğilme, dik dur, yürü, öyle çık,
Hakka gönül ver, haksızlığı yık” (Evrimer, 1949, 34).

Evrimer’in, çocuklar için yazdığı şiirlerde daima didaktik bir hava hâkimdir. Çocukları iyiye, doğruya, güzele sevk eden şair bu yolun çetin olduğunu hatırlatır. İnsanın iradesi ve gücü işte bu zorlu yolları tırmanırken belli olur. Hayat bu çabalardan ve yılmayışlardan oluşur. Hayatta hakikat ve doğruluk daima rehberimiz olmalı. Kinin, kıskançlığın ve öfkenin karakterimizi ve davranışlarımızı ipotek altına almasına hiçbir koşulda izin vermemeliyiz.

“Yuvalara dokunmayın, yuva huzur köşesidir,
Her yuvadan işitilen sizin gibi kuş sesidir.
Bir yuvayı yapan kuşa bakın nasıl çalışıyor,
Bakın yavru bu yuvada yaşamağa alışıyor.
Yaşamak bu, kolay değil, imtihandır baştan başa,
Bilgi ile, görgü ile hazırlan sen bu savaşa” (Evrimer, 1949, 68).

Şair, çocukların eğitimi, terbiyesi ve iyi bireyler olabilmesi yolunda vatan, bayrak ve anne sevgisinin yanı sıra en önemli hususlardan bir diğerinin de hayvan sevgisi olduğuna inanmaktadır. Bir kuş yuvası üzerinden verilen mesajlar hayatın özünü içeren mesajlarla örülmüştür. Hayvanları sevmek ve korumak, başka canlıların yaşam hakkını tanımak, hayatı adil bir şekilde yaşamak için şarttır. Dünya sadece insanlara ait bir yer değildir.

“Bu gururun fakat niçin,
Guluların boş gösteriş,
Her akıllı hayvan için
Sakin olmak başlıca iş.

Karınca bak sessiz işte,

Örümcekte gör sanatı

Karar kılma bu gidişte” (Evrimer, 1949, 68).

Bir hindi üzerinden kibir ve gururun gereksiz ve kötü bir özellik olduğunun anlatıldığı şiirde gürültülü, şatafatlı kimselerin bu durumları övünecek çok fazla icraatlarının olmayışına bağlanmıştır. Hindinin karşısındaki örnekler ise çalışkan karınca, yetenekli örümcektir. İkisi de sessizdir çünkü onlar işleriyle meşguldür. İşte hayatta da gösteriş ve şatafat peşinde olanlar bu hindi gibi bomboştur.

“Çabuk kanmak ve inanmak

Onun gibi böyle yanmak

İnsan için dahi mümkün

Akıl baştan gittiği gün,

Her fenalık gelir başa,

Baş vurulur taştan taş” (Evrimer, 1949, 31-32).

Işığın etrafında dönen bir pervanenin aldanışı ve yanıışından hareketle şiirde inanmak ve aldanmak işlenmiştir. Baba ile kızının diyaloglarında baba, insanlara çabuk inanan ve kanan kimsenin de sonunun bu pervaneden farksız olmayacağını anlatır. Pişmanlık ve korkudan uzak olmanın yolu düşünerek ve temkinli hareket etmekten geçmektedir.

“Dört kişiyle götürülen

Yolda ıssızlık görülen

Cenazenin arkasından,

Uluyordu hep yasından.

Mezarlıktan dönmeyen tek

Oldu aziz, sadık köpek” (Evrimer, 1949, 38).

Ünlü besteci Mozart ve köpeğinin anlatıldığı manzum hikâyede ana temayı hayvan sevgisi oluşturmaktadır. Hayvanların insanlara karşı beslediği bağlılık ve vefa duygularının derin ve sarsılmaz olduğunu anlatan şair, sahibini kaybeden köpeğin ruh halini betimleyerek üzüntüsünü anlatmıştır.

“Sonu hiç de hoş görülmez,

Fenallığı yapan gülmez.

Kötülüğü el, dil yapar,

İnsan doğru yoldan sapar.

Senin için şudur görev:

İyi, doğru olanı sev” (Evrimer, 1949, 69).

Şiir, benekli kanatları olan sevimli bir kelebekle oynamak isteyen küçük bir kız çocuğu ile istemeden hayvanlara zarar verebileceğini küçük kıza uygun bir dille ve sabırla anlatan annenin karşılıklı konuşmalarını içermektedir. Söz konusu istekten yola çıkılarak, davranışların sonucunu hesaplamak, iyilik ve doğruluktan ayrılmamak, hiçbir canlının kötü muameleye layık olmamasını daima hatırd tutmak gibi mesajlar hayvan sevgisi teması içerisine serpiştirilmiştir.

“Bu dünyada insanoğlu bilin iki türlü yaşar:

Biri doğmuş onun için, biri mesut olmak için.

Yersiz keder, fakat bilmem kararsızlık neden, niçin.

Diyorlar ki temiz ahlak, hür irade ve hür vicdan

Sahibidir insanlığa layık olan iyi insan” (Evrimer, 1949, 71).

Yeni bir günün başladığını insanlara bildiren bir horozun ağzından yazılan bu şiirde, aklı ve fikri kendine rehber edinen insanların bu zorlu hayat savaşında önüne çıkan engelleri bir bir aşacağı anlatılır. Çocukları eğitmek, onlara doğru mesajları iletmek için fabl tarzı şiirlere sıkça başvuran Evrimer, şiirde irade, vicdan ve ahlakın mutlu bir yaşam için ön koşul olduğunu anlatmaktadır.

“Her başlayan böyle biter,

İzler kalır, dirlik yiter.

Anladım ki gözlerinden

İri ve tok sözlerinden

Kötülük var şu içinde,

Hayır olmaz hiçbir kinde” (Evrimer, 1949, 73).

Aklında kötülük bulunan ve bu kötülüğü uygulamak üzere hareket eden bir kurbağanın derede ayağına takılan eski bir bezle diyaloglarından oluşan şiirin mesajı; kötülüğün kimseye bir fayda sağlamayacağıdır. Bez parçası var oluş macerasını bütün aşamalarıyla kurbağaya anlatır. Her şeyin değiştiğini ve dönüştüğünü, hiçbir mevcudiyetin sonsuza dek sürmediğini anlatan bilge bez parçası, kurbağaya yeni bir bakış açısı kazandırarak kalbini kinden, kötülükten temizlemesini öğütler.

“Gururlu, alaycı baş

Düşünmez sağı, solu,

Sapıtır sonra yolu.

Telaşlı olma böyle,

Çok düşün sonra söyle.

Değer istersen eğer,

Başkasına değer ver” (Evrimer, 1949, 76).

Şiirde, eşit şartlarda olmayan kaplumbağa ve tavşanın yarışı anlatılmaktadır. Bu yarışta kibirli ve alaycı tavşan kaplumbağayı çok geride bırakır, kaplumbağanın tavşana yetiştiği yerde durum pek de iç açıcı değildir. Tavşan erken sevinmiş, kazalar geçirmiş ve yürüyemez hale gelmiştir. Yarışın kurallarına göre galip sayılan kaplumbağa bu duruma sevinemez çünkü adalet, vicdan ve merhamet sahibi sağ duyulu bu kaplumbağa ortada bir hasta, yaralı varken egosuna yenilemez. Tavşanın yaralarını saran kaplumbağa ona bir iki nasihat etmeyi de unutmaz; kendine değer verilmesini isteyen insanlar önce bu değeri karşısındakine vermelidir.

Evrimer, çocuklara hitaben yazdığı şiirlerde adalet, dürüstlük ve iyilik vurgusu yapar. Çalışkan olmanın, üretmenin, günü verimli ve iyi değerlendirmenin de en az doğruluk kadar kıymetli bir erdem olduğunu düşünen Evrimer, mesajlarının hedef kitlesi olan çocuklara ulaşabilmesi için genellikle kahramanlarını hayvanlardan seçer. Bu sayede dolaylı olarak hayvan sevgisi de aşılayan şair, doğayla dost, merhametli, bilgili çalışkan ve ahlak yönünden kuvvetli nesiller yetişmesini hedefler.

2.3.1.2. Atatürk Şiirleri

Mustafa Kemal Atatürk ile arasında on yedi yaş bulunan Rıfat Necdet Evrimer, ülkenin yakın geçmişine bizzat şahit olmuş, sıkıntılı yılların izlerini görmüş ve cumhuriyetin ilk yıllarına tanıklık etmiş eğitimci bir yazar ve şairdir. Bu durum onun Atatürk'e, devrimlerine ve fikirlerine sıkı sıkıya bağlı bir birey olmasında etkilidir.

Evrimer, şiirlerinde Atatürk sevgisini dile getirmekle kalmamış, onun yolundan sapmamayı da düstur edinmiştir. Özellikle yazdığı çocuk şiirlerinde çocuklara daima Ulu Önder'in izinden yürümeyi, çocukların Atatürk'ü kendilerine rehber edinmelerini öğütlemiştir.

“Her şeyi yeniden yaratan oldun.
Adın bir tılsımdır her bir dudakta,
Eserin bir kudret kaynağı bize;
Ey genç yoluna dikkatle bak ta
Ver kendini onun çizdiği ize” (Evrimer, 1949, 12).

Ülkenin kara bahtına bir güneş gibi doğan kurtarıcı gönüllerdeki yası silmiş, milletin yurtsuz, evsiz kalmasının önüne geçmiştir. Ona duyulan sevgi de bağlılık da sonsuzdur. Atatürk mücadelesiyle, azmiyle her Türk evladına örnektir. Şair, tarihi ve kahramanlarını diz çöktüren bir kurtarıcıya sahip olmanın kıvancı ve coşkusu içindedir. Gençlere de en büyük tavsiyesi millî kurtarıcının izini takip etmeleridir.

“Ata dedi: -Mademki güvenin var kendine,
Karşılaş benimle de gücünü bir yol dene.
Hasan Demir, sevgiden parlayan gözleriyle,
O tertemiz yürekten yükselen sözleriyle
Dedi: -İdemem Paşam, ben nasıl denerim ki,
Cihanı yenen sizi ben nasıl yenerim ki” (Evrimer, 1949, 19-20).

Atatürk'ün bir akşam çiftlikten dönerken yolun kenarında güreşen gençleri görmesi üzerine gelişen olayların anlatıldığı bu manzum hikâyede, Türklerin ata

sporlu olan güreş ve pehlivanlar Türk gücünün rneği ve birer simgesi olarak nitelendirilmiştir.

Atatürk, rakibini yenen Hasan Demir ile greşme talebinde bulunur ancak Hasan Demir paşanın bu işteğini saygı ve sevgisinden dolayı geri çevirmek ister. Ancak Atatürk, eğer kendine güveniyorsa geri adım atmamasını söyler, bunun zerine Hasan Demir, bütün dünyayı dize getiren bir kahramanı kendisinin yenmeye muktedir olmadığını saygıyla dile getirir.

“Bu ses, gönül ağlayanı,

Vardı onun ağlayanı.

Damla damla eriyordu.

Ruha kanat geriyordu.

Ata verdi bir hediye,

Alkışladı “bis, bis” diye.

oban coştu ve inledi,

Yer dinledi, gök dinledi” (Evrimer, 1949, 15-16).

Atatürk, bir yaz günü, arabasıyla seyir halinde iken duyduğu uzun havayı duymak ve daha yakından dinlemek üzere yol kenarında çimenlerin üstüne oturur; yanındakilerden duyduğu güzel sesin sahibini yanlarına çağırmasını ister. Paşa, yanlarına gelen çobandan utanmayı sıkılmayı bir tarafa atıp az önce okuduğu uzun havayı bir daha okumasını ister ve bu dokunaklı sesin sahibine teşekkürle birlikte övgüler sunar.

Evrimer, Atatürk ile ilgili yazdığı şiirlerin çoğunda, onun alçak gnlllğne, mte vazı ve halktan biri oluşuna vurgu yapar. şair bu manzum hikâyede, Atatürk’ün dik duruşu, azim ve kararlılığı ile Türk gençliğinin tek rneği olmasını diler.

“Evet bilir misin ki şehre köyden çıkılır,

Köylüyü tanımayan bir hkmet yıkılır.

Ben okumuş değilim, bilmezdik okumayı,

Biz okumuş sanırdık her sarıklı hocayı.

Onlar da bu köylünün sırtından geçinirdi,
 Şimdi kazançlarına ne yaman kesat girdi,
 Hocanın hiçliğini anlattı bize zaman.

Yıllarca beklemiştik doğudan bir kahraman” (Evrimer, 1949, 18).

1933 tarihli bu manzum hikâye, bir ihtiyarın ağzından dönemin içinde bulunduğu durumun betimlenmesidir. Genç nesillere yakın geçmişte yaşanan acılar, halkın içinde bulunduğu durum ve cumhuriyet öncesi ülkenin hali anlatılır. Bu karanlık günlere son veren, ufuktan güneş gibi doğan kurtarıcı ve onun halkın sesine kulak veriş, milletin dilsiz acılarını duyusunun anlatıldığı şiirde Atatürk üstün sıfatlarıyla ele alınmıştır.

“Bir millet hıçkırıyor acısından, yasından.
 Görmedi böyle matem bu küre kurulalı,
 Görmedi böyle mahşer Tanrı, Tanrı olalı.
 Yazmadı başka tarih onun bıraktığını,
 Bir milletin sel gibi ardından aktığını.
 Onulmaz yarasıyla ebedi ayrılığın,

Genç, ihtiyar, çocuklar ıstıraptan bir yığın” (Evrimer, 1949, 13).

Necdet Rıfat Evrimer’in, Ulu Önderin öldüğü sene yazdığı bu şiirde derin bir matem ve sonsuz bir keder hâkimdir. Liderini kaybeden ülke başsız ve yetim kalmıştır. Ancak ilk dizelerdeki çaresizlik ve üzüntü sonlara doğru yerini sonsuz bir inanca bırakır. Yeryüzünü aydınlatan güneşin sönmeyeceği gibi ulusun üzerine doğan güneş de sönmeyecek, sonsuza dek halkının gönlünde yaşayacaktır.

“Rengini görmek için o güzel gözlerinin.

Gökler seni söylüyor, yerlerin dilinde sen,

Var mı tarihte başka senin gibi sevilen.

Ölmek fani içindir, ebedilik senindir,

Seni sevmek ibadet, sana bağlanmak dindir” (Evrimer, 1949, 14).

Atatürk’ün ruhuna hitaben yazılan şiirde, her evde ulu önder için ayrılmış bir köşe, her kalpte onun aziz hatırasının olduğu anlatılır. Konuşmaya başlayan çocuklar

bile ilk Ata'sının adını haykırır. Atatürk'ün maddi varlığının yok oluşu üzücüdür ancak Türk milletinin her bireyi onu kalbinde gururla, aşkla, inançla taşır. Bu sonsuz sevgi ve inanç var oldukça kurtarıcı ölümsüzleşir, her gün yeniden doğar. Ölmek ve yok oluş ancak bir faniye yakışır, emsali görülmemiş böyle bir lidere ise sonsuzluk yakışır.

“O, altın yelesiyle bir fecir müjdeledi,
O, aslan kükreyişle: “Bu millet ölmez” dedi.
O, bir şefti, milletin bağrından yükselendi,
O, Tanrı buyruğıyla yer yüzüne gelendi.
O, yaptı, O yarattı, nasıl tapmayız ona,
Nasıl kurban olmayız onun büyük yoluna” (Evrimer, 1949, 57).

Ulu önderin ölümü üzerinden geçen on yılda sevgisi katlanarak çoğalmış, özlemi milletin bağrında saplı kalmıştır. Şair, bir milleti küllerinden yaratan bu kurtarıcıyı yüceltmekte, ona insanüstü sıfatlar yüklemektedir. Atatürk'ün, yeryüzünde tapılacak bir ilah olduğunu ifade eden şair, başka hiçbir milletin böylesi bir destan yazmadığını, yazmayacağını dile getirmekte ve ulu önderin mezarını yeni bir “Tanrıdağı” olarak nitelemektedir.

2.3.1.3. Vatan, Millet, Milliyet Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer, gerçek hayatta kıymet verdiği, bağlı olduğu değerleri şiirlerine taşımış bir şairdir. Şiirlerinde bir babanın şefkati, bir öğretmenin yol göstericiliği ve vatanının kutsallarını canı pahasına koruyan bilinçli bir yurttaşın duyarlılığı görülür.

Vatan, millet, milliyet şair için uğruna can feda edilecek değerlerdir. Atatürk'ün mirasına gereği gibi sahip çıkmak, onu bir adım daha ileri taşımak bu milletin ödevidir. Bunun için ilk iş çok çalışmak, nitelikli bireyler yetiştirmek ve değerleriyle birlikte tarih bilincini gelecek kuşaklara aktarmaktır. Yeni nesilden beklenen; Türk olmanın hakkını vermeleri, Atatürk gibi bir mucizeye layık olmaları, doğru yoldan ayrılmadan daima çalışıp üretmeleri, fikirleri ve icraatlarıyla var olmalarıdır.

“Türküm, doğruyum, özüm, sözüm bir,

Türk Milletine hizmet etmektir:
 Benim vazifem, benim emelim.
 Süsler başımı sanat ve bilim.
 Daima hakka, iyiye doğru,
 Vatan yolunda tek ülkümdür bu,
 Ben ki hür doğdum ve yaşarım hür,
 Kanım Türk kanı, sesim tok ve gür” (Evrimer, 1949, 5).

Rıfat Necdet Evrimer, Türk çocuklarının andı olarak nitelendirdiği bu şiirde bir Türk evladının kutsal sayması icap eden değerlere değinmiştir. Şiirde, Türk olmak başlı başına bir onur, üstün bir meziyet olarak ele alınmıştır. Özgürlük, bağımsızlık ve ahlak Türk çocuklarının karakterinin temel taşlarıdır. Vatan, millet yolunda kararlı ve çalışkan çocukların esin kaynağı ise eşsiz kahramanları Mustafa Kemal Atatürk’tür.

“Türk’üz, asil bir milletin
 Çocukları, hür, bahtiyar,
 Alın açık, yürek metin,
 Bizde tarih bilinci var” (Evrimer, 1949, 6).

Türk olarak dünyaya gelmenin, asalet göstergesi olduğuna inanan Şair, böylesi asil bir millete tutsaklık ve esaretin yakışmayacağını vurgular. Tarihinde kara bir lekesi, verilemeyecek hiçbir hesabı olmayan asil Türk milletin evlatlarının anlı tertemizdir. Göğsü metanetle, kafası tarih bilinciyle dopdolu olan her vatan evladı bilir ki Türk’e yılmak yok, Türk’e engebeler, dik yokuşlar varsa da asla yenilmek yok.

“Türk doğan iyi doğar,
 Türk’e büyük yarın var,
 Azim, zaferde karar,

Türküm, doğruyum, birim” (Evrimer, 1949, 23).

Şaire göre Türklük, soylu bir kandan gelmeyi gerektirir ve böylesine bir özellikle yeryüzünde var olmanın da bazı sorumlulukları bulunur. Türk’ün yolu

daima doğruluk, yarını ise başarılarla doludur. Türk evladından beklenen, azimle elde edilecek galibiyetler imza atması ve ayrıcalıklı bir millet olduğunun bilinciyle hareket etmesidir.

“Türk iyinin, doğrunun, hakkın efendisidir,

Hür, müstakil yaşamak kuvvetin kendisidir.

Kudret iradesidir, irademin kuvveti,

Düşmanda bulamazsın insanca mürüvveti” (Evrimer, 1949, 9).

Şair, “Verin” adını taşıyan şiiri, yeryüzünde bir Türk nasıl yaşamalı, neye kıymet vermeli, sorusuna cevap niteliğindedir. Bir Türk için esaretten uzak, özgürce yaşamak hayatın yegâne amacıdır, vazgeçilmez bir gerekliliktir. Tüm dünyaya iyilik, güzellik ve doğruluğu dağıtmak, Türk’ün yegâne gayesi ve ideali olmalıdır.

“Türküm, tayyareciyim, sözüm de özüm de bir,

Tek vazifem ve ülküm vatanıma hizmettir.

Başım dik, gözlerim pek, kanadlarım metindir,

Bende ne varsa ancak o büyük milletindir” (Evrimer, 1949, 8).

Vatanın semalarında güvenliği sağlayan, düşmana göz dağı veren korkusuz Türk pilotu, sayısız niteliklere sahiptir. Türk pilotunun en kıymetli özelliği elbette ki dünyaya Türk olarak gelmiş olmaktır, geriye kalan tüm özellikler ise Türk milletinin genel karakteriyle bire bir aynılık göstermektedir. Türk korkusuzdur, Türk’ün özü sözü birdir. En kutsal görevi ise vatana hizmettir.

“Cana yakınım cana,

Güven kuvvetten yana,

Türküm ne mutlu bana,

Hazır ol gök cengine” (Evrimer, 1949, 14).

“Tayyareci Türküsü” başlığını taşıyan şiir, vatana adanmışlık duygusunu en yoğun hisseden savaş pilotlarının ağzından yazılmıştır. Türk pilotu, vatan topraklarının güvenliğini canı pahasına korurken, Türk’e ve Türklüğe kasteden, zarar vermek isteyene acımasız olduğu kadar dostu da sadık ve vefalıdır.

“Güneşin yediveren gülleri elindedir,

Türk geliyor sözleri Merihin dilindedir!

Türk geliyor, saf tutun ve saygıyla eğilin

Ve bir Türk on kişiye bedeldir bunu bilin” (Evrimer, 1949, 12).

“Türk Tayyarecisi Geliyor” adlı şiirde şair, saygın bir kuruluş olan Türk Hava Kurumu ve bu kurumun gözü pek, cesur, kahraman pilotlarını dosta güven, düşmana korku salan yönleri ile ele almakta ve Türklüğün yüceliğini anlatmaktadır.

“Şafaklardan güzel rengin;

Çaldıranlar ve Mohaçlar

Gibi şanlı zaferler var.

Şahidisin bin bir cengin” (Evrimer, 1949, 7).

Bayrak bir ulusun bağımsızlık simgesidir. Özgürlüğün sembolü birçok değer toplamıdır. Uğruna can verilir, can alınır. Bayrak gönlerde sonsuza dek dalgalansın diye nice savaşımlara girilmiş, nice canlar feda edilmiştir. Türk milleti özgürlüğünü, bağımsızlığını, haklı zaferini canıyla, teriyle, kanıyla kazanmıştır. Çaldıran zaferi, Mohaç seferi gibi birçok mücadeleye şahitlik eden şanlı bayrak şimdi sonsuza dek yakıştığı yerde, hür vatanın göklerinde dalgalanacaktır.

“Dalgalan ey bayrağım vatan ufuklarında,

Göklerin hakimisin sen bugün de yarın da!

Türk doğan iyi doğar, Türk kanadı metindir,

Hür, müstakil yaşamak hakkı milletimindir” (Evrimer, 1949, 16).

Evrimer’in Türk Hava Kurumu’nun kahraman çalışanlarına ithafen yazdığı “Gök Kartalları” adlı eserinde “Tayyare Alayı Marşı” başlığı ile yer alan şiirde bağımsızlığa ve hürriyete vurgu yapılır. Köklü bir geçmişe, sağlam bir geleneğe dayanan Türk milletine, sonsuza dek özgür yaşamak yaraşır.

“Türk doğan iyi doğar, Türk çocuğu cihandır,

Üzerine titreyen güzel, büyük vatandır.

Bizler bahçeler gülüyoruz, kalplerin tek emeli,

Bizimle sağlamlaşır ilerinin temeli.

Başımız dik, gönlümüz engin sevgi taşıyor” (Evrimer, 1949, 9).

Evrimer'in şiirde, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Bir Türk dünyaya bedeldir" sözünden esinlendiği görülmektedir. Ona göre iyilik, temiz yaradılışlı olmak ancak ve ancak Türk olmaktan geçer. Yeni doğan her Türk evladı, ülke sınırları içinde korunur, kollanır, değer görür. Bugünün küçükleri, yarının büyükleridir, büyük işleri başaracak kudretli başlardır. Geleceğe olan güven ancak onlarla mümkündür bugünün çocukları özgür ve refah içinde yükselecek yarınların teminatı, garantisidir.

"Güneş arkadaşımız,

Bulutlarda başımız,

Toprağımız, taşımız

Üstünde sevgilerin" (Evrimer, 1949, 15).

Şair, "Gök Türküsü" adlı şiirde, yeryüzüne pilotların gözünden bakmış, gördüğü güzellikler karşısında, eşsiz vatanına bir kez daha hayran kalmıştır. Kuşbakışı seyredilen dağlar, denizler, ovalar, göller vatan uğruna daha çok çalışmanın, bu mükemmel güzelliklere layık olabilmek adına uğraş vermenin gereğini hatırlatmaktadır.

2.3.1.4. Türk Büyükleri, Kahramanlık, Zafer Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer, şuurlu bir milliyetçilik anlayışına sahiptir. Ülkenin kat ettiği aşamalar, milletin çektiği acılar, topyekûn verilen zorlu kurtuluş mücadelesi karşısında ülkenin bir aydını, bir düşünürü ve eğitimcisi olan Evrimer'in duygularını ve düşünce yapısını şiirlerinde görmek mümkündür.

Birçok şiirinin temasını Türklük, vatan, millet, milliyet, bayrak, tarih bilinci, kahramanlık, Atatürk ve Türk büyükleri gibi konular oluşturmaktadır. Özellikle çocukların eğitiminde şiiri bir araç olarak gören Evrimer, hayati öneme sahip gördüğü bu değerleri çocukların eğitilmesi aşamasının en can alıcı noktası olarak görür. Bu değerlerin daimî ve kıymetinden bir şey kaybetmeden korunması ancak bilinçli, duyarlı, tarih bilinciyle dopdolu gençlerle mümkündür.

"Toprağının her zerresi mukaddes,

Tanrılaştı bu boylarda o tunç ses:

Türk ordusu, kanına var güvenin.

Kahramanlık, zafer, şeref hep senin.

Tarihe bak her sayfası eserin,

Yeryüzünde yok bir eşin, benzerin” (Evrimer, 1949, 8).

Kahraman Türk askerinin yüceltiği şiirde Kurtuluş Savaşı’nın en önemli hamlelerinden biri olan Sakarya Meydan Muharebesi’nde elde edilen olağanüstü başarıların şairde uyandırdığı yankılar görülmektedir.

Türk olmanın bir gereği olarak, her bir kahraman asaleti ve cesareti damarlarında taşır. İşte böyle bir kan ki, o şerefli orduya destanlar yazdırır. Korkusuz Türk askeri; inancıyla, özgüveniyle, gücüyle tarihin her sayfasında var olmaya devam edecektir. Sakarya’da mucizeler yaratan, destanlar yazan kahramanlar eşi benzeri görülmemiş mücadelelere imza atmışlar ve bütün Türk halkının sevgisini, minnetini kazanmışlardır.

“Muzaffer komutansın ve ulu bir çınarsın,

Ne mutlu milletime bugün başta sen varsın.

Kara, makus talihi İnönünde sen yendin,

Kurtuluş tepesinden zafere yükselendin!

Lozan hizmetlerini unutanlar kör olur,

Büyük eserlerini görmeyen nankör olur” (Evrimer, 1949, 23).

Rıfat Necdet Evrimer’in İsmet İnönü’ye hitaben yazdığı şiirde, İnönü’nün parlak askeri dehası ve devlet adamlığı övülmektedir. Özellikle İnönü Muharebeleri ile elde edilen zaferlerde kritik noktalarda, kritik kararlar almak zorunda kalan İnönü, bu kararlar neticesinde müthiş başarılar elde etmiştir. Bu zaferlerle millî mücadeleye olan inanç artmış, Türk milletinin özgüveni tazelenmiştir. Cephedeki başarılarının yanı sıra Lozan görüşmelerinde de takındığı kararlı duruş, İsmet İnönü’yü tarihe silinmez harflerle kazımıştır.

Şair, İnönü’ye minnetini ve sevgisini dile getirirken, İnönü’nün bütün Türk milletinin kalbinde saygıya değer bir devlet adamı olduğunu belirtir. Şair, bu saygıya değer devlet adamının büyük icraatlarını küçümseyen veya yok sayanları ise nankörlükle suçlar.

“En çetin günlerde kararın kesin,
 Ümidi sendedir bugün herkesin.
 Köye okul, sağlık, demir ağ yurda,
 En güzel işlerin canlanır burda.
 Başın karlı dağlar gibi yüksek, dik,
 Ve bir kudretsin ki iraden çelik” (Evrimer, 1949, 24).

Şiir, Osmanlı Devleti içinde askeri rütbelerle görevler yapan, millî mücadele yıllarında tarihe damga vuran bir isim olan İsmet İnönü’ye yazılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk başbakanı olan İnönü, şiirde üstün özellikleriyle ele alınmıştır. Şiirde İnönü’nün, Atatürk’ün ölümünden sonra ikinci cumhurbaşkanı sıfatıyla yaptığı icraatlardan minnetle bahsedilmektedir. İnönü’nün milletin sevgisine mazhar olmasını, zor zamanlarda aklıselim ve isabetli kararlar alabilen, sağlam iradeli biri oluşuna bağlamıştır. Ülkeyi bayındır hale getirmek yolundaki çabaları ile herkesin ümidi olmuştur.

“O kükreyişt Bizans’ı alan,
 Düşman kalbine korkular salan.
 Eserin büyük, kendin de büyük,
 “Büyüklik kalır yanında küçük”
 Şükran sana ey Tarih yaratan,
 Minnettar sana bu millet, vatan” (Evrimer, 1949, 46).

Rıfat Necdet Evrimer, Türk tarihini bir bütün olarak ele alır. Türk milletinin kazandığı her zafer, bugünleri hazırlayan birer kilometre taşıdır. Hiçbir başarının diğerinden daha kıymetsiz olmadığına inanan şair, şiirini bir çağı kapatıp, yeni bir çağ başlatan Fatih Sultan Mehmet’e hitaben yazmıştır. İstanbul’un fethinin betimlendiği şiirde Fatih’ten “tarih yaratan” olarak bahsedilir. Evrimer, Türk tarihinin dönüm noktalarından biri olan fetihden dolayı bütün milletin minnetini dile getirir.

“Tarihe sığmaz adın, eserin,
 Bu türbe değil senin de yerin

Milletin kalbi, ruhu milletin.
 Ve hayatında sen ki her çetin
 Savaşta çıktın muzaffer, şanlı,
 Tarihe baktım en heyecanlı
 Sayfalar senin, senin eserin” (Evrimer, 1949, 47).

Türk büyüklerini özellikle çocuklara tanıtmak ve doğru anlatmanın önemli olduğunu düşünen şair bu şiirde ilk Türk-İslam halifesi olan Yavuz Sultan Selim ve onun tarihe kazıdığı derin izlerden bahseder. Böylesi büyük kahramanların yeri türbe değil, milletlerinin kalbidir. Girdiği her zorlu savaşta muzaffer olan, birçok ülke liderini dize getiren, kısa sürede Osmanlı topraklarını büyüten böylesi liderler elbette ki halkı tarafından sevgi, saygı minnetle yâd edilecektir.

“Ne güzeldir şu vatan ne mübarek şu toprak!
 Tayyareci yurdumda ruhtur, kalptir ve baştır;
 Hür vatan bayrağını ufuk ufuk dolaştır
 Ey zaferler vadeden kartalı göklerimin,
 Ümidi, göz bebeği bütün büyüklerimin” (Evrimer, 1949, 6).

Şair, kahraman Türk pilotlarına armağan ettiği “Gök Kartalları” adlı şiirde, vatanın eşsiz güzelliklerinden bahsederken, bu cennet vatanın birliğini ve bütünlüğünü koruyan tüm kahramanlara duyduğu minneti dile getirir. Bayrağı dalgalandıran, bağımsızlığın bekçisi Türk pilotları daima zafer vaat eder ve toplumun her kesimi tarafından samimiyetle sevilir.

“Kahraman havacılar
 Erkekçe duruşları,
 Aslanca vuruşları,
 Kuvvetin ta kendisi,
 Göklerin efendisi” (Evrimer, 1949, 24).

Şair, Gök Kartalları adlı eserinde yer alan, “Bir Karşılama” adlı şiir “Utarit’in not defterinden” notu ile başlamaktadır. Şiirde, kahraman Türk pilotlarının, gökyüzüne yükselişleri ve gökyüzünde onları bekleyen olağanüstü karşılama

töreninden kesitler sunulmaktadır. Göklerin efendileri olarak nitelendirilen pilotlar, kuvvetli, ilkeli, adaletli ve korkusuz oluşları ile sevgiye, saygıya layık görülmektedirler.

“Kahramanlık da ün de,
Sizi söyler bugün de,
Hatıranız önünde
Dize geliriz dize” (Evrimer, 1949, 10).

Şair, “Hava Şehitlerine” adını taşıyan şiiri, kahraman pilotların, vatan savunmasında şehit düşen askerlerin ardından yazılmıştır. Vatan, millet ve bağımsızlık uğruna can veren ve şehit olan her Türk evladının ebedi istirahatgâhı yüce Türk milletinin kalbidir.

“Işık kaynaşır anıtlarında,
Sinan eşsizdir gene yarın da.
Süleymaniye dimdik ayakta,
Selimiye’ye dikkatle bak da
De ki san’at da tanrılaşıyor,
Sinan ruhlarda böyle yaşıyor” (Evrimer, 1949, 48).

Bir millet, ancak tarih bilinciyle, çalışıp üretmesiyle ve sanatın her dalına verdiği kıymetle güçlü olabilir. Her türlü yaratmanın karşısında saygıyla eğilen şair, mermere can veren Mimar Sinan’ı eserleriyle yâd eder. Her sanatçının eserleriyle ölümsüzlüğü yakaladığına inanan şair, Mimar Sinan’ın meydana getirdiği eşsiz eserleriyle geçmişte, şimdide ve gelecekte daima var olacağını ifade eder.

2.3.1.5. Hayat Üzerine Yazılmış Şiirler

Rıfat Necdet Evrimer, sadece eğitimci olması nedeniyle değil, sorumlu, duyarlı ve sağduyulu bir vatandaş olarak da daima eğitmek, öğüt vermek, iyiliği telkin etmek peşindedir. Doğruluk, dik duruş ve hakkaniyeti düstur edinen şair, hayat karşısında da daima doğrunun, iyinin ve haklının yanındadır.

Şair hayat üzerine yazılmış şiirlerinin büyük bir kısmı nasihat niteliği taşımakta ve bazı yaşanmışlıkların izlerini taşımaktadır. İnsan sevgisi, dostluk, vefa

ve sona ermek üzere olan bir hayatın ardından yapılan iç muhasebe bu şiirlerin ana karakterini oluşturur.

Hayatın geçici olduğunu ve sınırlı bir zamanda misafir oluşu daima aklında tutan şaire göre hayat, oyalayan, çile çektiren ve olduğu gibi kabullenilmesi gereken bir olgudur. Hayatın en hakiki tarafı yok oluş ve son buluştur.

“-Hayat nedir dediler, anlat, tarifini yap,

Düşünmeden dedim ki hayat olduğu gibi,

Işıklar karardığı, renkler solduğu gibi,

Bir avuç bahtiyarlık ve bitmeyen ıstırap” (Evrimer, 1949, 13).

Şair, “Yaşama Dair” adlı şiirinde, hayatın sevinçlerinin insanı oyalamaya yetmeyecek kadar az olmasına karşın, kederlerinin hayli fazla olduğunu anlatır. İnsanı hayata bağlayan asıl unsurun da bu acılar olduğunu düşünen şaire göre, insana mutluluk veren ne varsa önce acı çektirir. İnsanı bu dünyada kısa bir süre de olsa oyalayan işte bu acılardan süzülen sevinçtir.

Hayatta insanı daima diri ve canlı tutan, yarına olan inançtır, ümittir. Bunlar, bir bakıma insanoğlunun bu dünyadaki tek teselli kaynaklarıdır. Gerçek ve değişmez olan ise sonlu bir hayattır. İnsan bu dünyada hiçbir şeye ihtirasla bağlanmamalı, aşırı tutkulara kapılmamalıdır.

“Sen boş mu sanıyorsun bir çöl olan gönlünü,

Haykırsan ufuklara kutsi tahammülünü

Sesinin ıstırabı boşlukta gerilir de,

Sonra dolar içine damla damla erir de

Ne sen duyabilirsin ne başkası hisseder,

Bu çölde doğan hayat bu çölde akıp gider” (Evrimer, 1949, 5).

Şair “Hayat” adını verdiği şiirde kendisine “gurbet yolcusu” şeklinde hitap ettiği görülmektedir. Şair kendisiyle bir iç konuşmanın yaşandığı bu şiirde, hayat ve onun karşısındaki insanın beyhude telaşlarına, yersiz tasalarına değinilir.

Şair, Tasavvuf anlayışında olduğu, gibi bu dünyanın gurbet olarak yorumlamakta ve buraya gerçek âlemden kopup geldiğini düşünmektedir. Bu gurbet

yolculuğunda, ne gölgesinde soluklanacağı bir ağaç çıkmıştır karşısına ne de susuzluğunu giderebileceği bir pınar. Bu gurbet yolcusunun çöle benzeyen kurak gönlü uçsuz bucaksız bir tahammül ve tevekkülle doludur. Hayata karşı bakışını ve duruşunu metaforlarla anlatan Evrimer, yaşam yolculuğunda kimseyle paylaşamayan dilsiz acılara ve derin duygulara sahiptir.

“Mümkün mü doyulması hayatın akışına,
Bütün baharlarına, her yazına, kışına,
Hele en yakınların vefalı bakışına,
Tanrım adaletinle neden kılmazsın karar,
Neden kerim, rahimsin, neden kahir ve kahhar?” (Evrimer, 1949, 45).

Şair, hayatın güzelliklerini doyasıya yaşamak istemektedir. Yeryüzünün sayısız nimetlerinden, hayat denen o kısacık zaman diliminde, nasibini almayı isteyen şair, bu isteğini yaratıcı ile de paylaşmaktadır. Hayata güzellik katan eş, dost, hakiki arkadaşlıklardan ve samimi insanlardan da ayrılmak istemeyen şair, neden bu güzelliklere veda etmek zorunda olduğunu sorgulamaktadır.

Ölümünden korkmadığını belirten Evrimer, kendisi için asıl ölümün herhangi bir şeyden korkmak olduğunu belirtir. “Elliden Sonra” adını verdiği uzun şiirinde, kendi kendisiyle iç hesaplaşmalar, durum değerlendirmeleri yapan şair, maddeye bağlanmanın aldaticılığına asıl özün ruh olduğuna, karar verir.

“Beraber konuştuk şu gençliğe dair,
O ter-ü taze ve ben heyecanlı, şen,
Öyle bir hayat ki baştan başa gülşen.
Sonra kuru dallar ve hasta bir zair” (Evrimer, 1949, 12).

Şair bu şiirde, kendisinden ve bir ağaçtan yola çıkarak hayat hakkında fikir yürütmektedir. Ağaçla uzun uzun sohbet eden şair, bu sohbetten edindiği izlenimleri paylaşırken hayat hakkında da bazı çıkarımlarda bulunur. Şimdilerde taptaze, dipdiri, capcanlı halde bulunan ağacın her günü mutluluk içinde kederden uzak ve yaşamaya karşı hevesle doludur. Ağacın bu hali şairi de neşelendirmiştir ancak şair bu hallerin geçici olduğunu bilir.

Mevsim göze dönüp de kuvvetli rüzgarlar aēacı yapraklarından koparınca aēaç, kuru dallarıyla hasta bir seyirci gibi kalacak. Bu ahengi, bu canlılığı bozan yine bu güzelliklerin sahibi olan yaratıcıdır. Hayatta hiçbir Şeyin sahibi olamayacağımızı anlatan Şair, hayatı bu bilinçle yaşamanın insanı daha mutlu kılacağına inanmaktadır.

“Bir komedi baştan başa,

Hayatımız, bu dar alan;

Bugün kahrol, yarın yaşa,

Bugün gerçek, yarın yalan.

Ümit tatlı bir emeldir” (Evrimer, 1949, 56).

Feleēin her hamlesini olgunluk ve kahkahayla karŐılayan Şair, hayatın baştan sona bir komedi olduēunu düşünür. Hayat denen kısacık anın, daracık alanlara hapsolmuŐ oyuncuları iēin bugün aēlamak varsa, yarın gülmek vardır. Bu yolculukta tek gerçek ise Şimdi ve Şu andır. Beklentiler insanı yorar, hayal kırıklığına uēratır. İēinde bulunulan anda gerçek olan her Şey olayların seyrine baēlı olarak geēerliliēini bir anda yitirebilir. Bu nedenle Şair, hesapsız plansız, anın getirdiēi güzellikleri yaşamayı telkin eder.

“Bir hande kalır sâdece dünyâda size

İnsanları lyık görünüz sevginize

mrnce gülen bilmeli güldürmeyi de

İnsanlığı takdisle dnn nefsinize” (Evrimer, 1966, 56).

Şair, “İnsanlık” adını taşıyan rubaiye, Filozof Jacques Chevalier’e ait Şu alıntı ile başlar: “İnsan sevgisi, hakikat sevgisine dayanmalıdır.” Şairin vurgu yaptığı insan sevgisi, temeli inanç ve gerçeklerle saēlamlaŐtırılmıŐ bir sevgidir. İnsan, doēası gereēi sosyal bir varlıktır ve insana deēer katan diēer insanlarla arasında geliŐtirdiēi sevgi baēıdır. Bu baē ne denli kuvvetli ise insanın nefesine hükmü de o denli saēlamdır.

“İnsanlığı sevmek de ibdet gibidir

Gönlünce yaŐarsan o saâdet gibidir

Kalplerden uzak düŐtü m insan tükenir

Uzlet bütün âlemde bir âfet gibidir” (Evrimer, 1966, 56).

İnsanların bir arada sevgi, güven ve dostlukla yaşadığı, mutlu olduğu bir dünyanın hayalini kuran şaire göre, hayat ancak bu şekilde yaşanırsa bir değer kazanacaktır. Şair, insanların yalnızlaşıp, herkesin kendi kabuğuna çekilerek münzevi bir hayatı tercih etmesini, bir toplumun başına gelebilecek en büyük felaketlerden biri olarak nitelemektedir.

“Her bestede ruhum yine pervâz ediyor

Her ses ulu iymân ile tâ arşa diyor

Yükselmeli ammâ yere düşmek de hazîn

Zıtlar ne için birleşemez Tanrı’ya sor” (Evrimer, 1966, 53).

Şair, hayatta inançla, azimle daima yükselmek, ileri gitmek peşinde olunmasının gerekliliğine inanır. Ancak Evrimer, hayatta planlar yapılırken beklenmeyen durumlara karşı da hazırlıklı ve temkinli olunması gerektiğinin altını çizer.

“İnkâra giden yolda isen dön de geri

İymân ile vicdân ile sen koş ileri

Ruhun bulur ancak yeni imkânla huzur

Bir hiç sayılır nefis-i nefsin değeri” (Evrimer, 1966, 68).

Şair, mutluluğa ve huzura kavuşmanın yolunun temiz bir vicdandan geçtiğine inanır. İnsanoğlu doğası gereği yanlışa, yalan hatta bazen küfre sapabilir ancak hiçbir hata telafisiz değildir. İnsan; sağlam bir imanla nefsinden arınıp, vicdanına doğru gelen işlerle hemhal olarak tüm hatalarını geride bırakabilir.

“Gök kubbenin altında nedir çektiğimiz

Nerden geliriz gaaye nedir söyle kimiz

Gökler yine sır yeryüzü doymaz ve hasis

Hep göz yaşdır ektiğimiz biçtiğimiz” (Evrimer, 1966, 114).

Şair, hayat üzerine tefekküre dalarak varlığını, kim olduğunu, yolculuğunun gayesini sorgular. Hayal kırıklıkları ve mutsuzluklarla kuşatılan hayat serüveninde,

insanoğluna kalan daima hüznün, acı ve kederdir. Gökler insanoğluna sır olarak kalırken, toprak doyumsuz, hayat ise mutluluk konusunda cimridir.

“Her ruhun inan ki derinliğinde

Rüya ve delilik iki arkadaş;

Buhran, ihtilâlin mukaddemesi

Ve sonra kendini tüketen bir baş” (Evrimer, 1949, 33).

“Rüya VE..” adını taşıyan rubai, Bergson’un¹⁵: “Delilik ile rüya arasında akrabalık vardır.” sözleri ile başlamakta ve bu söze atıfta bulunmaktadır. Rüya ve delilik kavramlarının birbirinin içinde yer aldığını düşünen şair, yeryüzünde insanın sıkıntı ve bunalım içinde olmasının, köklü değişimlerin habercisi olduğuna inanır. Bu durum her ne kadar olumlu bir gelişme olsa da bu dünyada gerçekten bilmek ve olup bitene vakıf olmak, en nihayetinde insanın zihnen kendisini imha etmesi anlamına gelmektedir.

“Dördüncü zamandan beri insan düşünür

Bir an olabilmiş mi acep zevk ile hür

Binlerce yılın verdiği hüsrarla dolu

Milyonla hayat bak yine memnun görünür” (Evrimer, 1966, 5).

Şairin, “Anlayamadığımız” adlı rubaisi, insanoğlunun her zorluğa rağmen hayata tutkun oluşunu anlatır. İnsan, yeryüzünde var olduğundan beri birçok soru ve sorun üzerine düşünür, kafa yorar. Dünyanın bitmeyen mecburiyetleriyle adeta tutsak olan bireyin kendisini özgür hissettiği tek bir an bile yoktur aslında. Hayat, daima hayal kırıklığı ve yenilgilerle doludur ancak bu olumsuzluklara rağmen insanoğlunun yüzü daima hayata dönüktür.

“Kıştan yaza yazdan kışa döndükçe hayât

Bir korkuya sevk etmede insanı nemât

¹⁵ 18 Ekim 1859’da Paris’te dünyaya gelen Henri Bergson, parlak geçen lise hayatının ardından edebiyat fakültesine kaydolur. Bergson’un öğretmeni Pascal bu duruma sevinemez çünkü Bergson’un matematikçi olmasını istemektedir. Öğretmenlik yaptığı süre zarfında bilim felsefesi alanında araştırmalarını sürdüren Bergson, bir yandan da konferanslar vermekte ve doktora çalışmalarında bulunmaktaydı. 1900’de College de France okulunun antik felsefe kürsüsüne atanır 1903’te “Metafiziğe Giriş” makalesi yayımlanır. 1911-1912’de filozof olarak şöhreti doruğa çıkan Bergson, 3 Ocak 1941’de hayata veda eder. Detaylı bilgi için Bkz. Henri Bergson, **Metafiziğe Giriş**, (Çev. Atakan Altınörs), Paradigma Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2016.

Taş uykusu başlarsa eğer son gecede

Artık silinir git gide her hâtıra yâd” (Evrimer, 1966, 115).

Şairin, “Kader Çizgisi” adını taşıyan rubaisi, insan ömrünün gençlikten yaşlılığa evrilmesiyle, ruhlardaki değişimi ve kaygıları anlatır. Ömrünün nihâyete ereceğinin bilincinde olan birey, kendisini bekleyen sona doğru yaklaşırken hatıralarından ve geride bıraktıklarından uzaklaşıp, kendi geçmişine yabancılaşır.

“Nemrud ile Firavnı da Şeddâdı da gör

Târih ki tekerrür sayılır dâdı da gör

Bir zümreyi kâşâne-i ikbâlde behîç

Vîrânede bin mihnet ü endûhı da gör” (Evrimer, 1966, 117).

Şair, “Bu Böyledir” adını verdiği rubaide, dünyanın öteden beri kurulu düzenine ve kadim kurallarına dikkat çeker. Bu dünyada güzel hayatlar yaşamış, saltanat sürmüş nice insanlar gelip geçmiştir ve geçecektir. Bu insanları yeryüzünde birbirinden ayıran pek çok özellikleri olsa da ölüm mevhumu nihayetinde herkesi eşit kılmaktadır.

“Hicran da biter, girye-i hicran da diner

Hep zirvede durmaz kişi bir gün de iner

Mâdemki zaman akmada bir sel gibi bak

Gönlün sana keyfince ömür sürmeli der” (Evrimer, 1966, 187).

Bu hayatta güzellikler gibi dertlerin ve kederlerin de kalıcı olmadığını anlatan rubai, “Der” adını taşımaktadır. İnsanın hayat boyu ulaştığı mertebeler, elde ettiği başarılar gelip geçicidir. İnsan içinde bulunduğu olumsuzluklara odaklanarak, hayatı kaçırmamalıdır. Bu dünya sonlu, zaman ise kısıtlıdır, her insan gönlünce hayat sürmeli, iç sesini dinlemelidir.

“Dünyayı saran boşluğa aldanma sakın

Hayyâmca düşün cennete bağlanma sakın

Ömrünce yaşat gerçeği ömrünce sevil

Ölmek yaşamaktır diyerek kanma sakın” (Evrimer, 1966, 7).

Şair, bütün insanları Ömer Hayyam gibi düşünmeye, bu düşünceler doğrultusunda bir hayat sürmeye davet eder. Bu dünyanın, kocaman bir hiçlikten oluştuğunu düşünen şair, insanlara dünyanın türlü meşgaleleri ile oyalanmamalarını öğütler. Yaşamayı diğer dünyaya bırakanları da bunun bir aldanış olduğu konusunda uyarır.

“Cennetle cehennem yerin üstünde de var

Dünyâda gülen Cennet-i Âlâda yaşar

Ümmîdi sönen kahrolarak acze düşen

İnsan bütün imkanları sonsuzda arar” (Evrimer, 1966, 11).

Şair, cenneti ya da cehennemi görmek için ölmek gerekmediğine inanır. İnsanoğlu bu hayatta mutlu ise cennetin en güzelini yaşar. Hayattan beklentisi kalmayan, içinde gelecek ümidi taşımayan için hayat cehenneme döner. İnsan bu dünyada elde edemediklerine, yaşayamadıklarına diğer dünyada kavuşacağını zannederek büyük bir yanılgının içine girer.

“Gün ufku karardıkça perişân oluruz

Billâhi bu gamhânede hicran buluruz

Cânân ile son demde telâkî ne de güç

Her hânede bir âh-ı yetîmân buluruz” (Evrimer, 1966, 118).

Şairin, dünyayı çile çekilen bir gam haneye benzettiği rubaide, daima dert çeken insanoğlunun son isteğinin bile gerçekleşmesinin ne denli güç olduğundan bahsedilir. Son demlerinde sevgiliyle uzlaşmaya varmak isteyen şair, hiç olmazsa bununla avunmak ister ancak bu istek de pek olanaklı görünmemektedir.

“Geçmişle gelecek cümlesi ru’yâ gibidir.

Mihnet ise ufkunda heyulâ gibidir.

Her hâdisе baştan başa bir gölge olay

Gerçekle abes insana hulyâ gibidir” (Evrimer, 1966, 21).

İnsanoğlu, uzun hayat yolculuğunun sonuna geldiğinde fark edecektir ki her şey kısacık bir andan ibarettir. Yaşananlar, gerçeklerle uyumsuz bir şekilde, bir

rüyadan uyanmışçasına sadece gölgeleriyle var olacaktır. Bu hayatı çekilmez kılan üzüntü ve keder ise insanoğlunun peşini hiç bırakmayacaktır.

“Arslanca ölüm ölmeyi bilmekle olur

His bizlere coş der ve akıl der ki otur

Ümmîd ekerek fırtına biçmek mi nasîp

İnsan yine her kuvveti kendinde bulur” (Evrimer, 1966, 131).

Şaire göre insan, içinde türlü mucizeler barındıran bir varlıktır. İnsanoğlu birçok güçlüğe göğüs gerecek güçtedir ancak hayat, insanı daima mağlup etmekte, hayal kırıklığına uğratmaktadır. İnsana kalan tek teselli mertçe yaşayıp, yiğitçe ölmek olacaktır.

“Mademki cihan sâdece bir gölge bize

Hiç fâsıla vermez gibiyiz sevgimize

Sevmek yine sevmek yine sevmek yolumuz

Allâh dahi hayran gibi takdîrimize” (Evrimer, 1966, 29).

Şairin, “Sevmek” adını taşıyan rubaisine göre hayat, sadece bir gölgeden ibarettir. Ne insanoğlu bu hayatta kalıcıdır ne de bu hayat kalıcıdır. O halde insana yakışan hayat denen bu kısa ânı sevginin sihri ile güzelleştirmek ve anlamlı kılmaktır.

“Ru’yâda hayâl sanki akistir sulara

İstersen eğer nîmeti uhrâda ara

Ancak şunu her lâhza düşünsen yeridir

Her türlü vehim açmada iymânda yara” (Evrimer, 1966, 141).

İnsanoğlu rahatı ve huzuru ancak diğer âlemde hayal etmelidir zira bu dünyada bu istek ancak hayalden ibarettir. Diğer dünyada mutluluğa kavuşmak da öyle zahmetsiz olmayacaktır. İnsanoğlunun imanını zedeleyen, inanç noktasında onu şüpheyeye düşüren her vesvese imanı zayıflatmaktadır.

“Duymak yine her yerde o arslanca sesi

Yükselmeli ruhlardaki mânâ hevesi

İnsanlığa iymân ile insancı görüş

Lâzım bize bir başka hayât felsefesi” (Evrimer, 1966, 142).

Şairin, “Yeni Hayat Felsefesi” adını taşıyan rubaide, insanlığın topyekûn bir değişim içine girmesinin gerekliliği anlatılır. Bu değişim ilk önce insanların yeni bir hayat felsefesi geliştirmesiyle başlamalıdır. İnsanlar, maddenin peşinde koşmayı bırakıp mânâya ve hümanist değerlere yönelmelidir.

“Ömrünce yaşat sevgini ömrünce de gül

Bir elde şarâp kâsesi bir elde de gül

Rindân-ı kirâm neşveyi tahsîl ediyor

Anlat ki nedir dostlara keyfiyyet-i mül” (Evrimer, 1966, 41).

Şairin, “Neşve” adını taşıyan rubaisi, hayatın rindane bir anlayışla yaşanmasının gereğini anlatır. Bu hayatta insanı mutlu kılacak en önemli gerçek sevgi ve dostluktur. Mutluluğun yolu sevgiyi çoğaltıp, beklentiyi azaltmaktan geçmektedir.

“Yalnız yaşayan sevgiyi bilmez de yine

Şaşmakta bu dünyaya niçin geldiğine

Dost ufkunu görmekle hayat anlaşılır

İnsan inanır sadece en sevdiğine” (Evrimer, 1966, 55).

Şairin, “Sevmek” başlığını taşıyan rubaisi, sevginin yeryüzündeki en yüce duygu olduğunu anlatır. Şaire göre hayatı anlamlı kılan, dostlarla kurulan güçlü sevgi bağıdır. Bu sevgi anlayışı güven kavramıyla da tamamlanmalıdır. Yalnız insanın penceresinden hayat, daima anlamsız ve eksik görünür.

“Her yaşta ümîd insana imkân aratır

İnsan ki yapar vecd ile dünyâ yaratır

Ruhunda yanan âteşi söndürme sakın

Ümmîd ile beslen yaşa engelleri kır” (Evrimer, 1966, 87).

Hayatta insanı daima diri tutan, insanın yaratıcılığını destekleyen duygu ümittir. Eğer ümit varsa insan her yaşta canlıdır, problemler karşısında umutsuzluğa kapılmaz, çözüme odaklanır. Umudunu kaybetmeyen insana ne yaşlılık engeldir ne

de sorunlar. İnsan, coşkusu ve heyecanıyla dünyada türlü başarılarla imza atacak yaratılıştadır.

“Ru’yâ gibi mâzî yine âfî ise sır
Rûhunda bahâr olmasa insan kırılır
Mademki hayât toprağının âteşi var
Hakkım yaşamaktır diye seslen ve bağır” (Evrimer, 1966, 88).

İnsan için geçmiş zaman, rüya gibi hayal meyal hatırlanacaktır. Gelecek ise bilinmezlikleri ve sırlarıyla insanoğluna hep sır kalacaktır. O halde insanı hayat karşı motive eden, umutlu kılan gelecek güzel günlere olan inançtır. Bu dünyada sonunun toprak olduğunu bilen insan, hayatının her anını hak ettiği üzere dopdolu yaşamalıdır.

“Allâha giden yolların üstünde dolaş
Bin şevk ile sen bezm-i ilâhiye ulaş
Dünyâdaki mihnet yine dünyâda kalır
Hiç gelme sakın minnete bas bağrına taş” (Evrimer, 1966, 104).

“Minnete Gelme”, adını taşıyan rubai, insanın hayat boyu ilkelerinden taviz vermeden yaşamasının gereği üzerinde durur. Bu dünyada doğruluk, dürüstlük ve inanç gibi tabularından taviz vermeyen insan, hayatının gayesine ulaşmış demektir. Dünyanın derdi, tasası yine dünyada kalacaktır. Asıl mesele insanoğlunun hayat yolculuğunda kimseye borçlu kalmadan, minnet etmeden yaşaması, onurlu, inançlı ve hayırlı işlerle meşgul olmasıdır.

“Aklın bütün imkânları anlattı bize
Mağlub oluruz vehlede hep hissimize
Aldanmaların hüznünü duydukça derin
Tekrar döneriz terk edilen eski ize” (Evrimer, 1966, 149).

Şair, “Eski İz” adını verdiği rubaide, akıl ve hisler arasında kalan insanın, yanlış seçimler sonucu uğradığı derin hayal kırıklığını anlatır. İnsan, daima aklın peşine takılsa manevi yönden daha az yıpranacaktır ancak ne zaman ki olaylar ve

durumlar karşısında ilk hissine kapılıp o hissin peşinden gider işte o vakit yanılır. Bu yanılış, aklın gösterdiği yola dönmekle son bulur.

“Hep çarka temennâdan usanmış gibiyiz
Hayfâ ki bu bâzîçede yanmış gibiyiz
Saymakla tükenmez çekilen türlü mihen
Mümkün diye imkânsıza kanmış gibiyiz” (Evrimer, 1966, 157).

Şair, “Değmez” adını verdiği rubaiye Nâbi’den bir beyitle başlamaktadır. Hayatı büyük bir dişli çarka benzeten şair, bu çarkın her emrine itaat eden insanoğlunun itaatten usandığını anlatır. Hayat denen büyük oyunda insan hep yanmakta, kaybetmektedir. İnsanoğlu, bir damla mutluluk için olmayacağını bildiği hayallerin peşinde sürüklenip gitmektedir.

“Bilmem ki nedir çevre nedendir merkez
Yüksek görüyor aklını mağrur herkes
Takdîre rızâ hâle vefâ kalmış mı
Bir ben diye haykırmada memnun herkes” (Evrimer, 1966, 159).

Şair, “Fâsid Dâire” adını verdiği rubaide, dünyayı yanlış çizilmiş bir daireye benzetir. Bu yanlış daire içinde insanların kibre kapılıp, özü kaybetmelerine, vefayı terk etmelerine bir anlam veremez. İnsanoğlu bencilliği ve kendini beğenmişliği ile dünyanın topluluk halinde yaşanılan bir yer olduğunu unutup sadece kendine odaklanmıştır.

“Toprak olacaksın yaşa eğlenmeğe bak
Vehmin kederin hepsini ardında bırak
Kahrolma sakın hâdiseler seldir akar
Hakkın da vazifen de senin hür yaşamak” (Evrimer, 1966, 177).

Şairin, “Hür Yaşamak” adlı rubaisi, insanın bu dünyadaki gayesini doğru belirlemesinin gereği üzerinde durur. İnsan, bu dünyada sınırlı bir süreliğine var olduğunu unutmamalıdır. Bütün kederler, can sıkıcı olaylar ve bunun gibi birçok şey daima geride kalacaktır. İnsanoğlu tüm kuruntularından kurtulmalı, mutlu olup, özgürce yaşamalıdır. Hayat denilen kısa zaman dilimi ancak buna yetecek kadardır.

“Mihnet de biter gam da geçer şâd oluruz

Bir gün gelir elbette ki âbâd oluruz

Mesût olabilmek dahi bir başka hüner

Aksâ-yi murâd olsa saâdet buluruz” (Evrimer, 1966, 180).

Şairin, hayata iyimser bir nazarla baktığı rubai, “Buluruz” adını taşımaktadır. Yeryüzünde türlü sıkıntılar, zorluklar, insanoğlunun yakasını hiç bırakmayan talihsizlikler vardır ancak bu zorlukların da bir sonu olduğu hiç unutulmamalıdır. İnsanın asıl başarısı mutluluğu yakalaması ve onda karar kılmasıdır. İnsanoğlu bu niyetlerle hareket ederse, mutluluk ne kadar uzakta da olsa arar bulur.

“İmkân iledir mümkünü ispât dediler

Her gerçeğe zannımca muhâlât dediler

Dünyâyı saran boşluğa düşmüşçesine

Mantık-içi bir ömre hayâlât dediler” (Evrimer, 1966, 107).

Şairin, “Dediler” adını taşıyan rubaisi, çoğunluğun gözünden hayata bakar ve genel bir hayat tanımı yapar. Şair, ispatı mümkün olmayan duyguların, durumların yok sayıldığı bir dünya düzenini eleştirirken, insanların gerçeklikten uzak oluşuna da sitem etmektedir. Yaşam yolculuğunda akılcılığın ve mantığın önemli olduğuna inanan şair, insanların kendilerini gerçeklerden soyutlayan yaşam tarzlarına anlam verememektedir.

“Ümmîd iledir bence hayâtın temeli

Hiç değmesin aslâ ona bir hâin eli

Mes’ut yaşamak sırrını keşfetmek için

İnsan bütün ömrünce gönül eğlemeli” (Evrimer, 1966, 106).

Şair, hayatta mutlu olmanın sırrını ümidi daima canlı tutmakta bulur. İnsan, ümidini kırarak, bu duyguyu zayıflatacak her şeyden ve herkesten uzak durmalıdır. Hayatın temeli, gayesi mutluluk ve ümittir, çok da uzun olmayan bu sınırlı sürede gönlü hoş tutmalı, karamsarlıktan uzak durulmalıdır.

“Mes’ut olan insan yine rindâne yaşar

Doldur bize saakî içelim tâ supha kadar

Değmez ki bu dünya çekilen mihnetine

Kâfi bize gül rengi şarâp sevgili yâr” (Evrimer, 1966, 96).

Dünyanın geçiciliğini anlatan rubaide şair, hayat denilen o kısacık anın yarattığı baskıdan ve kaygıdan insanı kurtaracak tek şeyin sadelik ve alçakgönüllülük olduğuna inanır. Bu dünya, telaşlara, uğraşlara, zahmetlere degecek bir yer değildir, mutluluk ancak kanaatkâr olmakla mümkündür.

“Aklın bütün imkânları hislerle doğar

Hislerde coşan âbı-ı hayât ırmağı var

İnsan çekilen mihneti hep yenmek için

Her gün yeni bir âlem-i hulyâda yaşar” (Evrimer, 1966, 108).

“Hayal”, adını taşıyan rubai, hayatın türlü dertleriyle baş etmeye çalışan insanoğlunun daima yarınlardan bir şeyler umarak yaşayışını anlatır. Bu meşakkatli serüvende insanoğluna, sınırsız hayal dünyası bambaşka kapılar açar.

“Bir çölde zamân akmada bomboş bir ömür

San’at ki uzun dalgalı hem güç görünür

Yıllar sarılır bir yumağın üstüne bak

İnsan ki bu dünyâda huzursuz sürünür” (Evrimer, 1966, 109).

Hayatın bir çöle benzetildiği rubaide, zamanın boşa akmasına üzülen şair, hayatın hayalleri uygulamaya geçiremeyecek kadar kısa oluşundan yakınır. Yıllar birbirini telaşlı adımlarla takip eder. Bu telaş içinde varoluşunu sorgulayan insan ise daima huzursuz, tedirgin bir hayat sürer.

2.3.1.6. Zaman ve Varoluş Şiirleri

Şairin, zaman ve varoluş temalı şiirlerinin uzun tefekkürlerin bir sonucu olduğu görülmektedir. Şair hayata, evrene, varoluşa ve zaman mevhumuna bir filozof bakış açısıyla yaklaşır. Varoluşun işlendiği şiirlerde şair, hayatın anlamını ve değerini sorgularken kendi yerini de bu oluşum içinde belirlemek ister. Varoluşun gayesinin, bu varoluşu anlamlı kılacak özün peşine düşen şair, aradığını sanatsal yaratmada bulur.

Özellikle zaman olgusunun ele alındığı şiirlerde şairin, zamana hükmetme isteği ve bu isteğin olanaksızlığı karşısındaki çaresizlik dile getirilmektedir. Zamanı ve onun değişmez katı kurallarını acımasız bulan Şair, zamana karşı sitemkâr bir tavır takındığı görülmektedir.

“Esir olsa zaman şu ellerimde,
Dilediğim gibi hükmetsem ona;
Yolcu olsam ölümsüzlük yoluna,
Güneşlensem gençlik emellerimde.
Saat bir gün, gün yıl, yıl asır olsa,
Zamansız, mekansız, ben tek başıma
Dönebilsem tekrar yirmi yaşıma” (Evrimer, 1949, 63).

Şair, şiirde zamana hükmetme, yeryüzünde kalıcı olma isteğini dile getirmektedir. İsteğinin gerçekleşmesi imkânsız bir dilek olduğunu bilmesine karşın şair, bu hayali en ince detaylarıyla düşünmektedir. Zamandan ve mekândan bağımsız olmayı, böyle bir güçle tekrar gençlik yıllarına dönme hayalinin anlatıldığı şiirde şair, kendisini yirmili yaşlarda, ölümsüz ve zamansız olarak düşlemektedir.

Şairin ölümsüzlük için seçtiği yaş, hayatında gamdan, kederden uzak olduğu; sorumluluklar ve mecburiyetlerle henüz tanışmamış olduğu yirmili yaşlardır. Zamanı durdurma isteğinin altında dünyanın güzelliklerinin çok ve vazgeçilmez olması yatmaktadır. İçinde yaşlılık, hastalık gibi evrelerin de olduğu hayat çizgisi, bütün bu güzelliklere doymak için çok kısadır. Daima genç, daima heyecanlı olunan yirmili yaşlarına zamanı döndürüp tam o anda kalmak isteyen şair, böylece dünyayı kana kana yaşayabileceğini düşünmektedir.

“Zaman bir mazinin halde akışı,
Bin içe sığmayan heyecan ve yas,
Bir başka açıdan dünya bakışı
Ve sonra şahlanan yüksek ihtiras!” (Evrimer, 1949, 60).

Zaman kavramını geçmişin şimdiye yansıyan doğal bir akışı olarak yorumlayan şair, zamanın görece bir kavram olduğuna dikkat çeker. Aydınlıkla

karanlığın savaşı gece ve gündüzü meydana getirir, bu oluşum ise zamanı oluşturur. Zaman kimine göre yavaş, sessiz, iz bırakmadan; kimine göre ise baş döndüren bir hızda geçer. Zamanı herkes farklı algılasa da zaman herkese aynı sonu hazırlamakta ve o sonda kimse için bir sürpriz yatmamaktadır. Toprakta yükselen insanoğlu zamanı nasıl yaşarsa yaşasın, hangi yolu takip ederse etsin varış noktası yine başlangıç noktası olacaktır.

“Dediler ki: Sev, bir şey diyemem,

Alev gömleği artık giyemem.

Dediler ki: Hak, dedim yalandır,

Dediler kuvvet, dedim talandır.

Dediler ki sus, biraz da dinle,

Cevap:

Ey gözüm ağla, ey kalbim inle!” (Evrimer, 1949, 44).

Geçmiş zamana sitemli bir nida da bulunan şair, her şey için çok geç kalınmışlığı anlatmaktadır. Şairin yaşamı boyunca edindiği tecrübeler bir bir değerlendirilmektedir. Bu tecrübelerden biri de sevda mevhumunun ateşten bir gömlek olduğudur. Haklının hakkını henüz hayatta iken kendisine teslim etmeyen bu dünya boş ve manasızdır. Kuvvet denilen vücut diriliği de zamana yenik düşen, hastalık ve yaşlılık gibi etkenlerle yok olan geçici bir zenginliktir. Bütün bunları fark ettiği, tecrübe ettiği yaşta olan şair, zamana bir sitemle şu sözleri söyler: “Ey gözüm ağla, ey kalbim inle!”

“Dünden geldim bugüne, gidiyorum yarına,

Düşünürken acırım ömrümün yıllarına.

O yıllar ki bir lahza benimle bir olmadı.

Ben yürüdüm o durdu, yoruldum yorulmadı,

Bir aşılmaz dağ gibi her biri yol üstünde,

Belki bir yol verecek bana bittiğim günde” (Evrimer, 1949, 28).

Zamanla bir hesaplaşmanın içine giren şair, zamanla uyumsuzluğunu ve bir türlü eşzamanlı hareket edemeyişlerini anlatır. Bu konuda anlaşmayı bozanın ise

yıllar olduğunu belirtir. Ömrünün sonlarına yaklaştığını düşünen şair, geçen yıllarına üzüldürken zamana da sitemle karışık şikâyetini dile getirir.

Bir an bile zaman ve kendi arasındaki uyumu yakalayamayan şair, yorulup soluklanmak istediğinde kendini beklemeyen zamana kırgındır. Artık, Şair yaşayamadığı yıllar birikip içinden çıkılmaz bir hal almıştır ve bu yıllar uzlaşmaya niyetli değildir. Belki de onlarla uzlaşmanın tek yolu hepsine birden veda etmektir.

“İki çürük direk tutar bu yapıyı,
Sabır taşlariyle örülmüş bir duvar,
Bu yapıda elli yıllık bir hasta var,
Açın, hayır hayır açmayın kapıyı.
Harcı yapılmış ta acı göz yaşıyle,
İki pencerenin ikisi de camsız
Ve tek odasında zaman yok akşamsız” (Evrimer, 1949, 6).

Şairin, kendisini temeli yıpranmış bir yapıya benzettiği bu şiirde, zamanın acımasızlığı ve ölüm gerçeği ele alınır. Şair, hastalığın yorduğu bünyesiyle hayatının sonuna yaklaştığını hissetmektedir. Şairin elli yaşında iken yazdığı şiirde acı ile yoğrulmuş, çileli bir ömür tasvir edilmektedir. İnsanlığın, bir demir ustasının elinde şekillenen demire benzetildiği şiirde zaman, bu demiri şekillendiren çekiç darbeleri olarak betimlenmiştir.

Şair, zamanın acımasız ve sert bir öğretmen olarak edindirdiği tecrübelerden nasibine düşeni almıştır. Hayat yolculuğunda hırsları ve ihtirasları doğrultusunda hareket eden insan, ömrünün sonuna geldiğinde kendisine kalanın bir avuç toprak olduğunu görecektir. Hayatın “Zaman ocağı” olarak tanımlandığı şiirde, demirci ustasının elindeki demirin uzayıp kısalabileceği, şekil değiştirebileceği ama asla sonsuz olamayacağı anlatılır.

“İlk sevgi ne kuvvetli, ilk intiba ne canlı,
Sanki bütün bir mazi bu ilklerde mündemiç.
Bir çınar gölgesinde gençlik rüyalarımı
Görüyorum ve sonra uyanış, acı ve hiç.

İlk sevgi, ilk hatıra şuurun mihrakında,

Ruhumun mazisinde bir sefer var yakında” (Evrimer, 1949, 31).

Şair, “Mazi” şiirine Bergson’un “İki defa tekerrür etmeyen her şeyi seviniz” sözü ile başlar. İlk sevgi, ilk hatıra ve ilk intibanın insan üzerinde bıraktığı o eşsiz duygu, şair için maziye oluşturan en anlamlı anılardır. Hayat, bu tekrarı ve tarifi olmayan duygulardan ibarettir. İnsan zamanı durduramaz, onu yakalayamaz ancak o anların en kıymetlisini kendi hafızasında ölümsüz kılabilir. Mazi denilen geçmiş zaman kavramı, ruhun biriktirdiği bu kıymetli ve biricik anların toplamından başka bir şey değildir.

“Benden kurtuluşun bana gelişi,

Ve ruhun bedenden tam yükselişi,

Kavuşmak san’atın enginlerine.

Izdırap en güzel imbik oluyor.

Süzülüp inerken insan derine

Kendi özleriyle gerçek doluyor” (Evrimer, 1949, 7).

Şair, bu şiirde varlığının değerini, anlamını ve amacını sorgulamaktadır; kimi zaman coşkun bir sel gibi gür ve sınır tanımaz; bazen de bir kasırga gibi güçlü ve yıkıcı taraflarından bahsetmektedir. İnsanoğlunun, içinde hapsettiği enerjinin boyutunu ve türünü görebilmek için onu serbest bırakmak gerekir.

Şair, acılardan süzülerek kendi derinine inmiş, orada karşılaştığı özle bir olmuştur. Sanatsal yaratma, bir bakıma ruhun bedenden yükselişi, maddeden bağımsız hale gelişidir, şairin varoluş amacını da işte bu yaratma oluşturmaktadır.

“Ardımdaki yılları uç uca ekleyince

En son yılın yanında boş yere bekleyince

Bu yıllar duvar olur, duvarlar birer kapı

Ve ne yazık yıkılır benim kurduğum yapı.

Başlayan başta biter, bitmeyen başlamaz ki,

Başkaya bağlılığım öyle az, öyle az ki” (Evrimer, 1949, 16).

Şair, kendi içini bir ev olarak düşünmektedir. Tek odalı bu evin temeli bütün bir ömrün gözyaşı ile atılmıştır. Şair yaşadıklarına ve geçip giden koca bir ömre bakar ve bazı muhasebeler yapar; bin bir emekle kurduğu yapı artık çökmek üzeredir. Şair bu hazin sonla, elde kalanın dile getiremediği acılar, sonsuz ıstıraplar olduğunu fark eder. Tekdüze bir hayat süren şair başkada, ötekinde ya da farklıda gözü yoktur. Onun için en güvenli liman tanıdığı, bildiği ve alışık olduğudur. Varoluşu, bu tekdüzelikte huzur içindedir.

“Asıl için gözüdür gören, duyan, ağlayan,

Bütün acı yıllara onu böyle bağlayan.

Görüşü başka görüş, yeri uzak bu yerden,

Bence mutlu sayılır bakıp görmeyenlerden” (Evrimer, 1949, 36).

“Gören Kör” adını taşıyan bu şiirde, görme duyusu olmayan bir insanın penceresinden hayat ve varoluşa bakılır. Bu insan, en önemli duyusundan yoksundur ancak fiziksel özellikleri ve coşkun ruhu ile üstündür, dikkat çekicidir. İçli sesi ve dokunaklı türküleriyle insanı adeta büyüleyen bu insan esasen görme duyusuna sahip olanlardan daha derini, daha uzağı görür. Kalp gözünün açık olması onu adeta paralel bir evrene taşımaktadır.

Şair, bakıp göremeyenleri, duyup hissedemeyenleri, hayata dokunamayanları şanssız ve mutsuz sayar; en mutlu insanların gönül gözüyle önce kendi içini görüp okuyan, içindeki güzeli ve doğruyu keşfeden insanlar olduğunu düşünür.

“Niçin uzak gibiyiz yakın olunca bizler,

Niçin yakın gibiyiz bir uzaklık duyunca,

Niçin bir gün silinir işaretler ve izler,

Niçin değeri geliyor gün hatıra olunca.

Niçin zaman ve mekân deyip de inanırız,

Ve niçin teselliler ümitsizlik durağı” (Evrimer, 1949, 14).

Şairin zihni evrendeki sayısız soruya cevap aramaktadır. Bu sorular insana, hayata, varoluşa ve kaçınılmaz sona dair sorulardır. Sorular sarmalının başlangıcı, insanın kendi içidir ve dönüp dolaşıp vardığı yer de yine bu başlangıç noktasıdır. İnsan zaman zaman bilinmezliğe düşer, insanın zihni bulanır, akli karışır ve bütün

soruların cevabını kendi dışında, evrenin içinde arar oysaki cevapların hepsi insandadır.

“Ben sizden ne istedim, siz bana ne verdiniz,
Her biriniz bir parça teselli ederdiniz.
Sizler şimdi bir kule, ben sizin bekçinizim,
Hani başka yolcular, bu izler benim izim.
Yolunuzda tükettim ömrümü yudum yudum,
Sonra dönüp kendimi izlerimde okudum” (Evrimer, 1949, 28).

Şairin kitaplarıyla koyu bir sohbete daldığı bu şiirde hayat ve üretmek ele alınır. Her insan kendi varoluş gayesini iyi tayin etmeli ve o ışığın peşinden gitmelidir. Şair de varlığını eserlerine adanmış, ürettikleriyle var olmuştur. Yeryüzünde, geçici olan bedeni süslemek boş bir iştir, asıl olan zihni donatmak ve daima üretmektir. Şair hayat yolculuğunun son durağına yaklaşırken kendisini bir de yazdıklarından ve o cümlelerin gözünden görmek ister.

“Bakmayız fenanın ihtişamına,
Bu candan geçip de mey nuş edeli;
Razıyız hayatın son akşamına,
Cemal-i yar bizi bihuş edeli” (Evrimer, 1949, 32).

Şairin, “İçimden Gelen Ses” te Tasavvuf şiirinin metaforlarını kullandığı görülmektedir. Fenalığın, kötülüğün ve zorbalığın belli dönemlerde popüler olduğunu dile getiren şair, bunların asla kalıcı bir şöhret kazanamayacağını vurgular. Kendi safını iyiden, doğrudan ve daima haktan yana belirleyen şair, hayata karşı duruşunu net olarak belirlemiş ve belirlediği bu yolda karar kılmıştır. Şair, varoluşunun amacını doğruya, iyiye ve güzelliğe adanmışlık olarak tanımlamaktadır.

“Düşündüm yıllarca sırr-ı hilkati,
Bulmadım hilkatte ben mürüvveti” (Evrimer, 1949, 42).

Şair, yaşadığı müddetçe daima varoluşun temelinin, gayesini sorgulamış ancak tatmin edici cevaplara rastlayamamıştır. Her ne kadar yaratılmış olmak Tanrı tarafından âdeme sunulmuş bir armağansa da mutlu olmaya yetmemektedir.

2.3.1.7. Tabiat Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer'in, eğitimci ve şair kimliğini birleştiren temalardan biri de mevsimlerdir. Şiirlerine eğitici bir misyon yükleyen şair, özellikle çocuklara seslenmek onları eğitmeyi eğlenceli hale getirmek için şiiri kullanmıştır. Çocuklara ahlaki değerlerin öğretilmesi, millî birlik beraberlik ile tarih bilincinin aşılmasının önemine inanan şair, temel kavramların, olay ve olguların öğretilmesinde de yine şiire başvurur.

“Toprak yeşil, ağaç yeşil, su berrak, hava ılık,
Çiçek ve renk, ufuk güzel, her yerde bir canlılık.
Kuşlar öter, dere çağlar, ay aydın, güler güneş,
Deniz sakın, rüzgâr tatlı, şu bahar ruha bir eş.
Hayat onda, neş'e onda, yaşasın bahar derin!
Dört mevsimin içinde baharı ben pek severim” (Evrimer, 1949, 41).

Rıfat Necdet Evrimer'in, özellikle çocuklara hitaben yazdığı şiirlerde mevsimleri karakteristik özellikleri ve hoş giden taraflarıyla ele aldığı görülmektedir. Bahar mevsimi ve bu mevsimin câzip yanlarının anlatıldığı şiirde şair, mevsimler içinde insanı coşturan, yaşama sevinciyle dolduran baharın ayrı bir yeri olduğunu belirtmektedir.

“Kavuşmak ister gibi akşam serinliğine
İnsan dalıp gidecek ufuk derinliğine.
Öğle vakti düşün de bir avuç gölgeyi sen,
Veya meltemler gibi şöyle hafifçe esen
Bir rüzgâr ne tatlıdır bütün temmuz boyunca
Sıcaktan bunalınca, insan yazıya doyunca” (Evrimer, 1949, 42).

Güneşin, sapsarı buğday tarlalarının üzerinden batarken yavaş yavaş yerini geceye bırakması şiirde hayranlık uyandırır. Yaz mevsiminin gündüzü ile gecesini ile apayrı sahneler kurduğunu anlatan şair, yaz mevsiminin güneşiyle, gölgesi ve serinliğiyle kendisini hayata bağladığını belirtir.

“Yapraklar dökülür, sonbahar başlar,

Sanki ağlamakta bütün ağaçlar.

Ne bir kuşta neş'e, ne çiçekte renk,

Hulasa bozulur o güzel ahenk,

Gökler bulutludur, ufuklar kara” (Evrimer, 1949, 43).

Yaz mevsiminin neşesi, ahengi yerini sonbahara teslim eder. Yazın her bitkinin, her rengin ve canlının arasında sezilen o uyum artık yerini kaosa bırakır. Bütün ağaçlar yapraklarından ayrılırken adeta ağlar, kuşların şen nağmelerinden eser kalmamıştır. O sıcacık yaz günleri sona ererken uzunca sürecek kış mevsimi kendi sahnesini dekorunu kurar. Sonbahar gökyüzünün bulutlanması ve kararmasıyla ahengini kaybeder, çiçeklerin rengini alır. Bu durum şair şimdiden yazı özlemesine bir nedendir.

“Hey kış baba uzaklaş

Buradan yavaş yavaş,

Şu ormanlar, şu dağ, taş

Bekliyor şimdi bahar” (Evrimer, 1949, 41).

Şairin kış temasını neşesi, eğlencesi ve keyfiyle değil de sıkıntısıyla, zahmeti ve zorluklarıyla ele aldığı görülmektedir. “Kış Baba” başlıklı şiirde kış; eli sopalı, beyaz abalı olarak betimlenmiştir. Şair, bu mevsime beyaz rengin hâkim olmasına rağmen neden kara kış denildiğini bilir ve bu yakıştırmayı yerinde bulur. Bütün tabiatın hasretle baharı beklediğini belirten şair, çetin kış şartlarının hayatı zorlaştırmasından yakınır.

“Güzel ve cana yakın,

Gurur içinde hüllyâ:

Dokunmayın ki sakın

Ağlamasın manolya” (Evrimer, 1949, 61).

Narin ve güzel bir çiçek olan manolyanın ve onun güzel taraflarının konu edildiği şiirde, manolya; gül, lale, sümbül ve menekşe gibi çiçeklerden üstün tutulmaktadır. Gösterişsizliği, samimiliği ve sadeliğiyle bu zarif çiçek, adeta bir kusursuz bir oyaya benzetilmektedir. Şairlere ilham olan bu temiz oyunun layık olduğu yer ise bir genç kızın göğsüdür.

“Bir gemi yelken açtı, uçuyor ufuklara,
Gök mavi, deniz mavi, görülmez artık kara.
Uçun martılar uçun, martısız deniz olmaz,
Şu gemiler yelkensiz, kaptan neşesiz olmaz” (Evrimer, 1949, 66-67).

Sonsuzluğa yelken açan bir geminin neşe içinde, martılarla, dalgalarla olan dostluğunun anlatıldığı şiirde, denize olan sevgiye özgürlük ve yaşam sevinci eşlik etmektedir. Dalgalarla gemicilerin giriştiği mücadelede daima gemicilerin galip gelişini, gemicilerin hayatın zorlu sınavlarına alışık olmalarına bağlayan şair, hayatın başlı başına zorlu bir savaş olduğunu, anlamın ise bu savaşın bize kattıklarında gizli olduğunu belirtir.

“Dağlarda duyarım hürriyetimi,
Bedensiz ruhumun annesi yayla,
İstirap çocuğu, şehir yetimi
Bir barla coşuyor bir de halayla” (Evrimer, 1949, 15).

Şair, ruhundaki yalnızlığı dağıtan, kederini silen tabiata ve onun unsurlarına güzellemeler dizmekte ve onları yüceltmektedir. Yaylalarda bulduğu anne şefkati, dağlarda hissettiği sınırsız hürriyetle şair bütün kederinden arınmaktadır. Kimi zaman şairin başının üzerinde adeta savaşır gibi oynayan bulutlar sihirli bir el olup bu çileli başı okşamakta kimi zaman da dağlar sonsuz bir tefekkür için şaire imkânlar sunmaktadır.

“Toprağın derisinde yeşil, hayat kaynağı,
Tazeye kavuşturur bir bozkırı, bir dağı,
Raks ettirir gibidir eteğinde ırmağı
Yeşil ve su varlığı yeniden yaratmada” (Evrimer, 1949, 23).

Rıfat Necdet Evrimer şiirde, tabiata ve ona ait her unsura duyduğu yakınlığı dile getirmektedir. Baharın ve beraberinde getirdiği renklerin, şairin gönlündeki ayrıcalığı anlatmaktadır. Suyun, dokunduğu her şeye hayat vermesi, her bitkiyi ölü bir renkten, canlılığın işareti olan yeşile çevirmesine hayran kalan şair, uçsuz bucaksız yeşilin insanı, özgürlük duygusuna sevk ettiğine inanmaktadır.

2.3.1.8. Aşk Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer, aşk temasını daima zarafetle ele almıştır. Kadın ya da sevgili onun şiirinde daima oya gibi temiz ve duru bir güzelliğe sahiptir. Bu güzel, narin ve kusursuz kadın bazen merhametsiz, bazen sadakatsiz bazen de vefasız olur ancak böyle durumlarda bile o güzele kötü sözlerle muamele edilmez. Şair serzenişini dile getirirken de daima ölçülüdür. Aşk kavramı, varlığını sürdürdüğü sürece sevilen kötü sözlerle anılamaz.

“Hiddetin başka güzel, darılman başka şiir,

En derin itaatı duyulur şu gönlümün.

Alev bakışlarınla içim içinde erir

Ve sadık gölgesiyim uzun tahammülümün” (Evrimer, 1949, 11).

Sevgilinin her haline ayrı ayrı hayran olan şair, varlığını sevdiğine adamıştır. Onun en ufak bir hareketi şair ruhunda depremlere neden olur. Hele ki sevgilinin küsmesi, darılması, kendisinden yüz çevirmesi şair için kaldırılabilir bir yük değildir. Şair, sevgiliye karşı sonsuz bir tahammül ve sınırsız bir itaat içindedir. Bu sadık aşığa en büyük ceza sevgilinin nedensiz sükûtu ve bu sessizliğin altındaki belirsizlik duygusudur.

“Günün ilk ışıkları denizden yükselirken

Ben seni düşünürüm.

Dalgaları gece ay bezemeğe gelirken

Ben seni düşünürüm.

Varsın uzak yol olsun, ben o yolda yürürüm,

Toz ve duman olsa da

Gözlerime dolsa da

Ben seni hep görürüm, ben seni hep görürüm” (Evrimer, 1949, 18).

Aklını daima sevgili ile meşgul eden şair bu aşk yolculuğunun tehlike ve tuzaklarının farkındadır. Bu olumsuzluklar ve bu durumun yarattığı endişe şair duyduğu aşktan daha güçlü değildir. Sevgili eşsiz bir manzara sunan gizemli bir

uçurum gibidir ancak şair uçurumdan düşmek pahasına da olsa o manzarayı seyretmek isteği ile dopdoludur.

“Uyku uyanmak için,
Rüya inanmak için,
Sevda aldanmak için

Yanmasan bir türlü, yansan bir türlü

Aşka güvenin olmaz,
Sevsen sevenin olmaz,
Vefalı senin olmaz

Kanmasan bir türlü, kansan bir türlü” (Evrimer, 1949, 54).

Şair, aşkın acı veren, hüsrana uğratan taraflarından yakınırken, aynı zamanda aşk denen duygunun da hayatı güzelleştiren, hayatla insan arasında sıkı bağlar kuran bir gerçek olduğunu kabul etmektedir. Hayatı, tatlı bir yalan olarak niteleyen şair için sevda inanmak için değil kanmak için vardır. Aşkın tekin bir duygu olmadığına inanan şair, aşkın sebep olduğu ümidin hep hüsrarla sonuçlandığını düşünür ancak buna rağmen aşktan da uzak durulamayacağını belirtir.

“Hüsnünde senin ruhu saran mûcize var

Sensin götüren gönlümü Allâh’a kadar

Şahane bakış şuhça edâ mestçe gülüş

Ey kış günü bahçemde açan verd-i bahâr” (Evrimer, 1966, 33).

“Sevgili” adını taşıyan rubaide şair, sevgilinin büyüğü güzelliğinden, etkileyici bakışından, gülüşünden, edalı tavrından bahseder. Sevgili, bütün bu olağanüstü güzellikleriyle şair kışa dönen gönlünde açan bir ilkbahar gülü gibi canlı ve tazedir.

“Bahçemdeki son gülleri dermek diledim

İlk hâtıranın zevkine ermek diledim

Cânâ o senin dönmediğin yollara ben

Hasretle geçen ömrümü vermek diledim” (Evrimer, 1966, 36).

Şair son demlerini yaşarken ilk aşkın heyecanını duymak arzusu içindedir. Kendisine bu duyguları yaşatan sevgiliyle güzel günler düşleyen şair ne yazık ki bu emeline ulaşamamıştır. Bu bekleyiş, uzun senelerini alsa da şair, hasretle geçen koca bir ömrü, kavuşmak ümidiyle feda etmekten çekinmemektedir.

“Sensiz geçen ömrüm çöle benzer gibidir
Her şey bana birden acı çek der gibidir
Gül toplamadan Toprağa düşmek mi sonu
Gök sadece feryadımı dinler gibidir” (Evrimer, 1966, 37).

Sevgiliden ayrı geçen ömür, şairi sitem ettirmekte ve hayatı şair için çekilmez kılmaktadır. Yer ve gök, şair bütün acılarına kayıtsız kalmakta, sevgilisiz geçen ömrün, vuslata ermeden nihayete erme ihtimali ise şairi kaygılandırmaktadır.

“Gönlümle konuştum dedi sarhoş gibiyim
Aşkın büyüünden yine bir hoş gibiyim
Aklımla konuştum dedi billâh çekerim
Her derdi gönülden yine bîhuş gibiyim” (Evrimer, 1966, 50).

Aşkın büyüüne kapılan, bu büyüyle kendinden geçen gönlüyle derin bir sohbe dalan şair, gönlünün mevcut durumdan memnuniyetini dinlemektedir. Bunun üzerine şair bir de aklının fikrini almak, düşüncesini duymak ister. Akıl da aşk karşısında sersemleşmiş ve gönle uymuştur. Her ikisi de sevgili uğruna çekilecek türlü cefaya göğüs germeye hazırdır.

“Mest etmeğe kâfi o yeşil gözlerinin
Bir lâhzada anlattığı mânâ ki derin
Yerler sana yükselmeyi ister gibidir
Sen bir yarı Tanrı ve güzellik eserin” (Evrimer, 1966, 62).

Sevgilinin bakışında derin anlamlar yakalayan, güzelliğiyle sarhoş olan şair, yeryüzündeki güzelliğin sevgiliden türediğini düşünmekte ve onu yarı tanrı ilan etmektedir. Yeryüzündeki cümle eşya yüksek bir mertebede bulunan o rahmani varlığa ulaşmaya çalışmaktadır.

“Peymâneyi doldur ki hemen ben dolayım

Gamdan bolaşıp sâdece serbest olayım

Mersâ-yi fenâdan gemi kalkıncaya dek

Cânân ile son bahçede sermest olayım” (Evrimer, 1966, 64).

Tasavvufî unsurların sıkça yer aldığı rubai, şairin bu dünyaya veda etmeden önce gerçekleşmesini dilediği arzusunu dile getirmektedir. Şair, bu dünyadan göçüp gitmeden Allah katında iyi bir kul olmak ve son demlerini sevgili ile hoş vakitler geçirerek tamamlamak isteğini ifade etmektedir.

“Bir baş ki yaşar aşk ile dünyayı görür

Yıldızlı semâlardaki rüyayı görür

Baktıkça derin zevk ile gülgûn kadehe

Şîrîn ile Azrâ ile Leylâ’yı görür” (Evrimer, 1966, 40).

Şair, “Görür” adını verdiği rubaiye, Mehmet Nâsır Han’ın şu dizeleriyle başlar: “Her baş ki aşktan habersizdir, hiç durma, onu taşın başına vur, o, baş değildir.” Şaire göre, yeryüzünde insanoğlunun varlığına anlam katan; kâinatı gönül gözüyle gören, kuşatan, anlamlandıran bir bakıştır. Bu mertebeye erebilmek ise ancak aşk ile mümkündür.

“İlk aşk unutulmaz bu da bir darb-ı mesel

Kalbimdeki ilk sevgili dünyaya bedel

Hâlâ ararım gezdiği yerlerde onu

Hâla çok uzaktan bana gel gel diyen el” (Evrimer, 1966,66).

Şairin, “Diotima”¹⁶ adını taşıyan rubaide ilk aşkın unutulmaz oluşunu anlattığı görülmektedir. Şairin ilk aşka, ilk heyecana yüklediği anlam paha biçilmez ve eşsizdir. Öyle ki aradan uzun yıllar da geçse ilk aşkın hatırasını düşünmek şairi heyecanlandırır.

¹⁶ Platon’un, şiirsel bir dile sahip olan “Şölen” adlı eseri, on kişilik konuşmacıdan oluşan bir sempozyumu ve sempozyumdaki diyalogları içermektedir. Sempozyuma katılan konuşmacılar; Apollodoros, Glaukan, Diotima, Phaedrus, Pausanias, Hekim Eryksimakhos, Aristophanes, Agathon, Sokrates ve Alkibiades’tir. Sempozyum, Eros’un güzellikleri ve gücünün bahsi ile başlar. Sempozyumda Sokrates’in fikirlerini gizemli konuşmacı “Diotima” dan dinlemekteyiz. Platon, konuşmacılardan biri olan Mantineialı bu kadın hakkında detaylı bilgi vermemektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Platon, **Şölen**, (Çev. Birdal Akar), Şûle Yayınları, İstanbul, 2010.

“Hissetti mi kalbin o mükemmel inanış
 Gönlün sana ilhâm ediyor başka anış
 Sevdikçe derinden duyacaksın elemi
 Aşk ehline ancak yaraşır böyle yanış” (Evrimer, 1966, 89).

“Yanış” adını taşıyan rubai, gerçekliğe ancak kalben inanışla erişilebileceğinin üzerinde durmaktadır. Hislerin, insanı inanca ulaştıran en kuvvetli etken olduğuna inanan şaire göre; aşka gönül vermek, kalben sevmek, bu uğurda dert çekmek ancak bu yola baş koyanlara nasip olabilir.

“Ömrünce yaşat kendini ömrünce sevil
 Ebrûları mihrâb bilerek sen de eğil
 Aşk âteşi düşmezse gönül kâbesine
 Yırt takvimi kır saati ümmîdini sil” (Evrimer, 1966, 126).

“Sevilmek” adını taşıyan rubai, beşerî aşktan yola çıkılsa dahi, nihai varış noktasının daima uhrevi bir aşk olacağını işaret etmektedir. Aşkın uğramadığı bir kalp, kuraktır, amaçsız ve anlamsızdır. Öyle bir kalp ile dünyada var olmak ise ancak zaman kaybıdır.

“Bir handeni dünyaya değişmek ne de güç
 Gönüm diler ammâ ki sevişmek ne de güç
 Gül çehreni gördükçe hemen söylenirim
 Tenhâca kalıp baş başa içmek ne de güç” (Evrimer, 1966, 81).

Sevgiliye karşı doludizgin duygular içinde olan şair, onunla birçok özel an paylaşmak istemekte, bu anların olabilme ihtimaliyle heyecanlanmaktadır. Ancak şair isteklerinin gerçekleşmemesi için uygun zeminin olmayışının da farkındadır. Bütün bu şartlar sevgiliye duyulan arzuları kamçılarken, şairin sevgi bağına da kuvvetlendirmektedir.

“Doğmazsan eğer gönlüme her gün yeniden
 Bir kör gibiyim sâde karanlıkta giden
 Aşkın yeni iklimlere sevk etti beni
 Ey rûhumu her safhada ihyâyı bilen” (Evrimer, 1966, 85).

Şair, “İkinci Diotima” adını verdiği şiirde sevgiliyi güneşe benzetir. Şair, kapkaranlık gönlüyle karanlıkta yönünü bulmaya çalışan, görme duyusu olmayan bir insan gibidir. Ancak sevgilinin bu karanlıkları aydınlatmasıyla şair, her gün yeniden tazelenmekte, eski canlılığına dönmektedir.

“Senden bana bir hâtıra benden seni yâd
Bir tek sarı güldür güzelim bence murâd
İster ki gönül solmasın ömrünce bu gül
Ey sevgili son aşkı kalbinde yaşat” (Evrimer, 1966, 99).

Şair, sevgiliye seslendiği şiirde sarı güle olumlu bir anlam yüklemiştir. Şair için sarı gül hem murattır hem de sevgiliyi anmak, yâd etmek için bir fırsattır. Şairin tek dileği bu gülün hiç solmaması, hislerin kalıcı olmasıdır. Şair sevgilinin ilk değilse bile son aşkı olmaya taliptir.

“Sevmezse eğer nâfile gayretleriniz
Zirâ ki hayâlinde yaşar başkaca iz
Sizden mi uzaktır sizi derhâl unuttur
Bir kûşe-i ihmâl olacaktır yeriniz” (Evrimer, 1966, 102).

Şair, bir kadın tarafından seilmeyen, reddedilen aşığın perişan hallerini anlatır. Bir kadının ilgisini çekebilmek o denli zordur ki hele de o kadının aklında başkaca bir iz varsa. Gözden ırak olan aşığa düşen unutulmak ve bir köşede kalmaktır.

“Şahane güzelsin o ne mestâne edâ
Zannınca güneşten seni halketti Hudâ
Mâğrur mütehakkim görünürsün meleğim
Lâkin bu güzellik sana etmez mi vedâ” (Evrimer, 1966, 51).

Şair, “Veda” adını verdiği rubaide; sevgilinin olağanüstü yaratılışından ve yakıcı güzelliğinden bahseder. Sevgilinin böylesine mağrur ve gururlu olmasına ise bir anlam veremez zira insana güzellik, gençlik gibi olgular sadece misafirdir. Zaman acımasızdır ve bütün güzellikler yerini bir bir zamanın izlerine bırakarak eskir, yıpranır.

“Yıllar ki bütün izleri üstünde döner

Her hâdise mâzîye geçip böyle söner

Mümkün olabilseydi zamansız yaşamak

Şair bunu söyler yine âlim bunu der” (Evrimer, 1966, 45).

Şair, “Temenni” başlıklı rubaiye Virgil’den¹⁷ bir alıntı ile başlar: “Yıllar hep kendi üstünde döner.” Şair, şimdiki zamanın, içinde bulunulan anın da bir mâzî olacağını dâima hatırd tutarak yaşar. Zaman kavramını sanatkârlar da bilim insanları da farklı şekillerde ele alırlar ancak ortak bir noktada buluşurlar. O da zamanı yenebilmek, ona mağlup olmamak, zaman kavramını kırmak ve zamansız yaşamaktır.

“Dünyâya zaman hükmediyor zâlimce

Kimden kime şekvâ edeyim hâlimce

Bir mâbede girdim ki ezelden bomboş

Yok sırrını îzâh edecek âlimce” (Evrimer, 1966, 43).

Şair, “Sır” adını taşıyan rubaide, dünyayı eskiden beri boş olan bir tapınağa benzetir. Bu boş tapınağa, zaman kavramının acımasızca hükmettiğine inanır. Bu düşüncelerini kimseyle paylaşamayışına sitem eden şair, dünyanın bu tuhaf düzenine de kimsenin akıl sır erdiremediğini düşünmektedir.

“Bir damla yaşın kıymeti bir ömre bedel

Ruhumla inandım sana şâhâne güzel

Son bahçede hep baş başa demsâz olalım

Nâz etme nolur yalvarırım gel bana gel” (Evrimer, 1966, 110).

Şair, bütün kalbiyle inandığı, bağlandığı sevgiliye arzusunu dile getirmektedir. Şair, ömrünün son muradı olarak seçtiği sevgiliden cefa görmek

¹⁷ “Batılı filologlar üslûba dair bilgi ve kültürü Aristo ve Quintilianus’tan devralarak aşağı (basit), orta (vasî) ve yüksek (sâmî) şeklinde üç üslûp düzeyi belirlemiş, bunların en karakteristik örneklerini Latin Şâiri Publius Maro Vergilius’un (m.ö. 70-19) şiirlerinde bulmuşlardır. Onun çoban şiirlerini birinciye, çiftçi şiirlerini ikinciye, destanını üçüncü düzeye örnek kabul etmiş, her üslûp düzeyine uygun kelime, tabir ve eşya türlerinin somut biçimde belirlendiği, “Vergilius çarkı” adını verdikleri üç bölümlü, aynı merkezde birleşen yedi dairesel bir şekli esas almışlardır. Vergilius çarkı üslûp belirlemelerinde XVIII. yüzyılın sonlarına kadar başta şiir ve tiyatro olmak üzere bütün edebiyat türlerinde esas kabul edilmiştir” <https://islamansiklopedisi.org.tr/ustlup> Erişim tarihi:12/10/2020.

istemez, mutluluğun peşindedir. Sevgilinin bu isteği geri çevirmesine, zorluk çıkarmasına izin vermek istememektedir.

“Ben her gece sessiz seni yâd etmedeyim
Sensiz nideyim kendimi âh bitmedeyim
Bir çöl ki hayâtım geri dönmek de muhâl
Zannımca harâbâta düşüp gitmedeyim” (Evrimer, 1966, 175).

Şair, sevgilinin yokluğundan dolayı içinde bulunduğu duruma üzülmekte ve bu durumun kendisine iyi bir son hazırlamadığına dikkat çekmektedir. Sevgilisiz bir ömür çöl gibi verimsiz ve kuraktır. Bu kuraklık içinde, şair de bir yaşam belirtisi gösterememekte, her şeyi düzeltmek ve yeni başlangıçlar yapmak için de artık çok geç olduğunu düşünmektedir.

“Encâmı hayâtın budur ancak güzelim
Duymak görebilmek ve düşünmek de elim
Kış faslı henüz başlamadan gülmeğe bak
Mâzimizi gel sevgili ihyâ edelim” (Evrimer, 1966, 173).

Artık son demlerinin yaklaştığını düşünen şair, bir gün duymak, görmek ve düşünmek gibi eylemlerin bile zor geleceğini, hayatın bahardan kışa döneceğini bilmektedir. Bunlar olmadan sevgiliyle geçmişi anmak, o günlere tekrar dönmek ve bolca gülmek şairin tek emelidir.

“Âteş gibi yanmakta gönül neyliyeğim
Sensiz nideyim nerde sabâh eyliyeğim
Hicranlı hayâtın sonu husrân-ı müdâm
Kimden kime şekvâ kime âh eyliyeğim” (Evrimer, 1966, 137).

Ayrılık acısıyla yanıp tutuşan Şair, sevgiliye halini betimlemektedir. Zaten hayatın türlü çilelerine katlanan Şair, bir de aşk acısı çekmek istememektedir. İçinde bulunduğu durumu anlayacak, derdini yanacak kimsenin olmayışı da Şair için ayrı bir üzüntü kaynağıdır.

“Dargın gibisin her bakışın başka sitem
Bîçâre gönül duymada bin cevri elem

İnsâf dahi yok sende eyâ mest-i gurur

Sevsen de inanmam seni artık sevemem” (Evrimer, 1966, 132).

Sevgilinin gururdan sarhoş olmuş bir insafsız olduğuna kanaat getiren şair, sevgiliye sitemini anlatır. Sevgilinin sebepsiz dargın tavrı, sitemli bakışları aşığı derinden yaralamakta, dertten derde atmaktadır. Bu manasız tavırlarla incinen âşık artık sevgilinin aşkına da inanmamaktadır.

“Bir kor gibi yakmakta bu aşk sinemizi

Tahlise şitâb eyliyecek yok mu bizi

Bir çöl ki ne bir gölge ne bir damla su var

Bir yol ki görünmez en ufak insan izi” (Evrimer, 1966, 130).

Aşkın uçsuz bucaksız bir çöle benzetildiği rubaide şair, içini dağlayan ateşten şikâyet eder. Bu durumdan kurtulmanın yollarını arayıp bir yardım eli bekler ancak bu bekleyiş, hiçbir canlı izinin rastlanmadığı ıssız bir çölde yol bulmaya çalışmak kadar zor ve umutsuzdur.

“Bir yaz gününün yağmuru olsan da yine

Bir kış güneşinden içe dolsan da yine

Ey sevgili sensiz yaşamak güç de desen

Mümkün mü inanmak o yalan sözlerine” (Evrimer, 1966, 127).

Sevgiliye sitemin dile getirildiği rubai “Yalan” başlığını taşımaktadır. Sevgilinin vaatleri âşık için asılsız birer sözden başka bir anlam ifade etmemektedir artık. Sevgili bir yaz yağmuru gibi ferahlatsa, kış güneşi gibi kalbi ısıtsa da onun sözlerine kanmak âşık için artık mümkün değildir.

“Derler ki kadın ruhuna yükselmeyi bil

Derler ki onun emrine râm ol ve eğil

Bir gerçeği anlatmak için söylemeli

Dil böyle der ammâ ki akıl öyle değil” (Evrimer, 1966, 125).

Şair, “Kadın Ruhu” adını verdiği rubaide, bir kadını gerçekten anlamak için var olan genel bir kanıdan bahsetmektedir. Kadın ruhuna yükselmek, onu anlamak

ancak ona itaat ve boyun eğmekle mümkündür düşüncesine katılmayan şair, buna aklıyla karşı çıkmaktadır.

“Bir hâtıranın izleridir kalpte kalan
Sevmek ve sevilmeğe yine en tatlı yalan
Aşk ateşi düştükçe gönül kâbesine
Pervâne misâl dön de tutuş öylece yan” (Evrimer, 1966, 124).

Sevmek ve sevilmeğe; insanı ateşlere atan, ışığa âşık bir pervanenin ışıık etrafında dönerek tutuşmasına benzetilmektedir. Aşk her zaman insanı mutlu eden bir duygu olmadığı gibi, derin hatıraların hüznü izleri de kalbi daima yaralamaktadır.

“Gördünse eğer türlü cefâ yâr eliyle
Artık ne denir başkaca sabrın diliyle
Gerçek bu ki husrâna giden yolda yine
Taşlar atılır üstüne ağyâr eliyle” (Evrimer, 1966, 116).

Sevgiliden vefa göremeyen aşığa sabırdan başka bir şey dilenmez. Artık hüznün bu aşığın yoldaşı, hayal kırıklığı ise en yakın arkadaşdır. Aşığın acısını bir kat daha artıran ise aşk acısına yabancı olan kimselerin yersiz ve düşüncesiz sözleri olacaktır.

“Sesinde ses olaydım,
Ve bir nefes olaydım,
Damla damla dolaydım
Kendi kabıma senden
Yüzün oya mı oya,
Bakılmaz doya doya,
Nolur şu servi boya

Bir iz olaydım benden” (Evrimer, 1949, 63).

Sevgiliye yakın olma, onunla bir bütün olma arzusunun anlatıldığı şiirde Şair, hayatının baharındadır. Gençliğin heyecanı ile aşkın sarhoşluğu birleşir ve şair sevgilinin güzelliğinde kaybolur. Sevgili; bir oya kadar kusursuz çehresi, servileri

andıran boyu ile şairi büyülemektedir şair, bu güzellikten bir an olsun ayrı kalmamak uğruna gerdanda bir ben, gözde bir damla yaş ya da bir nefes olmaya hazırdır.

“Seni seviyorum dedin de güldün,
Sözüme bir lahza kanmadın gibi;
Nihayet ayrılık başladığı gün
Adımı şöylece anmadın gibi” (Evrimer, 1949, 17).

Şair, samimi duygularını muhatabına iletmiş ancak hayal kırıklığına uğramıştır. Bu içten ve hakiki duygulara karşılık vermeyen vefasız sevgili, aşığın sevgisine de inanmamaktadır. Kendisine karşı bu denli güvensiz olan sevgili başkalarına kanıcıdır. Şairi en çok yaralayan da sevgilinin bu tutumudur. Bu davranış şekli şairi bütün kadınlara karşı güvensiz kılmıştır.

“Bu yoldan sen
Geri dönsen
Veya sönsen.
Bu akşamla
Gel tamamla
Damla damla
Şu ömrümü” (Evrimer, 1949, 29).

Şairin, “Yol” adını verdiği şiirde, sevilene özlem ve içten bir davet vardır. Sevgilinin yokluğu hayatı amaçsız ve anlamsız kılmaktadır, şair bu durumdan şikâyetçidir. Sevgiliden uzak geçen ömrün daima eksik olacağını düşünen şair, sevgiliye açık bir davette bulunur.

“..Ben kurumuş bir memba,
Sen lav saçan bir yanardağ
Yol üstünde bilmem ki ne beklerim yarını,
Ocağımın kapadım çoktan kapılarını.
Kalbim şimdi çarpıyor, yosun tutmuş bir kaya,
Arkama bıraktığım yılları saya saya” (Evrimer, 1949, 9).

Umutsuz bir aşkın pençesinde yorulan şair, kendisini kurumuş bir pınara benzetirken sevgiliyi aktif bir yanardağa benzetmektedir. Bu benzetme üzerinden sevgili ile aradaki uçurumun ve imkânsızlığın derecesi anlatılmak istenmektedir.

Yarından beklentisi kalmayan kalbi kırık âşık, gelecek güzel günlere de inanmamaktadır. Şairin sevgiliye karşı duyduğu his, artık aşk veya kavuşma isteği değil yalnızca güvensizlik ve sitemdir. Bu vefasız sevgiliden ve onun kendi hayatında yol açtığı tahribatlardan sonsuza dek kurtulmak ve onu unutmak isteyen şair, aynı şeyi karşı taraftan da beklemektedir.

“Memnun edebilmek onu cidden zor olur

İknâ edemezsen yine senden sorulur

Hiddetli mi artık gider isyâna kadar

İfrât ile inkâr ile her gün yorulur” (Evrimer, 1966, 71).

Şair, “Kadın” adını verdiği rubaide karşı cins hakkında bazı değerlendirme ve genellemelerde bulunur. Kadını, ikna edilmesi zor ve yakıcı öfkesi ile ele alan şair, kadınlarla girilen tartışmadan galip ayrılmanın imkânsızlığına değinir. Kadının, öfkелendiğinde ölçüyü kaçırıp, o ruh haliyle hem kendisini hem de karşısındakini ne denli yorabileceğinden bahseder.

2.3.1.9. Yalnızlık ve Ayrılık Şiirleri

Yalnızlık ve ayrılık temaları Evrimer’in şiirlerinde daima iç içedir. Şair, bu kavramları birbirlerini çağrıştıracak şekilde şiirine serpiştirir. Yalnızlık şiirlerinde, şair kendini ait hissettiği yerden uzak oluşu ve bazı mecburiyetlerin doğurduğu buhranlar betimlenir. Şair bazen de yalnızlığın tek çaresi olarak dostları görür. Dostluğa büyük önem veren Evrimer’e göre dostlardan ayrı düşmek veya vefasız dostlara denk gelmek de yalnızlığın en acı nedenidir. Ayrılık ve gurbet şiirlerinde ise sıla özleminin, hasret acısının ağır bastığı görülmektedir.

“En derin yalnızlık tam bir gece yarısı,

Gölgem esir zinciri gibi ayrılmaz benden

Ve ıslak sokaklarda ağlayan bir ışık var,

Ruhum kurtulmak ister kale olan bedenden.

En derin yalnızlık, tam bir gece yarısı,

Ne vefa sevilenden ne bir riya sevenden” (Evrimer, 1949, 8).

İnsanın yeryüzüne yalnız geldiğini ve bu âlemden yine yalnız ayrılacağını belirten şair için bu durum, birçok kavramı anlamsızlaştırmaktadır. Bu dünyanın yeterince çileli bir yer olduğunu düşünen şair, sevgiliden vefâ beklemenin de gereksiz olduğunu belirtir. İnsanın en derin yalnızlıkları gece yarılarında yaşadığını vurgulayan şair kafasını dâima meşgul eden soru ne uğruna yaşadığı, neyin savaşını verdiğidir.

“Dostluklara kıymet verenin dostları var

İnsan ki düşer dertlere bir dostu arar

Yalnız yaşayan ölmeden ölmüş gibidir

Ümmîdi sönük ruhu siyah gönlü de dar” (Evrimer, 1966, 19).

Şair, “Yalnızlık” adlı rubaide, dostsuz, arkadaşsız kalan bir insan için hayatın neşesiz ve manasız olduğunu anlatır. Yalnızlık, insanı yaşayan bir ölüye çevirir, insanın ruhunu karartır, geleceğe dair ümidini çalar. En sıkıntılı zor zamanlarda dara düşüldüğünde insan hep bir dost eline, dost sesine ihtiyaç duyar.

“Yalnız yaşayanlar unutulmuş gibidir

Bir korkuya şiddetle tutulmuş gibidir

İşkenceye her an atılır kahrolarak

Ektiklerinin hepsini bulmuş gibidir” (Evrimer, 1966, 19).

Şairin, “Münzeviler” başlıklı rubaisine Cenap Şahabettin’den seçtiği “İnzivada her şey kazanılır, fakat seciye asla!” dizeleriyle başladığı görülmektedir. Şaire göre, seçilmiş yalnızlık insanı yücelten bir şey olmadığı gibi insanoğlunun çıkmazları ve korkularıyla baş başa kalmasına imkân sağlaması açısından da pek sağlıklı bir seçim değildir. Yalnızlık, insanda henüz hayatta iken unutulmuşluk duygusu uyandırmaktadır ki bu da insan ruhunun kaldırabileceği bir duygu değildir.

“Yalnız yaşamak zor yarı ölmek gibi

Dinmez sızıdır ruhça çözülmek gibidir

Ümmîde vedâ aşka vedâ hâsılı boş

Bomboş bir ömür sâde sürünmek gibidir” (Evrimer, 1966, 100).

Şaire göre, inzivaya çekilip, insanın kendisini eşten dosttan soyutlamasıyla manevi arınmışlığa ulaşılmaz. İnsanoğlu yalnız anlamsızdır. Bütün zor zamanların, buhranların içinden gerçek dostlar ve dostluklarla çıkılır. İnsanın yapayalnız bir hayat sürerek mutlu olması pek olanaklı değildir.

“İçimde yalnızlık, gurbet adsız bir acı,
Dudaklarım yanmada bir kaynak özlemiyle
Beynimde şakladıkça hislerimin kırbacı,
Bir hüsrân taşıyorum dışvarlık gözlemiyle” (Evrimer, 1949, 21).

Yalnızlığın, “gölgesiz bir ev” olarak tanımlandığı şiirde şairin hisleri bu evi aydınlatan kuvvetli bir ışıktır. Yalnızlık, şairi tarifsiz bir acı ile kavurmaktadır ve şair bu yalnızlığa son vermek için çareler arar. Adeta çölde susuz kalan biri gibi şair de yalnızlığın çölünde kaybolmuştur; dost sohbetine, yalnızlığına son verecek bir sese susamıştır.

Bütün olumsuz taraflarının yanında yalnızlık, şairde sonsuz bir hürriyet duygusu da uyandırmaktadır. Yalnızlığın terk etmediği şair, içten içe yalnızlığa alışmakta, biraz da onu benimsemektedir.

“Ne kapımı açan var ne göz yaşımı silen.
Ne içimin derdini şöyle yakından bilen.
Gözlerim o dört duvar arasında kalınca,
Dünkü hatıralarım içimde şahlanınca
Öyle sonsuz acılar duyarım ki derinden
Gurbet gecelerinden, gurbet gecelerinden” (Evrimer, 1949, 29).

Gurbette kendini yalnız ve kimsesiz hisseden şairin en samimi ve sâdik dostları kitapları, saatidir. Kendisini hiç terk etmeyen bu varlıklara minnetini dile getiren şair, kapısını aralamayan, halini hatırını sormayanlara ise sitem içindedir. Şair, samimice sırrını paylaşabileceği, içini dökebileceği bir dostun, arkadaşın eksikliğinden yakını.

“Bu akşam da ışıklar yandı karşı dağlarda,

Bu akşam da bekledim ne gelen var ne giden.

Bir gönül taşıdığı nihayetsiz sevgiden

Yuvasını bulamaz biteviye ağlar da” (Evrimer, 1949, 30).

Akşam olup herkesin kendi evine çekildiği saatler, şair yalnızlık duygusunu en derinden yaşadığı anlardır. Böyle zamanlarda şair umutla, sabırla bekler; kapısını çalacak bir dost eli, yalnızlığına ortak olacak bir dost sesi arar. Ancak nafile, beklenen dost hiç gelmez.

Şair kalbi aşkla, muhabbetle, sınırsız bir sevgiyle doludur fakat etrafında bu duyguları yansıtacağı kimseler yoktur. Şair en büyük korkusu bu durumun böylece sürüp gitmesidir.

“Dediler ki ayrılık mukadder inanmadım,

Bugün ayrılıyorum yuvamdan adım adım.

Bir kampana, bir daha, vapur demir alıyor,

Bu ses şimdi kim bilir kaç gönlü yaralıyor.

Dakikalar geçiyor nihayet düdük sesi,

Bir ihtilaç içinde insanın iradesi” (Evrimer, 1949, 10).

Hüzünlü bir ayrılık sahnesinin betimlendiği şiirde şair, yuvasından uzak yerlere gidişinin gönlünde yarattığı tahribatın boyutunu anlatır. Hiç gurbete çıkmayanların, bu duyguyu hiç yaşamayanların kendisini anlamayacağını belirten şair ayrılığı, yudum yudum yaşanan bir ölüme benzetir. Bu ayrılıkla bütün hislerinin de yetim kaldığını ifade eden şair, ölümü ayrılık acısına yeğ tutmaktadır.

2.3.1.10. Ölüm Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer’in, geçirdiği hastalıklar ve uzunca süren nekahet dönemlerinin etkisiyle ölüm ve hastalık, çaresizlik ve teslimiyet gibi kavramları bir arada ele almıştır. Şair hayat felsefesini şekillendiren en önemli unsurun ölüm olduğu görülmektedir. Ölümün varlığı şairi bazen sitem ettirse, isyana sürüklese de insanoğlunun canlı olduğunun, yaşadığının da tek kanıtı, delili gibidir. Mademki ölmek yalnızca canlılara bahşedilmiştir o halde ölüme değil bu canlılığa odaklanmak, hayatı heba etmemek düşüncesine sarılmak gerekir. Ölüm temasını farklı şekillerde

ele alan şair, kimi zaman da ölümü tamamen yok oluş, yeryüzünden siliniş olarak değil de başka bir canlıda tekrar diriliş olarak yorumladığı görülmektedir.

“Doğdun öleceksin fakat ölmek ne için
Bir yok-oluşun sırrını halletmek için
Her felsefenin açtığı yoldan yürüdüm
Gördüm ki hayat akmada ardında hiçin” (Evrimer, 1966, 105).

Şair, “Hiç” adını taşıyan rubaide, ölüm mevhumunu kabullenmekle birlikte onu sorgulamaktadır. Şair, hayatı boyunca türlü düşünce yapıları ile empati kurmuş, hayata farklı pencerelerden bakmaya çalışmıştır ancak ölüm gerçeği onu daima dipsiz bir hiçliğe ulaştırmıştır. Şaire göre ölüm, belki bir varlığı yok ediyor belki de insanı, varoluşun özünü keşfe davet ediyor.

“İymân dolu bir şevk ile âtilere koş
Kalbinde yaşat kendini ruhunla konuş
Ölmek yaşamaktır bunu her lâhza düşün
Mademki mukadder sana birden yok-oluş” (Evrimer, 1966, 20).

Şaire göre bu dünyanın geçiciliği her daim akılda tutulmalı. Ancak bu bilinç insanı hayata karşı pasif ve dirençsiz olmaktan kurtarıp, güçlü ve canlı kılabilir. İnsanoğlu ölüm gerçeğiyle hareket etmelidir, insanın hayat felsefesine yön verecek düşünce bir gün ansızın yok olmak ve bu gerçeğin bilinciyle kararlar almak olmalıdır.

“Ölmek ne içindir diye sorsan da demem
Son gerçeği akalımla da îzah edemem
Hiç bitti mi doymazlığı toprak ananın
Tekrar geri dönmek dahi billah dilemem” (Evrimer, 1966, 17).

Dünyanın faniliği ve varlığının bir gün son bulacak olması çoğu kez şairi isyana sevk eder, dünyadan gözü geçmeyen insanoğlu yaşamaya doymaz. Şair, bu duygular içinde olmasına rağmen, toprak ananın aç gözlülüğüne sitem ederek, tekrar dünyaya dönmek gibi bir seçeneği olsa bile bunu tercih etmeyeceğini belirtir. Şair, yaşayacağı günlerin çekeceği eziyetlere değmeyeceği düşüncesindedir.

“Saakî yine doldur ki harâbız ezeli

Reddetmeğe kaadir değiliz Lemyezeli

Bir oh demeden toprağa düşmek ne acı

İnsan nasıl olmaz ki şu dünyada deli” (Evrimer, 1966, 15).

Şair, “Acz-i Muktedir” adını taşıyan rubaide ölümün zamansızlığından yakınır. Hayat zaten yeterince çileli ve zordur. İnsanoğlu bu hayatta gün yüzü görmek, rahata ermek için çokça çalışır, daima didinir. Tam rahat bir nefes almaya niyet edip güzel günler yaşamaya sıra gelir ancak bu kez de ölüm aman vermez, hiç müsamaha göstermeden vazifesini yapar.

“Mecnun gibi Leyla’yı düşünsen ne çıkar

Kant Comte gibi dünyayı düşünsen ne çıkar

Son merhalede mademki ölümdür beşere

Esrâr-ü hafâyâyı düşünsen ne çıkar” (Evrimer, 1966, 13).

Şair, “Ne Çıkar” adını taşıyan rubaide yeryüzünde yaşayan her insanın türlü düşünceye sahip olduğundan bahseder. İnsan, bu dünyada ister aşka ister varlığın oluşumuna kafa yorsun veya sırlı, gizemli olayların esrarını çözmeye çalışsın herkesin varacağı yer aynı olduktan sonra bu tasavvurların bir anlamı kalmamaktadır.

“Peymâne tehîdir yine rintlik baakî

Mey ver ki tamâm olmağa geldik saakî

Doldur görelim âlemi sağarden da

Mademki ölüm insana emr-i vâki” (Evrimer, 1966, 10).

Ölümün bir emir olması, insanoğlunun ona karşı duramaması, şair dünyayı rindane bir felsefeyle kucaklamasına neden olur. “Boş” adını taşıyan rubaide şair, nasıl bir hayat sürerse sürsün sonu ölüm olduktan sonra birçok şeyin manasını yitirdiğini düşünür. Bu nedenle dünyadan olabildiğince istifade etmek gerektiğine inanır.

“Toprak ne harîs bak yine insan doyamaz

Bilmem neye insâf ü mürüvvet de pek az

Bir kuklanın iplikleri kimlerde bugün

Dilsiz ve sağır göklere varmaz niyâz” (Evrimer, 1966, 128).

Şair, toprağın açgözlülüğünden, yeryüzünde mutluluğun pek ender oluşundan yakınır. “Dram İçinde Dram” adını taşıyan rubaide insanoğlu, ipleriyle başkası tarafından hareket ettirilen kuklalara benzetilmiştir. Ettiği duaların, dilediği dileklerin de karşılık bulmayışı şairi karamsarlığa sevk etmiştir.

“Her şey yine boşluk ile yoklukta döner

Bir oh demeden toprağa düşmek mi hüner

Bir sırr-ı ilâhî sayılan âfete kim

İnsan ki yerin bitmeyecek açlığı der” (Evrimer, 1966, 18).

Ölümün, yaratanın takdiri ile gerçekleşen ve sırlarla dolu bir olgu oluşunu kabul etmeyen şair, çoğunluğun aksine ölüme güzelleme yazmanın gereksizliğine inanır. İnsanoğlu bu dünyada daima dert çeker, rahata ermeden de solup gider. Bu düzeni adil bulmayan şair, toprağın açgözlü ve doymak bilmeyen karakteri karşısında insanoğlunun acziyetine dikkat çeker.

“Âsude bahar ülkesi derler ölüme

Ammâ ki akıl ermedi ol kördüğüm

Tekrar geri dönmek beni korkutmadadır

Bir an esef etmem bile ben öldüğüm” (Evrimer, 1966, 150).

Şair, “Geri Dönmek” adını verdiği rubaiye Yahya Kemal’in, “Rindlerin Ölümü”¹⁸ şiirinde geçen “Ölüm âsude bahar ülkesidir bir rinde” dizeleriyle başlar. Ölümün olduğu dünyada en doğru seçimin rindlere yakışır bir hayat sürmek olduğunu düşünen şair için, korkutucu olan ölmek değil, bu keder dolu dünyaya tekrar dönme ihtimalidir.

“Bilmem ki neden çektiğimiz bunca mihen

Rahat yüzü görmez yine dünyayı seven

Her gün yeni bir va’d ile aldanmadayız

Toprak anadır şevk ile imhâyı seven” (Evrimer, 1966, 156).

¹⁸ Bkz. Yahya Kemal Beyatlı, **Kendi Gök Kubbemiz**, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2016, s. 54.

Dünyaya meyletmek, ona sımsıkı bağlanmak insana acı veren büyük bir hayal kırıklığından başka bir şey değildir. İnsanoğlu her gün yeni uğraşlarla, ümitlerle oyalanırken kendisini bekleyen sonu unuttur. Oysa ölüm, ezelden ebede kadar insanoğlunun değişmez tek gerçeği olarak kalacaktır.

“İmkânsız olan var mı ki dünyâda acep

Bizler yine her işte müessir ve sebep

Ammâ ki ölüm zulmünü icrâda müdâm

Bilmem neden insân olamaz kendine Rab” (Evrimer, 1966, 72).

Şair, “Rabb-i Mümkinat” adını taşıyan rubaisinde insanoğlunun ölüm karşısındaki çaresizliği ve teslimiyeti dile getirilir. Her canlının baştan yazılmış bir sonla yaşamasını adaletli bulmayan şair, insanoğlunun kendi sonuna kendi iradesinin hükmedebileceği bir düzenin hayalini kurar.

“Zannımca mukadder sözü bir acz-i beşer

Gerçek ölüm ancak bize bir hükm-i kader

Dünyadaki her şey göze bir hoş görünür

Gün geldi mi yokluk yeli bir anda eser” (Evrimer, 1966, 178).

Şair, ölümün insanlar tarafından kanıksanmasını eleştirir. Ölüme mukadderat olarak bakmak olsa olsa insanoğlunun acizliğidir. İnsanın bu dünyada her davranışının sonucunu kadere bağlaması kabul edilemez bir durumdur. İnsanoğlunun ölümü maddi varlığının yeryüzünden silinmesiyle değil, davranışlarının sorumluluğunu üstlenememesi sonucu gerçekleşir.

“Toprak da cehennem de azap vermede bak

İstersen eğer kendini hülyaya bırak

Mihnetlerinin her biri güldükçe sana

Yalnız çekeceksin seni kimdir soracak” (Evrimer, 1966, 164).

Şair, “İztırap” adını verdiği rubaide dünyanın dertle tasayla dolu oluşunu anlatır. İnsanoğlu her ne kadar ölümü, yok oluşu düşünmese, kendisini hayatın farklı hayalleriyle oyalasa da insanın tek gerçeği ölümdür. Hayat denen zorlu yolculukta her insan yalnızdır.

“Gül bahçesinin gülleri bir gün sararır

Bülbül çöle düşmüş gibidir hep hüzne varır

Toprak ana görmez bu hazin manzarayı

Yırt takvimi dursun da zaman aynayı kır” (Evrimer, 1966, 136).

Şair, “Masal” adını taşıyan rubaide dünyada çekilen dertlerin son durağının ölüm olması anlatılır. Şair, bu sondan memnun olmamakla birlikte bu sonu adil de bulmaz. İnsanoğlunun bu âlemde mutluluğu yakalayamadan toprak olması ve bu döngünün daima aynı şekilde devam etmesi, şairi siteme sevk eder. Şair, bu gidişata dur demenin bir yolunu arar.

“Hayat ümit ağıyla çepeçevre örülü,

Bu tümsek ilerinin, mazi hale gömülü,

Toprak altında değil, toprak üstünde ölü,

İhtirasın kölesi, ölümün efendisi:

Toprak!..” (Evrimer, 1949, 25).

Şair ölüm temasını toprağın ebedi varlığıyla birlikte ele almıştır. İnsanoğlunun faniliğine geçiciliğine karşın merhametli, cömert ve kadim toprağın daima var oluşu, sonsuz oluşu belirtilmiştir. İnsan için yok oluş ölüm değildir, varlığını yeryüzünde sürüyen ama ruhen hayatta olmayan insanların körü körüne inandığı değerlerin “hayat” olarak değerlendirilemeyeceğine inanan şair toprağı ölüme hükmeden bir efendi olarak tasavvur eder.

“Önünde sıralanmış şişelerle ilaçlar

Ve ruhunda dinmeyen o derin ihtilaçlar.

Mukadder ve tevekkül, ümidin kayboluşu,

Hastanın tıp elinde damla damla soluşu.

Son ışık da sönmede ve gözler camlaşmada,

Bir koma arkasından hıçkırıklar taşmada” (Evrimer, 1949, 26).

Ciddi bir hastalık geçiren, uzun bir tedavi süreci gören Evrimer, içinde bulunduğu ruh halini anlattığı şiirde; ümidin, iyileşmeye ve iyi gidişata olan inancın, yerini yavaş yavaş teslimiyete, kabullenişe bıraktığını anlatmaktadır. Tıbbın, kendi

derdine derman olamayışını üzüntü ve bir parça da sitemle ele alan şair, ölümünün akasından kopan feryatları ve haykırıları betimleyerek, ölüm karşısındaki çaresizliği vurgulamaktadır.

“Mezarıma gelmeyin, anmayın beni asla,
Garip ruhum incinir en ufak bir temasla,
Bırakın uyuyayım asıl uyanmak için.
Ne çelenk istiyorum ne bir damla göz yaşı
Bana yeter belirsiz kırık bir mezar taşı,
Bir sebep yok arkamdan ağlayıp yanmak için” (Evrimer, 1949, 26).

Şair, “Vasiyet” adını verdiği şiirde ölümünün ardından yas tutulmasını ve göz yaşı dökülmesini istemediğini belirtmektedir. Ölümün, gerçek uyanış için bir aracı olduğunu belirten şair, ölümden sonra da ziyaret edilmek istememekte, derin yalnızlığı ile baş başa kalmak istemektedir.

Ölümün sadeliğine ve ruhuna uygun, gösterişsiz bir mezar taşı dileğinde bulunmaktadır. Sonsuz bir uykuya dalmak yeryüzünün yalanından, minnet duygusunun ağırlığından arınmaktır. Ölümle birlikte etten, kemikten arınıp maddenin özüne kavuşacağına, bir çınarın gövdesinde hayat bulacağına inanan şair, tasavvuf anlayışındaki devir nazariyesine¹⁹ de bir gönderme yapar.

“Yoktur duyacak belki de son sözlerimi
Bir gün kaparım ben de ömür defterimi
Bir taş bile çoktur dikilen baş ucuma
Nerden bilecekler soracak kim yerimi” (Evrimer, 1966, 197).

¹⁹ “Varlığı ve nesneleri sudûr ve tecellî esasına göre açıklayan mutasavvıflara göre mutlak varlıktan tecellî suretiyle ayrılan bir nesne, çeşitli değişim safhalarından geçtikten sonra varlıkların en süflîsi olan madde mertebesine kadar iner. Sonra yükselmeye başlayarak yine çeşitli merhalelerden geçtikten sonra geldiği noktaya ulaşır. Mutlak varlıktan ayrıldıktan sonra inişe geçen ve alçalan bir nesne (umumi feyiz, vücûd-ı sâîr, mevcud, ilâhî nur) sırayla küllî akıl, dokuz akıl, dokuz nefis, dokuz felek, dört tabiat ve dört unsur seviyesine kadar düştükten sonra yükselişe geçerek yine sırayla madde, maden, bitki, hayvan, insan ve kâmil insan seviyesine kadar çıkar. Devir adı verilen bu yolculukta bütün merhalelerin oluşturduğu seyir çizgisi bir daire şeklinde düşünülür. İnişte katedilen yarım daireye “kavs-i nüzûl” ve “mebde”, çıkışta katedilen diğer yarım daireye de “kavs-i urûc”, “kavs-ı suûd”, “rücû” ve “meâd” gibi isimler verilir. Vücûd-ı mutlakten ayrılan kâmil bir varlık ya hiçbir engelle karşılaşmaz veya karşılaştığı engelleri çabuk aşar, devrini ve seyrini sûratle tamamlayarak Hakk’a vâsıl olur. Fakat kâmil olmayan varlıklar çeşitli engellerle karşılaştıklarından iniş ve çıkıştaki seyirlerini çok yavaş gerçekleştirir, birçoğu yolda kalır.”

<https://islamansiklopedisi.org.tr/devir--tasavvuf> erişim tarihi:21/10/2020

Şair, hayatının nerede, nasıl, kimlerle son bulacağını bilememenin tedirginliği içindedir. Bu belirsizlik, şairde vahim bir sona doğru ilerlediği hissi uyandırmaktadır. Şair hayatın bir gün son bulacağını kabullenmekle birlikte ölümden sonra unutulmak, bir daha hiç anılmamak gibi kaygılar taşımaktadır.

2.3.1.11. Şehirler İçin Yazılan Şiirler

Rıfat Necdet Evrimer, eğitimci kimliği dolayısıyla ülkenin birçok şehrini görme, o şehirlerde hizmet verme imkânı yakalamıştır. Şair, kimi zaman bizzat yaşadığı, kimi zaman da tanıdığı, bildiği şehirleri özellikle tarihi önemleri ile ele alır. Çocukların eğitimi aşamasında tarih bilinci oluşturma'nın ilk sıralarda yer almasının gerekliliğine inanan Şair, şiirlerinde şehirlerin tarihi geçmişlerine, fiziksel özelliklerine, doğal güzelliklerine ve zenginliklerine vurgu yapar.

“Bir şehir ki kalptir, baştır, damardır o,
Hayatı tazeleyen, bir bahardır o.
Toprağında bin bir hatıra canlıdır,
Daima kuvvetli ve heyecanlıdır.
Ergenekon orda başlar, devrim orda,
Bir şehir ki ümit, ziya verdi yurda” (Evrimer, 1949, 50).

Şair, başkent Ankara için yazdığı şiirde şehrin tarihi önemine dikkat çeker. Nasıl ki bedenimizi canlı ve diri tutan kalp, kafa ve damarlarımızdır, ülkenin beyni, damarları ve kalbi de Ankara'dır. Ülkeye ışık ve ümit, tarih boyunca hep önemli olaylara sahne olan bu şehirden yayılmıştır. Evrimer'e göre, ülkenin her yerine güneş gibi doğan, düşmanı dize getiren, güzel bir gelecek müjdeleyen Atatürksüz bir Ankara düşünülemez.

“Mavi göklerinle, denizlerinle
Sen ey güzel şehir, gel, biraz dinle:
Şehirler içinde bulunmaz eşin,
Sen ki yıldızların, ayın, güneşin
Okşayıp sevdiği ey nur beldesi,
Ve bir millet için gurur beldesi!” (Evrimer, 1949, 51).

Şair için bir başka yeryüzü cenneti de İstanbul'dur. Eşsiz güzellikleri ve milletin gurur kaynağı olmasından dolayı şehirler arasında birinciliği İstanbul'a veren Şair, şehrin her semtinin ayrı ayrı övgüye değer olduğunu düşünür. Efsunlu bir güzelliği olan bu şehir, en güzel anıtların sahibi, tarihte yeni başlangıçların sahnesidir.

“Sâkin gece bir sâha-i sîmîn şu deniz

Ey mâvi sular biz seni candan seveniz

Ey ruhumuzun annesi âsûde boğaz

Bir an bile sensiz yaşamak istemeyiz” (Evrimer, 1966, 139).

Şair, “Boğaziçi” başlığını taşıyan rubaisi de İstanbul'un eşsiz güzellikteki semtlerinden biri olan Boğaziçi'nin deniziyle, mehtabıyla, ruha iyi gelen dinginliği ile vazgeçilmez bir yer olduğunu anlatmaktadır.

“Engin, lekesiz

O güzel deniz.

Baygın ufuklar,

Ne renk, ahenk var.

Sahiller dantel,

Akşamında tel tel” (Evrimer, 1949, 53).

Şair gözünden sakin ve huzurlu İzmir akşamlarının panoramasının betimlendiği şiirde İzmir, sakinlik ve dinginlik bağışlayan deniziyle ele alınır. Biten bir günün ardından sakinleşen, kırıltısız denizi, oya gibi sahilleri seyretmek şair ruhunu dinlendirmektedir.

Rıfat Necdet Evrimer'in 1946'da yayımlanan “Yeni Çocuk Şiirleri” adlı eserinde yer alan bu şiirin, aynı yıl yayımlanan “Çizgiler” adlı eserinde de yer aldığı görülmektedir.

“Bu tepeden sen de bak İzmir ufuklarına,

Bu çeşmenin hürmetle oku kitabesini,

Ordular hedefiniz Akdeniz'dir ileri!

Bu emre gönül veren ordunun her neferi

Bir sonbahar akşamı bu tepede toplandı” (Evrimer, 1949, 58).

Kuşbakışı İzmir’in seyredildiği bu şiirde, şehrin doğal güzelliklerinden çok sahne olduğu çarpışmalar ve kurtuluş mücadelesi anlatılır. Mustafa Kemal Atatürk’ün, Başkomutanlık Meydan Muharebesi’nde ordunun, çok büyük bir alanı dokuz gün gibi kısa bir sürede kat etmesini sağlayan tarihi “Ordular hedefiniz Akdeniz’dir ileri!” sözlerine yer verilmiştir.

Şiirde, işgal altında bulunan İzmir’e dokuz eylül sabahı güneş gibi doğan Mustafa Kemal ve onun hünerli ordusu minnet, şükranla yâd edilir.

“O levent, kahraman, asil dadaşın,

O yağız çehrenle dumanlı başın.

Vatan ağacının kırılmaz dalı,

Doğunun bekçisi, yayla kartalı.

Rüzgârın belki sert, bize dokunmaz” (Evrimer, 1949, 52).

“Doğunun bekçisi” olarak nitelendirilen Erzurum, halkının korkusuz ve cengâver oluşu, dosta güven düşmana korku salan yönleriyle ele alınmıştır. Erzurum’un dünü, bugünü ve yarını ile daima kahramanlıklara, önemli olaylara sahne olan bir yer olduğundan ve jeopolitik öneminden bahsedilmiştir.

Bu tarih ve kahramanlık kokan şehrin millî mücadele yıllarında gösterdiği gayrete de değinen şair Erzurum’un ülkenin “kâlem ve kılıç şehri” olduğuna vurgu yapar. Şehrin sadece cengaverlik, kahramanlık timsali yiğitler doğurmadığını, aynı zamanda İbrahim Hakkı Efendi gibi âlimler, Nef’i ve Emrah gibi şairler de yetiştirdiğini söyler.

“Sevgi rüzgardır eser,

Gönül seyyahtır gezer

Aşıklar koşma düzer,

Sevda yokuşunun olmaz durağı.

Duman, bahar ve karsın,

Canlara can katarsın,

Nabızlarda atarsın,

Emrah sende coştu ey aşk ocağı!” (Evrimer, 1949, 48).

Erzurum yaylalarının, bu yaylalarda yaşanan samimi sevgilerin, sade güzellerin, yiğit delikanlıların, çekilen halayların konu edildiğı şiirde halk şiiri ezgileri sezilmektedir. Şair, Erzurum’u “aşk ocağı” olarak tanımlarken, Türk halk şairi Erzurumlu Emrah’ı²⁰ da anar. Emrah gibi bir şairi yetiştiren bu şehir, dumanıyla, karıyla, yazıyla, baharıyla ömürlere ömür katan, yaşanması bir yerdir.

“Anıtlar süslemiş her köşesini,
Tarihten dinleyin onun sesini:
Kurtuluş harbinde tutmadı bir yas,
Memleket kurtulur demişti Sivas,
Davaya inanmış, cesur ve zinde
Yürüdü Ata’nın büyük izinde” (Evrimer, 1949, 55).

Şiirde, Sivas’ın çağlar boyu medeni ve varlıklı bir şehir olduğu, tarihte sahne olduğu önemli olaylarla iz bıraktığı anlatılmıştır. Şehrin, özellikle kurtuluş mücadelesinde takındığı kararlı, inanmış ve adanmış tavır taktire şayandır. Şehir, ayrıca gündüzlerin sıcak gecelerin ise serin olduğu tam bir karasal iklim özelliğı göstermesi yönüyle de insan sağlığı için en elverişli hava koşullarına sahiptir. Sivas’ta yaşamak tarihle iç içe olma imkânı sunarak ruha iyi geldiğı kadar, en rahat uykunun uyunabileceğı havası, suyu ve toprağı ile de bedeni de zinde tutmaktadır.

“Asi”, asi değildir,
Hatay çok güzel ildir,
Kokular baharıdır,
Baharlar diyarıdır.
Antakya dört mevsimde,
Hayat var her kesimde.
Bir yayla, Yayladağı,

²⁰ Asıl adı “Emrullah” olan Şâirin doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 18. yüzyılın son çeyreğinde dünyaya geldiğı kesindir. Şâir doğduğu yerden ayrılıp ilden ile bir yolculuğa, belki de mana arayışına koyulmuştur. Şâirin yolu; Trabzon, Kastamonu, Sinop, Çankırı, Konya, Niğde, Sivas ve Tokat gibi pek çok ile düşmüş, yeni insanlar ve yeni tecrübelerle zenginleştirdiğı duygu dünyası yeni şiirler üretmeye devam etmiştir. Şiirlerinden medrese eğitimi aldığı anlaşılan âşık 1860’ta hayata gözlerini kapamıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Olcay Kocatürk, **Erzurumlu Emrah**, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2018.

Neş'e, sağlık kaynağı" (Evrimer, 1949, 56).

Tarihte önemli bir yere sahip olan Hatay ilinin, tarihi dokusu ve coğrafi güzellikleriyle ele alındığı bu şiirde şehir "baharlar diyarı" olarak betimlenmiştir. Ülkenin güneyinde yer alan Hatay'ın yumuşak ve her mevsim yaşanabilir olduğunu belirten şair, şehrin birçok ilçesini sıralamış ve bu ilçelerin kendilerine has özelliklerine değinmiştir.

"Öyle bir yerdeyim ki yeri unutacağım,
Ellerimi uzatsam gökleri tutacağım.
Ayağımın altında raks ediyor bulutlar,
Burada geniş ve sonsuz hürriyetin zevki var.
Ererken arkasında güneş buzlu bir camın,
Sahnedeki kuruluyor dekorları akşamın" (Evrimer, 1949, 57).

Şair yayımlanmış eserlerinde Giresun temalı iki şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerden ilki "Yeni Çocuk Şiirleri" adlı eserde yer almıştır. Şair aynı şiiri, "Çizgiler" adlı esere de almış ayrıca bu eserde Giresun akşamlarını anlattığı bir şiire daha yer vermiştir.

Evrimer, "Giresun'dan Eğribel'e" adlı şiirinde yaylalardan, dağlardan, yüksek rakımlı zirvelerden seyrettiği manzaraların etkisindedir. Bu manzara öyle büyüleyici ve sınırsızdır ki şairde özgürlük ve sonsuzluk hislerini dalgalandırır. Bu duyguların sarhoşluğuyla ayağı yerden kesilen şair adeta bulutlara yaklaşmış ve yer çekiminden uzaklaşmıştır.

"Bir kayıkçı çeker kürek, gecenin açar göğsünü,
Arkadaşı karanlık ve bir türkü, çek Ayvasıl'a;
Ağlar gibi, dinler gibi Dikmen'de gam türküsünü,
Çek kayıkçı enginlere bu yıl yok, bu yıl yok sıra" (Evrimer, 1949, 56).

Rıfat Necdet Evrimer, Giresun'da bir süre Millî Eğitim müdürlüğü yapmış, bu vesileyle de şehrin tarihi ve coğrafi dokusunu yakından görme, yaşama fırsatı bulmuştur. Giresun'da biten bir günün şairde bıraktığı izlenimlerin anlatıldığı bu

şiiirde deniz ve denize ait unsurların insana has özelliklerle betimlendiği görölmektedir.

Sıla özlemi ve uzun gurbet günlerinin kederlendirdiği şair, karanlığa gamlı bir türküyle eşlik eden kayıkçının hüznüne ortak olur. Şehrin olağanüstü güzellikleri şairi oyalasa da sıra hasretine son verecek olan ancak vuslattır.

“Vatan haritasına bak çocuğum, Karsımız,
Yaprak yaprak okutur tarihi Arasımız.
Biz bu şehre en derin sevgi taşımaktayız,
On sekiz milyon, onu bağrına basan,
Ey sevgili Karsımız bir an olmasın tasan.
Yolunda can vermeyi cana minnet biliriz.
Ey büyük Türk kal’ası, önünde eğiliriz!” (Evrimer, 1949, 58).

Hareketli bir tarihe ve çeşitli kuşatmalara maruz kalan Kars, özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun askeri üssü ve bir serhat şehridir. Jeopolitik açıdan da önemli bir noktada bulunan bu şehre şair de sevgi ve minnet beslemektedir. Vatanın surları ve kalesi olarak nitelendirilen bu aziz şehir sadece şair tarafından değil bütün Türk milleti tarafından sevilir, değeri bilinir.

“Seyhanın, Ceyhanın, Çukurovanla,
Buğdayın, pamuğun, san’at yuvanla,
Türlü sebzen, meyven ve ekiminle,
İnsanı bağlayan o çekiminle
Alımlı, sevgili, güzel Adana,
Bereket ocağı, vurgunuz sana” (Evrimer, 1949, 59).

Ülkenin cennet köşelerinden bir diğeri Adana’dır. Bu güzel diyar sadece bereketi, bolluğu ve daima üretmesiyle değil; tarih boyunca önemli cenklere sahne olması ve sayısız asil kahramanlar yetiştirmesi yönüyle de taktire şayandır.

“Selçuklu yaşıyor eserlerinde,
Mevlâna san’atın yüksek yerinde.

Camiler, türbeler, diğer anıtlar,
 Mazinin en güzel sırrını saklar.
 Felsefe ve san'at, ilim mihrakı.
 Ve medeniyetin ilk büyük takı.
 Kurulan bu belde sevgiler yurdu,
 Tarih haşmetiyle burda oturdu" (Evrimer, 1949, 60).

Şair, söz konusu şehrin ismini zikretmeden şehre ait bütün özellikleri sıralar. Bu kıymetli şehri medeniyetin azametli bir giriş kapısı olarak niteler. Geçmişten günümüze daima ilimin, felsefenin ve sanatın odak noktası olan bu şehirde ihtişamlı bir tarih yazılmıştır.

Şair, şehirler için yazılmış bahsi geçen şiirler dışında Samsun için yazdığı bir beyiti ile Trabzon için yazılmış bir rubaisi bulunmaktadır.

"Samsun ki fecir müjdeleyen ilk ilimizdir,
 Samsun ki bizim sevgimiz, sevgilimizdir" (Evrimer, 1949, 54).

Şair, Samsun'un karanlık günlerden sonra aydınlığı müjdeleyen ve gelecek güzel günlere inanan ilk şehir olduğunu belirterek, Mustafa Kemal'in kurtuluş fişğini bu şehirden ateşlemesine gönderme yapılmıştır. Bu özellikleri dolayısıyla Samsun'un, Türk milletinin gönlünde ayrı bir yeri olduğu ifade edilir.

"San'at denilen kudreti aşmış ta yaratmış
 Bir şiir-ü füsün beldesi en sonra tabiat;
 Haksız diyemem hüsnüne dil bağlasa Şair,
 Bir başka güzel diz çökerek eylese bi'at" (Evrimer, 1949, 54).

Trabzon'un efsunlu güzelliği karşısında büyülenen şair, bu şehrin doğal güzelliklerini sanat gibi bir yaratmanın bile üzerinde bulur. Şaire göre, her kim ki daima bu güzelliğe şiir yazmak ister haklıdır. Şair bu şehre güzellemeler yazması, bir başkasının bu güzelliklere tapması olağandır, öyle ki şehir bu hayranlığı hak etmektedir.

2.3.1.12. İthaf Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer'in ithaf şiirlerinin diğer şiirlerine oranla sayıca daha fazla olduğu görülmektedir. Bu şiirler bazen aile fertlerine yazılırken bazen önemli işlere imza atmış bir eğitimciye, yazara veya politikacıya; kimi zaman da dünyaca ünlü şair veya filozoflara yazılmaktadır.

Şair çocuklarına hitaben yazdığı şiirler daha çok öğüt, tavsiye ve vasiyet karakteri taşıırken; şahıslara yönelik yazılan şiirlerinde ismi geçen kişinin üstün yönleri ve önemli icraatlarından bahsedilmektedir. Bunların yanı sıra şair kendine hitaben yazdığı bir şiiri de bulunmaktadır.

“Yıllardır gönlümle çok savaştasın,
Bitmeden başlayan sen bir baştasın,
Değil mi geriye dönen yaştasın,
Kurudan uzaklaş aç da güzeli” (Evrimer, 1949, 37).

Şair “Benden Başıma” adını taşıyan bu şiirinde aklına seslenişini görülmektedir. Fikirlerini beğenmeyen ve onunla daima bir savaş içinde bulunan şair, aslında o fikirleri anlamak ve aklıyla gönlü arasındaki anlaşmazlığı bir orta yolda buluşturmak, aklı ve kalbi arasında bir ateş kes imzalanmasını istemektedir. Aklına seslenen şair, fikirlerini sabit ve değişime açık olmamaları yönü ile eleştirir. Bu fikirlere, farklı bakış açıları olduğunu hatırlatmak ister.

“Yıllarım böyle geçti yazdan kışa dönerken,
Kendime diyordum ki, bu dönüş ne de erken.
Şimdi yolun sonuna yaklaşırken çocuklar,
Size bir tek mirasım, size bir çift sözüm var:
Fakirlik servetiniz, kitaplar da eviniz,
Siz hayali bırakıp hakikati seviniz” (Evrimer, 1949, 35).

Şair, ömrünün sonuna yaklaştığını düşünmekte ve hayatının muhasebesini yapmaktadır. İnsanın kararlarında belli bir yaşa kadar fikirlerin değil de hislerin daha çok söz sahibi olduğunu dile getiren şair, bu durumun doğuracağı olumsuz durumlarla ilgili olarak bazı uyarılarda bulunmaktadır. Yalnızlığın, insanın içindeki

öze inmek için bir fırsat olduğunu düşünen şair, daima iyiye ve güzele itaat etmekte ve çocuklarına da bunu tavsiye etmektedir.

Şair, “Çocuklarıma” adını taşıyan şiirinde, bu dünyadan ayrılmadan önce mirasını açıklar; onlardan daima alçakgönüllü olmalarını ve daima okumalarını ister. Boş hayallerin peşinde ömür harcamanın gereksiz olduğunu daima doğrunun yanında durmalarını, hakikatten yana tavır koymalarını istemektedir.

“Zengin değilim maddeye hırsım bile hiç

Minnet mi hayır mihneti bildim de sevinç

Benden size miras kalacak hatıralar

Şair kâleminden dökülen sadece hiç” (Evrimer, 1966, 2).

Şair rubailerinden oluşan eserinin ikinci şiiri çocuklarına ithafen yazdığı “Miras” adını taşıyan rubaidir. Şair, hayatı boyunca maddeye, mala, mülke, güce tapmadığını, kimseye minnet etmeden onurlu bir yaşam sürdüğünü ifade ederken, çocuklarına bıraktığı tek mirasın kaleminden çıkanlar olduğunu söylerken.

“Güleceksin hakkın bu, neşelen, yap ve yarat,

İradene ram olur istersen bin bir murat,

Arzuya kavuşmaktır hayatta yegâne tat,

Bir baba dileğidir hiç solmasın baharın.

Adımların kuvvetli, arzuların pek olsun,

İşinde arkadaşın daima gerçek olsun,

Bahtiyarlık kaynağı, neşeden renk renk olsun

Her sabah uyanınca karşında ufukların” (Evrimer, 1949, 65).

“Kızım Gülsen’e” başlığını taşıyan şiirin, “Çizgiler” de “Kızıma” başlığı ile yer aldığı görülmektedir. Şair, şiirde kızına iyi ve güzel dileklerde bulunur. Önünde uzun bir hayat bulunan kızına iyi dilekleriyle birlikte, geleceğe dair olumlu hislerini de ileten şair, kızına irade ve kararlılıkla giriştiği her işte başarıyı tadacağını söyler.

Hayatta isteklerin ve motivasyonun eşit seviyede olması gerektiğini belirten şair, kızına doğruluktan ayrılmamasını, her doğan günün umutları tazeleyen bir ışık olduğunu unutmamasını tembihler.

“Gülşen çocuğum iyi gül, bilerek gül, hamle yap,

Hayat, neş’e senindir ve senindir güzel yarın;

Çalış, oku, iste, yap, işte vazifen, hedefin

Daima şafak olsun ömrünce genç ufukların” (Evrimer, 1949: 64).

Şair, kızı Gülşen’e ithafen yazdığı bu şiirde, belirlenen bütün hedeflere ulaşabilmek için doğru hamleler yapmanın öneminden bahseder. Doğru hamlenin, doğru zamanlamayla birleşmesinin de gereğine inanan şair, kızına daima ilerlemek, mutluluk ve neşe temennilerinde bulunur.

“Bahçemde bir gül açtı, adı, Gülçin o gülün,

Gülsün hayat boyunca, neş’e kendi eşidir;

Ben onun bahçıvanı, o benim son çiçeğim,

O, beni tazeleyen bir bahar güneşidir!” (Evrimer, 1949, 63).

Şair, “Yeni Çocuk Şiirleri” adlı kitabının, “Çerçeveler” bölümünde yer alan bu şiiri, son çocuğuna ithafen yazmıştır. Şair, kızına güzel temennilerde bulunduğu şiirde, kızının varlığından duyduğu bahtiyarlığı dile getirdiği görülmektedir.

“Gurur, gösteriş, budala işi,

Onu güldürür kendi gidişi.

Yükselen iner, inen yükselir,

Bir dize gelen bir daha gelir.

İlim insanın kendinden başlar,

Böyle aşılr o dik yamaçlar” (Evrimer, 1949, 62).

“Sus Fakat Söyle” adını taşıyan şiir, “Oğluma” hitabı ile başlamaktadır. Şair, oğluna akıl ve iradenin önemini anlatırken, yalan, gurur ve gösterişin ise budala insana has özellikler olduğunu belirtir. İniş çıkışlarla, düzlükler ve yokuşlarla örülü hayat yolculuğunda dengeler değişken, şartlar katıdır. Bu zor yolculukta insan önce kendini doğru okumalı, anlamalı, anlamlandırmalı sonra da hayatı doğru yaşamalıdır.

Yeryüzünde eğrinin doğrudan daha çok rağbet gördüğünü söyleyen şair oğluna, düşmanına ne kin ne de sitem içinde olmamayı; çabayla, zahmetle, bin bir

emekle edinilmemiş malın ancak asıl sahibinde güzel duracağını, bunun için de çalıntı olan hiçbir şeyin peşinde koşmamayı öğütler.

“Bu yol oğlum her zaman böyle çiçekli değil,

Bir çetin uğraşmanın zevkine hayat deriz;

Hiç kavuşmak bilmeyen yılların arasında

Kendimiz, kendimizi yaratan bir eseriz” (Evrimer, 1949, 63).

Şair, “Yeni Çocuk Şiirleri” adlı kitabının, “Çerçeveler” bölümünde yer alan “-4-” başlıklı şiiri oğluna ithafen yazmıştır. Hayatın uzun, meşakkatli ve engellerle dolu olduğu uyarısında bulunan şair, dünyanın daima mücadele gerektirdiğinden bahseder. Bu zorlu mücadelede insanın değerini belirleyen ise adil ve ilkeli bir duruştur.

“Güldün güleceksin sana gülmek yaraşır

Zira ki bahar hande-i gül-rengi taşır

Mevsimlerin ömrünce bahar olmalıdır

Nur çehreni gördükçe günüm başkalaşır” (Evrimer, 1966, 158).

Şair, “Günlerim” adlı rubaiyi çok sevdiği torunu Deniz’e ithaf etmiştir. Torunun hayatına renk katmasından duyduğu bahtiyarlığı dile getiren şair, torununun gülüşünü gül rengine, çehresini nura benzetir. Bu güzelliğe de ömür boyu mutlu olmak, hep baharlar yaşamak, daima gülmek yaraşır.

“Beni yetim bıraktın, boynu bükük bıraktın,

Bir çöl olan gönlümü aldın, götürdün, yaktın

Ayrılığın cehennem gösteren aleviyle..

O dağlar gelsin dile, ovalar gelsin dile

Benim feryatlarımı haykırırsın biteviye

Babasını kaybeden zavallı yetim diye” (Evrimer, 1949, 39).

Babasının ölümü üzerine duyduğu acıyı dile getiren şair, “Babama” başlıklı şiirde üzüntü ve sitem içindedir. Babasının ardından büyük bir mateme bürünen evlerini; yetim kalışın kalbinde yarattığı tahribatı dile getiren şair, dağların ve ovaların kendi çaresiz haykırılarına eşlik etmesini beklemektedir. Babasının

gölgesinde huzur bulan, bu gölgede güven duygusunu yaşayan şair, bu ayrılığa alışamamakta, bu durumu kabullenememektedir.

“Yazdıklarımın hiçbirisi gönlümce değil
Bir sade hayat duygusu kaarı bunu bil
Dörtlüklerin altındaki her gizli elem
Bir lav ki yakar kalbimizi bilmez bunu dil” (Evrimer, 1966, 1).

Şair “Boşlukta Dönen Rubailer” adlı eserinin ilk rubaisi “Önsöz” adını taşımaktadır. Şair, bu rubaiyi okuyucularına ithaf ederken, yazdıklarının hiçbirinin gerçek hissiyatını anlatmaya muktedir olmadığını ifade etmektedir. Gerçek acıların dilsiz olduğuna inanan şair, sıradan bir hayat süren herhangi bir yazar olarak kelimeye dökülenlerin kalpte gizli kalanların sadece ufak bir parçası olduğunu ifade eder.

“Çanakkale bir daha kurtuldu bir akından,
Ve bir daha tanıdı Türkü, düşman yakından!
Fazıl büyük zaferle gökten yere süzüldü,
O, yedi yarasiyle yediveren bir güldü.
Ruhlarda, gönüllerde yaşayan kahramandı,
Ve bütün varlığıyla o bir millî imandı” (Evrimer, 1949, 30).

“Bir Kahramanlık” adını taşıyan şiir, “Şehit tayyareci Fazıl’ın aziz ruhuna” ithafıyla başlamaktadır. Mensur şiir şeklinde yazılan eserde, savaş yılları ve verilen zorlu mücadele resmedilmektedir. Bu mücadelenin en büyük destekçilerinden biri olan

Tayyareci Fazıl Bey’in²¹ kahramanlıklarının anlatıldığı şiirde, Türk askerinin korkusuzluğu, cengaverliği ve vatanına adanmışlık duyguları Tayyareci Fazıl’ın karakterinde toplanmıştır.

²¹ 1889’da İşkodra’da doğan Fazıl Bey, 1907’de Harp Okuluna girer, üç yıl sonra bu okuldan piyade subayı olarak mezun olur. Daha sonra İngiltere’de bulunan Bristol Hava Okulu’nda pilotaj eğitimi görür. Türk hava ordusunun yetiştirdiği ilk on beş pilot içinde yer alan Fazıl Bey, Balkan Savaşları ile Birinci Dünya Savaşı’na da katılmıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Osman Yalçın, **Hava Şehidi Binbaşı Fazıl Bey’in Hayatı ve Çalışmaları**, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2014 Güz, S. 21, s.251-280.

“Kahramanca ölenler zamanı silmektedir,

En hakiki cesaret ölmeği bilmektedir!

İnsan kıymet değildir kemiğiyle, etiyle,

İnsan ancak yükselir hizmet hüviyetiyle!” (Evrimer, 1949, 31).

“Hava Şehidi Eribe’ye”²² adını taşıyan şiir, Türk havacılık tarihinin ilk kadın şehidi Eribe Kartal Hürkuş’un kıymetli hatırasına ithaf edilmiştir. Türk kadınının böylesi yiğit ve kahraman örneklerle övünmekte haklı olduğunu ifade eden şair, insanı değerli kılan unsurların başında vatana hizmet bilincinin geldiğini ifade eder.

“İnsan ki tekâmül sonudur her vasatın

Gaafil kişiler perdeyi bir anda atın

Görsün gözünüz bin güneşin yandığını

İnsanlığa imanla eserler yaratın” (Evrimer, 1966, 58).

Şair, “Yaratmak” başlığını taşıyan rubaisini Mevlânâ’nın ruhuna ithaf eder. Ortalama he insanın bir olgunlaşma evresi yaşayacağını belirten şair, özellikle sanatçılara seslenir. Her sanatçının Mevlana’yı model alarak insanlığa doğru hizmetlerde bulunacak eserler ortaya koymasının gerekliliğine vurgu yapar.

“Bezminde senin “hû” çekerek dönmedeyim

Aşkınla harâb olmada hem sönmedeyim

Sarsılmayan iymânla şehbal açarak

İklim-i ilahiye bugün dönmedeyim” (Evrimer, 1966, 69).

Şair “Dönüş” adını taşıyan rubaisi “Yine Mevlâna’ya” ithafı ile başlamaktadır. Sema töreninde vecd ile dönen bir semazenin ağzından yazılan rubaide şair kendini o semazenle özdeşleştirmiş durumdadır. Semazenin bütün bir inanç ve itikatla dönüşü kuşun kanadını açarak ait olduğu gerçek iklime ulaşması şeklinde tasvir edilmektedir.

“Kaal ehli olan anlayamaz halimizi

Arif o ki dinler yine bir lahza bizi

²² Eribe Kartal Hürkuş, Vecihi Hürkuş’un yeğenidir. Henüz 16 yaşında iken şehit olmuştur.

Bezminde çerağ olmak için yanmadayız

Bir yol ki münevver o büyük rindin izi” (Evrimer, 1966, 171).

Şair “İz” adını taşıyan şiiri “Mevlâna için” ithafı ile başlamaktadır. Tasavvuf terimlerinin sıkça kullanıldığı rubaide Mevlâna’da büyük bir münevver olarak bahsedilmektedir. Şair, ancak ârif olanın anlayabileceği bir mertebede bulunan Mevlânâ’yı aynı zamanda büyük bir rind olarak görmektedir.

“Her katre benim çeşmime ummân görünür

Âyine-i ruhumda da cânân görünür

Son bahçede son gülleri dermek diledim

Heyhat ne zaman var ne de imkân görünür” (Evrimer, 1966, 138).

Şair “Görünür” başlıklı rubaisi Behçet Necâtigil’e ithaf edilmiştir. Geç kalınlık duygusunun anlatıldığı rubaide tepeden tırnağa sevgiliyle dolu olan şair, istek ve temennilerinden bahseder ancak bu dileklerin gerçekleşmesi için ne zaman ne de şartlar elverişlidir.

“Gül devri biter hande-i hurrem de geçer

Bağlar bozulur mey dökülür dem de geçer

Yazdan kışa döndükçe o son menzile-dek

Ağyâr da geçer saakî-i hem-dem de geçer” (Evrimer, 1966, 111).

Şair, “Geçer” adını taşıyan rubaisi, Neyzen Tevfik’in ruhuna ithaf edilmiştir. Her güzelliğin, her rahatın bir sonu olduğunu; insanın hayatında her aşamanın gelip geçiciliğini hatırlatan şair, ömrün sonlarına doğru yol almayı ise yazdan kışa dönmek olarak tasvir etmektedir.

“Mâzîye giden yolların üstünde dolaş

Haksızlığa isyan ederek durma savaş

Kaybetme sakın kendine ait güveni

İlmin sana bahşettiği imkâna ulaş” (Evrimer, 1966, 9).

Şair, “İmkân” adını taşıyan rubaisini Mehmet Behçet Yazar’a²³ ithaf etmiştir. Nasihat izlenimi uyandıran eserde şair, hayata karşı daima dik durmayı, insanın kendine olan güvenini hep taze tutmasının gerekliliğini vurgular. İlim ve bilgi insana yeni boyutlar açar, bu boyutlara ulaşabilmek de ancak insanın kendine güvenmesi ve haksızlıkla savaşması ile mümkün olabilir.

“Şair kişi hiç kimseye minnet mi eder

Âzâde doğar öyle yaşar öyle gider

Meyhâne-i âlemde geçer ömr-ı hazîn

Gönlünce sever “hû” diyerek durmaz içer” (Evrimer, 1966, 16).

Rıfat Necdî, “Şair” adını taşıyan şiirini, “Şair Adanalı Ziya’nın²⁴ ruhuna” ithaf eder. Şair, bu rubaide bir şairde bulunması gereken özellikleri sıralarken kendi şair tanımını yapar. Ona göre özgür ruhlu şair, bağımsızdır, bohemdir, kimseye minnet etmeyendir. Şair sevgiyle yoğrulan ruhu daima hüznölüdür, gariptir ama bu hal şairliğin fitratına en uygun düşendir.

“Dost ufkuna baktıkça güler gözlerimiz

Kinsiz ve garazsız bilinir sözlerimiz

Sevdâda bulur bir nice kudret şu gönül

Mestiz bütün âyîn-i mürüvvetle de biz” (Evrimer, 1966, 23).

Şair “Biz” başlıklı şiiri Faruk Nafiz Çamlıbel’e ithaf edilmiştir. Dostluktan bahsedilen rubaide dostluğun değeri, dostlarla geçen günleri yâd etmenin sebep olduğu buruk sevinç dile getirilmiştir.

“Yaş atlımışı geçmişse eğer hâtîrâlar

²³“1890’da Halep’te doğan Mehmet Behçet Yazar 1896- 1899 yılları arasında Halep’teki Feyziye Mekteb-i İptidaisi’nde okumuş daha sonra Halep İdadisi’ne girerek burada öğrenim görmüştür. Okulun müsamerelerinde aktif bir şekilde rol alan Mehmet Behçet ilk edebî zevkini de bu okuldaki almıştır. 1903’te ailesiyle Selanik’e taşınan Şair, 1906’da Selanik İdadisi’nden mezun olur ve hukuk okumak için İstanbul’a gelir. 1908’den itibaren Fecr-i Âti topluluğuna girmiş, 1910’da hukuktan mezun olmuştur”. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Rıfat Necdî Evrimer, **Fecr-i Âti Şâirleri: Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1961.

²⁴ “1859-1932 yıllarında yaşayan Adanalı Ziya, Rüşdiye’yi Adana’da bitirir. Yirmili yaşlarında şiire ilgi duyan Şair hiciv yazmaya başlar. Ziya Paşa’nın Adana valisi olduğu sırada idare aleyhine bir şiir yazar ancak vali şiirini takdir ederek onu İstanbul’a Mekteb-i Tıbbiye’ye gönderir. Bir süre bu eğitim kurumunda devam eden Şair kısa bir zaman sonra buradan ayrılır ve derbeder bir hayat sürmeye başlar. Bir süre sonra Evkaf Nezareti’nde bir kâleme memur olur. Bu yeni ortamında devrin birçok ünlü Şâirleriyle tanışma fırsatı bulur.”

<https://islamansiklopedisi.org.tr/adanalı-ziya> Erişim tarihi: 10/01/2021

Ömrün kararar ufkuna bir anda doğar

Mâzî sevilir şevk ile hem yâd edilir

İnsan ki hayâl ettiği nispette yaşar” (Evrimer, 1966, 26).

“Mâzi” başlığını taşıyan rubai, Yahya Kemal’in ruhuna ithaf edilmiştir. Şair, yaşlılığa doğru yol alırken insan ömründe ayrı bir öneme sahip olan anıları kararar ufuklara doğan bir güneş olarak düşünür. Yahya Kemal’in “Deniz Türküsü” şiirinde geçen “İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar” sözünü de rubaisinin son satırına dahil eden şair için, insanı hayata karşı motive eden yegâne şey bir amaca, bir hayale ya da bir sevgiye tutunmaktır.

“Zannımca şu dünyada görenler biliyor

Gerçeklere arifçe erenler biliyor

Dost ufkudur ancak bizi ihya edecek

Canan değerinde sade sevenler biliyor” (Evrimer, 1966, 34).

Şair Zeki Ömer Defne’ye ithaf ettiği rubai “Biliyor” adını taşımaktadır. Dünyada her bakanın görmediğini gerçeğin sırrına ancak gönül gözüyle bakanların ulaştığını dile getiren şair dostluğun ve vefanın kıymetine değinmektedir.

“Başlarsa harabat-ı ilahiye sefer

Bitmek yine son cam ile encama değer

Tat zevkini ömrün ki hayat işte budur

Rindane sefa sürmeli mümkünse eğer” (Evrimer, 1966, 30).

Ahmet Hamdi Tanpınar’a ithaf edilen rubai “Evet” başlığını taşımakta ve hayatın geçiciliğinden bahsetmektedir. Eser yayımlandığında Tanpınar’ın ebediyete intikal etmiş olması, Evrimer’i ayrıca üzmüş, şair rubaisinin altına üzüntüsünü dile getiren bir not düşmüştür. Şair, gelip geçici olan hayatın cefasına değil zevkine, sefasına yönelip rindane bir keyif sürmekle hayattan tat alınabileceğini dile getirir.

“Zannım bu ki bir damlada deryâ görünür

Bir sağâr-ı gülğün ile dünya görünür

Kalbin gözü baktıkça gönül göklerine

Esrâr ü hafâyâdâ süreyyâ görünür” (Evrimer, 1966, 49).

Ali Nihat Tarlana²⁵ ithaf edilen rubai “Görünür” adını taşımaktadır. Şair, tasavvuf şiirini andıran kısa bir alıntı ile başladığı rubaide, gönül gözünün en gizemli sırları bile görmeye muktedir olduğu anlatılmıştır. Evrene, varlığa, tabiata kalbin gözüyle bakan insan için gerçek, karanlık gökyüzündeki parlak yıldızlar gibi açık ve seçiktir.

“Biz dersin eğer kendine hâkim gibisin
Gerçekleri kuvvet yenemez bilmelisin
İnsanları sevmek de ibadet gibidir
Hak bellediğin bir yolda tek gitmelisin” (Evrimer, 1966, 57).

Tevfik Fikret’in ruhuna ithaf edilen rubai “*Hakikat*” adını taşımakta ve Tevfik Fikret’in dizeleriyle son bulmaktadır. Şair, Tevfik Fikret’in duruşunu ve ilkeli tavrını kendine örnek alır. Gücün, hakikat karşısında bir önemi olmadığını belirten şaire göre hep doğrudan, doğru olandan yana tavır koymak, bütün insanlığa sevgi nazarıyla bakmak da ibadet kadar kutsaldır.

“Sendin bize en doğruyu hakkiyle çizen
İymân eden insanlığa sendin yine sen
Ahlak ü fazîlet ve o ismetli vekaar
Ey gerçeği her kuvvete tercîhi bilen”(Evrimer, 1966, 145).

Şair Tevfik Fikret adını taşıyan rubaisi de Şair faziletlerinden, örnek taraflarından bahseder. Gerçeği hayattaki her şeyin üzerinde tutan Fikret, şaire göre ağırbaşlı bir dürüstlikle ahlak ve faziletin timsalidir. Bütün bu yönleriyle Tevfik Fikret, şair için rol model olmuş, örnek teşkil etmiştir

“Ey gençlik çağım nolur dön de bana yakın gel!
Bu aklımla dünyadan şöyle bir kam alayım,
Seninle ben dolayım, seninle boşalayım.

²⁵ “1898’de İstanbul’da dünyaya gelen Ali Nihad Tarlan, okumayı üç yaşından itibaren babasından öğrenir. Babasının tayini nedeniyle İlkokula Selanik’te başlayan Tarlan, liseyi de Fransızca olarak burada okumuştur. Tayin dolayısıyla tekrar İstanbul’a dönen Tarlan Edebiyat Fakültesi’ni 1920’de bitirmiştir. “İslam Edebiyatında Leyla ve Mecnun’un Mesnevisi” adlı doktora tezi ile ilk Türk edebiyatı doktoru olmuştur.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. Emrah Bilgin, **Ali Nihad Tarlan’ın Hayatı, Şahsiyeti ve Eserlerine Dair Bir Monografi Denemesi**, Hikmet- Akademik Edebiyat Dergisi, 2018, s. 11-56.

Yirmi beş yaş neredesin, sen bir serap, ben yolcu,

Yolumda ne bir avuç gölge ne bir yudum su” (Evrimer, 1949, 49).

Şair “Geçti” adını taşıyan şiirini “Sayın Cevat Dursunoğlu’ya”²⁶ ithafı ile yayımladığı görülmektedir. Şiirde geçip giden koca bir ömre sitemle karışık özlem dile getirilmektedir. Ömrün en güzel zamanlarına geri dönmek isteyen şair, bu isteğin olanaksızlığının farkındadır. Bu bilinç şairi fazlaca mutsuz ederken bir taraftan da sona yaklaşıldığını kabullenmeye teşvik etmektedir.

“Nâ-ehline mızrâb-ı tesadûf verene

Şaşman ona ermiş ona dâhî diyene

Çok tel koparır sîne-i kaanunda düşün

Kaanun da ağır gelmede kaanun sevene” (Evrimer, 1966, 153).

Şair, Yozgatlı Şair Fenni’nin²⁷ ruhuna adadığı şiir “Teyit” adını taşımaktadır. Hak ve hukuku bilmeyen, tanımayan kimselere güç ve yetki verilmesinin olumsuz sonuçlarına değinen şair, daima hukukun üstünlüğüne itaat etmektedir.

“Kalb insanı âyîn-i mürüvvetle yaşar

Gönlünde onun yüz güneşin yangını var

İnsanlığa iymân ile yükselmededir

Bir med gibi enginlere sığmaz ve taşar” (Evrimer, 1966, 86).

“Kalb İnsanı” adını taşıyan rubai de Cevat Dursunoğlu’na ithaf edilmiştir. Rubaide gönül adamı olarak tanımlanan Dursunoğlu, bilgisi, icraatları ve insanlığa hizmetleriyle yükselen, devrini aşp zamanın ötesine geçen bir insan olarak resmedilmektedir.

²⁶ “Erzurum Kongresi öncesi seçilen merkez delegelerinden olan Cevat Dursunoğlu ile Kazım Karabekir kongre öncesi bu görevlerinden istifâ ederek kendi yerlerine Mustafa Kemal ve Rauf Bey’in geçmelerini sağlamışlardır. Seçimi henüz yapılmamış olan Tortum’dan Kazım Bey’in, delegesi hasta olduğundan gelemeyen Hasankale’den de Cevat Dursunoğlu’nun seçimleri sağlandı.” Bkz. Mizyal Karayel Şengil, **Erzurum ve Sivas Kongreleri**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1989, s. 38.

²⁷ “19. asrın ikinci yarısında doğan ve 20. asrın ilk çeyreğinde vefat eden şâir Yozgat’ta yetişen Şâirlerin en önemlilerinden biri olarak bilinmektedir. İlk şiirlerinde babasının etkisinde kalmış ve şiirlerinde tasavvufu oldukça sık kullanmıştır. Kendine has bir üslubu yakalayan şâir Klasik Türk Edebîyatının önemli Şâirleri Fuzulî, Bakî, Nabî ne Nedîm’e tahmisler ve nazireler yazmıştır. Edebîyatın ve sanatın merkezi olarak kabul edilen İstanbul’a gitmeyi çok isteyen şâir, yazmış olduğu kasideleri devrin padişahına ve devlet adamlarına ulaştırmayı arzulamış, ama maddi imkânsızlıklar nedeniyle bu yolculuğa çıkamamıştır.” Bkz. Şaban Karadeniz, **Fennî Divanı Şerhi**, Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat, 2019, s.2-3.

“Ve bir yer yatağında koma halinde bir baş,
Balon gibi sönüyor, eriyor yavaş yavaş
Bir oda ki her köşe işte sefalet diyor,
Ortasında bir kadın şimdi feryat ediyor.
Bu ölüm açacaktır ona onulmaz yara,
Ağlıyor kocasına, o büyük sanatkara!” (Evrimer, 1949, 55).

“Sanatkarın Ölümü” başlıklı şiir Şükrü Sökmensüer’e²⁸ ithaf edilmiştir. Tiyatro metni tarzında yazılan şiir iki bölümden oluşmaktadır. “Son Gün” isimli üç perdelik bir dramın anlatıldığı şiirde, William Shakespeare tarafından yazılan Othello²⁹ adlı oyuna da göndermeler bulunmaktadır.

İlk bölümde sahne, dekor ve rollerdeki başarı gibi teknik konuların yer aldığı şiirin ikinci bölümünde konudan bahsedilmektedir. Soğuk ve kasvetli bir kış gününde, İstanbul’un Fatih Sementi’nde, yoksul bir evde, sefalet içinde gerçekleşen bir ölümü ve bu ölümle yıkılan insanlar betimlenmektedir. Bu matemin sebebi ise büyük bir sanatkarın ölümüdür.

“Kadeh elde ızdırabı içiyoruz damla damla.
Ayrılıklar bu mukadder, içe akan hep göz yaşı,
Toprak açtır, ölüm susuz, eğemedik bu dik başı.
Hayat ona demektedir ben tükendim, gel tamamla.
Nesi var ki bu âlemin katlanmışız her yasına” (Evrimer, 1949, 19)

Şair “Yine Hayat” adlı şiirini, Şefik Soyer’e³⁰ ithaf etmiştir. Ölüm konusunun işlendiği şiirde, ölümün hayatın en gerçek ve insana en yakın kavram olduğu

²⁸ “1890’da Üsküp’te doğan İbrahim Şükrü’nün çocukluğu da Üsküp’te geçer. Üsküp Askeri Rüştiyesi’nden sonra eğitim hayatı Edirne’de devam eder. 1912’de İstanbul’da mülazım olarak bitirdiği okulun ardından orduda görev almaya başlamıştır. Balkan Harbi sırasında yaralanan İbrahim Şükrü, Bulgar askerlerce Sofya’da bir yıl esir tutulmuştur. Milli Mücadele’de karargâh ve cephe arasında birçok görevi bulunan İbrahim Şükrü aynı zamanda cephelerde birliklere komutanlık görevleri de ifa etmiştir.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. Ömer Ali Keskin, Tek Parti Dönemi’nde Bir Asker, Devlet Adamı ve Siyasetçi: İbrahim Şükrü Sökmensüer, Kırıkkale Üniversitesi, 2018.

²⁹ “William Shakespeare’in oyunlarından biri olan Othello, beş perdeden oluşmakta ve Venedik’te Mağrip’li bir komutanın tarjedisini içermektedir. 1604 yılı başında yazıldığı ve sahnelendiği tahmin edilen eser, 1 Kasım 1604’te Shakespeare’in kumpanyası tarafından sarayda sahnelenmiştir.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. William Shakespeare, **Othello**, (Haz. Bülent Bozkurt), Remzi Kitabevi, 2013.

³⁰ “Şefik Refik Soyer (Şefik Soyer) CHP Niğde- 1889, Refik – Zariye- Harp Okulu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Fransızca- İdare ve Hukuk – Milli Savunma Vekâleti Zatişleri ve Üsera Şubeleri Subayı, Adana ve Dörtöyl Havalisi Askerlik Şubeleri Subayı, Yalova Kaymakamı, Bursa, Kayseri, Hatay, İzmir, Konya Valisi, Ticaret Vekâleti İâşe Müsteşarı – XI. Dönem Niğde Milletvekili- Bekâr, 5 Çocuk. Ölüm Tarihi:

anlatılmaktadır. Ölümün eğilmez dik bir başa benzetildiği şiirde, hayatın çetin sınavlar ve sonu gelmeyen ıstıraplarla dolu olduğundan bahsedilmiştir. Hayat, insanın kendisini inandırdığı gerçek taklidi yapan bir yalandan başka bir şey değildir. Bir komedi sahnesini andıran hayatta tek acı çılgılık insan sesidir.

“İtrî Hoca Hâfız Dede ummân idiler

Enginlere sığmaz koca rindân idiler

Tâ arşa kadar yükseliyor nağmeleri

Her bestede onlar ki cihanbân idiler” (Evrimer, 1966, 144).

“Büyük Musikişinaslarımız” adını taşıyan rubai, Klasik Türk müziği bestecisi ve şarkıcısı Münir Nurettin Selçuk’a ithaf edilmiştir. Şair, Itri ve Hafız Dede gibi önemli musikişinasları, devrinin en büyük rindleri olarak niteleyerek; onların hoşgörülerine, alçakgönüllülüklerine ve hayatın her halini olgun bir vakarla kabullenişlerine hayranlığını dile getirir. Bu büyük sanatkârlar bedenlen bu âlemi terk etseler de geride bıraktıkları eserin nağmeleri göklere kadar yükselen bekçiler olarak kalacak ve onları bu âlemde ölümsüz kılacaktır.

“Her bestesi bir başka elem başka sızı

İlham ediyor bizlere son aşkımızı

Şehbal açarak ruhlara mızrâb-ı nefis

Tanburi Cemil’den duyarız şarkımızı” (Evrimer, 1966, 143).

“Tanburi Cemil”³¹ adını taşıyan rubai, “Mes’ut Cemil’e” ithafıyla sunulmuştur. Döneminin ünlü bestekarlarından olan Mesut Cemil’in eserlerini dinlemenin şair üzerindeki etkilerine yer verilen rubaide, sanatçının duygulara tercüman oluşu, dinleyeni anılara sürükleyişi anlatılır.

“Şî’rin büyük üstâdını andım da derin

Hayrânı olurdum o rübâîlerin

28.01.1962” Bkz. **TBMM Albümü 1920-2010, 2. Cilt 1950-1980**, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010.

³¹“Doğum tarihi hakkında netlik bulunmayan Cemil Bey’in, İstanbul’un Molla Gürâni semtinde dünyaya geldiği bilinmektedir. Musikiyle ilgilenen bir sülaleden gelen Cemil Bey, henüz on yaşında iken ilerde iyi bir müzisyen olacağının sinyallerini verir. Kısa bir memuriyet hayatı süren Cemil Bey, 1901’de evlenir. Türk mûsikîsinin gelmiş geçmiş en önemli icracıları arasında bulunan, klasik fasıl mûsikîsini çok iyi bilen ve icra eden Tanbûrî Cemil Bey, bu sahada yüksek bir zevkin temsilcisi olmuştur.” Bkz. **Türkiye’nin Birikimleri-3 “Müzisyenler”**, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2014, s58-59-60.

Mâzîmizi nisyâna mı tevdî ederiz

İhmâl mi olur sonrası her bir eserin” (Evrimer, 1966, 61).

Şair Azmizâde Hâletî’nin³² ruhuna ithaf ettiği rubai “Bir Hatırlatma” adını taşımaktadır. Şair, Azmizade Hâletî’nin özellikle rubailerine olan hayranlığının dile getirildiği eserde şair, bu rubaileri anmanın, unutmanın aynı zamanda maziyi inkâr etmek sayılacağını düşünmektedir.

“Gül devrini geçtik kışa yaklaşımadayız

Çarkın bu serî devrine hep şaşmadayız

Bir harmana döndük hani gençlik nerede

Zannım bu ki bir başka fasıl açmadayız” (Evrimer, 1966, 54).

Şair, “Son Fasil” adını taşıyan rubaiyi, Mustafa Nihat Özön’e³³ ithaf ettiği görülmektedir. Rubaide ömrün son demlerini yaşadığına üzülmeyle birlikte biraz da şaşkın bir insanın, mevcut durumu çaresizce kabullenışı betimlenmektedir. Hayatın baharı çok gerilerde kalmış, artık kış bütün merhametsizliği ile gerçekleri insanoğlunun yüzüne çarpar olmuştur. Şaire ise bu durumla yüzleşmek ve bu gerçeğe teslim olmak düşmektedir.

“Sermest gibiyim kubbe-i mînâ nerede

Ben yerde miyim zirve-i Sîna nerde

Hicranlı hayâtın sonu yoktur bilirim

Sâgar yine boş Cem ile cânâ nerede” (Evrimer, 1966, 112).

³² “17. yy Şâirlerinden Azmizâde Mustafa Hâletî’nin doğum tarihi Sicill-i Osmânî’de 15 Şaban H.977 olarak geçmektedir. Ciddi bir medrese tahsili gören Hâletî, 1591’de müderrisliğe başladı. 1062’de Şam kadısı oldu. Çok okuyan, araştıran, yetenekli bir kişilik olması neticesinde yirmili yaşlarda büyük mevkilere ulaşmış fakat görevlerinden türlü sebeplerle ayrılmak durumunda kalmıştır. Bu durum, Şâirin duygu dünyasını etkilemiş, şiirlerine zamandan şikâyet ve yakınmalar şeklinde yansımıştır.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. Lütfi Alıcı, **Azmizâde Mustafa Hâletî Divânı**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Kayseri, 1992.

³³“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ve edebiyat tarihçisi, dilci, sözlük yazarı, çevirmen Mustafa Nihat Özön, 13 Nisan 1896 yılında İstanbul’da Etmeydanı’nda doğmuştur. Babası Hasan İhsan Efendi, İstanbul Gümrüğü; büyükbabası Hacı Hâfız Mustafa Efendi, Düyun-i Umûmiyye memurlarındandır. Bolayır, 1919’da Darülfünun Edebiyat Fakültesi’ne girer. Burada; Yahya Kemal Beyatlı, Yusuf Şerif Kılıçel, Ömer Ferit Kam, Ali Ekrem Bolayır ve Mehmet Fuat Köprülü’den dersler alır. Özellikle basın- yayın hayatında aktif roller üstlenen Bolayır, 1940’lı yıllardan sonra sözlük çalışmalarına önem verir. Edebiyat öğretmeni olan Bolayır, ders kitapları da yazmış ve 1980’de hayata veda etmiştir.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. Adem Arslan, **Mustafa Nihat Özön Hayatı ve Edebiyat Tarihçiliği**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Ankara, 2011.

Halis Enginer’e ithafen yazılan rubai “Nerede” başlığını taşımaktadır. Ömrün sonlarına yaklaştığını düşünen şair, geçmişin muhasebesini yapar. Bu hesapta elde kalanların çekilen çilelere, girilen zahmetlere değmediğini düşünen şair, hayatta dert çekmenin sonu olmadığını anlamaktadır.

“Sensiz nideyim ben beni gamhânede dost
Gönlüm bulamaz neş’eyi peymânede dost
Bir devrine geldim ki hayâtın ne yazık
Eksilmede günden güne her hânede dost” (Evrimer, 1966, 74).

Dostlukların güzelliğinin anlatıldığı rubai “Eksilmede” adını taşımakta ve Nurettin Ergin’e ithaf edilmektedir. Şair hayatın dostlarla, dostluklarla daha güzel ve anlamlı olduğunu düşünmektedir. Şair, güzel anlar paylaştığı dostlarının bir bir bu âlemi terk etmesi şairi üzmede ve şair bu vedalara tanıklık etmek istememektedir.

“İnsan bulamaz kendine imkân-ı rehâ
Dün toprağa verdik yine bir dostu daha
Bir yok oluşun söyle nedir felsefesi
Uymaz ki senin adline iblâz-i cefâ” (Evrimer, 1966, 119).

“İstihza” adını taşıyan rubai, Nurettin Ergin’in eşinin ölümü üzerine yazılmıştır. Ölümün yeryüzünde insanoğluyla alay ettiğini düşünen şair, bu dünyada insanın rahata kavuşamayacağını söyler. Bir dostunu, yakınının daha kaybetmiş olmanın derin üzüntüsü içinde olan şair, ölümün ve bu anlamsız yok oluşun felsefesini anlamaya çalışmaktadır.

“Ufkumda güneş doğmada her gün yeniden
Her gün avunurdum yine ümmîd ile ben
Son bahçede son gülleri dermek diledim
Baştan başa gördüm ki fidanlar da diken” (Evrimer, 1966, 162).

Faruk Çağlayan’a ithafen yazılan rubai, “Gördüm” adını taşımaktadır. Şair, derin bir hayal kırıklığını anlattığı rubaide şair, adeta güvendiği dağlara kar yağdığını dile getirir. Her olumsuzluğa rağmen hayata küsmeyen şair, geleceğe karşı da umudu kesmemektedir.

“Duydum da içimden gelen en tatlı sesi

Ömrümce bırakmam yine hiçbir hevesi

Mâdemki mukadder yine hiçbir hevesi

Gamsız yaşamak işte hayât felsefesi” (Evrimer, 1966, 60).

Necmettin Halil Onan’a³⁴ ithaf edilen rubai, “Bir Düşünce” başlığını taşımaktadır. Şair, hayatın faniliğinin ve zamanın sınırlılığının farkındadır. Bu fark ediş yerini kabullenişe bırakmıştır. Şair, yok oluşun vazgeçilmez olduğu bu dünyada gamdan kederden uzak durabilmeyi dilemektedir.

“Gök kubbenin altında nedir mevkiimiz

Nerden geliriz bilmeyerek söyle kimiz

Toprak ananın zerre kadar duyduğu yok

Meçhule giden bir yolun üstünde miyiz” (Evrimer, 1966, 52).

Varoluşun sorgulandığı rubai “Yol” adını taşımakta olup, Rıdvan Korur’a³⁵ ithaf edilmiştir. Şair ortak paylaşımda bulunduğu mesai arkadaşları, dostları bir bir bu dünyaya veda ederken şair, insanoğlunun bu dünyadaki yeri ve değerini sorgular. Ölümün gizemine ve acımasızlığına karşı sitemle birlikte sorgulayıcı bir tavır takınan şair, ölüm olgusunun mantığını kavramak istemektedir.

“Toprak ananın zerrece hissettiği yok

Göklerse sağır sîneye değdikçe bin ok

Âlemde saâdet denilen şey de serâb

Tanrım ne tükenmez acılar bittiği yok” (Evrimer, 1966, 27).

Şair “Yok” adını verdiği rubaiyi doktoru Fatih Ali’ye ithaf ettiği görülmektedir. Şair uzun süren hastalık ve tedavi süreçleri sonucu büründüğü

³⁴ “Necmettin Halil Onan 1902’de Çatalca’da doğmuştur. De-deleri “evlâd-ı fatihan” olarak vasıflandırılan Rumeli Türkle- rindendir. Tuna boylarında “Hacı Muratoğulları” namıyla anılan köklü bir ailedir. Necmettin Halil Onan, Mütareke yıllarında şiir yazmaya başlamış ve Cumhuriyet devrinde şahsiyetini kazanmış Şâirlerimizdendir. Millî Eğitim Bakanlığı’ndaki İdarî görevi ve üniversite hocalığı onu ilmi konulara yöneltmiştir. Şiirle yoğun bir şekilde 1927’ye kadar uğraşmış ve o zamanın en tanınmış sanat ve edebiyat dergileri olan Nedim, Servet-i Fünun, Kitaplar, Dergâh, Hayat, Millî Mecmua, Anadolu Mecmuası gibi yayın organlarında şiirleriyle yer almıştır.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. Abdülkadir Hayber, **Necmettin Halil Onan**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Büyükleri Dizisi 88, Ankara, 1988.

³⁵ “Galatasaray Lisesi baş muavini Rıdvan Korur, Macit Saner’in vefatı üzerine iki ay kadar Müdür Vekilliği yapmıştır. 20 Kasım 1963’te hakkın rahmetine kavuşmuştur.”
<http://www.gsl.gsu.edu.tr/tr/tarihce/mudurlerimiz> erişim tarihi 01/16/2021

karamsar ruh halinin betimlendiği dizelerde şair, bütün olumsuzluklara sitem etmektedir. Şair, çektiği acıya, ıstıraba kayıtsız kalan her şeye içerlediğini dile getirmektedir.

“Hayat güzel fakat sert diyen büyük Verlaine’den

Okuyordum dün akşam en güzel baladını,

O güzele meftundu, sen ışığa canansın,

O, haz içinde yaşadı, aşk dedi, hayat dedi,

Damla damla tükendi, damla damla eridi,

Ve sen de ışık diye ışıklarda yanansın.” (Evrimer, 1949, 24).

Şair, Verlaine’in ruhun adadığı şiir “Verlaine ve Pervane” adını taşımaktadır. Şiir; ünlü Fransız şair Paul Verlaine³⁶ ile ışığın etrafında dönüp duran bir pervane arasındaki benzerlikler üzerine kurulmuştur.

Kendisi Verlaine’den şiirler okurken onu dinleyen pervane ile konuşan Şair, pervanenin ışığın etrafında yanmak, yok olmak pahasına dönüşünü Verlaine’in güzele olan tutkusu yüzünden kendisine hazırladığı kötü sona benzetir. Bir güzelliğe körü körüne bağlanmak, saplanmak hoş bir hülyadan başka bir şey değildir. Bu zevkli hayal bir o kadar da kısa sürer. Şaire göre hayat, bir elimizde tuttuğumuz gam destesi diğer elimizde tuttuğumuz kadehtir. Ayık bir kafayla oynanmayan ve daima kaybedilen bir kumardır.

“Öyle bir kurtuluş ki insanın kendisinden,

Alev yeleli atım, rüzgârdan kanadıyla

Güneş üstü âleme ruhun yolculuğu bu.

Ve yaylar kırılırsa ateşten bir adımla

Okları birer demon, yaralar şu gönlümü,

San’at fecirlerinde bu, bir ışık ölümü” (Evrimer, 1949, 27).

³⁶“Verlaine, 30 Mart 1844’te Fransa Metz’te doğdu. Paris’te Bonaparte Lisesi’nde okudu. Hukuk Eğitimini yarıda bıraktı. Paris Belediyesinde çalıştı. Charles Cros, Catulle Mendès, Theodore de Banville, Stephane Mallarmé ve François Coppee gibi ünlülerden oluşan “Vilans Bonshommes: Rezil Adamlar!a katıldı. Baudelaire Hayranıydı. 1866’da ilk şiir kitabı “Poemes Saturnies: Dokunaklı Şiirler” çıktı. Birlikte büyüdüğü biriyle evlenip giden ancak hala âşık olduğu kuzeni Elisa’nın 1867’de ölümüyle sarsıldı ve kendini alkole verdi. 8 Ocak 1896’da Paris’te hayata veda etti.” Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Orta Çağdan Günümüze Fransız Şiiri Antolojisi**, (Derleyen-Çeviren: Yakup Yaşa), İkaros Yayınları, İstanbul, 2020.

Şair, “Kurtuluş” adını verdiği şiire “Nietzsche’nin aziz ruhuna” ithafı ile başlar. Alman filozof ve yazar Friedrich Nietzsche’ye,³⁷ armağan edilen şiirde, insanın kendinden kurtuluşu, manevi yükselişi ve güneş üstü bir âleme ruhen yapılan yolculuğu tasvir edilmektedir. Şair, sanatsal yaratmalar için sanatkârın bu ruh halini yakalamasının gereğine inanır. Bu âlemden yükselemeyen ve ayakları daima yere basan sanatçının ışığı söner, yaratıcılığı son bulur.

“Bir ihtilaç içinde varlığı, iradesi,

“İnsan üstü” olmanın ihtiras dolu sesi.

Ne zaman kavramıdır ne mekân tasavvuru.

Ne “doğma” lar ardında ne “norm” içinde kuru.

Bin yolcu içindedir, bin yolcu kapısında,

Demonla savaştadır ruhunun yapısında.” (Evrimer, 1949, 47).

Şair, “Nietzsche” adını taşıyan şiiri, sanatçının üstün yönlerini, olumlu taraflarını anlatmaktadır. Şair, Nietzsche’nin sanatından ve sanat eserlerinden övgüyle bahsederken onu, insan üstü bir varlığa benzetir. Ruhu daima şeytanla savaş içinde olan sanatçının kafası da daima karışık ve kalabalıktır.

“Hugo sanki meftundur Madam de Stael’e

George Sand’ı görüyoruz Choppin’le bir arada,

Goethe, Schiller bu anda başka münazarada

Hamid, elinde Makber, Kemal’e okumada,

Şinasi dolaşüyor telaşla oda oda.

Ziya Gökalp susuyor köşede derin derin,

Fikret Han-ı Yağma’ yı okuyorken kederin

Hamlesi coşturuyor Eşref’i haklı yere,

Cenap şimdi Karlar’ı okumada ezbere.” (Evrimer, 1949, 50-51).

³⁷“Friedrich Wilhelm Nietzsche, 15 Ekim 1844’te Almanya’nın küçük bir kasabası olan Röcken’de dünyaya gelmiştir. Babasını kaybettikten sonra Naumburg’a giden Nietzsche, orta öğrenimini Schulpforta’da tamamladı. 25 yaşında iken, İsviçre’nin Basel Üniversitesi’nin Klasik Filoloji Kürsüsüne olağanüstü profesör olarak çağırıldı. 1885’te “Böyle Buyurdu Zerdüş’tün ilk kitabını yazdı bunu diğer kitaplar izledi. Frengi mikrobunu sonucu 1900’de hayata veda etti.” Bkz. Friedrich Nietzsche, **İyinin ve Kötünün Ötesinde**, (Çev. Korkut Ata), Avrupa Yakası Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Şair, “Gölgeler Konuşuyor” başlıklı şiiri manzum hikâye şeklinde oluşturulmuştur. Hikâyede şair, Goethe’den Schlegel’e; Ömer Hayyam’dan, Sadi-i Şirazi’ye; Abdülhak Hamid’den, Namık Kemal’e kadar birçok şair, yazar ve düşünürü aynı mecliste bir araya getirmiştir. Doğunun ve Batının en ünlü düşünürleri, en iyi şairlerinin ünlü eserlerine de sık sık göndermelerin yapıldığı bu kalabalık mecliste, tartışma konusu kadın olacaktır. Birçok farklı fikrin dile getirildiği bu münazarada kadının güzellik, akıl ve ışık olduğu hükmüne varılacaktır.

“Her semtine seslenmede tarih bu yerin

Her hâtıra koynunda uyur servilerin

İnsanları dindar mütevazi ve vakuur

Dost kalbi açık buradaki rindin erenin” (Evrimer, 1966, 148).

Şair, “Üsküdar” başlığını taşıyan rubaiyi, aziz Üsküdarlılara ithaf ettiği görülmektedir. Her köşesinin tarihten bir sahneyi hatırlattığı Üsküdar, birçok anıyı bağrında taşımaktadır. Her düşünceden insanın birbirini hoşgörüyü karşıladığı bu güzel semtin insanları da dini değerleri yüksek, gururlu ve alçakgönüllü kimselerdir.

2.3.1.13. Sitem Şiirleri

Rıfat Necdet Evrimer’in, sitem konulu şiirlerini çoğunlukla rubai tarzında yazdığı görülmektedir. Bu rubailerin genel karakterini; kadere, ölüme, vefasızlığa, dünyanın faniliğine, insanların ahde vefaya uzak oluşlarına kimi zaman da yaratıcıya sitem oluşturmaktadır.

Şair, yaratıcıya şikâyetini dile getirirken sorgulayan ve anlamaya çalışan bir insan portresi çizmektedir. Hayatın gidişatını ve yaşanan olayları mukadderata, kadere bağlayan, hayatı sadece izleyen insanların bu pasif ve edilgen tavrı da Şair, sitem konulu şiirlerinde kendine yer bulur.

Vefa duygusunda yoksunluk; insana değer katan erdemlerin toplumda gerektiği şekilde yüceltilmemesi; insanların birbirlerine, olaylara ve durumlara karşı takındığı ön yargı şairi siteme sevk eden diğer konulardır.

“Binlerce asır geçti de hiç duymadı yer

Gök duymadı neymiş diye feryâd-ı beşer

Dünyada hazîn mudhike oynar şu ölüm

Âdil mi desem Tanrı'ya varken son eser" (Evrimer, 1966, 12).

Şair, "İsyan mı" başlığını taşıyan rubaisi, asırlardır insanoğlunun haykırışlarını duymayan toprağa ve yaratıcıya sitem niteliğindedir. Toprağın doyumsuzluğuna vurgu yapan şaire göre ölüm, yeryüzünde insanlarla gülünç bir oyun oynamaktadır. Ölümü insanoğluna en uygun son olarak belirleyen yaratıcı bu seçiminden dolayı sorgulanmakta ve adil olmamakla itham edilmektedir.

"Varken çekilen boş yere binlerce keder

Mes'ut olabilmek de bu dünyâda hüner

Mihnet yine mihnet ile mağlûb edilir

Âciz dile lââyık görülür sâde kader" (Evrimer, 1966, 28).

Şair, "Kader" adını verdiği rubaide, işini kadere bağlayanlara sitem eder. Bu dünyada insanoğlunun mutluluğu neredeyse imkânsızdır. Hayatın zorlu yollarında insanoğlunu türlü zorluklar beklemektedir. Üzüntü, keder bu yollarda adeta sıralanmış gibidir. Ancak bu zorluklar insanı caydırmak yerine motive etmelidir. Hayatına yön vermekten aciz insanlara göre yaşanan her şeyin sorumlusu kaderdir.

"Tanrım bizi mademki yarattın ve niçin

Gayret ediyorsun yine öldürmek için

Adlin evet ammâ ki adâlet nerede

Hiç yok mu karârın hani güldürmek için" (Evrimer, 1966, 31).

Şair, rubaisinde Tanrı'ya "Niçin" diye seslenir. Şair varoluş ve yok oluş konusunda anlamlandıramadığı bazı noktalar vardır. Yaratıcı tarafından var edilmiş olmak ve yine aynı yaratıcı tarafından yok edilmek şaire âdil gelmemektedir. Şair, Allah'ın 99 isminden biri olan "El-Adl"³⁸ sıfatına inanmakla birlikte, yaratıcının bu sıfatı yeryüzünde tecelli ettirmediğini düşünerek sitemde bulunur.

"Ümmîd ekerek fırtına biçmek mi sonu

³⁸ "Adl, Allah'ın isimlerinden biri olarak kullanıldığında mübalağa ifade eden bir sıfat olup "çok âdil, asla zulmetmeyen, hakkaniyetle hükmeden, haktan başkasını söylemeyen ve yapmayan" anlamına gelir. İslâm filozofları adl sıfatını, "Allah'ın her varlığa lââyık olduğu imkân ve kabiliyetleri bahşetmesi" anlamına gelen inâyet ve cömertlik (cûd) kavramlarıyla açıklamışlardır."

<https://islamansiklopedisi.org.tr/adl> erişim tarihi:15/01/2021

Gök kubbenin altındaki zulmün oyunu

Yetmez mi İlâhi çekilen bunca mihen

Mahvetmede adlin yine insan soyunu” (Evrimer, 1966, 42).

Şair, “Heder Olmak” adını taşıyan rubaisi, bütün bir ömrün heba oluşuna sitem niteliğindedir. Çekilen her sıkıntının nedeni olarak yaratıcıyı gören şair yaratıcının adaletli olmadığını dile getirir. Kurduğu bütün hayaller yerle bir olmuş, hiçbir beklentisi karşılanmamış olan şair asi ve sitemkâr bir ruh hali içindedir.

“Allah’a giden yol yine ondan sorulur

Mâdemki yarattın bizi güldür ne olur

Bin türlü cefâ çekmedeyiz var mı sebep

İnsan ki Hudâ emrini gufranda bulur” (Evrimer, 1966, 35).

Şair, “Gufran” adını verdiği rubaide, dünyanın dert veren, sıkıntı çektiren bir yer oluşundan bahseder. Tanrı’ya insanoğlunu yarattığı için müteşekkir olan şair, dünyanın cefasının bitmeyişine sitem eder. Bu güzel dünyada, dertsiz, tasasız yaşamayı diler. Yaratana karşı eleştirilerini sıralayan şair, bir taraftan da Allah’ın günahları affedici oluşunu hatırlatır.

“Mâdem ki yarattın bizi güldür de biraz

Mes’ut olalım etmedeyiz böyle niyâz

Tanrım yücesin adline iymân ederiz

Lâkin neye düşmüşlere rahmin senin az” (Evrimer, 1966, 192).

Tanrı’nın adaletine inancı, güveni tam olan Şair aynı zamanda ona sormak istediği sorular da vardır. “Neden” adını taşıyan rubai, Şair zihnini meşgul eden soruları içermektedir. Tanrı’dan daima mutluluk dileyen, semaya ellerini mutluluk için kaldıran şair, bu dileğinin gerçekleşmeyişine ve Tanrı’nın zor durumda olan kullarına acımayışına sitem etmektedir.

“Rindân ile bağlanmadayız bezm-i Cem’e

Saaki bize mey ver ki alıştık bu deme

Hicranlı hayatın sonu vardır biliriz

Mümkün mü ki bitsin diyebilmek eleme” (Evrimer, 1966, 59).

Şair, “Mümkün mü” adını taşıyan rubaisi, dünyanın bitmeyen, ardı arkası kesilmeyen sıkıntılarına sitem niteliğindedir. Dertlerin cümlesine meydan okuyan, kalenderâne bir tavırla onlardan korkmadığını dile getiren şair, dertlerin bitmeyeceğine kanaat getirmiş durumdadır.

“Gerdun mu verir bizlere bir lâhza huzur
Her gün yeni bir hadise etmekte zuhur
Mâzîye bakıp hüzn ile âtîye koşan
İnsanlara bir gün denecek sadece dur” (Evrimer, 1966, 83).

Dünyanın insana huzur vermeyen bir yer olduğunu düşünen şaire göre, her gün yeni dertler, sıkıntılar, çözüm bekleyen sorunlar insanların hayata karşı şevkini kırmaktadır. Hayatın telaşlarına kapılıp umutsuz da olsa gelecek planları yapmaktan geri kalmayan insanoğlunu bekleyen son sadece yokluktur, yok oluşturm.

“Artık sana hiç kalmadı bir başka emel
Ölmek de mukadder yürü son menzile gel
Gamhâne-i âlemde vefa zerresi yok
Bir gün gülebilmek yine bin zahme bedel” (Evrimer, 1966, 184).

Şair kendiyle konuşması niteliğindeki rubai, “Kalmadı” adını taşımaktadır. Dünyayı, bitmeyen kederlerinden dolayı gam haneye benzeten şair, artık ömrünün son menziline yaklaştığını ve gerçekleşebilecek dileğinin kalmadığını düşünür. Bu dünyada kısacık mutlulukların bile bin bir zahmetle kazanıldığını anlatır.

“Her tehlikenin zevkini dermekse cefâ
Bilmem ki nasıl anlatılır böyle sefâ
Görmekse nasîp olmadı bir gün dahi hiç
Düşmanca bir insâf hele dostlarda vefâ” (Evrimer, 1966, 75).

Şair, vefasızlıktan dert yandığı, vefasız dostlara sitem ettiği rubaisi, “*Görmedim*” adını taşımaktadır. Şair dünyanın cefa üzerine kurulu düzenine sitem eder. İnsanın bir an olsun sefa çekmesine müsaade etmeyen bu dünyada, dertlerin çokluğuna katlanmak imkânsız hale gelmektedir. Hele bir de düşmanın

insafsızlığına, dostların vefasızlığı eklenince şair için hayat, dert çekmekten başka bir anlam ifade etmemektedir.

“Bin taş atılır üstüne düştünse eğer

Her gün yine yıpranmada yüzlerce değer

Nîmet bağının meyvesi derlenmek için

Şartmış yine hükmetmesi cehlin de meğer” (Evrimer, 1966, 133).

Şair, “Şartmış” adını taşıyan rubaisi, yozlaşmaya yüz tutan değerlere serzeniş niteliğindedir. Zor durumda kalan birine karşı insanların acımasız tavırları, zayıfı daha da ezme eğilimleri Şair şikâyetçi olduğu bir durumdur. Gün geçtikçe insana değer katan birçok değer değersizleştirilmekte ve cehalet zamana hükmetmeye başlamaktadır.

“Göksen sana yükselmeğe kudret mi ki var

Yersen ne için insanı imhâda karar

Her zulmüne kurban gibi insanlığımız

Görmekte bütün insanlığımız türlü zarar” (Evrimer, 1966, 76).

Şair, Tanrıya iç döküşü, sitemi niteliğindeki rubai “İsyân” adını taşımaktadır. Tanrının buyrukları karşısında dilsiz bir kurban benzeten insanoğlunun acziyeti dile getirilir. Şair, bu tavrın insanın benliğine zarar verdiği düşüncesindedir. Tanrı’ya ne göklerde ne de yerde ulaşılamaz, aldığı kararların gerekçesi sorgulanamaz. Hele de insana, ölüm gibi bir sonu reva görmesi hiç akla yatmaz. Bütün bu düşünceler şairi isyana sevk eder.

“Nerden doğacak ufkuma bir lâhza huzur

Vur ey kaderim sîne-i mecruhumu vur

Bıkmış ve usanmış gibiyim velveden

Kalbim yeter artık çekilen işleme dur” (Evrimer, 1966, 120).

Şair, “Usanç” adını verdiği rubaide kara bahtına, dönmeyen şansına sitem etmektedir. Kaderin türlü cefalarıyla yorulan şair, sinesinde birçok yara taşımakta, kaderi ise bu yaralara daima yenisini eklemektedir. Bu anlamsız koşuşturmadan bıkan şair kalbinin görevine son vermesini dilemektedir.

“Affetmeğe bilmem ki unutmak mı denir

Mihnet gören ancak kısa bir dem sevinir

Hiç var mı bu dünyada kedersiz yaşayan

İnsan ki elem çektiği nispette bilir” (Evrimer, 1966, 79).

Dünyanın derdinin, tasasının bitmeyişi sitem eden şair, insanoğlunun üzüntüleri ve kederlerinin yanında, sevinçlerinin bir an kadar kısa oluşundan yakını. Bu dünyada her kişi türlü dertler çeker ancak herkes kendi derdini en büyük zanneder. Hayatta dertten, kederden uzak tek bir insana bile rastlamak imkânsızdır.

“Yıllarca emek verdiği insan unuttur

Yıllarca süren aşkını cânân unuttur

Dostlar hele ikbâlde mi billâhi inanan

Mâzideki yârânını her ân unuttur” (Evrimer, 1966, 92).

İnsanoğlunun vefasızlığına sitem eden Şair, “Unuttur” adını verdiği rubaide yaşanmışlık izleri vardır. İnsanın en çok hakkının geçtiği öğrencisi, candan öte tuttuğu cânânı tarafından unutulmuş tam bir vefasızlık örneğidir. Şairi en çok yaralayan ise yüksek makamlara gelen kadim dostları tarafından unutulmuş olur.

“Nankör kişi kalbinde mürüvvet mi taşır

Bir kerre dokunsan değişir başkalaşır

Uymaz uyamaz sureti hem sîretine

Ancak ona toprakta sürünmek yaraşır” (Evrimer, 1966, 121).

Nankörlük, bu dünyada insanoğluna bir şey kazandırmadığı gibi, insan olmanın özüne de aykırı bir özelliktir. Nankör kişi kalbinde iyilik, güzellik taşımaz. Böyle insanların kalpleriyle dilleri bir değildir, bu özellikleriyle nankörler sürüngen bir hayvandan farksızdır.

“Dillerdeki gözlerdeki değil sâde yalan

Bir deste-i husrân yine hep elde kalan

Bir ahde vefâ var mı ki dünyâda acep

Hep maddeye düşkün kişiler hep yağma hep talan” (Evrimer, 1966, 93).

“Nerede Samimilik” adını taşıyan rubaide şair, insanoğlunun samimiyetsiz hallerine sitem eder. İnsanların iyilik, dostluk, vefa gibi kavramlara kıymet vermeyişinden yakınan şair, daima hüsrana uğramaktadır. Bu türlü insanların hep çıkar peşinde koşması, maddiyata bağlanması şairi insanlardan uzaklaştırmaktadır.

“Ru’yâ gibi sohbet demi yârânla geçer
Dost sandığımız şimdi de nisyânı seçer
Bir yolda ki haykırmadayız dost diye dost
Artık ne yazık kalmadı dostluktan eser” (Evrimer, 1966, 123).

Şair, hayatın dostlarla yarenlik ederek daha anlamlı kılınacağını, sayılı zamanların yaren sohbetleriyle mana kazanacağını düşünmektedir. Ancak bu güzel düşüncelerin muhatap bulamayışı, dostlar tarafından unutulmuş olmak, eski kıymetli dostluklardan eser kalmayışı şairi sitem ettirir.

“En son nefesim olmadan Allâh’a yakın
Ey dost geçinenler beni yalnız bırakın
Zîrâ ki riyâ her sözünüz başka yalan
İblîs ile dost olmağa her lâhza bakın” (Evrimer, 1966, 134).

Şair, “Sözde Dostluk” adını verdiği rubai, sahte dostlara sitemi dile getirmektedir. Şair, yüzüne gülüp dost gibi geçinenlerden uzak olmak istemekte ve bu isteği dile getirmektedir. Her sözü yalan dolu bu sahte dostlara, ancak şeytanla dost olmak yakışır.

“Bîhude telâş etmeğe değmez bu hayat
Enginlere ruh ol da açıl kalbini at
Girdâba bütün hâdiseler durmaz akar
Bir gün unuttur etmeyi çevren bile yâd” (Evrimer, 1966, 189).

Hayatın hiçbir telaşa değmeyeceğini anlatan şair, “Unutulmak” adını verdiği rubaide vefasızlığa, unutuluşa sitem etmektedir. Şair için ölüm, kabullenilmiş bir gerçektir, Şair asıl kabullenemediği ise kalplerden silinmek, sonsuza dek hatırdan çıkmaktır. Şair için asıl ölüm, en yakınları tarafından bile hatırlanmayacak olmaktır.

“İmkân iledir mümkünü ispât demedin

Lâkin neye izhâra da ifrât demedin

Son menzile vardinsa eğer yok dönüşün

Her gerçeğe bilmem neden ilhâd demedin” (Evrimer, 1966, 161).

Şair, “Aklınca” adını verdiği rubaide, aklına sitem edişi görülmektedir. Çok gerçekçi ve akılcı olması yönüyle kendini eleştiren şair, bazen akılcı düşüncenin kendisini dinin temel hükümlerini inkara götürecektir kadar baskın oluşuna sitem eder.

“Hissin bize emrettiği imkândan uzak

Merkezde rükûdetle ne zordur yaşamak

Mantık evet ammâ ki yaşatmaz heyecan

Aklım ne olur kalbime dön duyguya bak” (Evrimer, 1966, 97).

Şair “Akla Yalvarış” adlı rubaide, akı ve duyguları arasında kalışı anlatmaktadır. Şair, bütün kararlarına etki ettiğini ve hayatını yönlendirdiğini düşündüğü mantığına, bu denli baskın olduğu için sitem etmektedir. Mantığın, insanı daima mutlu kılmadığına dikkat çeken şair, hayatın heyecansız ve duygusuz güzelleşmediğine inanmaktadır. Hayata bu güzellikleri katacak olan da bazen kalbe söz vermek, duyguları dinlemek olacaktır.

“Yıllar yılı dost olmadı gönlün gitti

Aklın bütün imkanları birden bitti

Bahçedeki güllerden eser yok gör ki

Ektiklerinin aksine zakkum bitti” (Evrimer, 1966, 3).

Şair iç sesiyle konuştuğu rubai, “Ekilen” adını taşımaktadır. Hayatın boş bir çabadan ibaret olduğunu düşünen şair, fikirleriyle duygularını aynı düzlemde buluşturamamanın sitemi içindedir. Şair, hayatta daima iyi niyetlerle girişimlerde bulunmuş, mutluluk için emek harcamıştır ancak yolun sonunda Şair elinde kalan sadece hayal kırıklığı, zarar, ziyan olmuştur.

“Bîçâre gönül bulmadı bir lâhza huzur

Her dert ki gelir hâneme mihmânım

Kimden kime şekvâ edeyim kimsesizim

Kalbimde sürûr kalmadı ruhumda gurur” (Evrimer, 1966, 166).

“Kalmadı”, adını taşıyan rubaide hayatın tükenmeyen sıkıntılarından şikâyet eden şair, kimsesizliğine de sitem etmektedir. Şair, bu dünyanın insanı daima huzursuz eden düzenine ve başına musallat olan dertlerin hayatında kalıcı olmasına alışamaz, gönlündeki gamı, kederi paylaşacak bir yoldaş da bulamaz.

“Her şey yine bîhûde her şey yine boş
Ümmîd ekerek fırtına biçmeğe koş
Gaflet o ki iç varlığı bir hırs bürümüş
Yollar ki karanlık yine yollar ki yokuş” (Evrimer, 1966, 165).

Hayatın elinde hırpalanan insanoğlu, daima ümit eder, gelecekte türlü beklentilere girer, hayal kurar. Ancak bu iyimserlik daima hayal kırıklığı ile sonuçlanır. Hayat yolculuğunda insanı bekleyen zorlu yokuşlar, engeller hep var olacaktır. Buna rağmen bazı insanlar hayata karşı aç gözlü ve zaafarla doludur.

“Görmek yarı ölmek gibi bir şey dediler
Feryadına bir nağme-i hey hey dediler
Çektiklerimin her biri bir başka elem
Yandıkça gönül sırrını hiç bilmediler” (Evrimer, 1966, 167).

Şair, “Bilmediler” adını taşıyan rubaisine Tevfik Fikret’ten bir alıntı ile başlar: “Olmaz anlayan, gören mes’ut...” şair, bu dünyada farkındalığa ulaşmış bir birey olarak yaşamanın zorluğundan bahsederken çevresindekilerce anlaşılamayışına da sitem etmektedir.

“Tıbbın bütün imkânları ellerde iken
Yanlışlığa kurbân olacaksın yine sen
Perhîz yine perhîz bu mu tedbirleriniz
Dâru diye ey hastaya zehrâbı veren” (Evrimer, 1966, 182).

Hastalıklardan ve uzun süren tedavilerden yorulan şair, tıbbın gelişen imkânlarına rağmen kendi derdine akılcı ve kalıcı bir çözüm bulunamayışına sitem eder. Sadece perhiz yaparak hastalığının nihayete eremeyeceğini düşünen şair, yanlış tedavilerin kurbanı olacağına inanmaktadır.

“Gönlüm bana şahlan dedi aklım sus

Yıllar boyu kaldım yine bir çölde susuz

Virâneme artık ne gelen var ne giden

Ben gam çekerim başkası hep mest-i huzûz” (Evrimer, 1966, 183).

Şair, “Kendi Kendime” adını taşıyan rubaisi hayata karşı bir sitem niteliğindedir. Başkalarına mutluluğu sunan hayatın kendisine karşı acımasız olduğunu düşünen şair hem mutsuzlukla hem de yalnızlıkla çetin bir savaş vermektedir. Şair bu süreçte aklı ve duyguları arasında kalışı da şartları daha zorlu bir hale sokmaktadır.

“Yıllar yılı ısrârına hayret elemin

Bulsaydım eğer kendime bir başka zemin

Bir yepyeni dünyâ yaratırdım yine ben

Hâl öyle mi bir bak uçurumlar ne derin” (Evrimer, 1966, 185).

Yıllardır gam ve kederin kendisine rağbet etmesine bir anlam veremeyen şair, dertten, kederden uzak yepyeni bir dünyanın hayalini kurmaya niyetlenir. Ancak gerçek dünyanın engelleri öylesine zorludur ki şaire, bu yeni dünyanın hayalini dahi kurdurmaz. Şair, bu yeni dünyaya yalnızca istekle ulaşamayacağının farkındadır, istekler sonsuz fakat imkânlar sınırlıdır.

2.3.1.14. Bedbinlik, Unutuluş, Yaşlılık ve Hayatın Sonu İçerikli Şiirler

Çekilen sıkıntılar, yaşlılık, unutulma kaygısı, yaşananlar çoğu kez de yaşanamayan duygular, geç kalınmışlık hissi şairi hayata karşı dargın, bıkkın ve sitemkâr bir tavır takınmaya iter. Yaşlılık, hayatın en zorlu sürecidir. Bu süreçte gelecek değil, daima geçmiş düşünülür. İnsanoğlu yaşlanınca bir köşede unutulur, hareket kabiliyetinin kısıtlanması, içilen sayısız ilaç ve daima ağırlı bir vücuttan ziyade insana bu süreçte en zor gelen, işte bu unutuluş olur.

Anılar, insanoğlunun en yakın arkadaşı, biricik sırdaşı olur. Gelecek hayali kurmak gerçekliğini yitirir, acı verir. Bu nedenledir ki insan yaşlılıkta daima canlı, diri ve sağlıklı hissettiği yıllara dönme isteğiyle dolar, bu istekle geleceğe daha mesafeli duruş sergileyerek anılara sığınır.

Evrimer, yaşlılıkla birlikte ölümü de çoğu kez metaforlarla anlatmıştır. Şair için ölüm, çetin bir kış mevsimidir. Bu kasvetli kış gününde, korkunç bir sesle çalan veya sonsuza dek duran bir saattir. Bazen de tarumar olmuş bir bahçedir. Ölüm, daima zamansızdır, sevimsiz ve acımasızdır.

“Mâzî o bir hâtıra âtî ise boş

Yollar ki uzun korkuludur hem de yokuş

Bir çölde ömür sürmeğe benzer bu hayât

Bekler gibiyiz âleme bir başka oluş” (Evrimer, 1966, 78).

Şair, “Bezginlik” adını verdiği rubaide anılara sarılır ve geleceğe dair ümit beslemek için fazla vaktinin kalmadığını düşünür. Hayatın zorlu yokuşları, engebeleri, tekdüzeliği, birbirini tekrar eden günler insanı bıkkınlığa sevk etse de yeni doğan günden bir şeyler umulmasına mâni olmamaktadır.

“İç bâde diyorlar bana varmış gibi hâl

Tekrar geri dönmek düne bir emr-i muhâl

Âyîneye bir bak göreceksin ne hazin

Bir manzara hâlin sana anlattığı hâl” (Evrimer, 1966, 4).

Şair, iç âlemiyle birlikte dış görünüşün de yıprandığını, değiştiğini düşünmektedir. Aynadaki yansımadan hoşnut olmayan şair, bu surette tüm yaşanmışlıkları, hayal kırıklıklarını ve hazin bir sonu görmektedir. Eski günlerine dönebilmenin imkansızlığı ve geç kalınmışlık hissi şairi üzmektedir.

“Devretmeli sağar de bugün elden ele

Doldur bize saakî yine düştükse dile

Bir devrine erdik bu hayâtın tadı yok

Yok tâkatimiz kimseye feryâda bile” (Evrimer, 1966, 63).

“Hâl” adını taşıyan rubaide şair, ruh halini betimlemektedir. Hayata karşı teslimiyet ve bıkkınlık duyguları içinde olan şair, hayat yolculuğunda gelmiş olduğu aşamayı beğenmemektedir. Artık bir şeyler için emek harcamak, hatta mevcut durumdan sitem etmek dahi güçtür.

“Yıllar ki hazin hâtıralardır,

Yıllar ki uzak renki emelden;
 Bir hasta hazan akşamı yıllar.
 Yıllarda bahar neş'esi vardır.
 Son gül de düşer şimdi bu elden,
 Boşlukta dönen bir sesi vardır" (Evrimer, 1949, 56).

Şair, "Mazi" adını taşıyan şiirde, geçip giden bir ömürden arda kalanlara bakar. Bahar gibi geçen gençlik yılları, hastalıklarla geçen hazin zamanlar, kimi zaman da geleceğe dair umut beslemenin bile lüks sayıldığı günlerine ah eden şair, zamanının daraldığının bilinciyle maziye yâd eder.

"Yaşlandı mı insan yaşamak külfet olur
 Mâzîye dönüş yepyeni bir ülfet olur
 Günler sayılırken geceler korkuludur
 Saat çalar en tatlı emeller bozulur" (Evrimer, 1966, 70).

Şair, "Saat" başlığını taşıyan rubaide, yaşlılığın kendisine hissettirdiklerini tarif eder. Hayatın sonuna yaklaşan insan için yaşamak, artık eziyete dönüşmektedir. Hatıralar, geçmiş güzel günlerin hayali ise insana yarenlik eden dostlar gibi olmuştur. Günler bir bir eksilirken sona yaklaştığını daha derinden hisseden insana, hayalini kurduğu hiçbir şeyi gerçekleştirecek vaktinin kalmaması üzüntü verir.

"Yaşlandı mı insan yaşamak külfet olur
 Hisler heyecanlar ve emeller durulur
 Âtiye nazar kılmayı gördükçe abes
 Uzlet diye mâzîde yaşar zevki bulur" (Evrimer, 1966, 95).

Şair, "Bir Devir Gelir Ki" adını verdiği rubaide, yaşlılığın körelttiği duygulardan bahseder. Kalbi heyecanlandıran şeylerin insan üzerinde eski tesirinin kalmadığı yaşlılık döneminde zamanla gerçekleşmesi mümkün olan hayallerden de uzak durulur çünkü şair artık vaktinin kalmadığını düşünmektedir. Yaşlılıkta insan, geleceği düşünmek yerine, geçmiş güzel günlerin avuntusuyla mutlu olmayı uygun bulur.

“Yaş altmışı geçmişse eğer aşka vedâ’

Meclis dağılır mey dökülür sînede dağ

Bir yaşlıya iksîr gibidir hâtırâlar

Ammâ ki sönmede bezminde çerâğ” (Evrimer, 1966, 122).

Şair, “Aşka Veda” adlı rubaide altmış yaşından sonra insanın yaşlılığı kabullenmesini anlatır. Bu kabullenişte ilk vazgeçiş aşktan olur. Gelecek günlere ümit bağlanmaz artık, anıların gölgesinde yaşamak yaşlılığın tek eğlencesi haline gelir.

“Yâr olmadı tâli bana bir gün dahi yâr

Bir gün dahi hiç açmadı bahçemde bahâr

Altmış beşe yaklaşımda ömrün sonu boş

Sizlerde vefâ kalmadı ey hâtıralar” (Evrimer, 1966, 169).

Talihsizlikten yakınan şair, hayatta şansın yüzüne bir kez olsun gülmeyişine içerlemektedir. Geriye dönüp bakan şair, ardında bıraktığı yılların heba olduğunu, zorluklarla, çilelerle geçtiğini ifade eder. Ömrünün sonuna yaklaşıırken hatıralardan medet ummayı dileyen şair, hatıraları da kendisinden uzak ve vefasız olmaları yönüyle eleştirir.

“Bazen düşünür kendime hulyâ ararım

Bomboş geçen eyyâmıma ağlar yanarım

Bir boşluğa düşmüş gibi tâ supha kadar

Hep kendimi mâzideki benden sorarım” (Evrimer, 1966, 94).

Şair, kendiyle iç hesaplaşmaya girdiği zamanlardan ve geçmişiyile yaptığı muhasebelerden bahsettiği rubaiye, “Üzüntülü Geceler” adını vermiştir. Geçmişine dair bir hayal, bazen bir anı Şair mutluluk kaynağı olmaktadır. Mevcut durumundan hoşnut olmayan şair, boşa geçen bir ömre üzülmemektedir.

“Gönlüm neyi ister neyi bekler bilemem

Mevsim karakıştır geri dönmek dilemem

Mümkün değil artık yeni bir fasl-ı bahâr

Mahkûm gibiyim çekmeğe bin türlü elem” (Evrimer, 1966, 163).

“Demek ki”, adını taşıyan rubaide şair, yaşlılığın sebep olduğu duygu durumunu betimlemektedir. Hayatının sonuna yaklaşan insanın gelecekte bir beklentisi kalmaz. Yeni bir bahar yaşamaktan artık çok uzak olduğunu düşünen şair için mevsim kara kıştır.

“Artık bize bilmem ki salâh var mı acep
Mihnet dolu yollarda felâh var mı acep
Bir leyle-i târik oluyor her günümüz
Bir kurtuluşun remzi sabâh var mı acep” (Evrimer, 1966, 103).

Hayatın bitmeyen dertleri, sıkıntıları karşısında sitemkâr bir tavır takınan şair, bütün bir ömrün zorluklarla geçip gittiğine üzülür. Hayatının son demlerini yaşayanlar için artık kurtuluşu ümit etmek boşunadır. Yine de insan hayatta olduğu sürece hep yarından bir şeyler ummaktan kendini alamaz.

“Gök kubbeye baktıkça dolar gözlerimiz
Her şüpheden âzâde bütün sözlerimiz
Son merhalede üstünde durup kendimize
Sormak ta gerekmez mi ne yaptık diye biz” (Evrimer, 1966, 39).

“Ne Yaptık” adını taşıyan rubai, öz eleştirinin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Zorlu hayat yolculuğunun sonlarına yaklaşırken hatıralar önem kazanmakta, geçmişe bakıp kendini sorguya çekme isteği ağır basmaktadır. Şair, bu dünyayı terk etmeden evvel hayatını, hayallerini, başarı ve başarısızlıklarını gözden geçirmek istemektedir.

“Rindân ile saaki içelim supha kadar
Zîrâ ki bahâr eyliyemez bizde karar
Bir yaştayız artık ne soran var ne gelen
Senden dileriz rahmeti ey hâtıralar” (Evrimer, 1966, 146).

Yaşlılık ve unutulmak kaygısının ağır bastığı rubai “Rahmet” adını taşımaktadır. Gençliği, tazeliği ve diriliği simgeleyen bahar mevsiminin artık kendisine uğramayacağını düşünen şair, henüz yaşarken unutulmuş olmaktan yakını.

Şair en yakın arkadaşı, kendisinden iyilik bekleyeceği vefalı dostu hatıralar ve geçmişî yâd etmek olmuştur.

“Hastaysan eğer çevrene bir bâr gibisin
Bir Kûşede her dostuna ağyâr gibisin
Artık aramaz kimse senin varlığını
Hicranla geçen ömrüne ağlar gibisin” (Evrimer, 1966, 181).

Şair, hastalıkla geçen zorlu yılların ve çetin bir mücadelenin ardından duygularını dile getirdiği rubai “Gibisin” adını taşımaktadır. Hasta insanın yakınlarına bir yük, eziyet olduğunu, dostları tarafından da bir köşede unutulduğunu belirten şair, kimse tarafından merak edilmiyor oluşuna üzüldür. Zorluklarla, hüznlerle geçen hayat yolculuğunun sonu da yine hüsrarla doludur.

“Önünde sıralanmış şişelerle ilaçlar
Ve ruhunda dinmeyen o derin ihtilaçlar.
Mukadder ve tevekkül, ümidin kayboluşu,
Hastanın tıp elinde damla damla soluşu” (Evrimer, 1949, 26).

Şair, “Son” adını taşıyan şiiri, uzun tedavilere, bünyeyi tamamıyla terk etmeyen ağırlara, sancılara ve bu acılara son veremeyen tıbbı sitem niteliğindedir. Şair, ruhunun bir çırpınış içinde günden güne yoruluşunun, ümidini yitirerek kader ve taktir-i ilahi sözlerine teslim oluşunun üzüntüsü içindedir.

“Dostluktan uzak bir yaşa geldin diye bak
Karşında duran aynaya sen hıçkırarak
Gençlik ebedî boşluğa dönmüş gibidir
İstersen eğer kendini mâziye bırak” (Evrimer, 1966, 84).

Şair, “Ayna” başlığını taşıyan rubaide, yaşlılıkla birlikte yalnızlaşan insanın dramını dile getirir. İnsanoğlunun hayatında yaşlılık kabullenilmesi zor bir süreçtir, hele bir de etrafında sohbet edeceği, kendisine hâl hatır soracağı kimsesi yoksa. Şair, gençlik yıllarını hatırlar ancak o günler artık çok eskide kalmıştır ve bir daha tekrarı yoktur. Şair bu gerçeğe vakıf olmakla birlikte, bulunduğu mutsuz koşullardan da ancak mazinin hayaliyle kurtulabilmektedir.

“Peymâneyi elden ele devretmedeyiz

Pervâne misâli ki yanıp bitmedeyiz

İhlâsa gönül vermeyi bin şevk bilerek

Dergâh-ı İlâhiye de mest gitmedeyiz” (Evrimer, 1966, 195).

Şair, “Mest Olarak” adlı rubaide, bu dünyadan göçüp giderken geride iyilikler bırakmak isteğine değinir. Her insanın değişmez yazgısı yok oluşturun, yeryüzünde zamanı dolan kişi, bu âlemi terk ederken yaşama sırasını başkasına devreder. Bu döngü daima böyle devam eder. Şair bu bilinçle, yeryüzünde bıraktığı güzellikler, yaptığı iyiliklerle diğer âleme yolculuğunu mutlulukla beklemektedir.

“Peymâneyi elden ele devretmedeyiz

Rindâne hayat üzre göçüp gitmedeyiz

Kimden kime şekvâ edelim muztaribiz

Pervâne misâliz ki yanıp bitmedeyiz” (Evrimer, 1966, 113).

Şair hayatın kuralları ve değişmez kanunları karşısındaki teslimiyetinin dile getirildiği rubai, “Yanmak” adını taşımaktadır. Herkesin ölümden nasibini alacağı gerçeği Şair de malumdur, bu gerçekten şikâyetçi olmak ise boşunadır.

“Tanrım beni affet ki dalâl üzre idim

Yıllarca perîşân ve melâl üzre idim

Âyât-ı mübînin beni kurtardı yine

Bedbin kalacaktım ve kelâl üzere idim” (Evrimer, 1966, 65).

Şair, ömrünün sonuna yaklaşırken bazı iç hesaplaşmalara, bazen de itiraflara girişir. Yaratıcıya sesleniş niteliğinde olan rubai “İstiğfar” adını taşımaktadır. Tanrıdan bağışlanmayı dileyen şair, endişeleri, kaygıları, şüpheleri için af dilemektedir. Şair bu endişelerden yine Allah’ın açık ayetleri sayesinde kurtulduğunu, bu ayetler neticesinde aydınlandığını belirtmektedir.

“Dünyada acep var mı ki bir lâhza gülen

Ney susmada meclisteki meydır dökülen

Bilmem neye küsmüş yine yârân-ı kirâm

Kış faslı demek başladı kimlerdir ölen” (Evrimer, 1966, 176).

Şair, “Kış Faslı” adını verdiği rubaide, etrafında gerçekleşen yaprak dökümünü anlatır. Yarenlik ettiği insanların bir bir bu âlemi terk edişi, dost meclislerinin talan oluşu şairi üzmektedir. Bu dünya zaten cefalarla, mutsuzluklarla doludur, dostları sonsuzluğa uğurlamak ise bu mutsuzlukların en derinidir.

“Neslin ne yazık başladı yaprak dökümü

Onlar gibi ben bağladım artık yükümü

Saat de durur ayna kırık gün de solar

Kimdir vuracak ömrüme en son düğümü” (Evrimer, 1966, 80).

Şair yaşlıları, eş, dost ve arkadaşları birer birer bu âlemi terk etmektedir. şair her vedada biraz daha üzülmekte ve sıranın kendisine geldiğini hissetmektedir. Her geçen günün kendisini sona yaklaştırmakta olduğunu bilen şair yorgun ömrüne son darbenin ne şekilde olacağını da bilmek istemektedir.

“Ömrün nesi var hâfızamız hâtıralar

Yaprak dökülür bağ bozulur gül de solar

Encâmı hayâtın yine hüsrân yine boş

Günler kararır kış günü saat de çalar” (Evrimer, 1966, 160).

Şair gençliği bahara, yaşlılığı ise hazana, kışa benzettiği rubaide, hayatın sonuna yaklaşmış olmanın hüznü betimlenir. Geçmiş, herkes için mazi olup hafızalardaki yerini alırken Şair, hayatın koca bir hiçten ibaret olduğunu hatırlatır.

“Cânân ile sahilde geçen günleri an

Her lâhza düşün geçmişî hasret ile yan

Bir devrine geldin ki şu ömrün ne yazık

Hicrân dolu her hâtıra gönlünde kalan” (Evrimer, 1966, 22).

Geçmişe özlemin anlatıldığı rubai, “Bir Ömür Boyu” başlığını taşımaktadır. şair geçmiş güzel günlerden uzaklaştığını düşünür, o güzel günleri yakalamak artık imkânsızdır. Yaşlılık kapıyı çalmıştır, şaire kalan o mutlu günlerin hayaliyle avunmaktır.

“Bomboş geçen eyyâm-ı perîşânı düşün

Bin şevk ile sîmâ-yi perî-şânı düşün

Bir devrine erdin ki hayâtın ne yazık

Hep elde kalan deste-i hüsrân-ı düşün” (Evrimer, 1966, 135).

Şair, ömrünün nihayete ereceği günlerin yaklaşmakta olduğunu farkındadır. Geçmişe dönüp baktığında ömrünün sıkıntı, keder ve dert çekerek heba oluşuna üzülen şair, artık geçmişe üzülmek dışında yapabilecek bir şeyinin kalmadığını fark eder.

“Gülşendeki son gülleri derdim yine dün

Yaklaşmada artık kaderin çizdiği gün

Zevk almadı gönlüm bu gelişten ne hazîn

Toprak anamız sen yine hükmünle övün” (Evrimer, 1966, 44).

Şair yaklaşan ölüme sitem ettiği rubai, “Övün” adını taşımaktadır. Sık sık hatıralara dalan, geçmiş güzel günlerle avunan şair, kader çizgisinin bir sonu olduğunu ve bu sonun yaklaşmakta olduğunu bilmektedir. Bu farkındalık şairi mutsuz etmektedir. Şair, ölüm ve toprak olmak fikrine sitem etmektedir.

“Mâzîye dönüp âh ederek yanma sakın

Her hâtıra baştan başa boş anma sakın

Bir sahnede son perdeyi temsile çalış

Tekrar geri dönmek mi masal kanma sakın” (Evrimer, 1966, 140).

Şair, hayatın sona erişi ve insanoğlunun yeryüzünden silinişine duyduğu sitemi “Son Temsil” adlı rubaide dile getirmektedir. Şair, kendisine ve kendisi gibi hayatının son demlerini yaşayanlara bazı nasihatlerde bulunur. Şair, insanın ölüm karşısındaki savunmasızlığına ve teslimiyetine anıların çare olmayacağına inanmaktadır.

“Akşam sular üstündeki son renk oyunu

Yansıtmada artık güneşin solduğunu

Her an gece yaklaşmada vîrânemize

Görmek yine mümkün mü sâbah olduğunu” (Evrimer, 1966, 179).

Hayatı gece ve gündüz olarak tasavvur eden şair, gençliği gündüze, yaşlılığı ise geceye benzetir. “Sabah Olacak Mı?” adını taşıyan rubaide şair, hanesine

yaklaşan geceyi tedirginlikle beklerken, geceye kavuşan bir günün ardından yine sabahı görebilmeyi dilemektedir.

“Açmış yine yelkenleri sarhoş gemimiz

Enginde şifâ bulmaya çıkmış gibiyiz

Hülyâ dolu gözlerle koşarken ileri

Bir gün sular üstünde görünmez bile iz” (Evrimer, 1966, 147).

İnsanoğlu sonundan haberdar olarak yaşar, kendisini bekleyen sonu bilir. Artık sona yaklaştığını fark eden insan gelecek hayalleri kuracak vaktinin kalmadığını anladığında hayallere, anılara sarılır. “Sarhoş Gemi” adını taşıyan rubai, insanoğlunun hazin sonunu, yok oluşu anlatmaktadır.

“Yazdan kışa döndükçe döner tâliimiz

Gök kubbenin altında söner tâliimiz

Meçhul gemi bir gün açılır engine-dek

Artık silinir gözyaşı kalmaz bile iz” (Evrimer, 1966, 186).

Şair için yaz mevsimi gençliği, canlılığı; kış ise yaşlılığı, hayatın sonunu temsil etmektedir. Gençlikten yaşlılığa evrilen ömrüne baktıkça hüznlenen şair, kara bahtından, dönmeyen şansından da muzdariptir. Sona yaklaşmanın tedirginliği ile günlerini bir bir tamamlayan insanoğlunun hazin sonu; yok olmak ve geride kalanlar tarafından unutulacak olmaktır.

“Her gün yeniden aynı güneş ufka doğar

Her gün yenidir her gecenin gündüzü var

Meyhânede son neş’eyi tahsîle çalış

Bir gün açılır yokluğa birden kapılar” (Evrimer, 1966, 188).

Hayatın bütün acı gerçeklerine, dik yokuşlarına rağmen insana sunduğu sayısız güzellikler vardır. Her yeni gün yeni umutları, yeni başlangıçları temsil eder. Şair, “Son Neş’e” adını taşıyan rubaide, ölüm gerçeğine teslim olmakla birlikte son zamanlarını güzelleştirmek isteğini dile getirir.

“İn sâhile akşamları mâzileri an

Bir deste-i hüsrân bütün ellerde kalan

Her şey geçiyor gölgeli izler yaparak

Her hâtıra boş dün de yalan gün de yalan” (Evrimer, 1966, 190).

Hayatta mutluluklar ve sevinçler gibi üzüntü ve kederler de geçicidir. Yaşanan olaylar, her tecrübe insanda bazı izler bırakır. İnsanoğlu geçmişe dönüp baktığında acı tatlı her macera son bulur, geriye kalan ise hüsrân ve hüzündür. Şair, “Hepsi Yalan” adını verdiği rubaide dünyanın boşluğunu ve hiçliğini anlatır.

“Gül dediler güldüm,

Bil dediler bildim,

Öl dediler öldüm,

Bana ne kaldı benden?” (Evrimer, 1949, 54).

Şair, “Çizgiler” adlı eserinde “Ne Kaldı” başlığı ile yer alan şiirde; insanoğlunun dış etmenlerle şekillenen varlığı ve idealleri dışındaki şeylere adanmışlığının yarattığı iç huzursuzluk dile getirilmektedir. Yeryüzünde kişinin kendisi olabilmesine imkân tanınmamakta, insanoğlu hiçlikte kaybolmaktadır.

“Uzun, kısa bir rüya, sonra birden uyanış,

Ve derin bir hasretle maziye candan anış,

Hayat için sadece ve sebepsiz inanış,

Son merhale, son durak, sonsuzun ta kendisi:

Toprak!” (Evrimer, 1949, 25).

Şair, “Toprak” adını verdiği şiirde insanın, yeryüzünde ihtirasın kölesi olarak yaşarken ölmesine vurgu yapılır. Hayatın tamamı bir rüya kadar kısadır, bu rüyadan geriye insana, maziye derin bir hüznle anmak kalır. Bunca hayal içinde gerçek ise herkes için aynı olan sondur, sonsuzluk topraktır.

2.3.1.15. Doğruluk-Dürüstlük, Adalet-Akıl ve Nasihat İçerikli Şiirler

Rıfat Necdî Evrimer, yeryüzünde insanı ve insan aklını değerli bir yere koyar ve daima yüceltir. Akıl ve azmiyle birçok güçlüğü üstesinden gelebilecek donanıma sahip olan insan, saygıdeğer ve kıymetlidir.

Akıl, sağduyu, adalet, merhamet, azim, vefa, sabır gibi birçok üstün özelliklere sahip olan insanoğlu, aynı zamanda tembel, kibirli, bencil ve vefasız da

olabilmektedir. İşte burada devreye, insanın kendi hür iradesiyle yaptığı seçimler ve en temelde de yaradılışın mayası girmektedir. Evrimer'e göre, insana tüm kutsiyetini kazandıran iyilikten, doğruluktan ve adaletten yana tavır sergilemesidir. Adalet ve akıl her şeyin üstündedir.

İnsana değer katan, onun varlığını anlamlı kılan, mensubu olduğu ülkeye adanmışlığı ve görev bilinciyle hareket etmesidir. İyi bir vatandaş olmak, ilim ve fennin ışığında ülkenin ilerlemesine katkıda bulunmakla mümkündür. Çocuklara, gençlere vatandaşlık bilinci aşılamak, iyi, doğru ve çalışkan bir insan olmayı öğütlemek öncelikle ailelerin işidir. Bu zemine sahip bireyler okul hayatına başladıklarında kendilerinde var olan erdemleri bilgiyle birleştireceklerdir. Akılcı, teknolojiye, ilim ve fende uygarlık seviyesini yakalamış bir toplum olmak ancak bu şekilde mümkün olacaktır.

Evrimer, özellikle ömrünün sonlarına yaklaşırken aklın üstünlüğü, onurlu bir yaşam ve daima ilkeli bir duruş konusunda nasihat niteliği taşıyan rubailer yazmıştır. Bu rubailerde Şair, eğitimci kimliğinin kendisine yüklediği sorumluluğun, şair duyarlılığı ve hayat tecrübesi ile harmanlandığı görülmektedir.

“Kâmindir o insan ki şu dünyâyı bilir

Gerçekleri imkânı ve rüyâyı bilir

Bir olmayacak nesneye âmin diyemez

Hep sır sayılan türlü muammâyı bilir” (Evrimer, 1966, 6).

İnsanoğlu, akıllı ve inancıyla bir bütündür. Bu bütünlük içinde gerçeği ve hayali, doğruyu ve yanlış, mümkünü ve imkânsızı bilir. Farkındalığı yüksek olan kâmil insan, daima gerçekleştirebileceği, ulaşabileceği hedefler koyar. Sağduyusu ve gönül gözü ile gizli ve açık bütün sırlara vakıf olur.

“İnsan ne melektir ne de hayvan dediler

Bilmem neye ol cevheri pek bilmediler

Zîrâ ki onun varlığı bir başka cihân

Gözlerdeki kör perdeyi hiç silmediler” (Evrimer, 1966, 24).

Şaire göre insan, varoluşuyla, hayata kattığı değerlerle, sırları keşfeden yönleriyle kıymetli bir hazinedir. Şair, “İnsan” adını verdiği rubaide, Pascal’ın “İnsan

ne melektir ne de hayvan” sözlerine gönderme yapmaktadır. İnsanoğlunun içindeki cevherin fark edilemeyişi ve insana değer vermeyen anlayışı eleştiren şair, bu gerçeğin görülemeyişini insana farklı bir nazarla bakamayan cahilliğe bağlar.

“Tâli ki döner bitmeyecek şey mi kalır

Kuvvet tükenir sonra da ümmîd azalır

Sarsılmayan imanla yıkın vehminizi

İnsan yine her kudreti kendinden alır” (Evrimer, 1966, 73).

Şair, “Kuvvet” adını taşıyan rubaide, hiçbir şanssızlığın sonsuza dek sürmeyeceğini belirtir. İnsan daima ileri bakmalı, ümitsizlik içinde, eli kolu bağlı kalmak insan onuruna yakışmaz. Her şeyden evvel insan içindeki gücü, varoluşunun değerini bilmeli; sorularla birlikte cevapların, sorunlarla birlikte çözümlerin yine kendi içinde olduğunu fark etmelidir.

“Tâli denilen vehmi bırak bir yana at

İmkânla mekân varsa eğer durma yarat

En çok yaşayan hür düşünen hür yaratan

İnsanlığa iymân ile yükselmeyi tat” (Evrimer, 1966, 25).

İnsan için kötü talih ve şanssızlık sadece birer tuzaktır. Tembel ve karamsar kişi için başarısızlığın bahanesidir. İnsanoğlu, aklı ve kararlılığıyla her güçlüğü üstesinden gelmeye muktedir. İnsan, yaşadığı müddetçe imkanları dahilinde daima üretmeli, insanlığa hayırlı işlerle meşgul olmalıdır. İnsan olmanın onuruna ancak bu sayede erişilebilmektedir.

“İcâba zaruret diyemem selbi de var

Her insan tâhir diyemem kelbi de var

Gerçekle abes yan yanadurmaz ki düşün

İnsan yine insanlığı kendinde arar” (Evrimer, 1966, 193).

“Arar” adını taşıyan rubaide, insanların türlü yaratılıştan oluşlarından bahsedilmektedir. İnsanlar temelde eşit ve aynıdır, onları farklı kılan ise içinde besledikleri iyilik, doğruluk ve dürüstlüktür. Kötü yaradılışlı insanda bu özellikler bulunmaz.

“İnsanları sevmek yaşayan tek emelim

Düşmanlığı reddetmede her akl-ı selim

Tezvîr ü riyâ hırs u haset bir deli his

Gökten yere düşmek ne hazindir ne elîm” (Evrimer, 1966, 38).

Şair, insanı ve insanlığı yüce bir mertebede görür. Yapılan her iş, kaynağını insanlık sevgisinden almalı, insana fayda sağlamalı. Düşmanlık, ara bozuculuk, yalan, kıskançlık ve hırs gibi duygular beslemek, bu kötü özelliklerin etkisiyle hareket etmek insanlık onuruna aykırıdır. Yüce bir varlık olan insan, bu kötü özelliklerle kalbini karartarak ulu makamını terk ederek hazin bir sonu seçer.

“Ne şöhret peşindeyim ne ihtiras elinde,

Adamlık duygularım görüşüme tek miyar;

Ruhumun yapısıdır benim asıl varlığım,

Bu yapıda tanırım kendimi kendim kadar” (Evrimer, 1949, 31).

Şair, “Ruh Yapısı” başlıklı rubaide, hayat felsefesini özetlemektedir. İnsan hayatta rotasını doğru belirlemezse daima savrulur, yanlış düşer. Hayat denilen kısacık zaman dilimi sona erdiğinde elde kalan sadece hüsrân olur. Bir insana değer katan ne makamıdır ne de şanı şöhretidir. İnsanın asıl değeri; kendini bilmesinde, kendiyle savaşına son vermesinde, insani duygulara ve insana yakışan erdemlere sahip olmasında yatmaktadır.

“Bu göz görmek içindir, kulak işitmek için,

Fakat kalbin gözüdür doğruya gitmek için

Gözüm görür, kulağım belki biraz işitir

Bence asıl işitmek yine kalbin işidir” (Evrimer, 1949, 40).

Şair, “Çizgiler”, adlı eserinde yer alan “İşitmek” adlı şiirde, gerçeklerin duyulandan ve görülenden daha fazlası olduğuna işaret edilir. O gerçekler ki ancak gönül gözüyle görülüp, kalben onaylanırsa mana ve derinlik kazanır.

“Nâdâna sakın eyleme esrârını fâş

Zîra ki onun ruhu leîm kalbi de taş

Nâ-pûhte arar fırsatı zâ’fında senin

Mermer kesilir duygusu etmez de telâş” (Evrimer, 1966, 82).

İnsanların türlü yaradılıştaki olduğunu belirten şair, dost edinilecek kişilerin özenle seçilmesinin gereğinden bahseder. Cahil ve kötü kalpli kimselere kalbini açan, hüsrana uğrar. Temiz yaradılışlı olmayan kişi, karşısındakine dost gibi görünür, onun en zayıf anını kollar. Kötülük öylesine işlemiştir ki bu kişilere, her türlü güzel duygudan uzak dururlar. Böyle kişilerin aldaticılığına, dost görünüşüne aldanmamak gerekir.

“İssız yere düşsen dahi kendince yaşa

Mihnetle cidâl etmeli gelmişse başa

Bilmezsen eğer kadrini aslâ bugünün

Vurmak ta mukadder başı bir yumru taş” (Evrimer, 1966, 48).

“Mukadder” adını taşıyan rubai, nasihat niteliği taşımaktadır. İnsan, doğru bildiği yolda yalnız yürümeyi göze alabilmelidir. Doğruluk, daima kararlılıkla yan yana durur. İnsanoğlu bu dünyadan sadece geçiyor olduğunu hiç unutmamalı, bugünlerin geleceği inşa etmekte olduğunu hatırdan çıkarmamalıdır. Üzüntü ve keder gibi olumsuzluklar insanın mücadele edeceği düşmanlardır.

“Dost ufkuna bak dostça sevil dost gibi gül

Bir elde şarâb kâsesi göğsünde de gül

Mihnet çekerek minneti terk et ve düşün

Haksız dahi olsan ne eğil sen ne bükül” (Evrimer, 1966, 8).

İnsan yaşadığı sürece hep başak insanların varlığına, sohbetine, yarenliğine ihtiyaç duyar. Dostluk, arkadaşlık, vefa bu dünyayı daha da güzelleştirecek; doğruluk ve her durumda ilkeli, kararlı bir duruş, insana değer katacaktır. Üzüntüler, acılar daima insana yeni şeyler öğretir, bu nedenle insan, belki de bu olumsuzluklara müteşekkir olmalıdır.

“Dost ufkuna baktıkça güler gözlerimiz

Enginde şifa vermede her ruha deniz

Masmavi göğün şi’rini duydukça derin

Kalblerde güneşler yakarak yükseliniz” (Evrimer, 1966, 129).

Şair, “Gaaye” adını taşıyan rubaisi, insanın yeryüzünde daima faydalı olmaya çabalamasını içerir. Dostlukla, dayanışma içinde geçen bir ömür, hatırlanmaya değer anılarla doludur. İnsanı bulunduğu yerden yukarılara taşıyacak olan şey, daima üretmek, cehaletle savaşmak ve insanlığa fayda sağlamaktır.

“Minnetleri mihnet bilerek çöldeki biz

Bin aşk ile mihrâba dönüp gelmeliyiz

Âyîn-i mürüvvette güneşler yakarak

İnsanlığa iymân ile yükselmeliyiz” (Evrimer, 1966, 174).

Şair, dünyayı çöle benzettiği rubai, “Çöldeki Biz” adını taşımaktadır. İnsanoğlu kendisini yaradan dışında kimseye borçlu hissetmemeli. Geleceği kendi elleriyle kuracak olan insanoğlu, bu iş için gerekli bütün donanıma sahiptir. İnsan, yaradılış itibarıyla değerlidir, onu daha üst bir mertebeye ulaştıracak olan ise tertemiz bir inançtır.

“Minnet mi eder kimseye olgun kafalar

Her gölgede bir başka tahakküm izi var

İffetle fazîlet hani bir zırh gibidir

İnsan yine hür olduğu nispette yaşar” (Evrimer, 1966, 77).

İnsan, yaşadığı müddetçe ahlak, dürüstlük ve erdemlilik gibi değerler ışığında hareket etmelidir. Bu nitelikler insanı bütün kötülüklerden koruyan birer zırhtır. Kendi farkındalığına ulaşan insan, kimseye eğilmez, el etek öpmez. Başkasına bir iyilik veya çıkar için borçlanan kişi, adeta esir gibidir. Hâlbuki insanın yeryüzünde varoluşunu anlamlı kılan şey, özgürlüktür.

“Dinmez sızıdır şüpheyi beslersen eğer

Bir nokta olur sâdece ruhunda değer

Aldanmaya kalmaz ne tahammül ne sabır

Her gerçeği hissin yine inkâra gider” (Evrimer, 1966, 91).

Şüphe, insana yavaş yavaş tesir eden bir zehir gibidir. Bu zehirle zehirlenen kimse, bir müddet sonra aklın söylediklerini hiç duymaz olur. Apaçık ortada duran

gerçekler, inkâr edilir. Akıl ve mantık kovulur, hislere rağbet edilir. Artık şüphe saltanatını ilan eder, ruhu değersizlik sarar.

“Haksızlık eden zâlîme isyân görünür

Bir son da mukadder ona hicran görünür

Hiç bitmeyecek kudreti vehmettiği gün

İbdâr da mukadder ona husrân görünür” (Evrimer, 1966, 154).

Yeryüzünde zulmeden, haksızlıkla yöneten ne kadar adaletsiz kişi varsa sonu hep isyandır. Zorbalık, zalimlik uzun vadede bir kazanç sağlamayacağı gibi, bu kimselerin saltanatı da zannettikleri gibi baki değildir. Gücünün ve kudretinin dâîmi olduğu düşüncesinden güç alanı hazin bir son beklemektedir.

“İffet ki biter körlüğü başlar adamın

Fark etmez olur aczini ervâh-ı hamın

Bir ben diyerek hükmünü icrâya koşar

Bir şey göremez gözleri ardında camın” (Evrimer, 1966, 151).

Namus, şeref, haysiyet gibi kavramlar, insanın kendi benliğini fark etmesini sağlar. Bu kavramlar iyi ile kötünün, doğru ile yanlışın ayrılmasında insana kılavuzluk eder. Bir insan bu değerleri kaybetti ise, artık o kişi kör gibidir. Göze inen kibir ve bencillik perdesi, gerçeğin görülmesine engeldir.

“İnsan toprak üstünde ihtiras ekicisi,

Yalan, aklın malıdır, iffeti şüphe besler;

Damla damla süzülür ıstırap imbiğinden

İnsan üstü âlemde duyulan gerçek sesler” (Evrimer, 1949, 42).

Şair, “Çizgiler” adlı eserinde “Gerçek Sesler” başlığı ile yer alan şiirde, insanın, gereksiz hırsları ile dünyayı kendisine yaşanmaz bir yer haline getirmesi eleştirilir. Kendini ihtirasın kontrolüne bırakmış kişinin mutluluğu imkânsızdır. Asıl mutluluk, daima aklın işaret ettiği tarafa yönelmekle mümkündür.

“Kafatasındakiler, menfaat ağlarıdır,

Aşağılık duygusu bütün hüviyetinde;

Kuvvete nedim olur, zaf’a kahir ve kahhar,

Topyekûn esaret var onun hürriyetinde” (Evrimer, 1949, 40).

Şair, “Aşağılık” adını taşıyan rubaisi, bu sıfatla nitelendirilebilecek insanların genel özelliklerinden bahseder. Bu insanlar, daima çıkar güdüsü ile hareket eder, öyle ki karaktersizlik bütün huylarına sirayet etmiş vaziyettedir. Gücün karşısında şaklabanlık eder, kendi ihtiyaçlarının karşılanması için feda edemeyeceği değeri yoktur. Böyle kimseler hırsları tarafından esir alınmışlardır.

“En tatlı ifadedir dudaklar bu gülüşte,

Sevgi saffet taşıyor bir anne yüzü kadar;

Diğerinde hilenin, riyanın, istihzanın

Bir pars gibi yırtıcı, korkunç ihtirası var” (Evrimer, 1949, 43).

Şair; samimi, sahici, her türlü yapaylıktan uzak bir gülüşü, “Nebati Gülüş” olarak tanımlamaktadır. Barındırdığı saflıkla, durulukla adeta bir annenin yüzüne benzeyen bu gülüşün zıddı ise içinde yalanı, hileyi ve alayı taşır. Yırtıcı bir hayvan misali saldırgan ve ihtiraslıdır. Bu gülüşün sahibi ise daima uzak durulması gereken, tetikte olmayı gerektiren bir insandır.

“Hemdem göremem ben seni etsen de yemîn

Hırsın seni mahvetmede kim senden emîn

Tezvîr ile dost ufkuna girmek mi muhâl

Zîrâ ki yalan eyleyemez hakkı temîn” (Evrimer, 1966, 152).

Şair, “Hak ve Yalan” adını taşıyan rubaide, kesinlikle hayatına sokmayacağı insan tipini tarif etmektedir. Yalanı alışkanlık haline getiren, hırsının emirlerine itaat eden, sözleriyle ve davranışlarıyla asla güven telkin etmeyen kimselerden uzak durulmalıdır. Dostluğun temeli güven ve doğruluğa, samimiyet ve dürüstlüğe dayanmalıdır.

“Nefret olamaz âdile hükmünde temel

Her türlü hatâ kaynağı en kirli emel

Dünyâya gelen bilmeli gerçek nerede

Hep boş kapanır göklere açsan dahi el” (Evrimer, 1966, 172).

İnsanın niyeti daima temiz olmalı. Bu dünyada dilediklerimizin gerçekleşmesi için doğruluktan ayrılmadan azimle çalışmak ve kalbimizi her daim temiz tutmak gerekir. Kötülük, fenalık düşünmek insana hata yaptırır. Her kararımızda daima adaletli olmanın ön şartı, tarafsızlık ve dürüstlüktür.

“Ben senden uzak kalmayı bir gün dilemem
Dönmezsem eğer kendime bir şey bilemem
Aklın bütün imkanları vermezse cevap
Hissimle de mevhûmeye gerçek diyemem” (Evrimer, 1966, 98).

Akıl ve mantığın önemine dikkat çeken rubai, “Kendimde Olmak” adını taşımaktadır. Şair, alınan tüm kararlarda tutarlılığı ve aklı esas almaktadır. Sadece hislerin söyledikleriyle hareket etmek insanı çıkmaza sokar. Akılca onaylanmayan her durum, duygu, bilgi veya olay şair için yok hükmündedir.

“Duymak ve düşünmekle derinden derine
Binlerce güneş doğdu gönül göklerine
Aklın bütün üstünlüğü hükmetmelidir
Bitmez tükenmez o vehimler yerine” (Evrimer, 1966, 155).

“Düşündükçe” başlıklı rubai, aklın üstünlüğüne vurgu yapmaktadır. İnsanı düşüğü kuruntu batağından ancak ve ancak akıl kurtarabilir. Akıl ki, bütün vesveselere, mesnetsiz düşüncelere galip gelendir. Aklın ışığında düşünüp, sorunlara kalıcı ve akılcı çözümler bulanlar, karanlıktan kurtulanlardır.

“Hulyâyı bırak şimdi de gerçekleri gör
Gerçek yine imkân açısından görülür
Bir çembere girmek gibidir türlü vehim
Her tâc-ı zafer akl ile ancak örülür” (Evrimer, 1966, 191).

Aklın rehberliğinden uzaklaşan kişi için düşünceler, içinden çıkmanın mümkün olmadığı bir çember gibidir. Akıl tarafından onaylanmayan her düşünce, bir hayalden ibarettir. İnsan, galibiyetlerini ve başarılarını simgeleyen bir imaj elde etmek istiyorsa bu, ancak akıl ile mümkün olabilmektedir.

“Aklın bütün imkânları hep elde iken

Hissin yine ilcâları vardır biriken

Mevhumların ardında koşarsak biz eğer

Bin dert çekeriz derdimiz ancak bir iken” (Evrimer, 1966, 194).

İnsanoğlu, hayatta mutluluğu yakalamak ve zinde bir beyne sahip olmak isterse, sağlaması gereken ilk şart hislerinden çok, aklın sesini dinlemek olmalıdır. Özellikle genç beyinlere bir tavsiye mahiyeti taşıyan, “Çekeriz” adlı rubai, mutluluğun, sağlıklı ve tutarlı düşünme yetisini henüz kaybetmeden, onun yardımıyla alınan kararlarla mümkün olabileceğini ifade etmektedir.

“Korkmak yarı köleşmeğe benzer bunu bil

Ömrümce yaşat sevgini ömrümce sevil

Aklın bütün imkanları her gerçeğe dost

Amma ki gönül neyleyeyim öyle değil” (Evrimer, 1966, 168).

“Neyleyeyim” adlı rubaiye, Ömer Hayyam’dan bir alıntı ile başlayan şair, insanın zaman zaman aklı ve duyguları arasında kalışı ve bu arada kalışın yarattığı huzursuzluk halini anlatmaktadır. İnsan, her gerçekle ve bütün duygularıyla yüzleşmelidir. Özgürlük ancak bu şekilde mümkün olacaktır. Mutlu bir ömrün sırrı; sevmek, sevilme, akıl ve duygular arasında sağlıklı bağlar kurabilmektir.

“Hey dost gidişinden sana nekbet de gelir

İnsan dahi bir yay gibi birden gerilir

İtmişse eğer kendini her tehlikeye

İsrâfa giden sahada mutlak yerilir” (Evrimer, 1966, 170).

Şair, “Yenilmek” adlı rubaisi, öngörü ve uyarı niteliği taşımaktadır. İnsan, davranışlarında daima ölçülü ve tutarlı olmalıdır. Bugün atılan küçük bir adım, gelecekte yaşanabilecek büyük bir belanın hazırlayıcısı olabilir. Öfkeyle, kırgınlıkla alınan kararlar akıl ve mantıktan uzak olmaları nedeniyle insanı daima felakete sürükler.

“Mümkünleri imkân ile ispâta çalış

Haksızlığı isyân ederek redde çalış

Gerçeklere iz’an ile irfân ile koş

İflâsla biter şarklı olup şarklı kalış” (Evrimer, 1966, 14).

“İflas” başlıklı rubai, özellikle gençlere öğüt niteliğindedir. Akıl ve mantığa; bilim ve fenne önem veren şair, en kıymetli bilginin ispatlanabilir bilgi olduğuna vurgu yapmaktadır. İnsanoğlu, işte bu bilginin peşine düşmeli, haksızlığı, hukuksuzluğu daima reddetmeli, doğruluğu düstur edinmelidir. Yeryüzünde gerçek, ancak akıl ve tahsille açığa çıkar. Bağnazlığı ve tutuculuğu değer sayan, bilimsellikten yüz çeviren her toplumun sonu yok oluşturmaz.

“Bir hakikat var iken efsane yaratılmaz!

Ne şeyhin kerameti ne sekici kuvveti,

Ne eteğe yapışmak ne bir şeyhe yanaşmak,

Ne bir pirden el alıp böyle haddinden taşmak.

Gökleri kucaklayan sihirli halı değil,

Fennin imkanlarına kulak ver sen de eğil” (Evrimer, 1949, 22).

Şair, “Tay-yi Mekân” adını taşıyan manzumeye “Bir masaldan hakikate” notu ile başlar. Yağmurlu, karlı ve kasvetli bir İstanbul akşamının tasviriyle başlayan manzumede, Şair yolu sofular kahvesine düşer. Dinin ve inancın istismar edilmesinin, insanların hassasiyetlerinden faydalanılmasının eleştirildiği parçada, akıl ve mantığın önemi vurgulanır. Kendini hacı, hoca olarak tanıtan kimseler dini, çıkarları doğrultusunda sömürmek suretiyle, insanları gerçek dışı şeylere inandırırılar ancak insanlığı kurtuluşa erdirecek kılavuz ilimdir, fendir.

“Her gün güneşin battığı yerden geliriz

S’nâsına ilmin bilerek yükseliriz

Şarkın ne tevekkül ne kader felsefesi

Kont Comte ile Bergson bize göstermede iz” (Evrimer, 1966, 169).

Şair, “İz” adlı rubaide okuyucuya, öğretmen kimliği ile seslenmektedir. Aklın ve aydınlanmanın timsali konumunda bulunan öğretmenlik mesleğini icra eden her kişi, yüzünü batıya dönmeli, pozitivizmden ayrılmamalıdır. Cehaleti besleyen iki şey hurafe ve kaderciliktir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERLERİ

3.1. Biyografi Kitapları

3.1.1. Kemalettin Kamu Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri

Rıfat Necdet'in, Kemalettin Kamu hakkında yaptığı bu biyografik çalışma 1949'da İstanbul'da Üçler Basımevi aracılığı ile üç bin adet basılmıştır. Eser; “Kemalettin Kamu’nun Hayatı ve Eserleri, Kemalettin Kamu’nun Edebî Şahsiyeti ve Sanat Değeri, Kemalettin Kamu’nun Ölümünde Yazılan Yazılar, Kemalettin Kamu’nun Şiirleri” olmak üzere dört bölüm ve yüz yirmi sayfadan oluşmaktadır. Eserde, önsözden önce Kemalettin Kamu, ağabeyi ve annesinin olmak üzere beş adet fotoğraf yer almaktadır. Önsözü, Kemalettin Kamu’nun ağabeyinin yazara cevaben gönderdiği mektup takip etmektedir. Eserin kapağında Kemalettin Kamu’nun bir fotoğrafı yer alırken son sayfada “Yanlış- Doğru cetveli” bulunmaktadır.

Rıfat Necdet, önsözde Kemalettin Kamu’nun zamansız ve çok erken yaşta veda edişine sitem etmektedir. Kamu’nun en verimli çağında bu dünyadan ayrılışı, Şair hastalığına konulan yanlış teşhis Rıfat Necdet’i derinden yaralamaktadır. Ölümün, bütün sevdiklerini bir bir götürmesine içeren şair, “Yaşamak ölmek için fakat ölmek ne için?” sorusuyla meşgul olmakta ve bu soruya tatmin edici bir cevap bulamamaktadır. Şair, bu çalışmayı yaparak Kamu’nun hatırasına son hizmetini yerine getirmiş olmanın bahtiyarlığını yaşamakta ve bununla bir nebze de olsa teselli bulmaktadır.

İlk bölümde Kemalettin Kamu’nun ailesinden, yaşamından ve kişisel özelliklerinden; Şairi etkileyen olaylardan, bu olayların Şair sanat anlayışına yansımalarından ve Kamu’nun şiirlerini oluştururken sahip olduğu ruh hallerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, Kemalettin Kamu’nun edebî kişiliğinin oluşmasında etkili olan unsurlardan ve sanat anlayışından bahsedilmiştir. Kamu’nun; vatan, millet ve Atatürk sevgisi şiirlerinden örneklerle anlatılmış, şairle ilgili kişisel anılara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise Ulus, Vatan, Akşam gibi birçok ulusal gazetede Nurullah Ataç, Va-Nu, Behçet Kemal Çağlar ve Ahmet Hamit Selgil gibi isimlerin, Kemalettin Kamu’nun ölümünden duydukları üzüntüyü dile getiren yazılarına yer

verilmiştir. Rıfat Necdet'in Kamu'nun ölümünün ardından yazdığı Vatan'da yer alan yazısı da bu bölümde yer almaktadır. Son kısım ise Kemalettin Kamu'nun basılmış ve basılmamış şiirlerinden oluşmaktadır.

3.1.2. Fecr-i Âti Şairleri Emin Bülent

Rıfat Necdet Evrimer'in yazdığı Fecr-i Âti serisinin ilk kitabı niteliğindeki bu eser 1958'de İnkılap Kitabevi Ege Matbaası tarafından İstanbul'da bastırılmıştır. Eserin ilk iki sayfasında Emin Bülend'in fotoğrafı yer almaktadır. Rıfat Necdet, kitabın yazılış amacını önsöz niteliğindeki bölümde şu cümlelerle ifade etmektedir: “Emin Bülend'i genç nesle tanıtmak vazifemizdi. Bugün artık ihtiyarlamağa başlayan bizim yaştakileri, gençliklerinde yepyeni duygulanma iklimlerine götüren, onlara yeni ümit ufukları açan şairlerimizden biri de Emin Bülend oldu.” (Evrimer 1958: 5).

“Kısa Birkaç Söz” başlığı altında Emin Bülend'in yaşasaydı Namık Kemal ve Tevfik Fikret ekolünü devam ettirecek bir Şair olacağına değinilmektedir. Eserin oluşmasında Emin Bülend'in kızı ve eşine teşekkürün yer aldığı bölümden sonra Fecr-i Âti edebiyatı ile ilgili bilgi verilmektedir. Bu bilginin devamında Rıfat Necdet, Fecr-i Âti serisinden sonra kâğıt ve imkân bulunursa “Fecr-i Âti Nasirleri” başlığı altında Fuat Köprülü, Yakup Kadri ve Refik Halit'e yer veren yeni bir seri yazmak niyetinde olduğunu paylaşır. Kitap; Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Basılmış ve Basılmamış Şiirleri, Hakkında Yazılanlar olmak üzere dört bölüm ve yüz on iki sayfadan oluşmakta, “İçindekiler” kısmı ile son bulmaktadır.

Fecr- i Âti edebiyatının ana hatları ile anlatıldığı giriş niteliğindeki bölümü, Emin Bülent Serdaroğlu'nun hayatı, ailesi, kızına olan bağlılığı, fiziki ve ruhi portresi çizildiği birinci bölüm takip etmektedir. İkinci bölümde, Şair edebî şahsiyeti şiirlerinden örneklerle anlatılmış ve şiirlerinde özellikle Tevfik Fikret etkisinde kaldığı ifade edilmiştir. “Basılmış ve Basılmamış Şiirleri” başlığı altında oluşturulan üçüncü bölümde Şair, biri eski harfli olmak üzere toplam yirmi üç adet şiiri bulunmaktadır. Şair tek nesri olan “Bahar Mehtabı” adlı yazısı da bu bölümde yer almaktadır. Üçüncü bölüm, Emin Bülent'in eşi Sait Paşazade Bayan Melek ile kızı Sârâ Hanım'ın fotoğrafları ile son bulmaktadır. Son bölümde ise Refik Halit,

Mehmet Behçet, Orhan Seyfi, Hakkı Süha ve Va- Nu gibi isimlerin Şair arkasından yazdıkları ve çeşitli gazetelerde yayımlanan yazılarına yer verilmiştir.

3.1.3. Fecr-i Âti Şairleri Ahmet Haşim

Fecr-i Âti serisinin ikinci kitabı olan eser, 1959'da İnkılap Kitabevi Tan Matbaası tarafından İstanbul'da basılmıştır. Eser, Rıfat Necdet'in 1958'de, Ahmet Haşim'in Roma'da yaşayan kardeşi Alûsîzade Muvaffak Beyefendi'ye yazdığı mektupla başlamaktadır. Şair mektupta Ahmet Haşim'e ait basılmamış eserlere, hususi mektuplarına ulaşmak istediğini dile getirmektedir. İki bölümden ve yüz yetmiş altı sayfadan oluşan kitabın ilk bölümünde Ahmet Haşim'in mizacı, çocukluğu, karakteri, kişisel özellikleri, şiir anlayışı ve hayat felsefesinden bahsedilmektedir. Şiirlerinden örneklerle çeşitli ruh hallerinin betimlendiği bu bölümde, Ahmet Haşim'in Fecr-i Âti topluluğuna mensup iken çekilmiş bir fotoğrafı da yer almaktadır. İkinci bölümde ise Şair en son şiirlerinden ilk şiirlerine doğru sıralanmış ve şiirlerin vezinleri de gösterilmiştir. Kendi içinde alt başlıklara ayrılan ikinci bölümde Şair şiirleri, Yeni ve Son Şiirleri, Piyale, Göl Saatleri, Sir-i Kamer, Göl Kuşları, Serbest Müstezat Nazımlar, Muhtelif Şiirleri ve Gençlik Şiirleri başlıkları altında toplanmıştır. Ahmet Haşim'in "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı makalesine de bu bölümde yer verilmiştir.

Son bölümden sonra kitapta yer alan "Sözlük" te ise şiirlerde geçen Arapça, Farsça ve Fransızca sözcükler alfabetik sırayla ve şiirdeki şekilleriyle yer almıştır. Sözlüğü takip eden "Bibliyografya" kısmında eserin oluşmasında başvuru kaynaklar sıralanmıştır. Kitap "İçindekiler" kısmıyla son bulmaktadır.

3.1.4. Fecr-i Âti Şairleri Mehmet Behçet ve Tahsin Nahid

Fecr-i Âti serisinin son kitabı niteliğinde olan bu eser, 1961'de İstanbul'da İnkılap Kitabevi Sulhi Garan Matbaası'ndan çıkmıştır. Seksen sayfalık bu kitabın ilk kırk sekiz sayfası Mehmet Behçet'e, kırk sekizden sonrası ise Tahsin Nahit'e ayrılmıştır. Kitapta Mehmet Behçet hakkındaki bilgilerin daha kapsamlı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Rıfat Necdet, Mehmet Behçet'in şiirlerinden önceki bu kısmı; "Çocukluğu ve Gençliği, Olgunluk Çağı, Eserleri, Mizacı, Karakteri ve Hayat Felsefesi, Şiirde Behçet Yazar" olmak üzere beş başlık altında ele almıştır. Şair

şairleri hakkında genel bir değerlendirme de yapan Rıfat Necdet, “bibliyografya” kısmından sonra Mehmet Behçet’in basılmış ve basılmamış şiirlerinden örneklerle ilk bölümü tamamlar.

Kitabın ikinci bölümü ise Tahsin Nahit’e ayrılmıştır. Tahsin Nahit’in bir fotoğrafının da yer aldığı bu bölümde Şair doğumu, ailesi, akademik hayatı, karakteristik özellikleri, edebî çevresi, sanat anlayışı ve ortaya koyduğu edebî ürünler hakkında bilgi verilir. Bu bölümü, Tahsin Nahit’in seçme şiirlerinin yer aldığı son bölüm takip eder. Rıfat Necdet, bu kısımda ele aldığı şiirlerin vezinlerini de vermektedir. Eser, kaynakça ile son bulmaktadır.

3.1.5. Hürriyet Şairi Tevfik Fikret

Yalçın Ofset Yayınları’ndan çıkan Genel Kültür Dizisinin yirmi dokuzuncu kitabı olan “Hürriyet şairi Tevfik Fikret” 1971’de İstanbul’da, otuz iki sayfa olarak bastırılmıştır. Fiyat bilgisi 150 kuruş olarak bildirilen eserde, Tevfik Fikret’in hayatı, okul yılları, Servet-i Fünûn Dergisi ile olan bağı, fiziki ve manevi portresi, hastalığı ve ölümü gibi konulara değinilmiştir. Şair şiirlerini oluşturan atmosferi betimleyen Rıfat Necdet, bu şiirlerin çözümlemelerini de yaparak Tevfik Fikret’in duygu dünyasını ortaya koymaya çalışır. Eserde Tevfik Fikret’in sanat anlayışı ve dünya görüşüne de yer veren Rıfat Necdet, şaire saygı, sevgi ve hürmetini sunarak çalışmasını tamamlar.

3.1.6. Yahya Kemal

Yalçın Ofset Yayınları’ndan çıkan Genel Kültür Dizisinin elli dokuzuncu kitabı Rıfat Necdet’in Yahya Kemal hakkında yaptığı çalışmadır. Yirmi sekiz sayfadan oluşan bu eserin fiyatı 2 T.L. olarak belirlenmiştir. Kitapçık şeklinde hazırlanan eserde yayım yılı bilgisi yer almamakla birlikte ilk sayfadaki “Hazırlayan Merhum Rıfat Necdet Evrimer” ibaresinden kitabın, Rıfat Necdet’in ölümünden sonra basıldığı anlaşılmaktadır.

Eserde Yahya Kemal’in doğumu ve ailesi hakkında detaylı bir bilgi verildikten sonra Şair edebî kişiliğinin oluşmasındaki tesirlerden bahsedilir. Rıfat Necdet Şair, sanata yaklaşımının Ahmet Haşim ve Namık Kemal gibi isimlerden çok farklı olduğunu belirtir. Onun şiire yeni bir ses getirdiğini ifade eden Rıfat Necdet,

bu sesin İstanbul'un sesi olduğunu ifade eder. Yahya Kemal'in şiirlerinde, duygu düşünce ve hayali bağdaştıran usta bir şair olduğundan bahseder. Düşüncelerini, Şair sözlerinden alıntılacağı bazı parçalarla destekleyen Rıfat Necdet, Yahya Kemal'in dil ve anlatım özelliklerine de değinir. Şair basılan şiir kitaplarının isminin zikredilmesiyle tamamlanan bölümü, şair ünlü şiirlerinden oluşan bir seçki takip eder, eser bu seçki ile son bulur.

3.2. Şiir Kitapları

3.2.1. Çizgiler

1949'da İstanbul'da Üçler Basımevi tarafından çıkarılan eser, atmış dört sayfadan oluşmaktadır. Son sayfada içindekiler kısmı yer alan eserin fiyat bilgisi arka kapağın sağ alt köşesinde "Fiatı 1 lira" ibaresi ile yer almaktadır. Arka kapağın dış yüzünde Müellifin diğer eserleri başlığı altında şair basılan ve basılacak eserleri hakkında bilgi verilmektedir.

Eserde, hece ölçüsünün yanı sıra serbest ölçünün de kullanıldığı görülmekte ve toplam elli dokuz şiir bulunmaktadır. Manzum hikâye ve rubai örneklerini de içeren eserde şair, ithaf şiirlerinin yanı sıra hayat, zaman, ölüm, yalnızlık aşk ve pişmanlık gibi konulara yer verilmiştir. Şair, esere adını veren "Gerilen telleridir ruhumun birer birer/ Bir ömür menşurumdan görülen bu çizgiler!" dizelerini takip eden şiir, rubai ve özlü sözlerin tamamına başlık verdiği görülmektedir.

3.2.2. Yeni Çocuk Şiirleri

Sekiz ve on beş yaş aralığı çocukların okuması için yazılan eser, 1949'da Üçler Basımevi/ İstanbul'da dört bin adet basılmıştır. Ön kapakta kitap ve yazarın adı yer alırken arka kapakta şair basılan ve basılacak eserlerine yer verilmiştir. "Fiyatı 1 lira" ibaresi de arka kapağın dış yüzünde sağ altta yer almaktadır. Seksen sayfalık bu eser; "Türk Çocuğunun Andı, Atatürk, İnönü, Anne, Mevsimler, Tarihin Penceresinden, Şehirlerimiz ve Çerçevesi" olmak üzere sekiz bölümden oluşmaktadır. Toplamda elli bir adet şiirin bulunduğu eserin son sayfaları Yanlış-Doğru Cetveli ve İçindekiler kısımlarına ayrılmıştır.

Sekiz bölümden oluşan eserde her bölümün başında o bölüme ait şiirleri destekler nitelikte toplamda yirmi sekiz adet resim yer almaktadır. Başlıklar, ait

olduğu bölümü oluşturan şiirlerin ana temasını özetler niteliktedir. Kitapta, Türklük bilinci, millet kavramı, bayrak ve vatan sevgisi, özgürlük, bilim ve sanatın önemi, Atatürk'e bağlılık, kitap sevgisi, çeşitli şehirler üzerine güzellemeler, önemli Türk büyüklerine övgüler ve anne sevgisi gibi temalar ele alınmıştır.

3.2.3. Boşlukta Dönen Rubailer

Rıfat Necdet Evrimer, uzun süren bir hastalığın nekahet devresinde hazırladığı bu eseri eşine, çocuklarına ve torununa ithaf etmiştir. 1966'da İstanbul Latin Matbaası tarafından çıkarılan eser iki yüz altı sayfadan oluşmaktadır. "Fiyatı 10 lira" ibaresinin bulunduğu arka kapakta başka bir bilgi yer almamaktadır. İçindekiler kısmının en sonda yer aldığı eserde yüz doksan yedi adet rubai yer almaktadır. Şair, eserde yer alan tüm rubailere başlık verdiği görülmektedir.

İlk sayfada, Fecr-i Ati şairlerinden Mehmet Behçet Yazar tarafından Rıfat Necdet'e gönderilen, 26 Haziran 1962 tarihli bir mektup yer almaktadır. Mehmet Behçet mektupta, Rıfat Necdet'in rubaileri ile ilgili görüşlerini dile getirmekte ve bu rubailerin ilerde edebiyat dünyasında kendilerine özel bir yer edineceklerini ifade eder. Şair, bazı rubailerinde hayata karşı bıkkın bir tavır takınsa da gelecek neslin onu bedbin bir şair olarak değil de inanan, düşünen ve doğrudan asla ayrılmayan yönleriyle anacağını belirten Mehmet Behçet, bu eserden dolayı Rıfat Necdet'e minnetini ve saygılarını sunarak mektuba son verir.

Eserin ilk rubaisi "Önsöz" niteliğinde olup, şair bu rubaiyi okuyucularına hitaben yazdığı görülmektedir. Eserin son rubaisi ise "Son" başlığı ile ölüm temasını işlemektedir. Kitapta yer alan rubailerin ölüm, sitem, bıkkınlık, nasihat, tavsiye, hayat, zaman ve aşk gibi konulardan oluştuğu görülmektedir.

Bazı rubailere bir şair ya da düşünürden yaptığı alıntılarla başlayan Rıfat Necdet'in, kitapta yer alan birçok rubaiyi de önemli isimlere ithaf ettiği görülmektedir.

3.2.4. Gök Kartalları

Rıfat Necdet Evrimer'in, "Gök Kartalları" adlı kitabı şu ithaf ile başlamaktadır: "Bu ufak kitabımı, Gümüşhane milletvekili ve Türk Hava Kurumu Başkanı Sayın Şükrü Sökmensüer'e ithaf ediyorum." 1949'da Ankara Cumhuriyet

Matbaası'nda basılan kitap, 34 sayfadan oluşmaktadır. Ön ve arka kapağı kırmızı olan kitapta fiyat bilgisi yer almamaktadır. Eserde ikisi ithaf, biri manzum hikâye olmak üzere toplam 14 şiir, 8 adet de fotoğraf yer almaktadır. Sözleri Rıfat Necdet Evrimer'e, müziği Hamit Bahar'a ait "Tayyare Alayı Marşı" da notalarıyla birlikte bu eserde yer almaktadır.

Eserde yer alan şiirler Türk Hava Kurumunun kahraman çalışanlarına ve ebediyete intikal etmiş şehitlerine armağan niteliğindedir. Şiirlerin genel karakterini; Türklük bilinci, kahramanlık, cesaret, fedakârlık gibi meziyetleriyle ülkeye katkı sunan gözü pek pilotlara, havacılık kurumunun tüm çalışanlarına karşı duyulan hayranlık ve minnettarlık duygusu oluşturmaktadır.

3.3. Deneme Kitapları

3.3.1. Çocuğun Terbiyesi Üzerine

Şair, Yeni Kolej'de edebiyat öğretmenliği yaptığı yıllarda yazmış olduğu makale ve sohbetlerinden oluşan eser, 1955'te Yenilik Basımevi tarafından basılmıştır. Ön kapağında yazar ve eser adıyla birlikte eserin basım yılı yer almaktadır. Arka kapakta ise muharririn yayımlanmış ve yayımlanması planlanan eserlerinin bir dökümü bulunmaktadır. Fiyat bilgisi de "1 lira" ibaresi ile arka kapağın sağ alt köşesinde yer almaktadır. Doksan altı sayfalık eser, kitapçık görünümünde olup saman kâğıda basılmıştır.

Yeni Kolej okul aile birliği başkanı Kenan Çakar'ın yazdığı ön sözde Rıfat Necdet, "terbiyeci üstad" olarak nitelendirilmektedir. Eserde, bütün aileleri yakından ilgilendiren önemli mevzuları yılların görgü, bilgi ve tecrübesiyle birleştirerek velilere sunan Rıfat Necdet'ten övgü ile bahsedilmektedir.

Yirmi üç başlıktan oluşan eserde; iyi bir öğrencinin vasıfları, çalışma metodu, anne ve babaların evlatlarına, evlatların da anne baba ve toplumlarına karşı görev ve sorumlulukları üzerinde durulmuştur. İyi bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler ve derslerde kullanılabilecek metotlardan da bahsedilen bu eserde çocuk sevgisine sık sık vurgu yapılmıştır. Eser, çocuğun terbiyesi ve eğitimi için neler yapılabileceğini özellikle ebeveynlere anlatan, çocuk yetiştirmek konusunda aile ve öğretmenlere yardımcı olabilecek kapsamlı bir rehber niteliğinde hazırlanmıştır.

3.3.2. Dünya İçimizdedir

Rıfat Necdet Evrimer'in deneme kitaplarından bir diğeri de “Dünya İçimizdedir” adlı çalışmasıdır. Eser, Yenilik Basımevi tarafından, 1955'te, İstanbul'da basılmıştır. Kitapçık görünümünde olan eser, şair muhtelif zamanlarda yazdığı ön üç denemenin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. Ön kapağında eser ve yazar adı, arka kapakta ise şair basılan ve basılacak olan eserlerinin bir listesi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra fiyat bilgisi de “1 lira” ibaresi ile arka kapağın sonunda yer almaktadır. Eserin son sayfaları İçindekiler ve Yanlış- Doğru Cetveline ayrılmıştır.

Seksen iki sayfadan oluşan eserde yer alan denemelerin içeriğini; hayat, tabiat, bilgelik, ilim, sanat, felsefe, sevgi ve mutluluk gibi konular oluşturur. Bunların dışında eserde kaside başlığının iki kez kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan biri öğretmene, bir diğeri de İstanbul'a hitaben yazılmıştır. Eserde Yahya Kemal ve Ahmet Haşim gibi şairler için de birer başlık açıldığı görülmektedir

3.3.3. Bu Dünya Böyledir İşte! Kompozisyon Konu ve Örnekleri

1958'de İstanbul Anıl Yayınevi, Gün Matbaası tarafından çıkarılan kitabın ön kapağında yazar, eser ve yayınevi bilgisi yer alırken; arka kapakta Anıl Yayınevi'nden temin edilebilecek kitaplar ve fiyatlarının bulunduğu bir liste yer almaktadır. Arka kapağın dış yüzünde, sağ alt köşede “Fiyatı: 5 lira” ibaresi ile fiyat bilgisi yer almaktadır. Kitabın son sayfasında yer alan içindekiler kısmının altında “itizar” notu ile bir açıklama yer almaktadır.

İki yüz yirmi dört sayfa ve iki bölümden oluşan kitabın ilk yüz on dört sayfası aforizmalara ayrılırken; ikinci bölüm deneme, sohbet ve makalelere ayrılmıştır. İlk bölümde yer alan aforizmaların içeriğini hayat, huzur, ölüm, azim, ilim gibi konular ile hırs, kibir, kıskançlık, riyakarlık, çıkarıcılık ve ön yargı gibi insana has olumsuz özellikler oluşturmaktadır. Aforizmaların çoğu nasihat havasında olup, uzun yılların tecrübesi sonunda oluşmuş izlenimi uyandırmaktadır. Hayata dair hemen hemen her durumdan ve insana ait her duygudan bahsedilen eserde aforizmaların doğruyu ve doğruluğu telkin ettiği görülmektedir.

Yirmi dokuz başlıktan oluşan II. kısımda yer alan sohbet, makale ve denemelerin içeriğini; sevgi, zaman, tabiat, hayat, insanın gücü ve sınırları gibi konular oluşturmaktadır.

3.4. Derlemeleri

3.4.1. Türk Hiciv Edebiyatı

Yalçın Ofset Yayınları'ndan çıkan Genel Kültür Dizisinin on dokuzuncu kitabı Rıfat Necdî'nin "Türk Hiciv Edebiyatı" adlı derleme çalışmasıdır. 1970'te İstanbul'da basılan eser otuz iki sayfadan oluşmaktadır. Kitabın arka kapağında yayınevi bilgisiyle birlikte "Fiyatı: 150 kuruş" ibaresi yer almaktadır.

"Hiciv Nedir?" sorusu ile başlayan eserde, kelimenin köküne inilmiş, eski ve yeni dildeki karşılıkları verilmiş, hiciv ile mizah arasındaki farklar üzerinde durulmuştur. Hiciv edebiyatından örneklere ve kısa hal tercümelerine yer verilmiştir. Şeyhi'den Fuzulî'ye, Bağdatlı Ruhi'den Nef'î'ye kadar birçok dîvân şairin yanı sıra eserde, Namık Kemal, Ziya Paşa ve Mehmet Akif Ersoy gibi şairlerin de hiciv örnekleri yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÜRELİ YAYINLARDAKİ YAZILARI

4.1. Yazılarının Yayımlandığı Dergiler

4.1.1. Varlık Dergisi'ndeki Yazıları

Rıfat Necdet Evrimer'in Varlık Dergisi'nde bir seri halinde yayımlanmış üç yazısı yer almaktadır. Biyografik özellikler taşıyan bu yazıların ilki, 1-15 Nisan 1946'da yayımlanan derginin, 308-309'uncu sayısının 257-260. sayfaları arasında yer almaktadır.³⁹ Dört sayfalık bu yazı, üç ayrı sanatçının biyografisinden oluşup, "Demir Adamlar" başlığını taşımaktadır.

Serinin ilk yazısı, Alman yazar, şair, çevirmen ve öykücü Johann Ludwig Tieck⁴⁰ adına yazılmış olup, yazarın: "Bir seri halinde devam edecek bu yazıları değerli Yaşar Nabi Nayır'a ithaf ediyorum." açıklaması ile başlamaktadır. Yazıda, Johann Ludwig'in hayatı, sanat anlayışı, ailesi, çevresi, arkadaşları ve sanat hayatında etkili olan isimler üzerinde durulmaktadır.

Serinin ikinci sayısı ise 1-15 Mayıs 1946'da yayımlanan derginin, 286-288'inci sayfalarında yer almaktadır⁴¹. Evrimer bu yazısında; Alman yazar, filozof, gazeteci ve eleştirmen Gotthold Ephraim Lessing'den⁴² bahsetmekte ve serinin ikinci yazısına Lessing'in şu sözleri ile başlamaktadır: "Öğrenmeyi öğreniyorum

³⁹ Rıfat Necdet Evrimer, *Demir Adamlar- Johan Ludwig, Varlık Dergisi*, S. 308, Nisan 1946, s. 257- 260.

⁴⁰ "Alman Romantik Dönemi'nin önemli yazarlarından olan Johann Ludwig Tieck, 31 Mayıs 1773 yılında ailesinin ilk çocuğu olarak Berlin'de dünyaya gelir. Dört yaşında okumayı öğrenen Tieck, 1782 yılında Berlin'de bulunan Friedrichwerdersche Gymnasium'a (Friedrichwerdersche Lisesi) gider ve orada üstün bir başarı kazanır. 1791 yılında Berlin'den ayrılarak Halle'ye gider ve üniversite giriş yeterliliğini kazanarak 1792 yılında die Universität Halle'ye (Halle Üniversitesi) girmeye hak kazanır. Babasının en büyük arzusu olan İlahiyat eğitimini alan Tieck, bunun yanı sıra Antik Roma Edebiyatı ve Felsefe üzerine de eğitim görür. 1792 yılında Halle Üniversitesi'nde yarım bıraktığı eğitime, aynı yıl Universität Göttingen'de (Göttingen Üniversitesi) devam eder. Orada kütüphanelerde çok vakit geçirir ve Cervantes, Shakespeare gibi yazarlardan etkilenir." Ayrıntılı bilgi için Bkz. Şenay Kırgız, *Bir Peri Masalı Örneği: Ludwig Tieck'in Elfler Adlı Masalı Üzerine Bir İnceleme*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 3, Eylül 2019, s.792-807.

⁴¹ Rıfat Necdet Evrimer, *Demir Adamlar- Gotthold Ephraim Lessing*, Varlık Dergisi, S.309, Mayıs 1946, s. 286-288.

⁴² "Alman aydınlanmasının önemli temsilcilerinden birisi olan Lessing, yaşadığı döneme damgasını vurmuş büyük bir Şair, oyun yazarı, filozof, gazeteci ve eleştirmendir. 1729 yılında Saksonya'nın Kamenz kasabasında Lutheran bir papazın oğlu olarak dünyaya gelen Lessing, Leipzig'te teoloji ve tıp okumuş, 1748-60 yılları arasında Leipzig ve Berlin'de Vossische Zeitung gazetesinde editörlük, 1760-65 yıllarında General Taubertzen'in sekreterlik görevinde bulunmuştur. 1767-70 yılları arasında Hamburg Alman Ulusal Tiyatrosu'nda danışmanlık yapmış, 1770 yılında ise Wolfenbüttel Ulusal Kütüphanesi'nin (Bibliotheca Augusta) başına geçmiştir. 52 yaşında iken 1781'de bir seyahat için gittiği Braunschweig'te ölmüştür." Bkz. Ali Osman Kurt, *Lessing'in Bilge Nathan'ında 'Üç Yüzük' Metaforu Bağlamında 'Dini Çokluk'*, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt 10, S. 3, 2010, s. 111 -133.

kitaplardan ben, iyi ve çok şeyler öğretiyordu. Fakat adam olmayı asla!..” Yazıda, Lessing’in görüntüsüyle tezatlık arz eden eserlerine değinilmiş, bu eserlerin birer şaheser olduğu ifade edilmiştir. Lessing’in özellikle şair kişiliği ile ön plana çıkarıldığı çalışmada şair biyografisi, doğduğu kasaba, yakın çevresi ve önemli sanatkârlarla temaslarına da yer verilmiştir.

Serinin üçüncü ve son yazısı, 1-15 Haziran’da yayımlanan derginin 310-311. sayısının 326-329’uncu sayfaları arasında yer almaktadır.⁴³ Dört sayfalık bu yazı ise Alman opera bestecisi Richard Wagner’in⁴⁴ hayatını ve icraatlarını konu edinmektedir. Evrimer yazısına başlamadan evvel Wagner’in şu sözlerine yer verir: “Ben çalıştığım zaman kendimi biraz avutmak imkânı buluyorum. Fakat iş haricinde hayalin yerini hakikat alıyor. O zaman ben de ıstırap içinde kalıyorum. Sanatkarın hayatı yok? Yazık!..” (Evrimer, 1946, 326). Wagner’in Almanların gurur kaynağı değerlerinden biri olduğundan bahseden Evrimer yazısında, sanatçının çocukluğundan evliliğine, Schopenhaur’dan Nietzsche’ye kadar önemli isimlerle münasebetine kadar pek çok önemli bilgiye yer vermektedir.

4.1.2. Hareket Dergisi’ndeki Yazıları

1939’da Nurettin Topçu tarafından çıkarılmaya başlanan dergi, toplamda 186 sayı yayımlanmıştır. Dergi, Türk milletinin bütün sosyal kurumlarıyla nasıl bir devlet ve toplum yapısına sahip olması gerektiği hususunda metafizik ve pratik yollar gösterir, derginin ideolojisi bu temel felsefenin ışığında gelişmiştir.⁴⁵

Necdet Rıfat Evrimer’in, Hareket Dergisi’nde, 1949’da makale, deneme ve şiir olmak üzere toplam üç yazısı yer almaktadır. 1949 Nisan ayında yayımlanan 26.

⁴³ Rıfat Necdet Evrimer, **Demir Adamlar- Richard Wagner**, Varlık Dergisi, S.310, Haziran 1946, s. 326-329.

⁴⁴ “Wilhelm Richard Wagner, 22 Mayıs 1813 tarihinde Almanya’nın Leipzig kentinde bir Yahudi mahallesinde, işçi sınıfı bir ailenin 9 çocuğundan biri olarak dünyaya gözlerini açtı. Babası Carl Friedrich Wagner, Leipzig polis teşkilatında yazman, annesi ise Johanna Rosine. Amcası Adolf, Wagner’in hayatında önemli bir rol oynar. Kısaca Wagner’i edebiyatla tanıştıran ve edebiyata ilgi duymasına neden olan kişidir. Wagner’in yaşamında dönüm noktası haline gelen iki besteci vardır; biri Carl Maria von Weber ve diğeri Ludwig van Beethoven’dır. 13 Şubat 1883 yılında, 70 yaşında hayata veda etmiştir.” Bkz. Hilal Bıçaklar, **Alman Milliyetçiliğinin Richard Wagner’in Müziğine Etkisi ve ‘Der Ring Des Nibelungen’ Operasının İncelenmesi**, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.

⁴⁵ “Sorbonne Üniversitesi’nde doktorasını verip 1934’te Türkiye’ye döndükten sonra bir süre Galatasaray Lisesi’nde felsefe öğretmenliği yapan Nurettin Topçu, *Hareket* dergisini İzmir Atatürk Lisesi’ne tayin edildiği sırada burada çıkarmaya başladı (Şubat 1939). Dergi İstanbul’da basılmakla beraber ilk beş sayısının idare merkezi olarak İzmir adresi verilmiştir. 6. sayıdan itibaren yayımını tamamen İstanbul’da sürdüren *Hareket* Nurettin Topçu hayatta iken 158, ölümünden sonraki yeni seriyle beraber 186 sayı çıkmıştır.” <https://islamansiklopedisi.org.tr/hareket--dergi> erişim tarihi 22/02/2021

sayının 4. ve 5. sayfasında yer alan ilk yazı, “Konuşmak ve Susmak Sanatı” başlığı ile yayımlanan bir makaledir.⁴⁶ Yazar makalede, özellikle ilimle meşgul olan kimselerin söyleyecekleri her sözde yapmacıktan ve abartıdan uzak durmaları gerektiğinin altını çizer. Kendisine bilim adamı diyen veya bilimle hemhal olmuş birinin dikkat etmesi gereken ilk husus sözde ölçülü olmak ve gerektiğinde susmayı bilmektir.

Evrimer’in Hareket Dergisi’nde yayımlanan bir diğer yazısı ise “Normal ve Anormal” başlığını taşıyan denemedir.⁴⁷ 1949’un mayıs ayında yayımlanan 27. sayının 9. ve 10. sayfasında yer alan yazıda, bir davranış, kişiyi veya düşünceyi normal veya anormal şeklinde değerlendirmek, o şey hakkında hüküm verebilmek için detaylı ve sağlam bilgilere, somut verilere, bilimsel gerçeklere ihtiyaç vardır. Yazar, özellikle öğretmenlik gibi insan hayatına dokunan bir mesleğin değerli mensuplarının öğrencileri hakkında bulunduğu çıkarımlara, verdiği hükümlere herkesten daha çok dikkat etmesinin gereği üzerinde durur. Evrimer, bu düşüncelerini İzmir Kız Öğretmen Lisesi’nde müdürlük ve pedagoji öğretmenliği yaptığı sırada şahit olduğu bir olayı anlatarak destekler.

Yazarın, 1949 Haziran ayında, derginin 40. sayısının 9. sayfasında yayımlanan son yazısı ise “Sarhoş Gemi” adlı şiiridir⁴⁸. Dört bentten oluşan, ölüm ve sonsuzluk temalarına yer verilen şiirde; mücadelelerle geçen, zorluklarla savaşmayı gerektiren hayatın sonuna yaklaşıırken, şair içinde bulunduğu hiçlik ve teslimiyetin betimlendiği görülmektedir.

4.1.3. Aksu Dergisi’ndeki Yazıları

“Cumhuriyet döneminde, bir sivil toplum kuruluşu olan Giresun Halkevlerinin, yeni rejimi halka anlatmak ve halkın sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlamak amacıyla 1933’te yayın hayatına başlayan Aksu Dergisi, 1950’ye kadar aralıklarla da olsa 58 sayı çıkarılmıştır.” (Türk, 2010, 42-58).

Necdet Rıfat Evrimer’in Aksu Dergisi’nde çeşitli zamanlarda yayımlanmış toplam 11 yazısı bulunmaktadır. Bunlardan 6’sı şiir, 2’si söyleşi, 2’si özlü sözler, biri de edebî dönemler hakkında yazılmış bir yazıdır.

⁴⁶ Rıfat Necdet Evrimer, **Konuşmak ve Susmak Sanatı**, Hareket Dergisi, S.26, Nisan 1946, s. 4-5.

⁴⁷ Rıfat Necdet Evrimer, **Normal ve Anormal**, Hareket Dergisi, S.27, Mayıs 1949, s. 9-10.

⁴⁸ Rıfat Necdet Evrimer, **Sarhoş Gemi**, Hareket Dergisi, S.28, Haziran 1949, s.9.

Derginin, 1933 yılının Eylül ayında yayımlanan ilk sayısının 2 ve 3. sayfalarında “Görmek ve Bilmek” başlığı ile yer alan söyleşide yazar⁴⁹, etrafında olup bitenleri gözlem ve analiz kabiliyetinden uzak olan insanların kapıldığı yersiz gururu eleştirir. Ona göre bilmek ve görmek daima birbirini besler, bu ikisini ise ilim ve irfan besler. Bilebilmenin ilk şartı, insanın öncelikle kendi varoluşsal problemlerini gidermektir, tevazu ve farkındalıktır.

Derginin ilk sayısının 8. sayfasında yer alan şiir, Millî Şef Mustafa Kemal Atatürk’e yazılmış olup, “Dünyanın En Büyüğüne” adını taşımaktadır.⁵⁰ Şair şiirinde Atatürk’e duyduğu sevgi ve minneti dile getirirken, her Türk gencinin Atatürk’ün izinden ayrılmamasının gerekliliği üzerinde durur. Aynı sayının 7. Sayfasında yer alan sıra özlüme, yalnızlık, gurbet ve yalnızlık gibi konuları içeren şiir ise “*Giresun Akşamları*” adını taşımaktadır.⁵¹

Yazarın, ilk sayıda yer alan son yazısı ise “Söz Kırıntıları” adını taşıyan ve özlü sözlerden oluşan yazısıdır.⁵² Şair bu özlü sözlerde, alçak gönüllükten bencilliğe; mutluluktan hüznü, bilgelikten cahilliğe kadar, tecrübelerin izlerini taşıyan birçok konuya değinmektedir. Bu özlü sözlerin birçoğunun nasihat niteliği taşıdığı görülmektedir.

Derginin, Ekim 1933’te yayımlanan 2. sayısının 1 ve 3. sayfaları arasında yer alan deneme “İnanmak” adını taşımaktadır.⁵³ Evrimir, bu söyleşide inanmanın bir tür ihtiyaç olduğu ancak bu ihtiyacın hislerden doğmasının gereği üzerinde durur. Yazara göre bütün hüsranslar, akıl ve kalp arasındaki mesafenin uzaklığından doğar.

Derginin ikinci sayısının 14. sayfasında şair, “Hayat” ve “Olduğu Gibi” adını taşıyan iki şiiri yer almaktadır. “Hayat” adlı şiirde⁵⁴ şair dünyayı bir çöle benzeter, insanoğlunun bu çölde çileli bir yolculuk sürdüğünü belirtir. “Olduğu Gibi” adını

⁴⁹ Rıfat Necdet Evrimir, **Görmek ve Bilmek**, Aksu Dergisi, C.1, S.1, Eylül 1933, s. 1-2.

⁵⁰ Rıfat Necdet Evrimir, **Dünyanın En Büyüğüne**, Aksu Dergisi, C.1, S.1, Eylül 1933, s. 8.

⁵¹ Rıfat Necdet Evrimir, **Giresun Akşamları**, Aksu Dergisi, S.1, Eylül 1933, s. 7.

⁵² Rıfat Necdet Evrimir, **Söz Kırıntıları**, Aksu Dergisi, C.1, S.1, Eylül 1933, s. 26.

⁵³ Rıfat Necdet Evrimir, **İnanmak**, Aksu Dergisi, C.2, S.2, Ekim 1933, s.1-3.

⁵⁴ Rıfat Necdet Evrimir, **Hayat**, Aksu Dergisi, C.2, S. 2, Ekim 1933, s.14.

taşıyan şiir⁵⁵ ise, zalim sevgilinin elinde paramparça olan kalbine ve duygularına acıyan bir aşığın ağzından, vefasız sevgiliye yapılan sitemi dile getirmektedir.

Şaire ait bir başka şiir ise “Giresun Türküsü” adını taşır ve aynı sayının 15. sayfasında yer alır.⁵⁶ Eşref Dizdar Bey’e ithaf edilen ve epik özellikler taşıyan şiirde Giresun uşaklarının kahramanlıkları, mert ve yiğit oluşları övülmektedir. İkinci sayının son yazısı ise bir önceki yazıda ilki yazılan “Söz Kırıntıları” başlığını taşıyan özlü sözlerdir.

Evrimer’in, derginin 2. sayısının 9-11. sayfaları arasında yer alan son yazısı ise edebî dönemler hakkında yazılan, “İnkılap Edebiyatı” başlıklı yazısıdır.⁵⁷ Yazar bu yazıda, Divan Edebiyatı’nı, Tanzimat Edebiyatı’nı, Servet-i Fünûn Edebiyatı’nı, Fecr-i Ati Edebiyatı’nı ve Millî Edebiyatı halkın ihtiyaçlarını karşılayamadıkları gerekçesi ile eleştirir. Bazı dönemleri üretken olmamakla, bazılarını ise gerçekçi olmamakla suçlayan yazar, Kurtuluş Savaşı ve sonrasını anlatacak, bu yılları bütün gerçekliği ile gelecek nesillere aktaracak bir edebiyatın gerekliliğine inanır, o edebiyata da “İnkılap Edebiyatı” adını verir.

Şair, uzunca bir aradan sonra, derginin 1937’nin mart ayında yayımlanan 14. sayısında “Resmine Çerçeveler” adlı şiiri ile tekrar varlık göstermektedir.⁵⁸ Birbirinden bağımsız dört dörtlükten oluşan şiirlerin tamamının çocuklara yönelik yazıldığı görülmektedir. Öğüt, tavsiye ve iyi dilekleri içeren bu şiirlerden birinde şair, oğluna seslendiği görülmektedir.

4.1.4. İnan Dergisi’ndeki Yazıları

“Mayıs 1937’de ilk sayısı yayımlanan İnan Dergisi, 1939 Şubat ayına kadar toplamda 12 sayı yayımlanan dergi, yayın hayatına üç yıl ara verdikten sonra 1949-1952 yılları arasında kesintili olarak 52 sayı daha çıkmıştır. Dergi, yayın hayatı boyunca millî ülkü ve millî kültür ekseninde hareket etmiştir.” (Yılmaz 2011: 96).

Evrimer’in, İnan Dergisi’nin 10 sayısında toplamda 34 yazısı yer almaktadır. Bu yazılardan 13’ünün şiir, 20’sinin musahabe, 1’inin de özlü sözlerden oluştuğu görülmektedir.

⁵⁵ Rıfat Necdet Evrimer, **Olduğu Gibi**, Aksu Dergisi, C.1, S. 2, Ekim 1933, s.14.

⁵⁶ Rıfat Necdet Evrimer, **Giresun Türküsü**, Aksu Dergisi, S. 2, Ekim 1933, s.15.

⁵⁷ Rıfat Necdet Evrimer, **İnkılap Edebiyatı**, Aksu Dergisi, S. 2, Ekim 1933, s.9-11.

⁵⁸ Rıfat Necdet Evrimer, **Resmine Çerçeveler**, Aksu Dergisi, C.2, S. 14, Ekim 1937, s.16.

Yazarın, ilk sayısı 1937'nin mayıs ayında yayımlanan derginin 3. sayfasında, hakiki münevverin her şeyden önce bir yaratıcı olduğunu anlatan özlü söz niteliğinde bir yazısı bulunmaktadır.⁵⁹ Aynı sayının 6 ve 7. sayfasında yer alan “Seni Ondan Dinledim” adlı şiir⁶⁰ Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’e yazılmıştır. Derginin 8 ve 9. sayfasında yer alan “Büyük Hamide Mersiye” adlı şiir ise Abdülhak Hamid Tarhan’ın Makber adlı eserinden hareketle, şair ölümü üzerine kaleme alınmıştır.⁶¹

Şair, 1937 yılının haziran ayında 2. sayısı yayımlanan dergide, biri muhasebe, ikisi şiir olmak üzere toplamda üç yazısı bulunmaktadır. “19 Mayıs: İki Bayram” adını taşıyan muhasebe, derginin ilk yazısı olup 5 sayfa sürmektedir.⁶² Atatürk’ün Samsun’a çıkışı ve öncesinin anlatıldığı yazıda, Türk inkılabının diğer milletlerin inkılaplarından farkına dikkat çekilmektedir. Şair, derginin 9. sayfasında yer alan iki şiirinden ilki, “Denizde Akşam” başlığını taşımakta ve denizin üzerinden batan akşam güneşinin ardından oluşan hüznü betimlemektedir.⁶³ Gurbet acısının, yalnızlığın ve garipliğin dile getirildiği diğer şiir ise “Gurbette Akşam” adını taşımaktadır.⁶⁴

3. sayısı 1937 temmuz ayında çıkan dergide Evrimir’in, bir nazmı, iki nesri bulunmaktadır. Derginin ilk üç sayfası “O En Bütün’dür” adlı muhasebeye ayrılmıştır.⁶⁵ 1915 ve öncesinin resmedildiği yazıda, Atatürk’ün büyük dehasından ve isabetli hamlelerinden bahsedilmektedir. 11 ve 12. sayfada yer alan, “Bizim İnkılabımız” adlı yazıda⁶⁶ Türk inkılabının üstün yönleri ve bu inkılabın en şerefli müessesesi olan Cumhuriyet rejimi anlatılmaktadır. 3. sayının son yazısı ise 15. sayfada yer alan “Ona Yakın” adlı şiirdir. Şair bu şiiri Atatürk’ün, 10 Haziran 1937’de Trabzon’u ziyareti üzerine yazmıştır.⁶⁷

⁵⁹ Rıfat Necdet Evrimir, “İnanmak, sevmek, yapmak... Bu yol, yaratmağa varır. Yaratmak. Bu, idealin kudreti kudretin idealidir. Hakiki, münevver; her şeyden evvel bir yaratıcıdır. Münevverler! Yaratınız!..”, İnan Dergisi, S.1, Mayıs 1937, s. 3.

⁶⁰ Rıfat Necdet Evrimir, **Seni Ondan Dinledim**, İnan Dergisi, S.1, Mayıs 1937, s.6.

⁶¹ Rıfat Necdet Evrimir, **Büyük Hamide Mersiye**, İnan Dergisi, S.1, Mayıs 1937, s.8-9.

⁶² Rıfat Necdet Evrimir, **İki Bayram**, İnan Dergisi, S.2, Mayıs 1937, s.1-5.

⁶³ Rıfat Necdet Evrimir, **Denizde Akşam**, İnan Dergisi, S.2, Mayıs 1937, s.9.

⁶⁴ Rıfat Necdet Evrimir, **Gurbette Akşam**, İnan Dergisi, S.2, Mayıs 1937, s.9.

⁶⁵ Rıfat Necdet Evrimir, **O En Bütündür**, İnan Dergisi, S.3, Temmuz 1937, s.1-3.

⁶⁶ Rıfat Necdet Evrimir, **Bizim İnkılabımız**, İnan Dergisi, S.3, Temmuz 1937, s.11-12.

⁶⁷ Rıfat Necdet Evrimir, **Ona Yakın**, İnan Dergisi, S.3, Temmuz 1937, s.15.

1937 ağustos ayında yayımlanan 4. sayının ilk yazısı ilk iki sayfada yer alan, “İki Karakter-Yarım, Bütün” adlı musahabedir.⁶⁸ Evrimer bu yazısında, insanları karakter yapılarına ve bilgeliklerine göre yarım veya bütün olarak tanımlar. Ona göre bütün insan kendine ait olmayan devşirme fikirlerle hareket etmez, yarım insan ise adeta cehaletin vücut bulmuş halidir. Aynı sayının 20. Sayfasında yer alan “Ev” adlı şiirde⁶⁹ şair, kendi bedenini içinde kararsızlıkların, bazen tutarsızlıkların ama daima güvenin var olduğu bir eve benzetmektedir. Hayat denilen faniliğin büyüüne kapılmayan şair, gerçeklerin farkında olduğunu ifade eder. 23. sayfada yer alan “Büyük Tarih Trabzon’da” adlı şiir⁷⁰ ise, Atatürk’ün Trabzon’a gelişinden duyulan coşkuyu anlatır.

Derginin, 1937’de Eylül ayında yayımlanan 5. sayısında şair yine 3 yazısı yer almaktadır. Bunlardan ilki, ilk sayfalarda yer alan “Kuru Yaş” adlı muhasebedir.⁷¹ Bu yazıda, kuru adamın mânen eksik oluşu ve ülküden, idealden, adanmışlıktan uzak oluşu anlatılırken; yaş adamın ise tam bir münevver, gözü pek bir aydın oluşundan, ilkeli, kararlı duruşundan bahsedilir. 3 ve 4. sayfada yer alan “Doğuda Yükseliş” adlı yazıda⁷² Cumhuriyet’in, ülkenin dört bir yanını, özellikle de unutulmuş doğusunu aydınlatışı anlatılmaktadır. 5. sayının şaire ait son yazısı ise 11. sayfada yer alan “Nef’inin Diyarında” adlı bir ithaf şiiridir.⁷³ Şair bu şiiri, “Erzurum’un büyük evladı Cevad’a” ithafen yazmıştır.

1937’de, Ekim ayında çıkan 6. sayıda Evrimer’in, ikisi şiir, üçü nesir olmak üzere toplam beş yazısı bulunmaktadır. Derginin ilk iki sayfasında yer alan “Bir Mücadele’nin Lüzumu” adlı muhasebede⁷⁴ iyilik vasıflarını üzerinde taşıyan kimsenin savaşması gereken yersiz gurur, ideâlsizlik ve bilgisizlik gibi özelliklerin zararları üzerinde durulmaktadır.

Derginin 8. ve 9. sayfalarında yer alan “Üç Ziya” adlı yazıda⁷⁵ Abdülhak Hamit Tarhan’ın ardından kaybedilen üç değerli isimden bahsedilmektedir. Bu

⁶⁸ Rıfat Necdet Evrimer, **İki Karakter- Yarım, Bütün**, İnönü Dergisi, S.4, Ağustos 1937, s.1-2.

⁶⁹ Rıfat Necdet Evrimer, **Ev**, İnönü Dergisi, S.4, Ağustos 1937, s.20.

⁷⁰ Rıfat Necdet Evrimer, **Büyük Tarih Trabzon’da**, İnönü Dergisi, S.4, Ağustos 1937, s.23.

⁷¹ Rıfat Necdet Evrimer, **Kuru Yaş**, İnönü Dergisi, S.5, Eylül 1937, s.1-2.

⁷² Rıfat Necdet Evrimer, **Doğuda Yükseliş**, İnönü Dergisi, S.5, Eylül 1937, s.3-4.

⁷³ Rıfat Necdet Evrimer, **Nef’inin Diyarında**, İnönü Dergisi, S.5, Eylül 1937, s.11.

⁷⁴ Rıfat Necdet Evrimer, **Bir Mücadelenin Lüzumu**, İnönü Dergisi, S.6, Ekim 1937, s.1-2.

⁷⁵ Rıfat Necdet Evrimer, **Üç Ziyâ**, İnönü Dergisi, S.6, Ekim 1937, s.8-9.

isimler; Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem, Raif Necdet ve Ali Haydar Emir'dir. Bu isimlerin sanat, edebiyat ve düşünce dünyasına yaptıkları hizmetler ve bıraktıkları eserler ile mücadele ettikleri rahatsızlıklardan bahsedilmiştir. 10. sayfada ise şaire ait iki kısa şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden biri Kop Dağları'nın haşmetini anlatırken⁷⁶ diğeri bir kadına övgü niteliği taşımaktadır.⁷⁷ 22 ve 23. sayfada yer alan “Kitabiyat-Anadolu Yollarında” adlı yazıda⁷⁸ son zamanlarda ortaya konulmuş çalışmalar hakkında bilgi verilir ve bu çalışmaların halk tarafından okunmaları tavsiye edilir.

Derginin, 1937 Kasım ayında çıkarılan 7. sayısında, yazara ait iki nesir bir de şiir yer almaktadır. İlk üç sayfada yer alan “İlk Öğretim Meselesi” adlı musahabede, özellikle ilköğretimin çocuklar üzerindeki önemine ve rolüne yer verilmiştir.⁷⁹ Derginin 4 ile 6. Sayfaları arasında yer alan “Doğuda Modern Kültür Şehri” adlı yazıda⁸⁰ uzun uzun Atatürk ilke ve inkılaplarından, Nutuk'taki ifadelerden bahseden yazar, Atatürk'ün ülkenin doğusuna inşa etmek istediği modern kültür şehirlerinin içeriğinden bahsetmektedir. 7. sayının şaire ait son yazısı ise, “Benden Başıma” adlı şiirdir.⁸¹ 11. sayfada yer alan şiir, şair kendisine sitemi niteliğindedir.

8. sayısı, 1938 yılının şubat ayında yayımlanan dergide Evrimer'e ait, ikisi şiir üçü nesir olmak üzere beş yazı bulunmaktadır. İlk iki sayfada yer alan musahabe, “Filodoks ve Demagog” başlığını taşımaktadır.⁸² Yazıda, filodoks ve demagog hakkında detaylı bilginin ardından bu özelliklere sahip kimselerin bilgi ve gerçek karşısında daima başarısız olacaklarından bahsedilir. 3 ve 5. sayfalar arasında yer alan “Kadınlara Dair” adlı yazıda⁸³ birçok yazar ve düşünürün kadınlar hakkındaki görüşlerine yer verildikten sonra ideal Türk kadınının tarifi yapılır. Bu tarifi içinde sadakatle birlikte fedakârlık ve vatanseverlik yer almaktadır.

12. sayfada yer alan “Gurbette Akşamlar” adlı şiirde⁸⁴ şair, gurbetin hüznünü ve yalnızlığın zorluğunu anlatmaktadır. 15 ve 16 sayfada yer alan “Görmüşüz” adlı

⁷⁶ Rıfat Necdet Evrimer, **Kop'a Türküler**, İnönü Dergisi, S.6, Ekim 1937, s.10.

⁷⁷ Rıfat Necdet Evrimer, **Bir Resmin Altına**, İnönü Dergisi, S.6, Ekim 1937, s.10.

⁷⁸ Rıfat Necdet Evrimer, **Kitabiyat- Anadolu Yollarında**, İnönü Dergisi, S.6, Ekim 1937, s.22-23.

⁷⁹ Rıfat Necdet Evrimer, **İlköğretim Meselesi**, İnönü Dergisi, S.7, Kasım 1937, s.1-3.

⁸⁰ Rıfat Necdet Evrimer, **Doğuda Modern Kültür Şehri**, İnönü Dergisi, S.7, Kasım 1937, s.4-6.

⁸¹ Rıfat Necdet Evrimer, **Benden Başıma**, İnönü Dergisi, S.7, Kasım 1937, s.11.

⁸² Rıfat Necdet Evrimer, **Filodoks ve Demagog**, İnönü Dergisi, S.8, Şubat 1937, s.1-2.

⁸³ Rıfat Necdet Evrimer, **Kadınlara Dair**, İnönü Dergisi, S.8, Şubat 1937, s.3-5.

⁸⁴ Rıfat Necdet Evrimer, **Gurbette Akşamlar**, İnönü Dergisi, S.8, Şubat 1937, s.12.

şiiir ise aynı redifle ve eski tarzda yazılmış bir şiiirdir.⁸⁵ Şiiir, “Üçüncü Umumi Müfettişimiz Bay Tahsin Uzer’e” ithaflıyla yayımlanmıştır. Şiiirde; Çoruh, Ağrı, Rize, Kars, Erzurum, Gümüşhane, Trabzon valilerine de ithaf edilmiş satırlar bulunmaktadır. 20 ve 21. sayfada yer alan “Atatürk’ün Nutukları” adlı yazıda⁸⁶ Nutuk ve yeni basılmış birçok kıymetli eser hakkında bilgi verilirken, bu eserlerin halkça okunmasının önemi üzerinde durulmuştur.

Evrimer’in, 1938 yılının Nisan ayında 9. sayısı yayımlanan dergide iki nesir bir de şiiiri bulunmaktadır. Dergi, “Hayata Doğru” adlı muhasebe ile başlamaktadır.⁸⁷ Yazar bu yazıda, insanı hayata bağlayan dört kuvvetten bahseder bunlar; duymak, düşünmek, sevmek ve inanmaktır. 3 ve 4. Sayfada “Mozart’ın Son Dostu” adlı yazı yer almaktadır.⁸⁸ Yazıda, Mozart’ın hayatından ve ölümünden bahsedilmektedir. Dünyaca ünlü bestecinin, geride bıraktığı sadık köpeğinin, sahibi ardından tuttuğu yas anlatılmaktadır. 16 sayfada ise “Sana Benden” adlı bir şiiir bulunmaktadır.⁸⁹ Şiiir, vefasız sevgiliye serzenişi içermektedir.

1938 yılının temmuz ayında 10. sayısı yayımlanan dergide Evrimer’in ikisi nesir biri şiiir olmak üzere üç yazısı yer almaktadır. Dergi, yazara ait “Barometre-Adam” adını taşıyan muhasebe ile başlamaktadır.⁹⁰ Yazıda, kendine ait fikirleri olmayan, cesaretsiz, korkak, sinsi kimseler ‘barometre adam’ olarak tanımlanmaktadır.

“Hisler ve Fikirler” bölümünde yer alan ikinci yazı “Karakter Sağlamlığı” adını taşımakta, 3 ve 4. sayfada yer bulunmaktadır.⁹¹ Yazıda, karakteri sağlam kılan özelliklerle birlikte karaktersiz kişilerin özellikleri de sıralanmıştır. Sağlam bir duruşa, üstün niteliklere sahip olmanın en büyük kuvvet olduğu vurgulanmıştır. 13. sayfada yer alan ve “Eğribel” adını taşıyan şiiir 1933 tarihlidir ve şair Giresun yıllarına aittir.⁹²

⁸⁵ Rıfat Necdet Evrimer, **Görmüşüz**, İnan Dergisi, S.8, Şubat 1937, s.15-16.

⁸⁶ Rıfat Necdet Evrimer, **Atatürk’ün Nutukları**, İnan Dergisi, S.8, Şubat 1937, s.20-21.

⁸⁷ Rıfat Necdet Evrimer, **Hayata Doğru**, İnan Dergisi, S.9, Nisan 1938, s.1-2.

⁸⁸ Rıfat Necdet Evrimer, **Mozart’ın Son Dostu**, İnan Dergisi, S.9, Nisan 1938, s.3-4.

⁸⁹ Rıfat Necdet Evrimer, **Senden Bana**, İnan Dergisi, S.9, Nisan 1938, s.16.

⁹⁰ Rıfat Necdet Evrimer, **Barometre Adam**, İnan Dergisi, S.10, Temmuz 1938, s.1-2.

⁹¹ Rıfat Necdet Evrimer, **Karakter Sağlamlığı**, İnan Dergisi, S.10, Temmuz 1938, s.3-4.

⁹² Rıfat Necdet Evrimer, **Eğribel**, İnan Dergisi, S.10, Temmuz 1938, s.13.

4.1.5. Hisar Dergisi'ndeki Yazıları

“16 Mart 1950/Ocak 1957 yılları arasında 77 sayı; Ocak 1964/Aralık 1980 yılları arasında 277 sayı olmak üzere toplamda 354 sayı yayımlanmış olan, Mehmet Çınarlı yönetimindeki Hisar Dergisi, geleneksel sanat anlayışına bağlı kalmış, uzun soluklu bir dergidir.” (Ergin, 2013, 88).

Necdet Rıfat Evrimer'in, Hisar Dergisi'nin 5'inci, 6'ncı, 10'uncu, 11'inci ve 14'üncü sayılarında toplam 5 yazısı yer almıştır. Bu yazılar kimi zaman derginin “Görüş ve Duyuşlar” kısmında yer alırken bazı zamanlar da “Tetkik, Tahlil ve Tenkit” bölümünde yer almaktadır. Yazıların tamamının muhasebe veya değerlendirme yazısı olduğu görülmektedir.

Evrimer'in ilk yazısı, derginin Temmuz 1950'de yayımlanan 5. sayısının 2. sayfasında yer almaktadır. “Ölümünün 17'nci Yıldönümünde Ölmeyen Ahmet Haşim” başlığını taşıyan yazının devamı 19. sayfada bulunmaktadır.⁹³ Yazı ilk olarak 23 Haziran 1950'de Ulus Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Ahmet Haşim'in kişiliğinin oluşmasında etkili olan unsurlar üzerinde duran Evrimer, yazısının devamında Haşim'in sanat anlayışını üç evreye ayırarak ele almakta ve şair etkilendiği isimlerden örnekler vererek yazısına son vermektedir.

Derginin Ekim 1950'de yayımlanan 6. sayısında şair, “Kaybolan Bir Değer şair Rıza Tevfik” başlığını taşıyan bir yazısı bulunmaktadır.⁹⁴ 10 ve 11. sayfada yer alan yazı, 15. sayfada son bulmaktadır. Rıza Tevfik'in ölümünün ardından yazılan bu yazıda şair, güçlü ve zayıf, olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle ele alınmış; şair, Türk edebiyatı içindeki yeri ve değeri üzerinde durulmuştur.

Derginin, 1951'de Ocak- Şubat döneminde yayımlanan 9-10. sayısında, Evrimer'in bir yazısı yer almaktadır. “İnsanın Kendinden Kurtuluşu” adlı yazıya 8. ve 17. sayfada yer verilmiş,⁹⁵ yazı Görüş ve Duyuşlar bölümünün ilk yazısı olmuştur. Evrimer yazısında, hangi şartlarda olursa olsun kendini geliştirmenin, iç âlemine yönelip ruhunu ve aklını daima beslemenin önemi üzerinde durur. İnsan ancak bu

⁹³ Rıfat Necdet Evrimer, *Ölümünün 17'nci Yıldönümünde Ölmeyen Ahmet Haşim*, Hisar Dergisi, S.5, Temmuz 1950, s.2.

⁹⁴ Rıfat Necdet Evrimer, *Kaybolan Bir Değer Şâir Rıza Tevfik*, Hisar Dergisi, S.6, Temmuz 1950, s.10-15.

⁹⁵ Rıfat Necdet Evrimer, *İnsanın Kendinden Kurtuluşu*, Hisar Dergisi, S.9-10, Ocak- Şubat 1951, s.8/17.

şekilde kendinden, yani nefsanî duygularından, kibir ve ihtiraslarından arınabilir, şair “kendinden kurtulmak” ile bunu kastetmektedir.

Şair, derginin 1951 Mart ayında yayımlanan 11. sayısının Görüş ve Düşünceler bölümünde “İnsan Ölünce Sevilir” adlı bir yazısı yer almaktadır.⁹⁶ 8. sayfada başlayan yazının devamı 18. sayfada bulunmaktadır. Yazısına bir özdeyişle başlayan şair, sevgi ve ölüm kavramları arasındaki ilişkiye dikkat çekerken, insanın bu ilişki içindeki konumunu belirler. İnsanı, kendisinin diğerlerinden daha kusursuz olduğuna inandıran, başkalarını zor beğenir kılan zaafının varlığına değinen Evrimer, milletçe samimi duygularla, henüz hayatta iken insanların birbirini sevmesine, ölenin ise saygı ile yad edilmesinin gereğine vurgu yapar.

Şair, Hisar Dergisi’nde yayımlanan son yazısı, 14. sayının “Tetkik, Tahlil ve Tenkid” bölümünde yer almaktadır. Haziran 1951’de yayımlanan derginin 4. ve 5. sayfasında yer alan yazı “İki Leyla Hanım” başlığını taşımaktadır.⁹⁷ Yazıda, Leyla adını taşıyan iki kadın şairden bahsedilmektedir. Bunlardan biri doğum tarihi belli olmayan, üstün bir tahsil görmüş, divan edebiyatına hâkim Moralızade Leyla Hanım’dır. Leyla Hanım’ın mezarı Galata Mevlevihânesi’nin bahçesinde bulunmaktadır. Diğer Leyla Hanım ise, 1985’te İstanbul’da doğan, 1936’da vefat eden, şiirleriyle musikiyi beraber yürüten, Leyla Saz Hanım’dır. Evrimer yazısında, iki kadın şair hakkında bilgiler vererek bu şairlerin sanat anlayışlarını ortaya koymuştur.

⁹⁶ Rifat Necdet Evrimer, **İnsan Ölünce Sevilir**, Hisar Dergisi, S.11, Mart 1951, s.8/18.

⁹⁷ Rifat Necdet Evrimer, **İki Leyla Hanım**, Hisar Dergisi, S.14, Haziran 1951, s.4-5.

SONUÇ

Rıfat Necdet Evrimer'in, ilk çocukluk ve gençlik yılları Millî Edebiyat Dönemi'ne rastlamaktadır. Meşrutiyetin ilanıyla birlikte her alanda etkisini gösteren ulusçuluk akımından edebiyat dünyası da etkilenmiştir. Evrimer'in sanata, edebiyata ve şiire olan ilgisi böyle bir atmosferde filizlenmeye başlamıştır.

Evrimer, Millî Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi'ne tanıklık etmiş, ülkenin zorlu şartlarında yetiştirdiği bir eğitim neferidir. 1923- 1938 arası yurdun siyasî, ekonomik, kültürel ve sanatsal açıdan köklü değişikliklere, yeniliklere sahne olduğu yıllardır. Bu yıllarda yirmili yaşlarını yaşayan Evrimer, ülkesine yetiştireceği talebelerle ve yazacağı eserlerle hizmet etmenin peşindedir.

Öğretmenliği dolayısıyla, ülkenin birçok bölgesinde görev ve sorumluluk bilinciyle çalışan Evrimer'in, uzun soluklu kurulu bir düzeni olmamış, bu durum ona gurbet, gariplik ve yalnızlık şiirleri yazdırmıştır. Tayin dolayısıyla sık sık yer değiştiren Evrimer bu sayede farklı yörelerden birçok insan tanımış, insan ilişkilerinin türlü hallerine vâkıf olmuş, duygu ve düşünce dünyasını besleyerek zenginleştirmiştir.

Evrimer'in ilk şiirlerine eğitimci kimliği damgasını vurmaktadır. Çocuklara yurt, bayrak ve Atatürk sevgisi aşılacak, gençlerde tarih ve millet bilinci oluşturmak, çalışkan, adaletli ve dürüst olmak, aklın rehberliğinde hareket etmek, inkılapların benimsetilmesi gibi amaçlarla yazılan ilk şiirler zamanla yerini daha bireysel konulara bırakır.

Evrimer'in son dönemlerinde yazdığı şiirleri ile rubaileri izlenimlerinden, çalkantılı iç dünyasından ve gönlü ile aklının uyumsuzluğundan doğmuştur. Bu dönemde yazılan şiirler; bazen bir günlük, bazen bir anı defteri bazen de bir sitem mektubu izlenimi uyandırmaktadır.

Şiirlerinin yanı sıra, tecrübelerin ürünü olduğu anlaşılan birçok aforizmaya da imza atan Evrimer; makale, biyografi, deneme, derleme, sohbet, kompozisyon, köşe yazısı gibi birçok türde eser vermiş, çok yönlü bir sanatçıdır. 1935- 1965 yılları

arasında birçok eser ortaya koyan Evrimir, Fecr-i Âti şairlerini şairlik ve sanat anlayışları bakımından incelemeye değer bulmuştur.

Şairin, 1940-1950 ile 1960 sonrası yazdığı bazı şiirlerde saf şiir esintileri, Ahmet Hâşim ile Yahya Kemal'in izleri sezilmektedir ancak bu izler, şairin sembolistler ya da saf şiiri benimseyen şairler arasında değerlendirilmesini gerektirecek ölçüde belirgin değildir. 1933-1951 yılları arasında; Varlık, Hisar, Aksu, İnan ve Hareket gibi dergilerde yazıları yayımlanan Evrimir, Cumhuriyetle birlikte daha çağdaş, yenilikçi ve aydın bir ulus olma yolunda, inkılapların halka benimsetilmesinin gereğine inanmış bir halkevi şairidir.

KAYNAKLAR

1)Kitaplar

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Çizgiler**, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Boşlukta Dönen Rubailer**, Latin Matbaası, İstanbul, 1966.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Yeni Çocuk Şiirleri**, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Dünya İçimizdedir**, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1955.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Çocuğun Terbiyesi Üzerine**, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1955.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Bu Dünya Böyledir İşte**, Anıl Yayınevi, İstanbul 1958.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Mehmet Behçet ve Tahsin Nahit**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1961.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Emin Bülent**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1958.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Ahmet Haşim**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1959.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Gök Kartalları**, Cumhuriyet Matbaası, Ankara 1949.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Hürriyet Şairi Tevfik Fikret**, Yalçın Ofset Yayınları, İstanbul, 1971.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Yahya Kemal**, Yalçın Ofset Yayınları, İstanbul, 1971.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Türk Hiciv Edebîyatı**, Yalçın Ofset Yayınları, İstanbul, 1970.

EVRİMER, Rıfat Necdet, **Kemalettin Kamu Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri**, Üçler Basımevi, İstanbul 1949.

ÖZKAYA, Hilal, **Giresun Halkevi ve Bilgi Irmağı Aksu Dergisi**, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul 2018.

KOLCU, Ali İhsan, **Ahmet Haşim Bütün Şiirleri**, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum 2009.

HENRİ, Bergson, **Metafiziğe Giriş**, (Çeviren: Atakan Altınörs), Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2016

PLATON, **Şölen**, (Çeviren: Birdal Akar), Şûle Yayınları, İstanbul, 2010.

BEYATLI, Yahya Kemal, **Kendi Gök Kubbemiz**, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 2016.

KOCATÜRK, Olcay, **Erzurumlu Emrah**, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2018.

HÂŞİM Ahmet, **Eserlerinden Seçmeler**, (Haz. Yüksel KARA), Mopa Kültür Yayınları, İstanbul, 1992

SHAKESPEARE, William, **Othello**, (Hazırlayan: Bülent Bozkurt), Remzi Kitabevi, 2013.

NİETZSCHE, Friedrich, **İyinin ve Kötünün Ötesinde**, (Çev. Korkut Ata), Avrupa Yakası Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Orta Çağdan Günümüze Fransız Şiiri Antolojisi, (Derleyen- Çeviren: Yakup Yaşa), İkaros Yayınları, İstanbul, 2020.

Türkiye'nin Birikimleri-3 "Müzişyenler", İlke Yayıncılık, İstanbul, 2014.

HAYBER, Abdülkadir, **Necmettin Halil Onan**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Büyükleri Dizisi 88, Ankara, 1988.

Orta Çağdan Günümüze Fransız Şiiri Antolojisi, (Derleyen- Çeviren: Yakup Yaşa), İkaros Yayınları, İstanbul, 2020.

POLAT, Ali, **Ömer Hayyam ve Rubaileri**, A4 Ofset Yayıncılık, İstanbul, 2008.

2)Tez

KARAÇAM ŞENGİL, Mizyal, **Erzurum ve Sivas Kongreleri**, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, 1989.

KARADENİZ, Şaban, **Fennî Divanı Şerhi**, Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebîyatı Anabilim Dalı, Yozgat, 2019.

KESKİN, Ömer Ali, **Tek Parti Dönemi'nde Bir Asker, Devlet Adamı ve Siyasetçi: İbrahim Şükrü Sökmensüer**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Kırıkkale, 2018.

ALICI, Lütfi, **Azmîzâde Mustafa Hâletî Dîvânı**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebîyatı Anabilim Dalı, Kayseri, 1992.

BIÇAKLAR, Hilal, **Alman Milliyetçiliğinin Richard Wagner'in Müziğine Etkisi ve 'Der Ring Des Nibelungen' Operasının İncelenmesi**, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.

BARDAK, Yılmaz, **Türk Siyasal Yaşamında Ali Coşkun Kırca**, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Eskişehir, 2015.

3)Makale

TÜRK, Hatem, **Sürelî Yayınların Yeniden Gündeme Gelmesi ve Aksu Dergisi**, S.3, (2010), Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, s. 43-58.

YILMAZ. Mustafa, **Kültürel Dönüşüm Aracı Olarak Halkevleri ve İnan Dergisi**, S.11, (2011 Eylül), Karadeniz İncelemeleri Dergisi, s. 96.

ERGİN, Veysel, **Hisar İle Türk Edebîyatı Dergilerindeki Sanat ve Edebîyat Teorisi Yazılarının Mukayesesi Üzerine**, Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebîyatı Araştırmaları Dergisi, 2013, s. 88.

YALÇIN, Osman, **Hava Şehidi Binbaşı Fazıl Bey'in Hayatı ve Çalışmaları**, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2014 Güz, S. 21, s.251-280.

BİLGİN, Emrah, **Ali Nihad Tarlan'ın Hayatı, Şahsiyeti ve Eserlerine Dair Bir Monografi Denemesi**, Hikmet- Akademik Edebîyat Dergisi, 2018, s. 11-56.

KIRGIZ, Şenay, **Bir Peri Masalı Örneği: Ludwig Tieck'in Elfler Adlı Masalı Üzerine Bir İnceleme**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 21, S. 3, Eylül 2019, s.792-807.

KURT, Ali Osman, **Lessing'in Bilge Nathan'ında 'Üç Yüzük' Metaforu Bağlamında 'Dinî Çokluk'**, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt 10, S. 3, 2010, s. 111 -133.

4) Albüm

TBMM Albümü 1920-2010, 2. Cilt 1950-1980, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, 2010.

5) Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 30.11. 1. 0 / 75. 4. 9; BCA, 30.11.1/75.5.11; BCA, 30.11.1. 0 / 110. 1. 17, 18
BCA, 30. 11. 1.0 / 129. 8. 11; BCA, 30. 11. 1. 0 / 133. 30. 13; BCA, 30. 11. 1. 0 /
165. 4-9, 1 Şubat 1944.

6) Süreli Yayınlar

Dergi

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Demir Adamlar- Johann Ludwig”, **Varlık Dergisi**, S.308, (1-15 Nisan 1946), s. 257-260.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Demir Adamlar-Gotthold Ephraim Lessing”, **Varlık Dergisi**, S.309, (1-15 Mayıs 1946), s. 286-288.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Demir Adamlar- Richard Wagner”, **Varlık Dergisi**, S.310, (1-15 Haziran 1946), s. 326-329.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Konuşmak ve Susmak Sanatı”, **Hareket Dergisi**, S.26, (Nisan 1949), s. 4-5.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Normal, Anormal”, **Hareket Dergisi**, S. 27, (Mayıs 1949), s. 9-10.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Sarhoş Gemi”, **Hareket Dergisi**, S.28, (Haziran 1949), s. 9.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Görmek ve Bilmek, **Aksu Dergisi**, S.1, Eylül 1933, s. 1-2.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Dünyanın En Büyüğüne, **Aksu Dergisi**, S.1, Eylül 1933, s. 8.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Giresun Akşamları, **Aksu Dergisi**, S.1, Eylül 1933, s. 7.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Söz Kırıntıları, **Aksu Dergisi**, S.1, Eylül 1933, s. 26.

EVİRİMER, Rıfat Necdet Evrimer, Görmek ve Bilmek, **Aksu Dergisi**, C.1, S.1, Eylül 1933, s. 1-2.

EVİRİMER, Rıfat Necdet Evrimer, Dünyanın En Büyüğüne, **Aksu Dergisi**, C.1, S.1, Eylül 1933, s. 8.

EVİRİMER, Rıfat Necdet Evrimer, İnanmak, **Aksu Dergisi**, C.2, S.2, Ekim 1933, s.1-3.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Hayat, **Aksu Dergisi**, C.2, S. 2, Ekim 1933, s.14.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Olduğu Gibi, **Aksu Dergisi**, C.1, S. 2, Ekim 1933, s.14.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Giresun Türküsü, **Aksu Dergisi**, S. 2, Ekim 1933, s.15.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, İnkılap Edebîyatı, **Aksu Dergisi**, S. 2, Ekim 1933, s.9-11.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Resmine Çerçeveler, **Aksu Dergisi**, C.2, S. 14, Ekim 1937, s.16.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, “Özlü Sözler”, **İnan Dergisi**, S.1, (Mayıs 1937), s. 3.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Seni Ondan Dinledim”, **İnan Dergisi**, S.1, (Mayıs 1937), s.6.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Büyük Hamide Mersiye”, **İnan Dergisi**, S.1, (Mayıs 1937), s.8-9.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “İki Bayram”, **İnan Dergisi**, S.2, (Haziran 1937), s.1-5.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Denizde Akşam”, **İnan Dergisi**, S.2, (Haziran 1937), s.9.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Gurbette Akşam”, **İnan Dergisi**, S.2, (Haziran 1937), s.9.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “O En Bütündür”, **İnan Dergisi**, S.3, (Temmuz 1937), s.1-3.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Bizim İnkılabımız”, **İnan Dergisi**, S.3, (Temmuz 1937), s.11-12.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Ona Yakın”, **İnan Dergisi**, S.3, (Temmuz 1937), s.15.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “İki Karakter-Yarım, Bütün”, **İnan Dergisi**, S.4, (Ağustos 1937), s.1-2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Ev”, **İnan Dergisi**, S.4, (Ağustos 1937), s.20.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Büyük Tarih Trabzon’da”, **İnan Dergisi**, S.4, (Ağustos 1937), s.23.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Kuru Yaş”, **İnan Dergisi**, S.5, (Eylül 1937), s.1-2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Doğuda Yükseliş”, **İnan Dergisi**, S.5, (Eylül 1937), s.3-4.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Nef’inin Diyarında”, **İnan Dergisi**, S.5, (Eylül 1937), s.11.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Bir Mücadelenin Lüzumu”, **İnan Dergisi**, S.6, (Ekim 1937), s.1-2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Üç Ziya”, **İnan Dergisi**, S.6, (Ekim 1937), s.8-9.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Kop’a Türküler”, **İnan Dergisi**, S.6, (Ekim 1937), s.10.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Bir Resmin Altına”, **İnan Dergisi**, S.6, (Ekim 1937), s.10.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Kitabiyat”, **İnan Dergisi**, S.6, (Ekim 1937), s.22-23.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “İlköğretim Meselesi”, **İnan Dergisi**, S.7, (Kasım 1937), s.1-3.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Doğuda Modern Kültür Şehri”, **İnan Dergisi**, S.7, (Kasım 1937), s.4-6.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Benden Başıma”, **İnan Dergisi**, S.7, (Kasım 1937), s.11.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Filodoks ve Demagog”, **İnan Dergisi**, S.8, (Şubat 1938), s.1-2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Kadınlara Dair”, **İnan Dergisi**, S.8, (Şubat 1938), s.3-5.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Gurbette Akşamlar”, **İnan Dergisi**, S.8, (Şubat 1938), s.12.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Kitabiyat”, **İnan Dergisi**, S.8, (Şubat 1938), s.10-11.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Atatürk’ün Nutukları”, **İnan Dergisi**, S.8, (Şubat 1938), s.20-21.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Hayata Doğru”, **İnan Dergisi**, S.9, (Nisan 1938), s.1-2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Mozart’ın Son Dostu”, **İnan Dergisi**, S.9, (Nisan 1938), s.3-4.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Sana Benden”, **İnan Dergisi**, S.9, (Nisan 1938), s.16.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Barometre- Adam”, **İnan Dergisi**, S.10, (Temmuz 1938), s.1-2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Karakter Sağlamlığı”, **İnan Dergisi**, S.10, (Temmuz 1938), s.3-4.

EVRİMER, Rıfat Necdet, “Eğribel”, **İnan Dergisi**, S.10, (Temmuz 1938), s.13.

EVRİMER, Rıfat Necdet, Ölümünün 17'nci Yıldönümünde Ölmeyen Ahmet Haşim, **Hisar Dergisi**, S.5, Temmuz 1950, s.2.

EVRİMER, Rıfat Necdet, Kaybolan Bir Değer Şair Rıza Tevfik, **Hisar Dergisi**, S.6, Temmuz 1950, s.10-15.

EVRİMER, Rıfat Necdet, İnsanın Kendinden Kurtuluşu, **Hisar Dergisi**, S.9-10, Ocak- Şubat 1951, s.8/17.

EVRİMER, Rıfat Necdet, İnsan Ölünce Sevilir, **Hisar Dergisi**, S.11, Mart 1951, s.8/18.

EVRİMER, Rıfat Necdet, İki Leyla Hanım, **Hisar Dergisi**, S.14, Haziran 1951, s.4-5.

7)Sanal Kaynaklar

<https://islamansiklopedisi.org.tr/uslup> Erişim tarihi:12/10/2020

<https://islamansiklopedisi.org.tr/devir--tasavvuf> Erişim tarihi:21/10/2020

<https://islamansiklopedisi.org.tr/adanali-ziya> Erişim tarihi: 10/01/2021

<http://www.gsl.gsu.edu.tr/tr/tarihce/mudurlerimiz> Erişim tarihi 01/16/2021

<https://islamansiklopedisi.org.tr/adl> Erişim tarihi:15/01/2021

<https://islamansiklopedisi.org.tr/hareket--dergi> Erişim tarihi 22/02/2021

DİZİN

A

Abdülhak Hamid, 108, 155
 Ahmet Hamdi Tanpınar, 98
 Ahmet Haşim, 14, 15, 16, 141, 143, 147, 160, 161, 164, 171
 Aksu Dergisi, 153, 164, 166
 Ali Nihat Tarlana, 99
 Aristo, 14
 Atatürk, V, VI, 14, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 85, 139, 144, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 162, 170
 Azmizâde Hâletî, 103

B

Bacon, 14
 Baudelaire, 14
 Behçet Kemal Çağlar, 139
 Behçet Necatigil, 96
 Bergson, 44, 55, 138

C

Cenap Şahabettin, 74
 Cevat Dursunoğlu, 100, 101

D

Dr. Reşit Galip, 1

E

Emin Bülend, 140
 Emin Bülent, 15, 140, 164
 Eribe Kartal Hürkuş, 95

F

Faruk Çağlayan, 105
 Faruk Nafiz Çamlıbel, 98

G

Goethe, 10, 14, 108

H

Halis Enginer, 104
 Hasan Ali Yücel, 2
 Hisar Dergisi, 159, 161

İ

İnan Dergisi, 155, 166, 168, 169, 170
 İsmet İnönü, 1, 2, 36

K

Kemalettin Kamu, 139, 164

M

Mehmet Behçet, 15, 97, 141, 142, 145, 164
 Mehmet Nâsır Han, 65
 Mevlana, 95, 96
 Mevlânâ, 14, 96
 Montaigne, 14
 Mozart, 25, 158, 170
 Mustafa Nihat Özön, 103
 Münir Nurettin Selçuk, 102

N

Namık Kemal, 108, 140, 143, 149, 157
 Necmettin Halil Onan, 105
 Neyzen Tevfik, 96
 Nietzsche, 14, 107, 108, 151
 Nurettin Ergin, 104
 Nurullah Ataç, 139

Ö

Ömer Hayyam, 14, 45, 108, 137

P

Paul Valery, 14
 Paul Verlaine, 106

R

Rıdvan Korur, 106
 Rifat Necdet Evrimer, 162

S

Sait Nazif, 1

Ş

Şükrü Sökmensüer, 101, 146

T

Tahsin Nahit, 15, 142, 164
Tanburi Cemil, 102, 103
Tayyareci Fazıl Bey, 95
Tevfik Fikret, 99, 100, 117, 140, 142, 164

V

Varlık Dergisi, 150, 167, 168
Victor Hugo, 14
Virjil, 68

Voltaire, 14

Y

Yahya Kemal, 14, 79, 98, 143, 147, 164
Yozgatlı şair Fenni, 100

Z

Zeki Ömer Defne, 98
Ziya Paşa, 14, 149

